

รายงานฉบับสมบูรณ์

คอร์รัปชันในระบบราชการไทย
การสำรวจทัศนคติ ประสิทธิภาพของหัวหน้าครัวเรือน

เสนอโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และ

ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

กันยายน 2557

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง “คอร์รัปชันในระบบราชการไทย
การสำรวจทัศนคติ ประสพการณ์ของหัวหน้าครัวเรือน”

คณะผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร

อาจารย์ ดร.ยงยุทธ ไชยพงศ์

อาจารย์ ดร. ธาณี ชัยวัฒน์

สังกัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

ปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยเป็นปัญหาที่สะสมมานานและหยั่งรากลึกจนแทบจะกลายเป็นเรื่องปกติของสังคมไทย แต่ประเทศไทยเองก็มีความพยายามที่จะลดปัญหาคอร์รัปชันมาเป็นเวลานานเช่นกัน เพราะเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในลำดับต้น และเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งในการบั่นทอนสมรรถภาพการพัฒนาประเทศ

งานวิจัยชิ้นนี้จัดทำโดยคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อทำการสำรวจประสบการณ์เกี่ยวกับการคอร์รัปชันในระบบราชการไทย เก็บรวบรวมข้อมูล จัดการข้อมูล และประมวลผลข้อมูลโครงการ “คอร์รัปชันในระบบราชการไทย การสำรวจทัศนคติ ประสบการณ์ของหัวหน้าครวเรือน” โดยเป็นการสำรวจที่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครวเรือนตัวอย่างที่สุ่มขึ้นมาจากหัวหน้าครวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย ผลการสำรวจจึงสามารถทำการอนุมานกลับไปยังกลุ่มประชากรหัวหน้าครวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย ไม่ใช่เป็นเพียงกรณีศึกษา (Case Study) เฉพาะจุดนั้นคือผลของการศึกษาจึงเป็นการอธิบายสภาพความเป็นไปเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยจากความคิดเห็นและประสบการณ์ของหัวหน้าครวเรือนทั่วประเทศ

ครวเรือนทั้งหมดที่สำรวจในปีพ.ศ. 2557 มีจำนวน 6,048 รายทั่วประเทศ โดยใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Multi-stage Cluster Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการประมาณการค่าประชากรครวเรือนทั่วประเทศ

ข้อสรุปของงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่ามีการลดลงของมูลค่าคอร์รัปชันอย่างมากซึ่งนับเป็นเรื่องที่ดี และต้องชื่นชมความพยายามของหลายหน่วยงานที่มีความตั้งใจจริงในการดำเนินการเพื่อความโปร่งใสอย่างเต็มที่ แต่การคอร์รัปชันก็ยังเป็นเรื่องร้ายแรงกับสังคมไทย และคงต้องช่วยกันผลักดันระบบและระเบียบต่างๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสที่ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตต่อไป

การสำรวจในปี 2557 พบว่าหัวหน้าครวเรือนให้ความสำคัญกับปัญหาคอร์รัปชันมากกว่าที่เคยสำรวจไว้ในปี 2542 แต่ทัศนคติที่มีต่อความร้ายแรงของปัญหาคอร์รัปชันก็ยังน้อยกว่าปัญหาเศรษฐกิจไม่ดีและค่าครองชีพสูง ซึ่งถูกให้ความสำคัญเป็นอันดับที่หนึ่งและสองอยู่หลายเท่าตัว ทั้งในเชิงของความรู้สึกต่อความร้ายแรงและจำนวนของผู้ที่ระบุว่าปัญหานั้นๆ มีความร้ายแรงที่สุด

นอกจากนี้ เมื่อสอบถามถึงความเต็มใจที่จะเสียสละรายได้บางส่วนเพื่อขจัดปัญหาคอร์รัปชันจากในกลุ่มผู้ที่ตอบว่าปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการเป็นปัญหาร้ายแรงที่สุด พบว่า ในปี 2542 นั้นประมาณครึ่งหนึ่งยินดีจ่ายเงินร้อยละ 4.5 ของรายได้ของครัวเรือนต่อปี ขณะที่ในปี 2557 จำนวนครัวเรือนลดลงเป็นเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นที่ยอมสละเงินเพื่อลดปัญหาคอร์รัปชัน แต่กลับยอมจ่ายในสัดส่วนของรายได้เพิ่มขึ้นเป็นเกือบร้อยละ 13 ซึ่งแม้ว่ามูลค่าของเงินที่หัวหน้าครัวเรือนยอมสละเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเมื่อคิดเป็นสัดส่วนกับรายได้จะยังคงเพิ่มสูงขึ้นถึงประมาณ 3 เท่าในปี 2557 แต่การที่สัดส่วนของครัวเรือนที่ยินดีจ่ายลดลงจากครึ่งหนึ่งเหลือเพียงหนึ่งในสามย่อมแสดงให้เห็นว่า จำนวนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการมีส่วนร่วมเพื่อขจัดปัญหาคอร์รัปชันนั้นลดลง และทำให้การะดังกล่าวไปตกหนักอยู่กับคนที่ยินดีร่วมมือซึ่งมีจำนวนน้อยลง

ที่น่าสนใจคือ โดยหลักแล้ว ผู้ที่ถูกเรียกร้องสินบนก้อนใหญ่ๆ ควรจะเห็นว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาระดับชาติที่ร้ายแรงและน่าจะเต็มใจสละเงินมากขึ้นเพื่อขจัดปัญหานี้ ในปี 2542 นั้น จำนวนเงินที่ผู้ที่เคยถูกเรียกร้องสินบนจะเต็มใจจ่ายสูงขึ้นไม่เป็นสัดส่วนกันกับจำนวนเงินสินบน กล่าวคือ ผู้ที่เคยถูกเรียกเงินจำนวนมากที่สุดกลับเป็นผู้เต็มใจจ่ายเงินในการแก้ไขปัญหาน้อยที่สุด แต่ในปี 2557 สถานการณ์ได้เปลี่ยนไป จำนวนเงินที่เต็มใจจะจ่ายเพิ่มสูงขึ้นไปกับจำนวนเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บ นั่นคือ ผู้ที่เคยถูกเรียกเงินจำนวนมากที่สุดเป็นผู้ที่เต็มใจจ่ายเงินเพื่อแก้ไขปัญหามากที่สุดด้วย ในด้านหนึ่งอาจจะชี้ว่าผู้ที่เดือดร้อนก็พร้อมจะแก้ปัญห แต่ในอีกด้านหนึ่งก็อาจพิจารณาได้ว่าครัวเรือนแต่ละรายสนใจที่จะแก้ปัญหเฉพาะที่พวกเขาเผชิญเท่านั้น

ในส่วน of สถาบันราชการที่มีการคอร์รัปชันสูงที่สุดและต่ำที่สุดนั้น ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนเห็นว่า ตำรวจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากรมีความซื่อสัตย์สุจริตน้อยที่สุด ขณะที่ในปี 2557 ก็ยังคงเป็นสองหน่วยงานดังกล่าว ได้แก่ ตำรวจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาด้วยสภาทนายความ และกรมศุลกากร ขณะที่หน่วยงานอย่างกระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากรมีอันดับความซื่อสัตย์ที่ดีขึ้นมาจาก 15 ปีที่ผ่านมา

หน่วยงานราชการที่ผู้ไปติดต่อถูกเรียกสินบนบ่อยที่สุดทั้งในปี 2542 และปี 2557 ได้แก่ สำนักงานที่ดิน อย่างไรก็ตาม จำนวนดังกล่าวลดลงจากร้อยละ 12 ของผู้ไปติดต่อสำนักงานที่ดินในปีก่อนหน้านี้ถูกเรียกให้จ่ายเงินสินบนอย่างน้อย 1 ครั้งในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 7 ในปี 2557 หน่วยงานอื่นที่มีการเรียกเงินสินบนบ่อยครั้งรองลงมาในปี 2557 ได้แก่ สถานีตำรวจ (ร้อยละ 6.1 ของผู้ไปติดต่อ ซึ่งลดลงจากร้อยละ 9 ในปี 2542)

กรมศุลกากรและกรมการขนส่งทางบก (ใบขับขี่/ทะเบียนรถ) มีจำนวนการเรียกรับสินบนลดลงอย่างมาก โดยกรมศุลกากรลดลงจากร้อยละ 8 ของผู้ไปติดต่อในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 2.4 ในปี 2557 และกรมการขนส่งทางบกลดลงจากร้อยละ 7.7 เหลือร้อยละ 1.9 เท่านั้น

ในปี 2542 หน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย ได้แก่ กรมศุลกากร กรมที่ดิน ตำรวจ และกรมสรรพากร ในกรณีของกรมสรรพากร การเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ คิดเป็นร้อยละ 90 ของมูลค่าเงินสินบนทั้งสิ้นที่ต้องจ่ายให้หน่วยงานนี้ ในกรณีของกรมศุลกากร กรมที่ดิน และตำรวจ การเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ คิดเป็นร้อยละ 50-60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียก ทั้งนี้พบว่าร้อยละ 60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียกจากหน่วยงานทั้งสิ้น เป็นการเรียกเงินก้อนใหญ่กว่า 100,000 บาทต่อรายโดยตำรวจ กรมที่ดิน และสรรพากร

แต่ในปี 2557 หน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย เหลือเพียงสำนักงานที่ดินเท่านั้น โดยกรมศุลกากร ตำรวจ และกรมสรรพากรยังคงเป็นหน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ แต่ลดลงมาอยู่ที่ 10,000-100,000 บาท/ราย และมีสองหน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนในจำนวน 10,000-100,000 บาท/รายเพิ่มเติม ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทั้งในปี 2542 และปี 2557 คราวเรือนส่วนใหญ่ที่ถูกเรียกเงินสินบนจะโดนเรียกเงินที่มูลค่าไม่เกิน 1,000 บาท

จากข้อมูลข้างต้น สำนักงานที่ดินจึงเป็นหน่วยงานที่มีความถี่ในการเรียกรับเงินบ่อยครั้งที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนครั้งที่มีการติดต่อ นอกจากนี้ ยังเป็นหน่วยงานที่มีการเรียกรับเงินสินบนที่เป็นเงินก้อนมูลค่ามากกว่า 100,00 บาทต่อครั้งด้วยสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ การเรียกรับด้วยมูลค่าอื่นๆ และยังเป็นหน่วยงานเดียวที่มูลค่าเงินก้อนที่มีการเรียกรับไม่ลดลงจาก 15 ปีที่ผ่านมา

ความถี่ของการเรียกเงินสินบน มีความแตกต่างกันมากระหว่างเขตกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัด โดยในปี 2542 ที่กรุงเทพฯ กรมศุลกากรมีความถี่เรียกรับสูงที่สุด ส่วนต่างจังหวัดทั้งเขตเมืองและเขตชนบท สำนักงานที่ดินมีความถี่สูงที่สุด แต่ในปี 2557 การสำรวจไม่พบการเรียกสินบนของกรมศุลกากรที่กรุงเทพฯ แต่ยังคงมีความถี่สูงในส่วนต่างจังหวัดนอกเขตเมือง

ในปี 2557 การเรียกเงินสินบนที่โรงเรียนของรัฐบาลมีมูลค่าเฉลี่ยเกือบ 12,000 บาท สูงที่สุดเทียบกับหน่วยราชการอื่นๆ ขณะที่ในปี 2542 การเรียกเงินสินบนที่สถานีตำรวจมีมูลค่ามากที่สุดเฉลี่ยเท่ากับ 9,588 บาท มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกที่ศุลกากรยังอยู่ในอันดับสองทั้งปี 2542 และ 2557 โดยเพิ่มขึ้นจาก 8,428 บาทเป็น 10,538 บาท สำหรับอันดับในปี 2557 รองลงมาได้แก่ สำนักงานที่ดิน (5,341 บาท) และสถานีตำรวจ (4,919 บาท) นั่นหมายความว่าหากพิจารณาจากมูลค่าของการจ่ายต่อครัวเรือนแล้ว คอร์รัปชันทางด้านการศึกษาดูเหมือนจะมีความร้ายแรงที่สุดในปัจจุบัน

การสำรวจในปี 2542 พบว่า หน่วยงานที่มูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุดได้แก่ กรมที่ดิน (5,100 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (4,800 ล้านบาท) และกรมสรรพากร (3,500 ล้านบาท) การเรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้น 15,400 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 15 แห่ง ขณะที่การสำรวจในปี 2557 พบว่า หน่วยงานที่มี

มูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุดยังคงเป็นสำนักงานที่ดิน (1,922 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (1,792 ล้านบาท) แต่อันดับที่สามกลับเป็นโรงเรียนของรัฐบาล (640 ล้านบาท) การเรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้นเกือบ 5,000 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 10 แห่ง จะเห็นได้ว่าแม้ว่าอันดับจะมีการเปลี่ยนแปลงไม่มาก แต่มูลค่าของการเรียกรับสินบนดูเหมือนจะลดลงถึง 3 เท่าจากเมื่อ 15 ปีก่อน

ในปี 2557 ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ที่มีฐานะดีจะถูกเรียกเงินจากหน่วยงานต่างกัน ผู้ที่มีรายได้น้อย (ต่ำกว่า 2,500 บาท/เดือน) ส่วนใหญ่จะโดนเรียกเงินจากสถานีตำรวจและสำนักงานที่ดิน ส่วนผู้ที่มีฐานะดี (สูงกว่า 50,000 บาท/เดือน) นอกจากจะโดนเรียกเงินจากสถานีตำรวจและสำนักงานที่ดินแล้ว ยังจะโดนเรียกเงินจากกรมสรรพากรและกรมศุลกากรด้วย

ทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่า คอร์รัปชันเป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ได้เนื่องจากการกระทำของนักการเมือง ไม่ใช่ประชาชนคนธรรมดา ซึ่งผลที่ว่ำนี้นี้แทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2542 และปี 2557 อย่างไรก็ดี ทัศนคติที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2542 ก็คือจากเดิมที่หัวหน้าครัวเรือนเห็นว่า ข้าราชการไว้วางใจไม่ได้ แต่ก็ยังไม่ร้ายแรงเท่านักการเมือง และสื่อมวลชนถูกมองว่าไว้วางใจได้ แต่ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนกลับมองว่า ข้าราชการไว้วางใจไม่ได้อย่างร้ายแรงพอๆ กับนักการเมือง และสื่อมวลชนเองก็ไว้วางใจไม่ได้ด้วยเช่นกัน

นอกจากในระบบราชการแล้ว งานวิจัยยังทำการสำรวจการคอร์รัปชันในระบบการศึกษา โดยในปี 2542 ร้อยละ 2.8 ของครัวเรือนมีสมาชิกที่ยังอยู่ในวัยเรียนอย่างน้อย 1 คนถูกเรียกเป๊ะเจี้ยะเพื่อให้บุตรหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ โดยเงินที่ต้องจ่ายมีมูลค่าเฉลี่ยมากกว่า 10,000 บาท แต่ในปี 2557 ครัวเรือนที่ถูกเรียกเป๊ะเจี้ยะเพื่อให้บุตรหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐลดลงเหลือร้อยละ 1.65 และเงินที่ต้องจ่ายก็ลดลง โดยมีมูลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9,000 บาท ในกรุงเทพฯ ที่น่าสนใจคือมูลค่าของเงินเป๊ะเจี้ยะที่เรียกเก็บมีความแตกต่างกันสูงมากระหว่างครัวเรือนที่รวยกับจน

นอกจากการจ่ายเงินเพื่อให้ได้ที่เรียนแล้ว ในปี 2542 ประมาณร้อยละ 4.5 ของครัวเรือนที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นนักเรียนนักศึกษา ยังต้องจ่ายเงินเพิ่มต่างหากจากค่าใช้จ่ายปกติที่โรงเรียนเรียกเก็บ โดยคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 1,195 บาท เฉพาะในเขตกรุงเทพฯ ค่าเฉลี่ยนี้เท่ากับ 2,957 บาท ขณะที่ในปี 2557 จำนวนครัวเรือนที่ต้องจ่ายเงินเพิ่มต่างหากจากค่าใช้จ่ายปกติที่โรงเรียนเรียกเก็บไม่ได้แตกต่างไปจากเดิมมากนัก แต่มูลค่ากลับเพิ่มสูงขึ้นถึงเฉลี่ยต่อครัวเรือนละประมาณ 2,500 บาท และครัวเรือนที่รวยต้องจ่ายมากกว่า 5,000 บาทต่อครัวเรือนเลยทีเดียว

ในด้านของกระบวนการยุติธรรม ผลการสำรวจในปี 2557 ปรากฏว่าการแสดงความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนต่อกระบวนการยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2542 ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรม

น่าเชื่อถือมีจำนวนลดลง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระจากระบบราชการมีจำนวนลดลง และจำนวนผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและร่ำรวยแทนที่จะเป็นระบบเพื่อคนทุกคนนั้นก็เพิ่มสูงขึ้น

ในปี 2542 จากการตอบคำถามของหัวหน้าครัวเรือนที่เคยขึ้นศาลในช่วงสองปีก่อนหน้ากว่าครึ่งหนึ่งของคดีที่มีการเรียกสินบนมีการระบุจำนวนเงินที่ต้องการ โดยมีมูลค่าเฉลี่ยที่ 34,531 บาท แต่ในปี 2557 ครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนลดลงอย่างมากเหลือเพียงประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น โดยเกือบทั้งหมดของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนจะมีการระบุจำนวนเงินที่ต้องการด้วย โดยมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 30,000 บาท ใกล้เคียงกับปี 2542 แต่เนื่องจากครัวเรือนที่ต้องมีการจ่ายมีจำนวนลดลง ทำให้มูลค่าของเงินสินบนทั้งสิ้นที่ต้องจ่ายรวมลดลงเหลือ 3,665 ล้านบาท จากประมาณ 6,700 ล้านบาทในปี 2542

ในคดีที่ขึ้นถึงชั้นศาล ปี 2542 ผู้รับสินบนส่วนใหญ่คือ อัยการ ประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง แต่ในปี 2557 ผู้รับสินบนที่เคยเป็นอัยการนั้นกลับลดลงไปมาก เหลือเพียงประมาณร้อยละ 20 เท่านั้น โดยการจ่ายส่วนใหญ่เปลี่ยนมาเป็นการตกลงกับทนายแทน

ในประเด็นของการซื้อเสียง เกือบหนึ่งในสามของครัวเรือนเคยถูกซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2539 แต่การสำรวจในปี 2557 พบว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียงลดลงอย่างมากเหลือเพียงร้อยละ 13 ในปี 2554 และร้อยละ 2 ในปี 2557 ทั้งนี้การเลือกตั้งในปี 2557 นั้นมีลักษณะพิเศษบางประการคือมีพรรคการเมืองใหญ่เพียงพรรคเดียวที่ลงรับสมัครเลือกตั้ง จึงอาจทำให้การซื้อเสียงมีน้อยกว่าปกติ

อย่างไรก็ดี ในส่วนของการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสำรวจในปี 2557 พบว่า ประมาณร้อยละ 15.5 ของผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อบต.เคยถูกซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ร้อยละ 10 ของผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งเทศบาลเคยถูกซื้อเสียง และร้อยละ 7 ระบุว่าเคยถูกซื้อในการเลือกตั้ง อบจ. ซึ่งสัดส่วนเหล่านี้ถือค่อนข้างสูงและน่าเป็นห่วงไม่น้อยไปการเลือกตั้ง สส.ระดับประเทศ

ในการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2539 ปี 2554 และปี 2557 มีการซื้อเสียงเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 500-1,000 บาท แทบจะไม่แตกต่างกัน แต่จำนวนเงินรวมที่ใช้ในการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ส. ทั่วประเทศค่อยๆ ลดลงจากกว่า 3,000 ล้านบาทในปี 2539 เหลือประมาณ 1,200 ล้านบาทในปี 2554 และ 400 ล้านบาทในปี 2557 เนื่องจากจำนวนครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียงมีจำนวนน้อยลง อย่างไรก็ดี เนื่องจากการสำรวจเป็นการถามถึงตัวหัวหน้าครัวเรือนโดยตรง ซึ่งการซื้อเสียงอาจจะทำกับบุคคลอื่นที่อยู่ในครัวเรือน แต่ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือน จึงอาจทำให้ค่าที่ได้มีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น เพราะอาจสะท้อนตัวบุคคลมากกว่าทั้งครัวเรือน

ในส่วนของการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันนั้นถือเป็นเรื่องที่ยากลำบาก ผลการสำรวจทั้งในปี 2542 และปี 2557 ต่างก็ชี้ให้เห็นเหมือนกันเกือบเป็นเอกฉันท์ว่า ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันควรถูกลงโทษสถานหนักกว่าประชาชนธรรมดา และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับปัญหาการปราบปรามคอร์รัปชันเป็นลำดับต้น

ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนคิดว่า สื่อมวลชนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามคอร์รัปชันตามด้วย ป.ป.ช. นักวิชาการ ครูอาจารย์ โดยทั้ง 3 องค์กรนี้ได้รับการจัดอันดับสูงกว่าองค์กรอื่นๆ ส่วนตำรวจและนักการเมืองนั้น ครัวเรือนเห็นว่าไร้ความสามารถในการปราบปรามคอร์รัปชัน ขณะที่ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนคิดว่าสถาบันการศึกษาและอาจารย์มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามคอร์รัปชัน รองลงมาคือ ป.ป.ช. เอนจีโอ สื่อมวลชน และเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันภาคเอกชนตามลำดับ

โดยสรุปแล้ว การที่ระดับการคอร์รัปชันและจำนวนเงินที่ประชาชนถูกร้องขอเป็นสินน้ำใจ/เงินพิเศษที่พบว่าลดลงในปี 2557 เทียบกับปี 2542 นั้น เป็นไปได้ว่าการประมาณการในปี 2557 ต่ำกว่าความเป็นจริงด้วยสาเหตุ 2 ประการ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะข่าวสารการต่อต้านคอร์รัปชันทำให้ผู้ตอบระมัดระวังตัวมากขึ้น ผู้ที่จ่ายเพื่อความสะดวกอาจไม่กล้าเปิดเผย เพราะตระหนักว่าค่านิยมของสังคมเปลี่ยน สำหรับข้อตกท้วงนี้ มีคำถามว่า มีเหตุผลอะไรที่ทำให้ผู้ตอบในปี 2557 เปลี่ยนไปจากปี 2542 อีกประการหนึ่ง การให้สินบนอาจไม่ใช่เรื่องตัวเงิน อาจมีรูปแบบอื่นซึ่งแพร่หลายมากขึ้นในระยะหลัง แต่ นิยามคอร์รัปชันที่ใช้ในแบบสำรวจเน้นที่การเรียกรับเงินสินน้ำใจเงินพิเศษ ไม่ได้ถามถึงสินบนในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน และสินบนที่สอบถามนั้นเน้นไปที่สินบนทางตรงที่หัวหน้าครัวเรือนจ่ายเมื่อไปติดต่อหน่วยราชการด้วยตนเอง ไม่ได้รวมสินบนที่อาจจ่ายผ่านคนกลาง ข้อตกท้วงในเรื่องที่สองนี้จึงน่าฟังและน่านำมาศึกษาวิเคราะห์ให้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในเรื่องการปรับปรุงระบบราชการและมาตรการต่อต้านคอร์รัปชันภาคราชการหลังปี 2542 เป็นต้นมาทำให้ได้ข้อมูลว่าแนวโน้มการลดลงของการคอร์รัปชันในระบบราชการในช่วง 15 ปีที่ผ่านมามีความเป็นไปได้สูง เพราะได้มีกระบวนการปฏิรูป การปรับเปลี่ยนระบบการให้บริการ และการสร้างความโปร่งใสภาครัฐหลายรูปแบบ ซึ่งรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การประเมินผลงานโดยผู้ให้บริการ การเพิ่มช่องทางร้องเรียน การให้หน่วยงานราชการแข่งขันกันให้บริการ การตรวจสอบแบบลับ ฯลฯ

ในเรื่องการต่อต้านคอร์รัปชัน ผลการสำรวจทั้งในปี 2542 และปี 2557 พบว่าครัวเรือนต่างมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันควรถูกลงโทษสถานหนักกว่าประชาชนคนธรรมดา และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการปราบปรามคอร์รัปชันเป็นลำดับต้นๆ

ข้อเสนอแนะ

คณะวิจัยมีข้อเสนอให้หน่วยงานและองค์กรหรือบุคคลสาธารณะที่ครัวเรือนระบุว่ายังมีปัญหาใส่ใจกับการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน เสนอให้มีการสำรวจแบบเดียวกันนี้ในระดับชาติทุก 5 หรือ 10 ปี เพื่อสร้างระบบข้อมูล อันเป็นมาตรการหนึ่งในการตรวจสอบและป้องปรามการคอร์รัปชันในภาคราชการ

สำหรับการวิจัยต่อไปเสนอให้มีการศึกษาต่อยอดกรณีที่ประสบความสำเร็จมากเปรียบเทียบกับกรณีที่ยังเป็นปัญหาให้ลุ่มลึกถึงสาเหตุและวิธีการคอร์รัปชัน เพื่อสรุปบทเรียนการสร้างโปร่งใสและลดการทุจริตในภาคราชการให้ได้ผลยิ่งขึ้นอีก

การเรียกรับสินบนก้อนใหญ่ในบางหน่วยงานราชการที่ยังคงมีอยู่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้ให้สมยอม เพราะได้ประโยชน์มากกว่าที่เสีย ซึ่งทำให้ยากที่จะปราบ จึงควรมีการศึกษาวิจัยถึงมาตรการป้องกันและการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ ที่ใช้ได้ผลแล้วในประเทศอื่น เช่นมาตรการกำกับและควบคุมข้าราชการที่ร่ำรวยผิดปกติแบบต่างๆ โดยศึกษาความเป็นไปได้และการปรับให้เหมาะสมกับระบบกฎหมายของไทย อาจจะศึกษาเปรียบเทียบกับ การสร้างฐานข้อมูลภาษีเงินได้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมกับการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจด้วยเป็นตัวกำกับด้วย

บทคัดย่อ

คอร์รัปชันที่เป็นปัญหามากในเมืองไทยแบ่งออกได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ หนึ่งคือ คอร์รัปชันที่ถูกเรียกเป็นวงเงินไม่สูงมากที่ครัวเรือนประสบเมื่อไปติดต่อหน่วยราชการในชีวิตประจำวัน (สำนักงานที่ดิน ตำรวจ โรงเรียนรัฐบาล ภาษี ต่อทะเบียนรถยนต์ ฯลฯ) สองคือ สินบนวงเงินสูง เป็นหลักล้าน หลายล้าน หรือ บางกรณีเป็นร้อยล้าน ที่พบโดยเฉพาะในโครงการจัดซื้อจัดจ้าง โครงการขนาดใหญ่ภาครัฐ ที่มักเกี่ยวโยงกับการร่วมมือกันระหว่างนักธุรกิจ ข้าราชการระดับสูงและนักการเมืองระดับผู้วางนโยบาย เรื่องนี้กระทบธุรกิจเอกชนมาก เรียกได้ว่าเป็นคอร์รัปชันของหน่วยงานราชการที่เกิดขึ้นกับภาคธุรกิจเอกชน รายงานนี้ใช้นิยามคอร์รัปชันประเภทแรก

รายงานการวิจัยนี้ จัดทำขึ้นโดยคณะวิจัยที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นการเปรียบเทียบผลของการสำรวจภาคสนามว่าด้วยทัศนคติและประสบการณ์เกี่ยวกับคอร์รัปชันภาครัฐที่ครัวเรือนประสบในชีวิตประจำวัน จากผลของการสำรวจภาคสนามระดับชาติเมื่อปี 2542 และปี 2557 โดยการสำรวจทั้งสองครั้งนี้ใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันและวิธีการสำรวจแบบเดียวกัน ผลของการสำรวจแสดงว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน/เงินพิเศษ เมื่อไปติดต่อหน่วยราชการลดลงจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 4.8 ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา

ผลการสำรวจภาคสนามนี้อาจจะแสดงระดับการคอร์รัปชันที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพราะว่าการคอร์รัปชันอาจเปลี่ยนรูปแบบจากเงินเป็นไม่ต้องใช้เงิน หรือผู้ตอบอาจไม่กล้าบอกความจริง แต่การลดลงของคอร์รัปชันประเภทนี้ในระยะเวลา 15 ปี มีความเป็นไปได้สูง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย และประชาชนส่งเสริมผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน ก.พ. และสำนักงานต่อต้านการคอร์รัปชันดำเนินการปฏิรูป

การปฏิรูปที่ได้ผลมากได้แก่ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการให้บริการของหน่วยงานราชการ การให้ประชาชนส่งข้อร้องเรียน การให้บุคคลภายนอกประเมินผลการทำงานของหน่วยงานราชการ การให้หน่วยงานราชการแข่งขันกันโดยมีรางวัลเป็นแรงจูงใจ การตรวจสอบพฤติกรรมของข้าราชการเป็นการลับ ฯลฯ

การสำรวจครอบคลุมประสบการณ์และทัศนคติของครัวเรือนเกี่ยวกับการเรียกสินบน/เงินพิเศษในโรงเรียนรัฐบาล ในระบบศาลยุติธรรม ในการเลือกตั้งทั่วไป และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ทัศนคติเรื่องการ

ต่อต้านคอร์รัปชัน เรื่องความสุจริตของนักการเมือง ข้าราชการ สื่อ และศาลยุติธรรม และประสิทธิภาพในการต่อต้านคอร์รัปชันขององค์กรต่างๆ

แม้ผลการวิจัยแสดงว่าระดับการคอร์รัปชันในภาครัฐที่ครัวเรือนประสบในชีวิตประจำวันจะลดลง แต่ปัญหาการคอร์รัปชันยังเป็นเรื่องร้ายแรงเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล เพราะว่าประมาณร้อยละ 5 ของครัวเรือนยังถูกเรียกสินบนหรือเงินพิเศษ และผลการสำรวจยังพบว่าการคอร์รัปชันยังเป็นปัญหาใหญ่ในหน่วยงานภาครัฐจำนวนหนึ่งที่มีธุรกรรมเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินมูลค่าสูงโดยเฉพาะสำนักงานที่ดิน และตำรวจ ดังนั้นจึงยังมีความจำเป็นต้องดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันให้ได้ผลต่อไป

ในเรื่องการต่อต้านคอร์รัปชัน ผลการสำรวจทั้งในปี 2542 และปี 2557 พบว่าครัวเรือนต่างมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันควรถูกลงโทษสถานหนักกว่าประชาชนคนธรรมดา และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการปราบปรามการคอร์รัปชันเป็นลำดับต้นๆ

คณะวิจัยมีข้อเสนอให้หน่วยงานและองค์กรหรือบุคคลสาธารณะที่ครัวเรือนระบุว่ายังมีปัญหาใส่ใจกับการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน และเสนอให้มีการสำรวจแบบเดียวกันนี้ในระดับชาติทุก 5 หรือ 10 ปี เพื่อสร้างระบบข้อมูล อันเป็นมาตรการหนึ่งในการตรวจสอบและป้องปรามการคอร์รัปชันในภาคราชการ

Abstract

In this study the research team at the Faculty of Economics, Chulalongkorn University report on the results of the two national sample surveys on perceptions and experiences of households on everyday corruption at government agencies. These two surveys, conducted in 1999 and 2014, used the same questionnaire and the same sampling frame so that the results of the surveys would be comparable. The sampling frame was designed to produce a robust estimate at the national level.

The percentage of households that is asked to pay bribes or “gifts of good will” when visiting government agencies declined from 10 percent to 4.8 percent over the 15 year period. The amount of money solicited also declined substantially. The reduction in this type of corruption is not unexpected because of the impact of modernization and development, as well as various reform efforts to improve public services carried out by the Civil Service Commission and other relevant agencies over the intervening years.

Despite the overall decline in the incidence of corruption in 15 year period, land and police remained the top two “champions” in both surveys. In 1999 the top 5 public agencies soliciting the most bribes were land, police, tax, auto registration and customs. In 2014, the top 5 are land, police, public schools, auto registration and local governments.

Our second survey showed that people are much more active in registering complaints than in 1999. The survey results for 2014 show that the proportion of households who are prepared to pay out of their pockets to help solve corruption problems is higher in rural areas as compared to Bangkok.

The survey results cover other experiences on corruption in public schools, the judiciary, and general and local elections, and people's perceptions of the honesty of various government agencies, politicians, bureaucrats and media; trends in corruption and efficacy of anti-corruption agencies. Attitudes have generally remained fairly constant between the two surveys, but the perception on the honesty of the media has fallen significantly.

In the first survey, the most effective institution for combating corruption was seen to be the media, followed by the National Counter Corruption Commission (NCCC) and

academics and teachers. In the second survey, the order changed. Academic institutions and teachers (acharn) are seen to be most effective, followed by NCCC, NGOs, media, and private sector anti-corruption organizations, in that order.

On vote buying in general elections, the trends show a clear decline in the percentages of household being solicited between 1996 and 2014. About one third of the households were solicited for vote buying in the general election in 1996. But the second survey found this proportion fell to 13 percent in 2011 and to 2 percent in 2014. But this last general election was unusual because only one big party contested, which may explain the low vote buying incidence in that year.

Since the first survey, elections have been introduced for local government bodies. The second survey found that 15.5 percent of households were solicited for vote buying in the elections for Tambon Administration Organizations (TAOs), 10 percent for municipalities, and 7 percent for Provincial Administration Organizations (PAOs). The incidence is relatively high.

On the judiciary, the first survey showed that almost a third of those households that had been to court in the past two years had been asked for some payment. In the second survey, this proportion declined to 10 percent. However over the 15 year period, the trust in the judiciary has declined. Those who see the judiciary as working for the powerful and the rich instead of working for everyone has increased in the second survey.

The first survey found that 2.8 percent of households had been asked to pay special money to get their children accepted in public schools, declining to 1.24 percent in 2014. However, the average payment to public schools in 2014 was the highest among the top five agencies that received the most bribe in that year. In addition, both surveys found that around 4.5 percent paid extra money to schools other than the regular fees, while the average amount increased from 1,195 baht per household per year in 1999 to 2,500 in 2014.

Thailand still has a problem of corruption in public services, but over the past 15 years, there has been a definite improvement. Agencies which have improved noticeably include the customs and the auto registration offices.

The study helps to identify those offices where the problem remains acute, particularly the offices of the land department and the police, and where it appears to be growing, particularly government schools and local government bodies. The survey results

indicate where there has been improvement, and where problems remain, and hence can be a guide for future policy.

This kind of national sample survey should be done on a regular basis, such as every 5 or 10 years, as part of the monitoring of the overall level of corruption in public services, and as a way to curb this kind of petty corruption.

คำนำ

รายงานวิจัยนี้เปรียบเทียบทัศนคติและประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนเกี่ยวกับคอร์รัปชันภาครัฐ ในช่วงเวลาที่ห่างกัน 15 ปี คือ พ.ศ. 2542¹ และพ.ศ. 2557 ข้อมูลที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบได้มาจากการสำรวจภาคสนาม โดยจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่สำรวจทั้งสองครั้งมีจำนวน 4,013 และ 6,048 รายตามลำดับ

ธนาคารโลกสนับสนุนการสำรวจครั้งแรก สำหรับครั้งที่สอง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเป็นผู้สนับสนุน

การสำรวจทั้งสองครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามชุดเดียวกัน ซึ่งธนาคารโลกได้ใช้ทำการสำรวจที่ประเทศอื่น ๆ มาแล้วซึ่งคณะวิจัยได้นำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพของประเทศไทย และทำการทดสอบแบบสอบถามล่วงหน้าทั้งสองครั้ง ก่อนที่จะนำมาใช้สอบถามจริง คณะวิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามที่ใช้ในปี 2557 ให้ทันสมัยด้วย

การสำรวจภาคสนามครั้งแรกกระทำในเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ครั้งที่สองเมื่อเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ 2557 โดยได้รับความร่วมมือจากทีมสำรวจภาคสนามที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญสำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสำรวจขอให้ดูบทที่ 1

ผลของการสำรวจทั้งสองครั้งนี้มีจุดเด่นตรงที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของประสบการณ์และทัศนคติเกี่ยวกับการเรียกรับสินบน เงินพิเศษ เมื่อไปติดต่อกับหน่วยงานในชีวิตประจำวันของครัวเรือนไทยในช่วง 15 ปี ที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี

จุดเด่นอีกประการหนึ่งของงานวิจัยนี้คือ ข้อมูลที่นำเสนอเป็นผลของการสำรวจที่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างที่สุ่มขึ้นมาจากหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย ผลการสำรวจจึงสามารถทำการอนุมานกลับไปยังกลุ่มประชากรหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย ไม่ใช่เป็นเพียงกรณีศึกษา (Case Study) เฉพาะจุดนั้นคือผลของการศึกษาจึงเป็นการอธิบายสภาพความเป็นไปเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยจากความคิดเห็นและประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนทั่วประเทศ

¹ ผลของการสำรวจครั้งแรกปรากฏเป็น รายงานวิจัยเรื่อง คอร์รัปชันในภาครัฐ : ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน โดย ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร ผศ.ดร.นวลน้อย ตริรัตน์ ดร.ยงยุทธ ไชยพงศ์ และ ดร.คริส เบเคอร์ รายงานการวิจัยคอร์รัปชันในประเทศไทย, จัดพิมพ์โดยสำนักงาน ก.พ. กรุงเทพฯ: สิงหาคม 2544. ISBN : 974 – 7285-89-4

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ประสบการณ์จากการใช้บริการภาครัฐของประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน รวมทั้งประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการกระบวนการตุลาการ ในกรณีที่สมาชิกครอบครัวคนในคนหนึ่งเคยขึ้นศาล ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและการเลือกตั้ง ส.ส. และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน (ต้องจ่ายเงินเป็นพิเศษหรือไม่) (2) ทศนคติต่อการใช้คำว่าคอร์รัปชันและคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ (3) ความเห็นเรื่องการต่อต้านคอร์รัปชัน

การสำรวจทั้งสองครั้งเน้นที่คอร์รัปชันที่เป็นตัวเงิน เช่น การให้สินบน/เงินพิเศษ การซื้อเสียง โดยไม่ครอบคลุมคอร์รัปชันที่มีใช้เป็นตัวเงิน เช่น การเล่นพรรคเล่นพวก ซึ่งอยู่ในข่ายของคอร์รัปชันเชิงโครงสร้าง (Structural Corruption) ไม่รวมถึงเรื่องการซื้อตำแหน่ง และสินบนที่สอบถามนั้น เน้นไปที่สินบนทางตรง ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนถูกเรียกให้จ่ายเมื่อไปติดต่อหน่วยราชการด้วยตนเอง ไม่ได้รวมสินบนทางอ้อมที่จ่ายผ่านคนกลาง

การรายงานผลการสำรวจส่วนใหญ่แบ่งตามพื้นที่ และรายได้ของครัวเรือน กรุงเทพฯ หมายถึง กรุงเทพมหานคร ซึ่งรวม 4 จังหวัดรอบ ๆ คือ สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี นนทบุรี เขตเทศบาล หมายถึง เขตเทศบาลอื่น ๆ ยกเว้นกรุงเทพฯ และนอกเขตเทศบาล

ครัวเรือนรายได้ต่ำ หมายถึงครัวเรือนที่มีรายได้รวม 20,000 บาทต่อเดือนหรือต่ำกว่า และครัวเรือนรายได้สูงหมายถึงครัวเรือนที่มีรายได้รวม 20,001 บาทต่อเดือนหรือสูงกว่านั้น

รายละเอียดของข้อมูลดิบที่นำมาวิเคราะห์ในตัวบทได้รายงานไว้ในตารางภาคผนวกท้ายเล่ม

การวัดระดับคอร์รัปชันของทั้งประเทศเป็นเรื่องยากและข้อมูลที่ใช้กันมักเป็นส่วนเสี้ยวไม่อาจใช้เป็นตัวแทนของทั้งประเทศได้² ดังนั้นข้อมูลที่จะนำมาใช้เปรียบเทียบให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เชื่อถือได้จึงแทบไม่มีการสำรวจประสบการณ์และทัศนคติของครัวเรือนเป็นการสำรวจภาคสนามแบบนี้ทุก 5 ปี หรือ 10 ปี โดยใช้แบบสอบถามและวิธีวิทยาแบบเดียวกัน จึงมีประโยชน์มากตรงที่จะได้ข้อมูลที่เป็นระบบและเชื่อถือได้

² Corruption Perception Index (CPI) ของ Transparency International (TI) ที่ใช้กันมาก เป็นตัวชี้ระดับการคอร์รัปชันขนาดใหญ่ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างนักธุรกิจผู้วางนโยบายและข้าราชการมากกว่าระดับคอร์รัปชันในชีวิตประจำวันของครัวเรือนในแต่ละประเทศ สำหรับข้อมูลที่ใช้สร้างดัชนี CPI และข้อจำกัดให้ดูเพิ่มเติมในบทนำของรายงานนี้ สำหรับตัวชี้อื่น ๆ ที่จัดทำกันในประเทศไทยนั้นถึงขณะนี้ยังไม่มีข้อมูลที่จะทำให้เปรียบเทียบได้เป็นเวลาถึง 15 ปี ตัวชี้ที่มหาวิทยาลัยหอการค้าจัดทำเริ่มเมื่อประมาณปี 2553 ศูนย์วิจัยเพื่อต่อต้านการทุจริต บัณฑิตวิทยาลัย สำนักงานป.ป.ช. ได้จัดทำดัชนีวัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ โดยให้หน่วยงาน 110 แห่งเป็นผู้ประเมินตนเองด้วยการให้คะแนนในประเด็นต่างๆที่แสดงความโปร่งใส หากได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 ต้องปรับปรุง โครงการนี้เพิ่งจัดทำได้ปีเดียวในปี 2554 ขอให้ดู สำนักงานป.ป.ช., รายงานดัชนีวัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ, พ.ศ. 2555 และในปี 2556 ป.ป.ช.มีแผนการจะบูรณาการเครื่องมือในลักษณะเดียวกันกับ Integrity Assessment (IA) ของเกาหลีใต้ ที่เป็นการประเมิน Integrity ของส่วนราชการจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร

ทำให้สังคมได้ทราบระดับการคอร์รัปชันภาครัฐจากประสบการณ์และทัศนคติของครัวเรือน ว่าในภาพรวมดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไรและปัญหาหนัก ๆ ยังกระจุกตัวอยู่ที่หน่วยงานไหนบ้าง

นอกจากนั้นผลของการสำรวจดังกล่าวนอกจากจะเป็นแรงผลักดันประการหนึ่งที่จะทำให้หน่วยงานที่ยังเป็นปัญหาต้องปรับตัวเองแล้วก็จะยังทำให้หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลด้านประสิทธิภาพและความโปร่งใสในระบบราชการได้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางมาตรการการปฏิรูปเฉพาะจุดได้ด้วย

ผลของการสำรวจในครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2542 นั้น ทางสำนักงานก.พ. ได้ใช้เพื่อสร้างระบบข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและวิธีคอร์รัปชันในภาครัฐ เพื่อการคิดค้นหาวิธีป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการให้บริการ รวมทั้งการปฏิรูประบบบริหารราชการให้ตรงจุด³ ซึ่งการปรับปรุงและการปฏิรูปที่เกิดขึ้นหลังปี 2542 ก็ได้มีส่วนส่งผลให้ระดับการคอร์รัปชันภาคราชการลดลง ดังที่แสดงให้เห็นในผลของการสำรวจปี 2557 เทียบกับปี 2542

คณะวิจัยเชื่อว่าผลการสำรวจครั้งที่ 2 นี้และการเปรียบเทียบกับครั้งแรกจะได้ให้ภาพของระดับการคอร์รัปชัน และหน่วยงานที่ยังเป็นปัญหาเป็นประโยชน์กับการวางแผนยุทธศาสตร์ต่อต้านคอร์รัปชันในวงราชการยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก และหวังว่าจะมีการทำการสำรวจแบบนี้ทุกๆ 5 ปี หรือ 10 ปี ต่อไปในอนาคตเพื่อเป็นกลไกหนึ่ง ในการตรวจสอบภาคราชการ

³ คำนำโดยคุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ เลขาธิการก.พ. ในรายงานวิจัยเรื่องคอร์รัปชันภาครัฐ. อ้างถึงในเชิงอรรถ 1, น. (3)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกๆ ท่านและหน่วยงานที่ช่วยให้รายงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ที่สนับสนุนการสำรวจครั้งที่สองนี้

ขอขอบคุณเป็นพิเศษ ศาสตราจารย์ ดร.สวัสดี ตันตระรัตน์ ศาสตราจารย์นายแพทย์สุทธิพันธุ์ จิตพิมลมาศ รองศาสตราจารย์ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล และคุณปัทมากร คติธรรมนิทย์ ที่ สกว.

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมประวิณ มั่นประเสริฐ ที่ให้การสนับสนุนคณะวิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ ศ.ดร.เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสีธรรม และ ศ.ดร.เมธี ครองแก้ว สำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ขอขอบคุณ ดร.นพดล กรรณิกา คุณอมตา เลิศนาคร และคุณนิศาชล ลีรัตนกร ที่ช่วยงานภาคสนามและการประมวลข้อมูล

ขอขอบคุณ คุณกัลยา อริยฉัตรกุล คุณจิตรรา ปานอ่อน ดร.ชนิษฐา สารพิมพา คุณวิริยา เนตรน้อย คุณสมพจน์ แผงประสิทธิ์ คุณภิญโญยศ ม่วงสมมุข ดร.อรพินท์ สฟโซคชัย ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบราชการและข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ คุณเพ็ญศรี ใจบาน คุณอัญชลี จักรวาทิ คุณไพรินทร์ พลายแก้ว คุณนัชฎาภรณ์ กิจตระกูล และคุณเพ็ญสินี รักเชื้อ ที่ได้ช่วยด้านธุรการและการเงินอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ ดร. คริส เบเคอร์ ที่ให้การช่วยเหลือทุกอย่างอย่างดียิ่งเสมอมาตั้งแต่การสำรวจครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2542

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	iii
บทคัดย่อ	x
Abstract	xii
คำนำ	xv
กิตติกรรมประกาศ	xviii
สารบัญ	xvix
บทนำ	1
คำนิยาม	3
เปรียบเทียบกับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน	3
สรุปผลการสำรวจโดยย่อ	5
เค้าโครงการเสนอผลการวิจัย	9
บทที่ 1 ระเบียบวิธีวิจัย	10
ความนำ	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
ประชากรภายใต้กรอบการศึกษาวิจัย	12
ระเบียบวิธีทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	13
จังหวัดและครัวเรือนตัวอย่าง	20
การประมาณค่าลักษณะประชากร	21
คุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของหัวหน้าครัวเรือน/ตัวแทน ที่ตกเป็นตัวอย่าง	24
บทที่ 2 ภาพของปัญหาคอร์รัปชัน	26
ภาพของคอร์รัปชันในฐานะปัญหาระดับชาติ	26
ภาพของสถาบันราชการ	28
คำศัพท์เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน	29
แนวโน้มการทุจริตคอร์รัปชันภาคราชการ	30
ภาพของหน่วยงานราชการ	31
บทที่ 3 การเรียกเงินสินบนที่หน่วยงานราชการ	33
การเรียกสินบนและการจัดอันดับคุณภาพของบริการ	34
ใครบ้างที่ถูกเรียกเงินสินบน	34
วิธีคอร์รัปชัน	35

บทที่ 4 คอร์รัปชันในโรงเรียน กระบวนการยุติธรรม และการเลือกตั้ง	36
คอร์รัปชันในโรงเรียน	36
คอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม	37
การซื้อเสียง	39
บทที่ 5 การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน	41
การร้องเรียนและแจ้งเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน	41
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	43
เหตุผลที่สนับสนุนผลการสำรวจที่พบว่าการรับและให้สินบนแก่ข้าราชการลดลง	48
ข้อเสนอแนะ	50
 ภาคผนวก ก เอกสารสรุปข้อมูลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน	52
ภาคผนวก ข ตารางผลการสำรวจ	56
ภาคผนวก ค เอกสารเผยแพร่	141
- “Corruption in the Public Sector in Thailand,” presented at the 6th Conference on Financial Criminology, 2014, Bangkok.	
- “การเปรียบเทียบระดับคอร์รัปชันระหว่างประเทศต่างๆ เชื่อถือได้แค่ไหน?” มติชนรายวัน 19 ก.ย. 2557	
- “สินบน: ประสพการณ์และทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือน” สรุปย่อสำหรับผู้อภิปรายในงาน สัมมนา ป.ป.ช. 18 พ.ย. 2557	
- เอกสารแจกในงานสัมมนา ป.ป.ช. 18 พ.ย. 2557	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การจัดอันดับความร้ายแรงของปัญหาระดับชาติ	52
ตารางที่ 2 ปัญหาระดับชาติที่คิดว่าร้ายแรงที่สุด	59
ตารางที่ 3 จำนวนเงินที่ครัวเรือนยินดีจ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาของชาติที่คิดว่าร้ายแรงที่สุด	60
ตารางที่ 4 จำนวนเงินที่หัวหน้าครัวเรือนพร้อมจะจ่ายให้เพื่อขจัดคอร์รัปชันในวงราชการ (ผู้ที่คิดว่าเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด)	62
ตารางที่ 5 จำนวนเงินที่หัวหน้าครัวเรือนพร้อมจะจ่ายให้เพื่อขจัดคอร์รัปชันในวงราชการ (ทุกครัวเรือน)	63
ตารางที่ 6 คอร์รัปชันในวงราชการ: ความคิดเห็นและประการณ์ของครัวเรือน แยกตามจำนวนครั้งที่ติดต่อราชการ	64
ตารางที่ 7 คอร์รัปชันในวงราชการ: ความคิดเห็นและประการณ์ของครัวเรือน แยกตามเงินสินบนที่ถูกเรียก	65
ตารางที่ 8 คอร์รัปชันในวงราชการ : ความคิดเห็นและประการณ์ของครัวเรือน แยกตามเงินสินบนที่ถูกเรียกคิดเป็นร้อยละของรายได้ครัวเรือน	66
ตารางที่ 9 ความเห็นของครัวเรือนต่อความทุจริต สุจริตของหน่วยงานราชการต่างๆ	67
ตารางที่ 10 คำในภาษาไทยที่หมายความถึงคอร์รัปชัน	71
ตารางที่ 11 ความเห็นของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน 1	73
ตารางที่ 12 ความเห็นของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน 2	74
ตารางที่ 13 ใครทุจริตมากกว่ากัน : นักการเมืองหรือข้าราชการ	76
ตารางที่ 14 แนวโน้มคอร์รัปชัน	77
ตารางที่ 15 การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา (จำนวนครั้ง)	78
ตารางที่ 16 การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมาของครัวเรือน (ร้อยละ)	79
ตารางที่ 17 คุณภาพการให้บริการของหน่วยงานราชการ	82
ตารางที่ 18 การปรับปรุงคุณภาพบริการของหน่วยงานราชการในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา	84
ตารางที่ 19 หน่วยงานราชการที่ถูกร้องเรียน	86
ตารางที่ 20 ผู้ไปติดต่อหน่วยงานราชการที่เคยถูกเรียกสินบนในปีที่ผ่านมา	87
ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกในแต่ละครั้ง แยกตามหน่วยงาน	88

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 22 เงินสินบนทั้งสินที่ครัวเรือนถูกเรียกในปีที่ผ่านมา แยกตามหน่วยงานและพื้นที่	90
ตารางที่ 23 เงินสินบนทั้งสินที่ครัวเรือนถูกเรียกในปีที่ผ่านมา แยกตามหน่วยงาน และระดับของรายได้ครัวเรือน	92
ตารางที่ 24 การจัดอันดับคุณภาพบริการ การร้องเรียน และการเรียกสินบน แยกตามหน่วยงาน	94
ตารางที่ 25 มูลค่าสินบนที่ถูกเรียก แยกตามหน่วยงาน และขนาดของสินบน	97
ตารางที่ 26 การเรียกสินบน แยกตามระดับรายได้ของครัวเรือน	99
ตารางที่ 27 วิธีการเรียกสินบน (หัวหน้าครัวเรือนที่สามารถระบุวิธี) (ร้อยละ)	100
ตารางที่ 28 ท่านมั่นใจได้มากน้อยเพียงใดว่าการจ่ายสินบนจะได้ผลตามที่ต้องการ (ร้อยละ)	101
ตารางที่ 29 ครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยเรียน	103
ตารางที่ 30 การจ่ายแป๊ะเจี๊ยะเพื่อให้ได้ที่เรียน	104
ตารางที่ 31 ความเห็นต่อระบบการศึกษาของรัฐ	106
ตารางที่ 32 ความคิดเห็นของครัวเรือนต่อกระบวนการยุติธรรม (ระบบตุลาการ)	108
ตารางที่ 33 ความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรม	110
ตารางที่ 34 การขึ้นศาลใน 2 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ)	112
ตารางที่ 35 ฐานะในการขึ้นศาล (ร้อยละ)	113
ตารางที่ 36 คอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม	114
ตารางที่ 37 การจ่ายสินบนเพื่อเปลี่ยนผลของคดีในชั้นศาล	116
ตารางที่ 38 การจ่ายสินบนในการดำเนินคดีในชั้นศาล	118
ตารางที่ 39 การจ่ายโดยตรงให้กับผู้รับที่ถูกระบุ หรือเป็นการจ่ายผ่านคนกลาง	119
ตารางที่ 40 การจ่ายสินบนทำให้คำตัดสินเป็นไปตามที่ท่านต้องการหรือไม่	120
ตารางที่ 41 สัดส่วนของผู้เคยคิดจะฟ้องศาลเพื่อแก้ไขข้อพิพาทแต่ในที่สุดล้มเลิกความคิดนี้	121
ตารางที่ 42 อุปสรรคในกระบวนการยุติธรรม	122
ตารางที่ 43 ทางเลือกในการแก้ปัญหาข้อพิพาทสำคัญใน 2 ปีที่ผ่านมา	124
ตารางที่ 44 การซื้อเสียง	126
ตารางที่ 45 การซื้อเสียงใน 2 ปีที่ผ่านมา	128
ตารางที่ 46 ความคิดเห็นของครัวเรือนต่อการต่อต้านปราบปรามคอร์รัปชัน	131

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 47 ประสิทธิภาพของหน่วยงานต่างๆ ในการปราบปรามคอร์รัปชัน	136
ตารางที่ 48 การแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน	137
ตารางที่ 49 ประสิทธิภาพของกระบวนการแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน	138
ตารางที่ 50 เคยพบเห็นคอร์รัปชันในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา	139
ตารางที่ 51 เหตุผลที่ไม่ร้องเรียนเรื่องคอร์รัปชัน	140

สินบน: ประสบการณ์และทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือน

ผาสุก พงษ์ไพจิตร ยงยุทธ ไชยพงศ์ ธานี ชัยวัฒน์

โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2557

[บทสรุปสำหรับผู้อภิปรายในวันสัมมนาเรื่องคอร์รัปชันในระบบราชการ: ต้องทำอะไรต่อ? จัดโดย สกว. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงาน ก.พ. สำนักงาน ก.พ.ร.สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ป.ป.ท. และ ป.ป.ช. วันที่ 18 พ.ย.2557 ที่สำนักงานป.ป.ช.]

คอร์รัปชันในรูปของสินบนที่เป็นตัวเงินอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ หนึ่งคือ สินบนวงเงินสูงขนาดเป็นสิบเป็นร้อยล้านบาท โดยเฉพาะในการจัดซื้อจัดจ้างและโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐ นักธุรกิจได้รับผลกระทบมากและเป็นประเด็นที่ประชาชนรับทราบเรื่องนี้จากสื่อมวลชนมาก สองคือ สินบนในวงเงินไม่สูงมาก (แต่ก็อาจเป็นจำนวนแสน) ที่ครัวเรือนประสบในชีวิตประจำวัน จะเรียกว่าคอร์รัปชันภาคครัวเรือน การศึกษานี้เน้นไปที่การคอร์รัปชันประเภทหลัง¹

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ได้สนับสนุนให้คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ศึกษาวิจัยเรื่อง “คอร์รัปชันในระบบราชการไทย การสำรวจทัศนคติ และประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือน” ในปี พ.ศ. 2557 เพื่อให้ได้ทราบว่าครัวเรือนถูกเรียก สินบน/เงินพิเศษเมื่อไปติดต่อกับหน่วยงานราชการบ่อยครั้งมากน้อยเพียงใดและเป็นเงินเท่าไร เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาเมื่อ 15 ปีที่แล้วคือปี 2542² ซึ่งนับเป็นการศึกษาระดับการคอร์รัปชันของครัวเรือนเมื่อไปติดต่อกับหน่วยราชการอย่างเป็นระบบเป็นครั้งแรก โดยเป็นการสำรวจระดับชาติ (National Survey) มิใช่เป็นเพียงกรณีศึกษา (Case Study) ครัวเรือนทั้งหมดที่สำรวจมีจำนวน 6,048 รายทั่วประเทศในปี 2557 โดยใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสามขั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Multi-stage Cluster Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการประมาณการค่าประชากรหัวหน้าครัวเรือนทั่วประเทศ

¹ ปัญหาคอร์รัปชันในเมืองไทยยังมีเรื่องอื่นซึ่งนักวิจัยท่านอื่นได้ทำการศึกษาอยู่บ้างแล้ว รวมทั้งเรื่องการซื้อตำแหน่ง การคอร์รัปชันด้านโครงสร้างที่อาจจะเอาผิดทางกฎหมายไม่ได้แต่ผิดหลักความโปร่งใสหรือหลักธรรมาภิบาลที่ดี (บ้างเรียกว่าคอร์รัปชันเชิงนโยบาย) และยังมีคอร์รัปชันที่ไม่อยู่ในรูปของตัวเงิน เช่นการเล่นพรรคเล่นพวก ผลประโยชน์ค้ำคอบแทนแบบหมู่ไปไม่มา แต่อาจจับต้องไม่ได้ การทับซ้อนของผลประโยชน์ ฯลฯ การศึกษานี้เน้นไปที่สินบนภาคครัวเรือนเพราะส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนลดความเชื่อถือในระบบราชการ วัดเป็นตัวเงินได้ทำให้สามารถพูดถึงระดับของการคอร์รัปชัน และขนาดของปัญหาได้

² รายงานวิจัยเรื่อง คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน โดย ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร ผศ.ดร. นวลน้อย ตรีรัตน์ ดร. ยงยุทธ ไชยพงศ์ และ ดร.คริส เบเคอร์ ในรายงานการวิจัย คอร์รัปชันในประเทศไทย, จัดพิมพ์โดยสำนักงานก.พ. กรุงเทพฯ: สิงหาคม 2544. ISBN: 974-7285-89-4

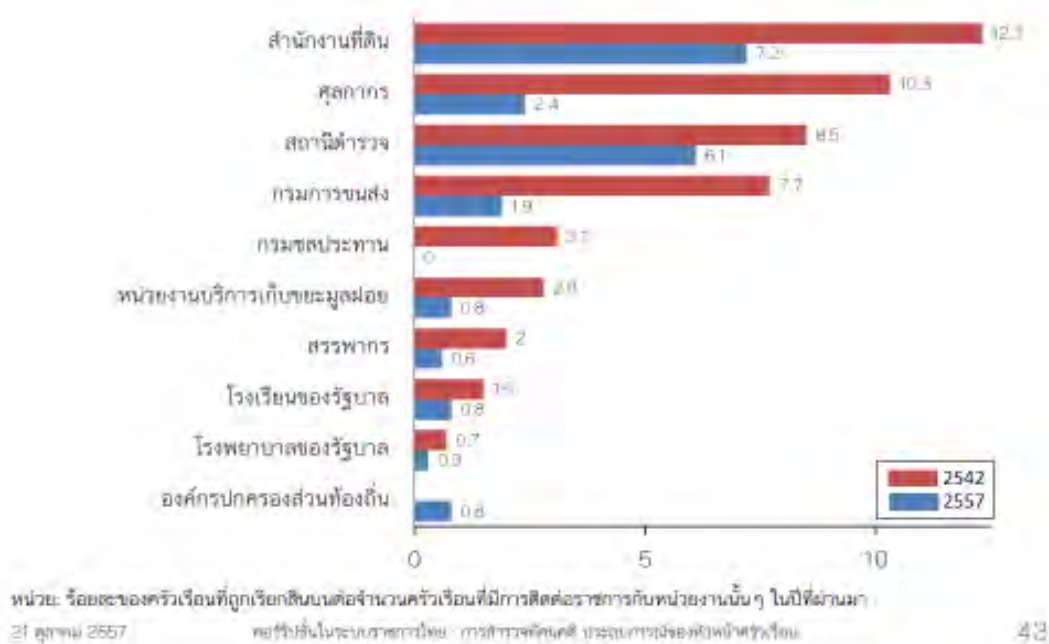
ข้อค้นพบของงานชิ้นนี้คือ ในปี 2557 ร้อยละ 4.8 ของหัวหน้าครัวเรือนที่มีประสบการณ์ถูกเรียกสินบน/เงินพิเศษเมื่อไปติดต่อราชการ โดยส่วนใหญ่ที่ถูกเรียกจ่ายเป็นเงินไม่เกิน 1000 บาท แต่มีบางหน่วยงานซึ่งหัวหน้าครัวเรือนตอบว่าเรียกเป็นเงินก้อนใหญ่ถึงจำนวนแสน อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบกับผลการสำรวจเมื่อ 15 ปีที่แล้ว สัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่มีประสบการณ์ถูกเรียกเงินสินบนได้ลดลงจากประมาณร้อยละ 10 ในปี 2542 และมีการลดลงของมูลค่าสินบนที่หัวหน้าครัวเรือนถูกเรียกให้จ่ายอย่างมากในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดี และต้องชื่นชมความพยายามของหลายหน่วยงานที่มีความตั้งใจจริงในการดำเนินการเพื่อความโปร่งใสอย่างเต็มที่ แต่การคอร์รัปชัน (สินบน) ก็ยังคงเป็นปัญหาร้ายแรงกับสังคมไทย และคงต้องช่วยกันผลักดันระบบและระเบียบต่างๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสที่ดียิ่งขึ้นต่อไป ในงานศึกษานี้ถามถึงประสบการณ์และทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือน ในด้านทัศนคติพบว่าสถาบันที่หัวหน้าครัวเรือนมีความไว้วางใจเชื่อถือลดลงคือ สื่อมวลชน ระบบศาล และข้าราชการ

ประสบการณ์

หน่วยงานที่หัวหน้าครัวเรือนไปติดต่อแล้วถูกเรียกสินบนบ่อยที่สุดทั้งในปี 2542 และปี 2557 คือ สำนักงานที่ดิน แต่จำนวนดังกล่าวลดลงจากที่ร้อยละ 12.3 ของหัวหน้าครัวเรือนที่ไปติดต่อในปีก่อนหน้าถูกเรียกให้จ่ายเงินสินบนอย่างน้อย 1 ครั้งในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 7.2 ในปี 2557 หน่วยงานราชการอื่นที่มีการเรียกเงินสินบนบ่อยครั้งรองลงมาในปี 2557 ได้แก่ สถานีตำรวจ (ร้อยละ 6.1 ของผู้ไปติดต่อ ซึ่งลดลงจากร้อยละ 8.5 ในปี 2542)

กรมศุลกากรและกรมการขนส่งทางบก (ใบขับขี่/ทะเบียนรถ) มีจำนวนการเรียกรับสินบนลดลงอย่างมาก โดยกรมศุลกากรลดลงจากร้อยละ 10.3 ของผู้ไปติดต่อในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 2.4 ในปี 2557 และกรมการขนส่งทางบกลดลงจากร้อยละ 7.7 เหลือร้อยละ 1.9 เท่านั้น

สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน

ในปี 2542 หน่วยงานที่หัวหน้าครัวเรือนไปติดต่อแล้วมีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย ได้แก่ กรมศุลกากร กรมที่ดิน ตำรวจ และกรมสรรพากร ในกรณีของกรมสรรพากร การเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ คิดเป็นร้อยละ 90 ของมูลค่าเงินสินบนทั้งสิ้นที่ต้องจ่ายให้หน่วยงานนี้ ในกรณีของกรมศุลกากร กรมที่ดิน และตำรวจ การเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ คิดเป็นร้อยละ 50-60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียก ทั้งนี้พบว่าร้อยละ 60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียกจากหน่วยงานทั้งสิ้น เป็นการเรียกเงินก้อนใหญ่กว่า 100,000 บาทต่อรายโดยตำรวจ กรมที่ดิน และสรรพากร

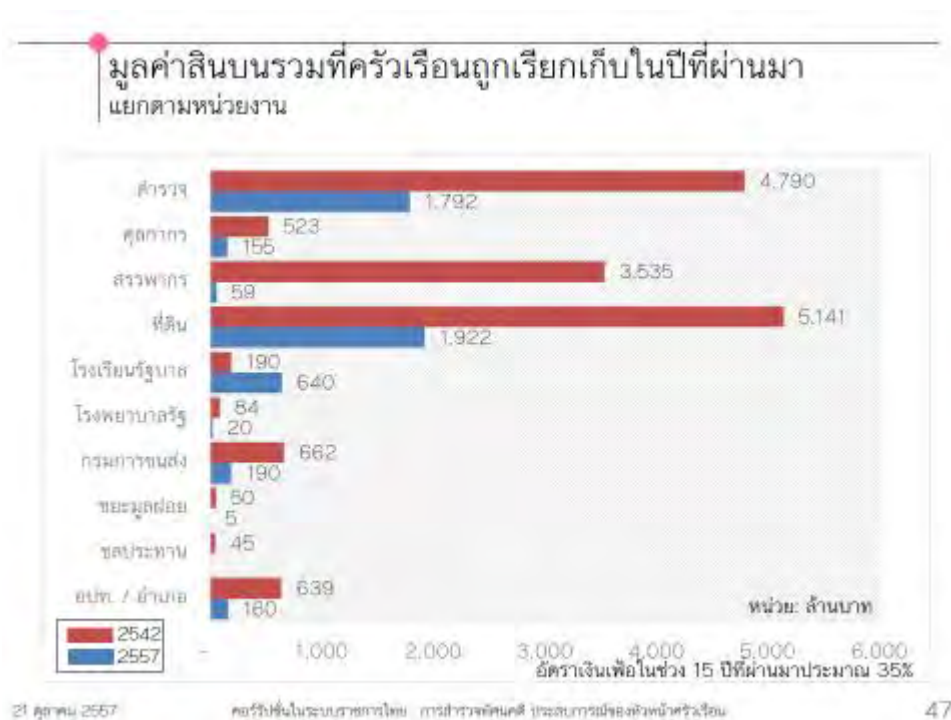
แต่ในปี 2557 หน่วยงานที่หัวหน้าครัวเรือนไปติดต่อแล้วมีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย เหลือเพียงสำนักงานที่ดินเท่านั้น โดยกรมศุลกากร ตำรวจ และกรมสรรพากรยังคงเป็นหน่วยงานที่หัวหน้าครัวเรือนไปติดต่อแล้วมีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ แต่ลดลงมาอยู่ที่ 10,000-100,000 บาท/ราย และมีสองหน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนในจำนวน 10,000-100,000 บาท/รายเพิ่มเติม ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทั้งในปี 2542 และปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนไปติดต่อแล้วถูกเรียกเงินสินบนส่วนใหญ่จะโดนเรียกเงินที่มีมูลค่าไม่เกิน 1,000 บาท

สำนักงานที่ดินจึงเป็นหน่วยงานที่มีความถี่ในการเรียกรับเงินบ่อยครั้งที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนครั้งที่มีการติดต่อ นอกจากนี้ ยังเป็นหน่วยงานที่มีการเรียกรับเงินสินบนที่เป็นเงินก้อนมูลค่ามากกว่า 100,000 บาทต่อครั้งด้วยสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกรเรียกรับด้วยมูลค่าอื่นๆ และยังเป็นหน่วยงานเดียวที่มูลค่าเงินก้อนที่มีการเรียกรับไม่ลดลงจาก 15 ปีที่ผ่านมา

ความถี่ของการเรียกเงินสินบน มีความแตกต่างกันมากระหว่างเขตกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัด โดยในปี 2542 ที่กรุงเทพฯ กรมศุลกากรมีความถี่เรียกสูงสุด ส่วนต่างจังหวัดทั้งเขตเมืองและเขตชนบท สำนักงานที่ดินมีความถี่สูงสุด แต่ในปี 2557 ไม่พบการเรียกสินบนของกรมศุลกากรที่กรุงเทพฯ แต่ยังคงความถี่สูงในส่วนต่างจังหวัดนอกเขตเมือง

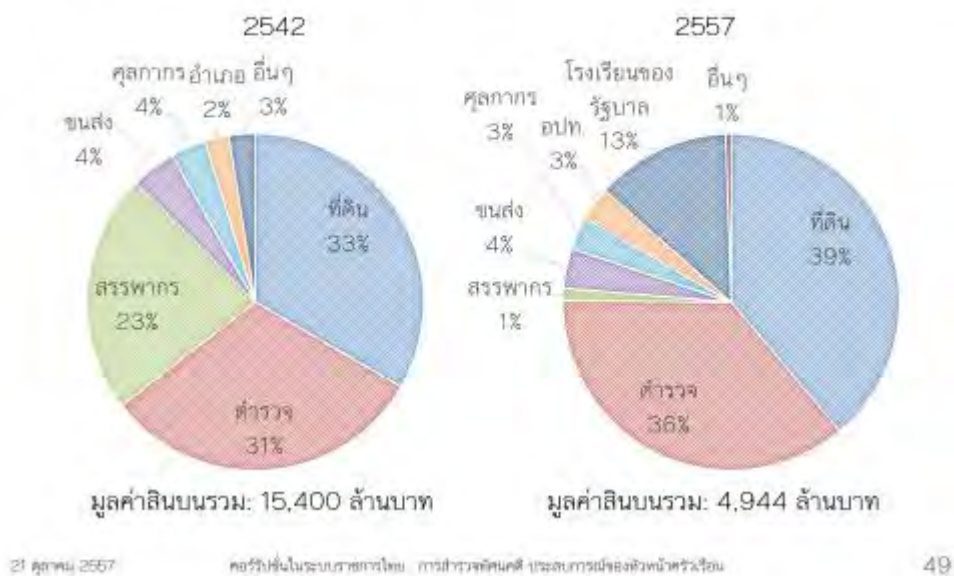
ในปี 2557 การเรียกเงินสินบนที่โรงเรียนของรัฐบาลมีมูลค่าเฉลี่ย 11,796 บาท สูงที่สุดเทียบกับหน่วยราชการอื่นๆ ขณะที่ในปี 2542 การเรียกเงินสินบนที่สถานีตำรวจมีมูลค่ามากที่สุดเฉลี่ยเท่ากับ 9,588 บาท มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกที่ศุลกากรยังอยู่ในอันดับสองทั้งปี 2542 และ 2557 โดยเพิ่มขึ้นจาก 8,428 บาทเป็น 10,538 บาท สำหรับอันดับในปี 2557 รองลงมาได้แก่ สำนักงานที่ดิน (5,341 บาท) และสถานีตำรวจ (4,919 บาท) นั้นหมายความว่าหากพิจารณาจากมูลค่าของการจ่ายต่อครัวเรือนแล้ว คอร์รัปชันทางการศึกษาดูเหมือนจะมีความร้ายแรงที่สุดในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ว่าหัวหน้าครัวเรือนทุกคนที่ไปติดต่อแล้วถูกเรียกเงิน โดยที่ไม่เกินร้อยละ 10 ของหัวหน้าครัวเรือนทุกคนที่ไปติดต่อที่ถูกเรียก และหัวหน้าครัวเรือนก็ไม่ได้ไปติดต่อหมดทุกคน สำหรับแต่ละหน่วยงาน ร้อยละที่ไปติดต่อแต่ละหน่วยงานก็ไม่ได้สูงมาก

การสำรวจในปี 2542 จากข้อมูลที่ได้รับจากหัวหน้าครัวเรือนแล้วทำการประมาณ พบว่า หน่วยงานที่มูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุดได้แก่ กรมที่ดิน (5,141 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (4,790 ล้านบาท) และกรมสรรพากร (3,535 ล้านบาท) การเรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้น 15,400 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 15 แห่ง

สัดส่วนเงินสินบนทั้งสินที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมา
แยกตามหน่วยงาน

ขณะที่การสำรวจในปี 2557 พบว่า หน่วยงานที่มีมูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุดยังคงเป็นสำนักงานที่ดิน (1,922 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (1,792 ล้านบาท) แต่อันดับที่สามกลับเป็นโรงเรียนของรัฐบาล (640 ล้านบาท) การเรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้นเกือบ 4,944 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 10 แห่ง จะเห็นได้ว่ามูลค่าของการเรียกรับสินบนลดลงถึง 3 เท่าจากเมื่อ 15 ปีก่อน

ทัศนคติ

ปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนให้ความสำคัญกับปัญหาคอร์รัปชันมากกว่าที่เคยสำรวจไว้ในปี 2542 แต่ก็ยังเห็นว่าความร้ายแรงของปัญหาคอร์รัปชันนั้นน้อยกว่าปัญหาเศรษฐกิจไม่ดีและค่าครองชีพสูง

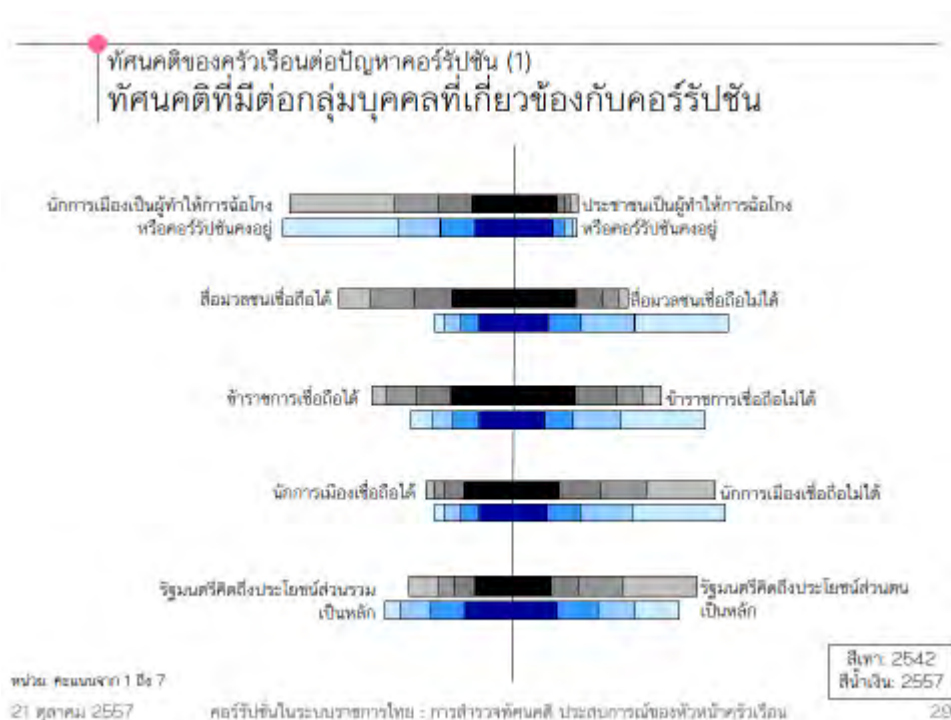
ในส่วนของความซื่อสัตย์ของสถาบันราชการในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่า ตำรวจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากรมีความซื่อสัตย์สุจริตน้อยที่สุด ขณะที่ในปี 2557 ก็ยังคงเป็น ตำรวจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาด้วยสภา กทม. และสภาเขต กทม. ขณะที่กระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากรมีอันดับความซื่อสัตย์ที่ดีขึ้นมาจาก 15 ปีที่ผ่านมา

ทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนว่าเชื่อถือใคร หัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่า คอร์รัปชันเป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ได้เนื่องจากการกระทำของนักการเมือง ไม่ใช่ประชาชนคนธรรมดา ซึ่งผลการสำรวจดังที่ว่านี้แทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2542 และปี 2557

สถาบันที่หัวหน้าครัวเรือนมีความไว้วางใจเชื่อถือลดลงคือ สื่อมวลชน ระบบศาล และข้าราชการ ในปี 2557 ความไว้วางใจข้าราชการและนักการเมืองไม่ต่างกันมาก แต่ในปี 2542 ไว้วางใจข้าราชการมากกว่า

ด้านกระบวนการยุติธรรม ผลการสำรวจในปี 2557 การแสดงความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2542 ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมน่าเชื่อถือมีจำนวนลดลง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระจากระบบราชการมีจำนวนลดลง และจำนวนผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและร่ำรวยแทนที่จะเป็นระบบเพื่อทุกคนนั้นก็เพิ่มสูงขึ้น

ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนคิดว่า สื่อมวลชนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามคอร์รัปชันตามด้วย ป.ป.ช. นักวิชาการ ครูอาจารย์ โดยทั้ง 3 องค์กรนี้ได้รับการจัดอันดับสูงกว่าองค์กรอื่นๆ ส่วนตำรวจและนักการเมืองนั้น ครัวเรือนเห็นว่าไร้ความสามารถในการปราบปรามคอร์รัปชัน ขณะที่ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนคิดว่าสถาบันการศึกษาและอาจารย์มีประสิทธิภาพสูงสุด รองลงมาคือ ป.ป.ช. เอนจีโอ สื่อมวลชน และเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันภาคเอกชนตามลำดับ

ในเรื่องการต่อต้านคอร์รัปชัน ผลการสำรวจทั้งในปี 2542 และปี 2557 พบว่าหัวหน้าครัวเรือนต่างมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันควรถูกลงโทษสถานหนักกว่าประชาชนคนธรรมดา และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการปราบปรามคอร์รัปชันเป็นลำดับต้นๆ

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การที่ระดับการคอร์รัปชันและจำนวนเงินที่ประชาชนถูกร้องขอเป็นสินบน/เงินพิเศษที่พบว่าลดลงในปี 2557 เทียบกับปี 2542 นั้น เป็นไปได้ว่าการประมาณการในปี 2557 ต่ำกว่าความเป็นจริงด้วยสาเหตุ 2 ประการ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะข่าวสารการต่อต้านคอร์รัปชันทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความมั่นใจมากขึ้น ผู้ที่จ่ายเพื่อความสะดวกอาจไม่กล้าเปิดเผย เพราะตระหนักว่าค่านิยมของสังคมเปลี่ยน อีกประการหนึ่ง การให้สินบนอาจไม่ใช่เรื่องตัวเงิน อาจมีรูปแบบอื่นซึ่งแพร่หลายมากขึ้นในระยะหลัง แต่ นิยามคอร์รัปชันที่ใช้ในแบบสำรวจเน้นที่

การเรียกรับเงินสินบน/เงินพิเศษ ไม่ได้ถามถึงสินบนในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน ข้อทักท้วงในเรื่องที่สองน่าฟัง แต่สำหรับข้อทักท้วงแรกนั้น มีคำถามว่า มีเหตุผลอะไรที่ทำให้ผู้ตอบในปี 2557 เปลี่ยนไปจากปี 2542

คณะวิจัยได้ทำการศึกษาในเบื้องต้นจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องที่ก.พ. ก.พ.ร. ป.ป.ท. และ ป.ป.ช. และส่วนราชการบางแห่งที่เคยมีปัญหามาก ในเรื่องการปรับปรุงระบบราชการ หลังปีพ.ศ. 2542 เป็นต้นมา เพื่อตอบคำถามว่าเหตุใดการเรียกรับสินบนภาคครัวเรือนจึงลดลง จากการศึกษาเบื้องต้นนี้ทำให้ได้ ข้อมูลซึ่งสนับสนุนแนวโน้มการลดลงของสินบนภาคครัวเรือนดังนี้ โดยพบว่าในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาหน่วย ราชการทุกแห่งเผชิญแรงกดดันให้ปฏิรูปและสร้างความโปร่งใส ทั้งจากประชาชนคนไทยเองที่มาใช้บริการ และจากต่างประเทศ และจากสื่อมวลชนที่ได้รายงานเรื่องที่หน่วยงานราชการเรียกเงินพิเศษ เช่น 'ส่วย' ทาง หลวง อย่างมาก สำหรับมาตรการปฏิรูปการให้บริการภาครัฐที่ใช้ได้ผลมาก มีทั้งเรื่องการปรับเปลี่ยนวิธีการ ให้บริการ การจัดให้ผู้ให้บริการได้มีช่องทางร้องเรียน การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วย (เช่น ระบบ EDI หรือ Electronic Data Interchange ที่ศุลกากร และขณะนี้ที่สรรพากร ร้อยละ 70 ของผู้เสียภาษีรายได้บุคคล ธรรมดากระทำผ่านอินเทอร์เน็ต) มีโครงการให้หน่วยงานแข่งขันกันสร้างผลงาน การกำหนดตัวชี้วัดการ ประเมินผลงานของส่วนราชการเป็นคะแนนซึ่งจะไปกำหนดโบนัสปลายปี การประเมินผลงานโดย บุคคลภายนอก การกำกับดูแลและส่งเสริมจริยธรรมความโปร่งใสในการให้บริการ การป้องกันปรามการทุจริต เช่นการการตรวจสอบแบบลับ การเฝ้าระวังหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ฯลฯ

แต่หลายส่วนราชการในต่างจังหวัดยังมีปัญหา และบางท่านยอมรับว่าโครงการสร้างความโปร่งใสที่ สำนักงาน ก.พ. ได้จัดทำยังเข้าไม่ถึงปัญหาคอร์รัปชันวงเงินสูง รวมทั้งคอร์รัปชันภาครัฐกิจที่กล่าวถึงข้างต้น บางท่านบอกว่าต้องเป็นภารกิจของ ป.ป.ช. ซึ่งก็ต้องมีการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในส่วนนี้ต่อไป

ผลการสำรวจวิจัยนี้ ได้ให้เห็นภาพว่า การคอร์รัปชัน (สินบน) ที่ ครัวเรือนประสบได้ลดลงอย่างมี นัยสำคัญในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นที่น่ายินดีแต่ก็ยังมีปัญหาร้ายแรงในบางจุด โดยเฉพาะในหน่วยงานที่ ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนระบุว่าจ่ายสินบน/เงินพิเศษในวงเงินก้อนใหญ่มากกว่า 100,000 บาท ต่อครั้งเมื่อ ไปติดต่อ ได้แก่ กรมที่ดิน สำหรับศุลกากร ตำรวจ และสรรพากร แม้ในปี 2557 การจ่ายสินบนก้อนใหญ่ ลดลง มาในจำนวน 10,000-100,000 ต่อครั้งแต่ก็ยังสูง และมีสองหน่วยงานเพิ่มขึ้นมาที่เรียกสินบน 10,000- 100,000 ต่อครั้ง ได้แก่โรงเรียนรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทุจริตดังกล่าวเพิ่มความร้ายว ย ผิดปกติให้แก่ข้าราชการบางคน และได้มีผลทำให้ความเชื่อถือข้าราชการลดลง

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไปนั้นคณะวิจัยเห็นว่า (1) ควรจะมีการศึกษาต่อยอดกรณีที่ประสบ ความสำเร็จมากเปรียบเทียบกับกรณีที่ยังเป็นปัญหาให้ลุ่มลึกถึงสาเหตุและวิธีการคอร์รัปชัน เพื่อสรุปบทเรียน การสร้างความโปร่งใสและลดการทุจริต ภาคราชการให้ได้ผลยิ่งขึ้นอีก (2) ให้หน่วยงานและองค์กรหรือ บุคคลสาธารณะที่ครัวเรือนระบุว่ายังมีปัญหาใส่ใจกับการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน (3) ให้มีการสำรวจแบบเดียวกัน นี้ในระดับชาติทุก 5 หรือ 10 ปี เป็นมาตรการหนึ่งในการตรวจสอบและป้องกันปรามการคอร์รัปชันภาคราชการที่

ครัวเรือนประสบ³ (4) การเรียกรับสินบนก้อนใหญ่ในบางหน่วยงานราชการที่ยังคงมีอยู่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้ให้สมยอมเพราะได้ประโยชน์มากกว่าที่เสีย ซึ่งทำให้ยากที่จะปราบ ควรมีการศึกษาวิจัยถึงมาตรการป้องกันและการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ ที่ใช้ได้ผลแล้วในประเทศอื่น เช่นมาตรการกำกับและควบคุมข้าราชการที่ร่ำรวยผิดปกติ แบบต่างๆ โดยศึกษาความเป็นไปได้และการปรับให้เหมาะสมกับระบบกฎหมายของไทย อาจจะศึกษาเปรียบเทียบกับ การสร้างฐานข้อมูลภาษีเงินได้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมกับการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจด้วยเป็นตัวกำกับ

³ สำหรับระดับการคอร์รัปชันภาคธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าได้จัดทำการศึกษาสำรวจเป็นระยะแล้วตั้งแต่ประมาณปี 2553 และในปี 2556 ได้รับการสนับสนุนจากองค์การต่อต้านคอร์รัปชันประเทศไทย ให้ดูเช่น

http://cebf.utcc.ac.th/upload/index_file/file_th_76d16y2014.pdf

การสำรวจที่เสนอนี้อาจจะใช้ ร่วมกับ ดัชนีวัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ที่ ป.ป.ช. ได้ให้หน่วยงานรัฐ 110 แห่งประเมินตนเอง ที่ทำเป็นโครงการนำร่องในปี 2554 และแผนการจัดทำ Integrity Assessment (IA) ตามแบบอย่างที่ดีเกาหลีใต้ ทั้งนี้โครงการของป.ป.ช. จะมีหลักการที่แตกต่างจากการทำการสำรวจที่รายงานในครั้งนี้อย่างไร โดยจะไม่มีการระบุระดับและวงเงินสินบน

บทนำ

เนื้อหาในส่วนของบทนำนี้จะแบ่งออกเป็นห้าส่วนด้วยกัน ส่วนแรก จะกล่าวถึงความเป็นมาของการสำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนในประเทศเรื่องคอร์รัปชันในระบบราชการไทย ส่วนที่สองให้คำนิยามของคอร์รัปชันในงานศึกษาวิจัยนี้ ส่วนที่สาม เป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามว่าระดับการคอร์รัปชันหรือสินบนที่ได้จากการสำรวจในการศึกษาวิจัยนี้ต่างจากดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน ขององค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Corruption Perception Index หรือ CPI) อย่างไร ส่วนที่สี่เป็นสรุปผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2557 และให้ข้อคิดเห็นในเชิงเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2542 โดยย่อ ส่วนที่ห้า เป็นเค้าโครงการนำเสนอผลการสำรวจวิจัยใน 6 บท

ความเป็นมา

ย้อนหลังไปในต้นทศวรรษ 2540 สังคมไทยตื่นตัวกับปัญหาคอร์รัปชันเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยตกอยู่ในสภาพที่ซบเซามาก หากแต่นักธุรกิจและประชาชนได้พบว่า การเรียกสินบนของหน่วยงานในระบบราชการไทยกลับเกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้นจนเป็นที่น่ากังวลของสาธารณชน

หากทบทวนเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันก็คงจะจำกันได้ว่ามีเรื่องที่นักธุรกิจเปิดโปงส่วยทางหลวง และสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งก็ได้ไปทำการแอบถ่ายวิดีโอที่ตำรวจทางหลวงรับเงินสินบนแล้วนำมาเปิดเผยต่อสาธารณชนให้ผู้ชมโทรทัศน์ได้เห็นกันกับตา นี่อาจจะเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) จึงต้องมุ่งเน้นในการปฏิรูประบบราชการและการให้บริการภาครัฐให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นมาในอดีต

ในการนี้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน จึงได้ประสานความร่วมมือกับนักวิชาการเพื่อทำการศึกษาวิจัยถึงสภาพปัญหาคอร์รัปชันภาครัฐ ครบคลุมถึงการซื้อตำแหน่ง สินบนโครงการก่อสร้าง การเรียกสินบนเมื่อภาคธุรกิจไปติดต่อหน่วยราชการ โดยได้มอบหมายให้คณะผู้วิจัยจากคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการศึกษาวิจัยเรื่องสินบนภาครัฐครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนต้องการทราบคือ เมื่อหัวหน้าครัวเรือนไปติดต่อหน่วยราชการ ต้องจ่ายสินบน เงินพิเศษหรือไม่ ถ้ามีการจ่ายแล้วนั้นยอดเงินที่จ่ายเป็นจำนวนเท่าไร และได้มีการจ่ายให้กับหน่วยงานใดบ้าง

คณะผู้วิจัยได้จัดทำการศึกษาเมื่อปี 2542 โดยใช้การสำรวจตัวอย่างด้วยแผนการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสามขั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Three-stage Cluster Sampling) อันเป็นระเบียบวิธีที่สร้างขึ้นภายใต้ทฤษฎีการสำรวจตัวอย่างในสถิติศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับกันในระดับสากล ซึ่งได้ทำการสุ่มตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือนมาเป็นจำนวนทั้งสิ้น 4,013 รายจากทั่วประเทศ สำหรับในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามที่ธนาคารโลกจัดทำขึ้นและได้ใช้กับประเทศอื่นอย่างหลากหลายมาแล้ว แต่คณะผู้วิจัยได้นำมาทำการแปลและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในสังคมไทย

ผลของการสำรวจครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 นั้น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้นำไปเผยแพร่ในงานสัมมนาในระดับชาติและโดยการจัดพิมพ์ในหนังสือ *รายงานการวิจัยคอร์รัปชันในประเทศไทย* เมื่อปีพ.ศ. 2544 ในบทนำเลขาธิการ ก.พ. ในขณะนั้นเขียนว่าทำการสำรวจ “เพื่อสร้างระบบข้อมูล... เพื่อการคิดค้นวิธีป้องกัน... การทุจริตประทุติมิชอบภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งการปฏิรูประบบบริหารราชการ”¹

สำหรับการสำรวจครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2557 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ให้ทุนสนับสนุนให้คณะผู้วิจัยทำการสำรวจเมื่อเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ 2557 โดยใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสามขั้นอย่างมีชั้นภูมิเช่นเดิม หากแต่ได้มีการปรับเพิ่มการแบ่งภาคย่อย (Sub-region) เพิ่มขึ้นสำหรับในแต่ละภาค (Region) เพื่อให้มีการกระจายตัวอย่างออกไปในแต่ละภาคได้ดีขึ้น และได้ทำการเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือน 6,048 ราย ในอันที่จะทำให้การนำเสนอผลการสำรวจในระดับภาค และระดับประเทศมีความเชื่อถือได้สูงขึ้น โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันที่ได้มีการปรับปรุงเล็กน้อยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป²

การสำรวจที่เป็นระบบดังที่ได้ดำเนินการนี้ทำให้ทราบถึงระดับการคอร์รัปชัน ที่แปลผลได้จากสัดส่วนหรือร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่ถูกเรียกให้จ่ายสินบน และจากค่าเฉลี่ยและยอดรวมมูลค่าสินบนที่หัวหน้าครัวเรือนต้องจ่ายให้หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้ทราบได้ว่าปัญหาการคอร์รัปชันหนัก ๆ อยู่ที่หน่วยงานใด?

¹ คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน โดยศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร ผศ.ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์ ดร.ยงยุทธ ไชยพงศ์ และดร. คริส เบเคอร์ โน รายงานการวิจัยคอร์รัปชันในประเทศไทย, จัดพิมพ์โดยสำนักงานก.พ. กรุงเทพฯ: 2544, ISBN : 974-7285-89-4 , หน้า (3) .

² สำหรับระเบียบวิธีการสำรวจการออกแบบแผนการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้นแบบมีชั้นภูมิ และคุณลักษณะสำคัญพื้นฐานของหัวหน้าครัวเรือนที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างภายใต้การสำรวจให้ดูรายละเอียดในบทที่ 1

คำนิยาม

คอร์รัปชันในประเทศไทยมีหลากหลายประเภททั้งที่จับต้องคิดเป็นตัวเงินได้ ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า สินบน เงินพิเศษ และที่จับต้องได้ไม่ถนัดอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเล่นพรรคเล่นพวก การทับซ้อนของผลประโยชน์ หรือการสามารถหาประโยชน์ส่วนตนจากการใช้ตำแหน่งโดยไม่อาจเอาผิดทางกฎหมายได้ อันเป็นรูปแบบหนึ่งของคอร์รัปชันเชิงโครงสร้าง หรือที่ในประเทศไทยนิยมเรียกกันว่า คอร์รัปชันเชิงนโยบาย

ในงานศึกษาวิจัยนี้ มุ่งเน้นจำเพาะไปที่เรื่องสินบน เงินพิเศษ ซึ่งเป็นคอร์รัปชันที่จับต้องได้ และในเรื่องสินบน เงินพิเศษนี้ ในปัจจุบันก็ได้มีการจำแนกออกเป็นหลายขนาดทั้งเล็ก กลาง และใหญ่ แต่ในงานศึกษาวิจัยนี้จะจัดจำแนกออกเป็นเพียง 2 ขนาดคือ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Grand and Petty Corruption

สินบน เงินพิเศษขนาดใหญ่หมายถึง สินบนวงเงินสูง เป็นหลักล้าน หลายล้าน หรือบางกรณีเป็นร้อยล้าน ที่พบโดยเฉพาะในโครงการจัดซื้อจัดจ้าง โครงการขนาดใหญ่ภาครัฐ ที่มักเกี่ยวโยงกับการร่วมมือกันระหว่างนักธุรกิจ ข้าราชการระดับสูงและนักการเมืองระดับผู้วางนโยบาย เรื่องนี้กระทบธุรกิจเอกชนมาก เรียกได้ว่าเป็นคอร์รัปชันของหน่วยงานราชการที่เกิดขึ้นกับภาคธุรกิจเอกชน

สินบน เงินพิเศษขนาดเล็ก เป็นสินบนที่ประชาชนคนธรรมดาในระดับครัวเรือนประสบเมื่อไปติดต่อหน่วยราชการ วงเงินไม่สูงมาก แต่กระทบกับคนธรรมดาจำนวนมาก บางทีวงเงินอาจจะน้อยกว่า 100 บาท แต่ก็อาจสูงถึงเป็นยอดเงินหลักหมื่นหรือถึงแสนบาท ซึ่งในงานศึกษาวิจัยนี้จะเรียกว่า สินบนภาคครัวเรือน ผลการสำรวจในงานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ เป็นการคอร์รัปชัน ประเภทสินบน เงินพิเศษขนาดเล็ก อีกทั้งยังจำเพาะเจาะจงเป็นเพียงสินบนทางตรงที่หัวหน้าครัวเรือนถูกเรียกให้จ่ายเมื่อไปติดต่อหน่วยราชการ ทั้งนี้ไม่นับรวมสินบนทางอ้อมที่จ่ายผ่านคนกลางหรือนายหน้าให้บริการไปติดต่อหน่วยราชการ

การเปรียบเทียบกับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน

คำถามสำคัญเบื้องต้นที่คณะผู้วิจัยต้องการให้คำอธิบายคือ ผลการสำรวจจากโครงการศึกษาวิจัยที่ได้ดำเนินการไปในปี พ.ศ. 2542 และ 2557 มีความแตกต่างไปจากดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันหรือ CPI ขององค์กรเพื่อความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International หรือ TI) อย่างไร?

ขณะนี้ดัชนี CPI จะถูกใช้เป็นตัวชี้วัดระดับคอร์รัปชันของประเทศต่าง ๆ แต่เมื่อคณะผู้วิจัยได้ไปทำการศึกษาเชิงลึกถึงวิธีการจัดทำดัชนี CPI ก็ได้ค้นพบว่า ผู้จัดทำได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามทัศนคติของนักธุรกิจระดับข้ามชาติ (International Business) ขนาดใหญ่ที่ลงทุนในประเทศต่างๆ ทั่วโลกและบางส่วนได้จากความเห็นของที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ นักข่าวสายการเงิน เกี่ยวกับประเทศที่มีผู้ไป

ลงทุน ซึ่งองค์กรภาคธุรกิจเหล่านี้มักมีสำนักงานอยู่ที่ลอนดอน หรือนิวยอร์ก จึงอาจเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นเพียงดัชนีแสดงระดับคอร์รัปชันของภาคธุรกิจและเป็นคอร์รัปชันขนาดใหญ่วงเงินสูง และอาจต้องระมัดระวังในการนำมาใช้เพราะเป็นการให้ข้อมูลจากคนเพียงกลุ่มเฉพาะที่อาจไม่สามารถสะท้อนสภาพความเป็นไปที่แท้จริงของแต่ละประเทศได้อย่างถูกต้อง

ในคำแถลงของมิสเตอร์ไอเกิน ผู้ก่อตั้ง TI ในการเปิดตัว CPI เมื่อปีพ.ศ. 2538 (15 กุมภาพันธ์) กล่าวว่า “ระดับการคอร์รัปชันของประเทศต่าง ๆ ที่นำมาจัดอันดับ... เป็นภาพที่วาดโดยนักธุรกิจข้ามชาติ ที่ลงทุนในประเทศต่าง ๆ นั้นเอง... เป็นทัศนคติของนักธุรกิจข้ามชาติที่มีกับประเทศนั้นๆ”

ในปัจจุบันข้อมูลที่นำมาใช้ทำดัชนีได้มาจาก 13 แหล่งทั่วโลกในลักษณะเดียวกันคือเป็นทัศนคติของนักธุรกิจข้ามชาติ ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเทศนั้น ๆ นักข่าวสายการเงิน ฯลฯ จนมีนักวิชาการที่เคยทำงานอยู่ที่ออกซ์ฟอร์ด ตั้งข้อสังเกตว่า “ดัชนี CPI อาจจะมีประโยชน์เมื่อบริษัทธุรกิจกำลังพิจารณาจะตั้งบริษัทแห่งใหม่” แต่ก็มีคำถามว่า “ดัชนีดังกล่าวแสดงภาพรวมของประสบการณ์ว่าด้วยคอร์รัปชันของสาธารณชนในประเทศนั้น ๆ หรือไม่?” (Alex Cobham, *Foreign Affairs*, 2013)

จากการวิเคราะห์นี้ ทำให้ได้ข้อสรุปว่า CPI เป็นค่าดัชนีชี้วัดที่จัดทำขึ้นมาจากการประเมินบนพื้นฐานของทัศนคติล้วน ๆ ไม่ใช่ประสบการณ์จริงที่ผู้ทำการประเมินได้ประสบด้วยตนเอง และ CPI เป็นตัวชี้ระดับคอร์รัปชันจากมุมมองของนักธุรกิจข้ามชาติเป็นหลัก ซึ่งก็อาจจะสอดคล้องกับนักธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศนั้น ๆ ก็ได้ และน่าจะเกี่ยวข้องโยงกับการคอร์รัปชันในวงเงินสูง ๆ เท่านั้น

ตามค่าดัชนี CPI ที่แสดงถึงระดับคอร์รัปชันของประเทศไทยนั้นแทบไม่มีค่าที่เปลี่ยนแปลงให้เห็นอย่างชัดเจนเลยในช่วง 15 ปี จากปี ค.ศ.1998 (2541) ถึงปี ค.ศ.2013 (2556)

ภาพแสดงค่าดัชนีและอันดับของ Corruption Perception Index

ที่มา: Transparency International

หากแต่การจัดอันดับการคอร์รัปชันในเชิงเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ของไทยจัดอยู่ในลำดับที่เลวลง ทั้งนี้เนื่องจากค่าดัชนี CPI ของประเทศอื่น ๆ ที่เคยพอ ๆ กันหรือแย่กว่าประเทศไทยนั้นได้ปรับตัวดีขึ้น อย่างไรก็ตามจากมุมมองและประสบการณ์ของประชาชนคนธรรมดาทั่วไปในประเทศไทย สถานการณ์คอร์รัปชันเป็นอย่างไร? ค่าดัชนี CPI จึงไม่ใช่ตัวชี้วัดในปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หลักการแนวคิดในส่วนนี้ จึงนำมาสู่การจัดทำโครงการสำรวจเรื่องสินบน ประสบการณ์และทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือน

สรุปผลการสำรวจโดยย่อ

ดังได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้วว่า การสำรวจทั้งสองครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามชุดเดียวกัน และทำการทดสอบแบบสอบถามล่วงหน้าทั้งสองครั้ง ก่อนที่จะนำมาใช้สอบถามจริง คณะวิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามที่ใช้ในปี 2557 ให้ทันสมัยด้วย การสำรวจภาคสนามครั้งแรกกระทำในเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ครั้งที่สองเมื่อเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ 2557 โดยได้รับความร่วมมือจากทีมสำรวจภาคสนามที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ผลของการสำรวจทั้งสองครั้งนี้มีจุดเด่นตรงที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของประสบการณ์และทัศนคติเกี่ยวกับการเรียกรับสินบน เงินพิเศษ เมื่อไปติดต่อกับหน่วยงานในชีวิตประจำวันของครัวเรือนไทยในช่วง 15 ปี ที่ผ่านมาได้

จุดเด่นอีกประการหนึ่งของงานวิจัยนี้คือ ข้อมูลที่นำเสนอเป็นผลของการสำรวจที่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างที่สุ่มขึ้นมาจากหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย ผลการสำรวจจึงสามารถทำการอนุมานกลับไปยังกลุ่มประชากรหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย ไม่ใช่เป็นเพียงกรณีศึกษาเฉพาะจุด นั่นคือผลของการศึกษาจึงเป็นการอธิบายสภาพความเป็นไปเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยจากความคิดเห็นและประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนทั่วประเทศ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ประสบการณ์จากการใช้บริการภาครัฐของประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน รวมทั้งประสบการณ์เกี่ยวกับกระบวนการตุลาการ ในกรณีที่สมาชิกครอบครัวคนในคนหนึ่งเคยขึ้นศาล ประสบการณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและการเลือกตั้ง ส.ส. และประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน (ต้องจ่ายเงินเป็นพิเศษหรือไม่) (2) ทศนคติต่อการใช้คำว่าคอร์รัปชันและคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ (3) ความเห็นเรื่องการต่อต้านคอร์รัปชัน

การสำรวจทั้งสองครั้งเน้นที่คอร์รัปชันที่เป็นตัวเงิน เช่น การให้สินบน/เงินพิเศษ การซื้อเสียง โดยไม่ครอบคลุมคอร์รัปชันที่มีไม่ใช่เป็นตัวเงิน เช่น การเล่นพรรคเล่นพวก ซึ่งอยู่ในข่ายของคอร์รัปชันเชิงโครงสร้าง (Structural Corruption) และไม่รวมถึงเรื่องการซื้อตำแหน่ง

การรายงานผลการสำรวจส่วนใหญ่แบ่งตามพื้นที่ และรายได้ของครัวเรือน กรุงเทพฯ หมายถึง กรุงเทพมหานคร ซึ่งรวม 4 จังหวัดรอบ ๆ คือ สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี นนทบุรี เขตเทศบาล หมายถึง เขตเทศบาลอื่น ๆ ยกเว้นกรุงเทพฯ และนอกเขตเทศบาล

ครัวเรือนรายได้ต่ำ หมายถึงครัวเรือนที่มีรายได้รวม 20,000 บาทต่อเดือนหรือต่ำกว่า และครัวเรือนรายได้สูงหมายถึงครัวเรือนที่มีรายได้รวม 20,001 บาทต่อเดือนหรือสูงกว่านั้น

รายละเอียดของข้อมูลดิบที่นำมาวิเคราะห์ในตัวบทได้รายงานไว้ในตารางภาคผนวกท้ายเล่ม

สำหรับผลการสำรวจวิจัยนี้โดยย่อแล้ว ได้ให้เห็นภาพว่า การคอร์รัปชัน (สินบน) ที่ ครัวเรือนประสบได้มีแนวโน้มลดลงในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2542 ประมาณร้อยละ 10 ของหัวหน้าครัวเรือนถูกเรียกสินบนเงินพิเศษ แต่ในปี 2557 สัดส่วนนี้อยู่ที่ 4.8

	2557	2542
สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนต่อครัวเรือนที่มีการติดต่อกับราชการในปีที่ผ่านมา	4.8	10
มูลค่าสินบนที่ต้องจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีการจ่าย (บาท)	5,016	9,722
มูลค่าสินบนรวมที่มีการจ่าย (ล้านบาท)	4,944	15,400

ภาพที่เปลี่ยนไปนี้เป็นที่น่ายินดีแต่ก็ยังมีปัญหาร้ายแรงในบางจุด โดยเฉพาะในหน่วยงานที่ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนระบุว่าจ่ายสินบน/เงินพิเศษในวงเงินก้อนใหญ่มากกว่า 100,000 บาท ต่อครั้งเมื่อไปติดต่อได้แก่ กรมที่ดิน

สำหรับบุคลากร ตำรวจ และสรรพากร แม้ในปี 2557 การจ่ายสินบนก้อนใหญ่ ลดลงมาในจำนวน 10,000-100,000 บาท ต่อครั้งแต่ก็ยังสูง และมีสองหน่วยงานเพิ่มขึ้นมาที่เรียกสินบน 10,000-100,000 บาท ต่อครั้ง ได้แก่โรงเรียนรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทุจริตดังกล่าวเพิ่มความร้ายแรงผิดปกติให้แก่ข้าราชการบางคน และได้มีผลทำให้ความเชื่อถือข้าราชการลดลง

สำหรับวงเงินสินบนทั้งหมดที่ครัวเรือนจ่ายนั้น การสำรวจในปี 2542 คิดเป็นมูลค่า 15,400 ล้านบาท สำหรับปี 2557 คิดเป็นมูลค่า 4,944 ล้านบาท ซึ่งหากปรับเป็นราคาจริงตามอัตราเงินเฟ้อในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาแล้วจะมีมูลค่าต่ำกว่านี้คือลดลงไปอีกเพียงประมาณหนึ่งในสามเท่านั้น

ค่าประมาณยอดรวมในปี พ.ศ. 2557 นี้เป็นยอดรวมที่น่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากในขั้นตอนการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่จริงนั้น ผู้สัมภาษณ์ไม่อาจเข้าถึงครัวเรือนตัวอย่างที่มีเศรษฐกิจฐานะในระดับสูงเพื่อเก็บข้อมูลได้ครบจริง พนักงานสนามจึงได้ทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างใหม่ขึ้นมาทดแทน ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อค่าประมาณยอดรวมดังกล่าว

อีกทั้งในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา นอกเหนือจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการของหน่วยงานราชการทั้งในลักษณะของการนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ การจัดทำกลไกติดตามและประเมินผลการทำงาน ระบบการให้เงินส่วนแบ่งหรือโบนัสการทำงาน นอกเหนือไปจากนี้ยังอาจมีการขยายตัวของธุรกิจคนกลางที่เข้าไปดำเนินการติดต่อหน่วยราชการที่หัวหน้าครัวเรือนได้จ่ายเงินค่าดำเนินการให้กับผู้ที่เป็นคนกลาง ซึ่งการสำรวจไม่ได้เน้นถามในส่วนนี้

การประมาณค่ายอดรวมเงินสินบน เงินพิเศษ จำแนกออกตามหน่วยงาน นั้นก็สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นค่าประมาณขั้นต่ำเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากถึงแม้ว่าขนาดตัวอย่างที่นำมาทำการประมาณค่ายอดรวมเหล่านี้มีเป็นจำนวนไม่มากนัก หากแต่เมื่อพิจารณาทั้งค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ประกอบกับค่าเฉลี่ย และค่าความแปรปรวนของข้อมูลตัวอย่างที่ยังไม่ได้นำมาทำการถ่วงน้ำหนักเพื่อประมาณเป็นค่ายอดรวมของทั้งประเทศก็จะเห็นว่าไม่มีความหลากหลายของยอดเงินที่จ่ายของแต่ละครัวเรือน และเมื่อประกอบกับการที่ไม่สามารถทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมครัวเรือนที่มีเศรษฐกิจฐานะสูงที่อาจมีวงเงินในการทำธุรกรรมและจ่ายเงินสินบน เงินพิเศษที่เป็นจำนวนมาก ค่าประมาณที่ได้รับจึงพิจารณาได้ว่าต่ำกว่ายอดรวมจำนวนเงินสินบน เงินพิเศษที่แท้จริง

จากการที่ได้ปรึกษากับผู้รู้จำนวนหนึ่ง มีความเห็นว่า การที่ระดับการคอร์รัปชันและจำนวนเงินที่ประชาชนถูกร้องขอเป็นสินบน เงินพิเศษที่พบว่าลดลงในปี 2557 เทียบกับปี 2542 นั้น เป็นไปได้ว่าการประมาณการในปี 2557 ต่ำกว่าความเป็นจริงด้วยสาเหตุ 2 ประการ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะข่าวสารการต่อต้านคอร์รัปชันทำให้ผู้ตอบระมัดระวังตัวมากขึ้น ผู้ที่จ่ายเพื่อความสะดวกอาจไม่กล้าเปิดเผย เพราะตระหนักว่า

ค่านิยมของสังคมเปลี่ยน ข้อเท็จจริงนี้ มีคำถามว่า มีเหตุผลอะไรที่ทำให้ผู้ตอบในปี 2557 เปลี่ยนไปจากปี 2542

อีกประการหนึ่ง การให้สินบนอาจไม่ใช่เรื่องตัวเงิน อาจมีรูปแบบอื่นซึ่งแพร่หลายมากขึ้นในระยะหลัง แต่ นิยามคอร์รัปชันที่ใช้ในแบบสำรวจเน้นที่การเรียกรับเงินสินบน/เงินพิเศษ ไม่ได้ถามถึงสินบนในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน ข้อเท็จจริงในเรื่องที่สองเป็นประเด็นที่ต้องรับฟังและนำมาทำการศึกษาวิเคราะห์ให้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น

คณะวิจัยได้ทำการศึกษาในเบื้องต้นจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องที่สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) และส่วนราชการบางแห่งที่เคยมีปัญหา ในเรื่องการปรับปรุงระบบราชการ หลังปีพ.ศ. 2542 เป็นต้นมา เพื่อตอบคำถามว่าเหตุใดการเรียกรับสินบนภาคครัวเรือนจึงลดลง จากการศึกษาเบื้องต้นนี้ทำให้ได้ข้อมูลซึ่งสนับสนุนแนวโน้มการลดลงของสินบนภาคครัวเรือนว่าเป็นไปได้ดังนี้

โดยพบว่าในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาหน่วยราชการแทบทุกแห่งเผชิญแรงกดดันให้ปฏิรูปและสร้างความโปร่งใส ทั้งจากประชาชนคนไทยเองที่มาใช้บริการ จากต่างประเทศ และจากสื่อมวลชนที่ได้รายงานเรื่องหน่วยงานราชการเรียกเงินพิเศษ เช่น ส่วยทางหลวง

สำหรับมาตรการปฏิรูปการให้บริการภาครัฐที่ใช้ได้ผลมาก มีทั้งเรื่องการปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการ การจัดให้ผู้ให้บริการได้มีช่องทางร้องเรียน การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วย (เช่น ระบบ EDI หรือ Electronic Data Interchange ที่ศุลกากร และขณะนี้ที่สรรพากร ร้อยละ 70 ของผู้เสียภาษีรายได้บุคคลธรรมดากระทำผ่านอินเทอร์เน็ต) มีโครงการให้หน่วยงานแข่งขันกันสร้างผลงาน การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลงานของส่วนราชการเป็นคะแนนซึ่งจะไปกำหนดโบนัสปลายปี การประเมินผลงานโดยบุคคลภายนอก การกำกับดูแลและส่งเสริมจริยธรรมความโปร่งใสในการให้บริการ การป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น การตรวจสอบแบบลับ การเฝ้าระวังหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ฯลฯ

แต่หลายส่วนราชการในต่างจังหวัดยังมีปัญหา และบางท่านที่ให้ข้อมูลยอมรับว่าโครงการสร้างความโปร่งใสที่สำนักงาน ก.พ. ได้จัดทำยังเข้าไม่ถึงปัญหาคอร์รัปชันวงเงินสูง รวมทั้งคอร์รัปชันภาครัฐกิจที่กล่าวถึงข้างต้น บางท่านบอกว่าต้องเป็นภารกิจของ ป.ป.ช. ซึ่งก็ต้องมีการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในส่วนนี้ต่อไป

เค้าโครงการนำเสนอผลการสำรวจวิจัย

สำหรับรายละเอียดผลงานสำรวจศึกษาวิจัยจะได้นำเสนอโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บทด้วยกัน ประกอบด้วย บทที่หนึ่ง ระเบียบวิธีวิจัย บทที่ 2 ภาพของปัญหาคอร์รัปชัน บทที่สาม การเรียกสินบนที่

หน่วยงานราชการ บทที่สี่ คอรัปชันในโรงเรียน กระบวนการยุติธรรมและการเลือกตั้ง บทที่ห้า การต่อต้าน
การทุจริตคอรัปชัน และบทที่หก สรุปและข้อเสนอแนะ

บทที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

ความนำ

เป็นที่ทราบและยอมรับกันโดยทั่วไปปัญหาการคอร์รัปชันในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานหลายทศวรรษ และทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจนส่งผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่นอกจากจะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของพลเมืองในประเทศแล้วนั้น ยังกลายเป็นข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเข้ามาลงทุนทางธุรกิจของชาวต่างชาติ อันเนื่องมาจากการขาดความเชื่อถือที่มีต่อความโปร่งใสและบริสุทธิ์ยุติธรรมในระบบการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาลในระดับนานาชาติ ดังเหตุการณ์ที่ปรากฏในสื่อสาธารณะทั้งในและต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่องโดยตลอด

ปัญหาการคอร์รัปชันของหน่วยงานราชการกลายเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกภาคส่วนให้ความสนใจและยอมรับว่าต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม โดยที่ขั้นตอนแรกของการแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องมีการประเมินถึงสภาพความเป็นไปและระดับความรุนแรงของปัญหาให้ออกมาอย่างชัดเจน ก่อนที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและจัดทำแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) จึงได้ประสานความร่วมมือมายังคณะผู้วิจัยที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่องสินบนภาคครัวเรือนขึ้นมาสำหรับใช้ประโยชน์

สำหรับการศึกษาวิจัยในปี พ.ศ. 2542 นั้น วัตถุประสงค์สำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนต้องการทราบคือ เมื่อหัวหน้าครัวเรือนไปติดต่อหน่วยราชการ ต้องจ่ายสินบน เงินพิเศษหรือไม่ ถ้ามีการจ่ายแล้วนั้นยอดเงินที่จ่ายเป็นจำนวนเท่าไร และได้มีการจ่ายให้กับหน่วยงานใดบ้าง คณะผู้วิจัยอันประกอบไปด้วย ศ. ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร รศ. ดร. นवलน้อย ตริรัตน์ ดร. คริส เบเกอร์ และ ดร. ยงยุทธ ไชยพงศ์ ได้มีความคิดเห็นที่ตรงกันคือระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาใช้เพื่อจัดทำข้อสรุปที่ต้องการนั้นจะต้องมีความถูกต้องชัดเจนตามหลักวิชาการสถิติระดับมาตรฐานสากล ในอันที่จะรับประกันได้ถึงความต้องการของผลการศึกษาวิจัย เพราะประเด็นศึกษามีความละเอียดอ่อนอย่างมาก

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยอย่างรอบคอบระมัดระวังในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งนี้เนื่องจากผลการศึกษาวิจัยเป็นข้อความจริงที่ชี้ชัดถึงการประทุมิชอบของข้าราชการอันมีผลเชื่อมโยงไปยังการทำความผิดตามกฎหมายที่มีบทลงโทษที่รุนแรง อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของหัวหน้าครัวเรือน

ที่เป็นตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่จะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองตามกฎหมายโดยเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดเป็นความลับ

ดังนั้นระเบียบวิธีทางสถิติที่นำมาใช้ในการทำงานวิจัยทั้งในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องถูกต้องชัดเจนสามารถอธิบายต่อสาธารณะชนได้ การบริหารจัดการงานสนามและการบริหารจัดการข้อมูลก็ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพราะไม่เช่นนั้นแล้วจะนำไปสู่ประเด็นการโต้แย้งถกเถียงว่าเป็นการกล่าวร้ายต่อหน่วยงานราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยไม่มีหลักฐานข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง อีกทั้งยังอาจนำมาซึ่งอันตรายต่อผู้ให้ข้อมูล

จนมาถึงปัจจุบันในปี พ.ศ. 2557 เมื่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ได้สนับสนุนให้ทุนวิจัยเพื่อการศึกษาปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศไทยด้วยวัตถุประสงค์หลักเช่นเดิม พร้อมทั้งมีความต้องการทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยอันมี ศ. ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย ร่วมกับ ดร. ธาณี ชัยวัฒน์ และ ดร. ยงยุทธ ไชยพงศ์ ในฐานะนักวิจัย ด้วยเหตุผลดังที่อธิบายมาข้างต้น ก็ได้ตกลงร่วมกันว่าจำเป็นต้องทำงานวิจัยซึ่งคงคุณภาพในมาตรฐานระดับเดิมหรือให้ดียิ่งขึ้น

ในการศึกษาวิจัยในปี พ.ศ. 2557 นี้จึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะเช่นเดิมอย่างรอบคอบระมัดระวังในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน โดยได้ทำการปรับปรุงแผนการสุ่มตัวอย่างให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มขนาดตัวอย่างอีกจำนวนหนึ่ง ในอันที่จะเพิ่มระดับความเชื่อถือได้ของผลการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งวางกลไกในการควบคุมคุณภาพ รับประกันคุณภาพ และเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลอย่างรัดกุม

เนื้อหาในบทที่ 1 นี้ประกอบด้วย หนึ่ง วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย สอง ประชากรภายใต้กรอบการศึกษาวิจัย หน่วยประชากร และจำนวนหน่วยประชากร สาม ระเบียบวิธีทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัย สี่ จังหวัดตัวอย่างและครัวเรือนตัวอย่าง ห้า การประมาณค่าลักษณะประชากร หก คุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของ หัวหน้าครัวเรือน / ตัวแทน ที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

การศึกษามีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ 4 ประการ

- 1.) ประเมินสภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศไทยจากความคิดเห็นที่มีต่อการทำงานของหน่วยงานราชการ และความเชื่อที่มีต่อหน่วยงานและบุคลากรภาครัฐของหัวหน้าครัวเรือนในประเทศไทย
- 2.) ประเมินสภาพปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศไทยจากประสบการณ์จริงที่หัวหน้าครัวเรือนพบเจอเมื่อไปติดต่อหน่วยงานราชการ

3.) ประมาณการยอดรวมจำนวนเงินสินบน เงินพิเศษ ที่หัวหน้าครัวเรือนได้เป็นผู้จ่ายจริงเมื่อไปติดต่อหน่วยงานราชการ

4.) ตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยในระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2542 – 2557)

ประชากรภายใต้กรอบการศึกษาวิจัย หน่วยประชากร และจำนวนหน่วยประชากร

ตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัยที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น จึงนิยามประชากรภายใต้กรอบการศึกษาวิจัย และหน่วยประชากร ดังนี้

ประชากร: คือ หัวหน้าครัวเรือนไทยทั้งหมดในเดือนมกราคมปี พ.ศ. 2557

หน่วยประชากร: คือ หัวหน้าครัวเรือนในเดือนมกราคมปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้นเท่ากับจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทย

ตามนิยามประชากรและหน่วยประชากร จำนวนหน่วยประชากรก็คือจำนวนครัวเรือนในประเทศไทย ทั้งนี้การจัดทำกรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) การสุ่มตัวอย่างจังหวัด และหมู่บ้าน / เขตแขวงนับ ตามแผนการสุ่มตัวอย่างที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำ พร้อมทั้งการจัดเตรียมแผนที่คุมเขตหมู่บ้าน / เขตแขวงนับ ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานสถิติแห่งชาติโดยใช้จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในประเทศไทยของปี พ.ศ. 2556 เป็นฐานข้อมูลดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงจำนวนครัวเรือนในประเทศไทยจำแนกตามพื้นที่เขตการปกครอง เป็นรายภาค

	เขตพื้นที่			
	รวมทั้งสามเขตพื้นที่	พื้นที่ชั้นใน	พื้นที่ชั้นกลาง	พื้นที่ชั้นนอก
กรุงเทพมหานคร	2,869,111	954,545	1,228,418	686,148

ภาค	พื้นที่เขตการปกครอง		
	รวมทั้งสองเขตพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ปริมณฑล	1,622,092	987,520	634,572
ภาคกลางฝั่งตะวันออก	2,036,869	1,095,550	941,319
ภาคกลางฝั่งตะวันตก	2,277,944	802,744	1,475,200
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	3,107,381	1,062,889	2,044,492
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง	2,188,191	567,047	1,621,144
ภาคเหนือตอนบน	1,829,326	893,851	935,475
ภาคเหนือตอนล่าง	1,840,627	467,967	1,372,660
ภาคใต้ตอนบน	1,270,289	441,142	829,147
ภาคใต้ตอนล่าง	1,210,172	458,589	751,583
รวมทุกภาค (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)	17,382,891	6,777,299	10,605,592
รวมทั้งประเทศ	20,252,002	9,646,410	10,605,592

ระเบียบวิธีทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังที่กำหนดไว้ข้างต้นนั้น เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าสภาพปัญหาการคอร์รัปชัน และยอดรวมจำนวนเงินสินบน เงินพิเศษ ที่หัวหน้าครัวเรือนได้เป็นผู้จ่ายจริงเมื่อไปติดต่อหน่วยงานราชการ ซึ่งเมื่อทำการนิยามประชากรภายใต้กรอบการศึกษาวิจัย และระบุถึงหน่วยประชากรอันได้แก่หัวหน้าครัวเรือนแล้วนั้น จากตารางแสดงจำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่จำแนกตามพื้นที่เขตการปกครองเป็นรายภาคข้างต้น ก็จะเห็นได้ว่าจำนวนหน่วยประชากรทั้งหมดสามารถนับได้อย่างครบถ้วน ประชากรภายใต้กรอบการศึกษาจึงมีคุณสมบัติเป็นประชากรอันตะ (Finite Population)

ด้วยคุณสมบัติของประชากรอันตะในสถิติศาสตร์ หากมีงบประมาณค่าใช้จ่าย เวลาในการดำเนินการศึกษา และจำนวนบุคลากรที่เพียงพอ การจัดทำสำมะโน (Census) อันเป็นระเบียบวิธีทางสถิติที่ต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกหน่วยประชากรภายใต้กรอบการศึกษาวิจัย ก็เป็นแนวทางที่อาจดำเนินการได้ โดยที่ผลการสำรวจจะไม่เกิดความผิดพลาดจากการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Error)

ในทางปฏิบัตินั้น หากเพียงเพื่อสนองความต้องการดังในวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยดังข้างต้นแล้วนั้น การจัดทำสำมะโนจัดได้ว่าเป็นระเบียบวิธีทางสถิติที่ไม่เหมาะสมและขาดประสิทธิภาพอย่างมาก อันเนื่องมาจากการที่ต้องใช้ทั้งงบประมาณค่าใช้จ่าย และบุคลากรในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก และต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน อีกทั้งยังอาจเกิดความผิดพลาดที่ไม่ได้เกิดจากการสุ่มตัวอย่าง (Non-sampling Error) ได้จากในแทบทุกขั้นตอนการทำงานอันเนื่องจากปริมาณงานจำนวนมาก ซึ่งมีผลให้ต้องใช้บุคลากรจำนวนมากในการดำเนินงานซึ่งยากต่อการบริหารจัดการให้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน

ด้วยข้อจำกัดดังที่ได้อธิบายมานี้ การสำรวจตัวอย่างในแนวทางที่อิงความน่าจะเป็น (Probabilistic Sampling) จึงเป็นระเบียบวิธีทางสถิติที่ถูกนำมาใช้สำหรับการศึกษาวิจัย โดยที่การควบคุมความผิดพลาดที่เกิดจากการสุ่มตัวอย่างสามารถดำเนินการได้โดยการจัดทำแผนการสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม การกำหนดขนาดตัวอย่างที่เพียงพอที่จะรับประกันความผิดพลาดของค่าประมาณให้อยู่ในระดับที่กำหนด การกระจายตัวอย่างที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของประชากรภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณในการดำเนินการ และการสร้างตัวประมาณค่าลักษณะประชากรที่สอดคล้องกับแผนการสำรวจตัวอย่าง

แผนการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสามชั้นอย่างมีชั้นภูมิ

ด้วยโครงการศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์หลักในการอธิบายถึงทัศนคติและประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งค่าลักษณะประชากรที่อธิบายสภาพความเป็นไปเหล่านี้เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อนิยามประชากรอันได้แก่หัวหน้าครัวเรือนไทยทุกคนทั้งประเทศ และหน่วยประชากรคือหัวหน้าครัวเรือนแต่ละคนในปี พ.ศ. 2557 แล้วนั้น จึงเป็นการเหมาะสมที่จะทำการพิจารณาให้ประชากรภายใต้คานิยามมีคุณสมบัติเป็นประชากรอันตะ (Finite Population) ดังที่ได้อธิบายมาข้างต้น

อย่างไรก็ตามเนื่องจากประชากรภายใต้กรอบการศึกษามีขนาดใหญ่มาก การนำทฤษฎีการสำรวจตัวอย่าง (Theory of Sample Survey) มาประยุกต์เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการสำรวจตัวอย่าง รวมทั้งกระบวนการอนุมานทางสถิติเกี่ยวกับประชากรในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistical Inference) ที่จำเพาะสำหรับโครงการ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้ได้รับข้อสรุปที่เชื่อถือได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเนื่องด้วยข้อจำกัดของเวลาและงบประมาณค่าใช้จ่าย

การสร้างและพัฒนาแผนการสำรวจตัวอย่าง รวมทั้งกระบวนการอนุมานทางสถิติเกี่ยวกับประชากรในเชิงพรรณนา เป็นไปโดยอิงความน่าจะเป็น (Probabilistic Sampling) โดยการนำแผนการสุ่มตัวอย่างพื้นฐานทั้งในลักษณะของการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

(Cluster Sampling) มาผสมผสานเข้าด้วยกันในอันที่จะสนองประโยชน์ของการจัดทำผลการสำรวจให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และสามารถบริหารจัดการสำรวจให้เสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนดจนได้รับผลการสำรวจที่ทันต่อเหตุการณ์ตามความต้องการ

การแบ่งชั้นภูมิเพื่อทำการสุ่มตัวอย่าง

นอกเหนือไปจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ในอันที่จะลดความผิดพลาดของการประมาณค่าลักษณะประชากร อีกทั้งยังสามารถทำการนำเสนอผลการสำรวจที่จำแนกลงในระดับย่อย และยังสามารถทำการบริหารจัดการโครงการสำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ การกระจายตัวอย่างรวมทั้งการประมาณค่าลักษณะประชากรในหลากหลายรูปแบบเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการสำรวจตัวอย่างที่ได้ถูกพัฒนามาเป็นเวลานานนับศตวรรษ เพื่อให้สามารถนำเสนอผลการสำรวจในระดับประเทศ และการจำแนกย่อยในระดับภาค และเขตพื้นที่การปกครอง ตลอดจนสามารถบริหารจัดการงานสนามเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้นำแผนการสำรวจตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิมาประยุกต์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้วยหลักการแนวคิดดังที่ได้อธิบายมานี้ ในขั้นต้นได้ทำการแบ่งพื้นที่ประเทศไทยออกเป็น 5 ชั้นภูมิ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เป็นเบื้องต้น นอกเหนือไปจากนี้ ในอันที่จะทำการควบคุมความผิดพลาดของค่าสำหรับในส่วนของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นได้ทำการแบ่งออกเป็นสองชั้นภูมิย่อยคือกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยในส่วนของกรุงเทพมหานครนั้นได้ทำการแบ่งย่อยออกเป็น 3 ชั้นภูมิ ได้แก่ พื้นที่ชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก ซึ่งสำหรับปริมณฑลอันประกอบด้วย 3 จังหวัดอันได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี นั้นได้ทำการแบ่งย่อยออกเป็น 2 ชั้นภูมิ ตามเขตพื้นที่การปกครองคือในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล

ทั้งนี้สำหรับในส่วนภูมิภาคนั้น เพื่อให้ความผิดพลาดอันเกิดจากการประมาณค่าลักษณะประชากรอยู่ในระดับที่ควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควบคุมให้การได้มาซึ่งข้อมูลตัวอย่างกระจายออกไปทั่วทั้งภูมิภาคให้มากขึ้นโดยทำการแบ่งพื้นที่ในแต่ละภาคออกเป็นชั้นภูมิย่อย นั่นคือ ในภาคเหนือได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 ชั้นภูมิย่อยคือ ภาคเหนือตอนบน และภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 ชั้นภูมิย่อยคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ภาคกลางได้ทำการแบ่งออกเป็นสองชั้นภูมิย่อยคือภาคกลางทางฝั่งตะวันออก และภาคกลางทางฝั่งตะวันตก และภาคใต้ได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 ชั้นภูมิย่อยคือภาคใต้ตอนบน และภาคใต้ตอนล่าง

การแบ่งกลุ่มและการสุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น

เพื่อให้เกิดความเป็นไปได้สำหรับการสำรวจตัวอย่างขนาดใหญ่ระดับประเทศที่หน่วยประชากรกระจายไปตามสภาพภูมิประเทศ การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มรวมทั้งการประมาณค่าลักษณะประชากรในรูปแบบที่หลากหลายเป็นระเบียบวิธีทางสถิติที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นเวลานาน ซึ่งได้ถูกนำมาประยุกต์สำหรับการดำเนินการสำรวจดังรายละเอียดต่อไปนี้

การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสำหรับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ในส่วนของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลแล้วเสร็จตามกรอบเวลาที่กำหนดและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จึงได้นำวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มมาประยุกต์ดังต่อไปนี้

- ในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ได้ทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่ม (Cluster) โดยยึดเขตแขวงนับ (Enumeration Area: EA) ตามกรอบการจัดทำสำมะโนประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มในขั้นต้น (Primary Population Units) แล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างมาเป็นจำนวน 24 เขตแขวงนับ ด้วยความน่าจะเป็นที่ผันแปรตามจำนวนครัวเรือนในแต่ละเขตแขวงนับ (Probability Proportional to Size) จากพื้นที่ชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก รวมทั้งสิ้นเป็น 84 เขตแขวงนับ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มขั้นต้น (First Stage Cluster Sampling) โดยในแต่ละเขตแขวงนับนั้นประกอบไปด้วยครัวเรือน (Household) อันเป็นกลุ่มย่อยที่มีอยู่ภายในเขตแขวงนับ ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มในขั้นที่สอง (Secondary Population Units) แล้วจึงทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายมา 12 ครัวเรือนจากแต่ละเขตแขวงนับโดยพนักงานสนามเมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่จะนำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบมาประยุกต์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มขั้นที่สอง (Second Stage Cluster Sampling)

- ในเขตปริมณฑลนั้นได้ทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองชั้นภูมิย่อยคือ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล โดยพื้นที่ในเขตเทศบาลได้ทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่ม (Cluster) โดยยึดเขตแขวงนับ (Enumeration Area: EA) ตามกรอบการจัดทำสำมะโนประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งถูกพิจารณาให้เป็นการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มในขั้นต้น (Primary Population Units) แล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างมาเป็นจำนวน 24 เขตแขวงนับ ด้วยความน่าจะเป็นที่ผันแปรตามจำนวนครัวเรือนในแต่ละเขตแขวงนับ (Probability Proportional to Size) และในส่วนของพื้นที่นอกเขตเทศบาลได้ทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่ม (Cluster) โดยยึดหมู่บ้าน (Village) ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ตามกรอบการจัดทำสำมะโนประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มในขั้นต้น (Primary Population Units) แล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างมาเป็นจำนวน 24 หมู่บ้าน ด้วยความน่าจะเป็นที่ผันแปรตามจำนวนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน (Probability Proportional to Size) ลำดับถัดไปจึงทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายมา 12 ครัวเรือนจากแต่ละเขตแขวงนับโดยพนักงานสนามเมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่จะนำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบมาประยุกต์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มขั้นที่สอง (Second Stage Cluster Sampling)

จากที่อธิบายมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสุ่มตัวอย่างสำหรับในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น แผนการสุ่มตัวอย่างเป็นไปในลักษณะของการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสองชั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Two Stage Cluster Sampling) ซึ่งในส่วนของการประมาณค่าลักษณะประชากรทั้ง ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ตลอดจน

ยอดรวม สำหรับเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะดำเนินการโดยใช้ตัวประมาณที่สอดคล้องกับแผนการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสำหรับภูมิภาค

การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสำหรับพื้นที่ในภูมิภาคแตกต่างไปจากการสุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลอันเนื่องด้วยข้อจำกัดทั้งในส่วนของเวลา จำนวนบุคคลากร งบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งย่อมมีผลต่อความผิดพลาดในการประมาณค่าลักษณะประชากรอย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยโดยทั่วไปแล้วสภาพความเป็นไปของประชากรในพื้นที่เขตภูมิภาคมีความหลายหลายที่น้อยกว่าในพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การเพิ่มขึ้นตอนในการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มอาจไม่ส่งผลกระทบต่อความผิดพลาดในการประมาณค่าที่รุนแรงมากนัก

การแบ่งจังหวัดออกเป็นกลุ่มสำหรับการสุ่มตัวอย่างขั้นต้น

สำหรับในแต่ละภูมิภาค อันได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ นั้น เนื่องด้วยประชากรภายใต้กรอบการศึกษากระจายออกไปตามสภาพภูมิประเทศอย่างมาก หากทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสองชั้นเช่นเดียวในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลแล้วนั้น ย่อมมีผลให้ตัวอย่างกระจายออกไปในทุกจังหวัด ซึ่งมีผลดีทั้งในส่วนของที่ได้ข้อมูลมาจากทุกพื้นที่ และในด้านการลดความผิดพลาดของการประมาณค่าลักษณะประชากร หากแต่ในขณะเดียวกันก็มีผลต่อจำนวนบุคคลากรที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ทันตามกรอบเวลาที่กำหนด อีกทั้งยังเป็นการทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่สูงมาก

เพื่อให้สามารถดำเนินการสำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงได้นำทฤษฎีการสำรวจตัวอย่างในส่วนของสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มมาประยุกต์โดยกำหนดให้จังหวัดทั้งหมดในเขตภูมิภาคเป็นการแบ่งกลุ่มประชากรในขั้นต้น (Primary Population Units) จากนั้นจึงทำการสุ่มจังหวัดขึ้นมาเป็นตัวอย่างจำนวน 3 จังหวัด ด้วยความน่าจะเป็นที่แปรผันตามจำนวนครัวเรือนของแต่ละจังหวัด (Probability Proportional to Size) จากแต่ละภูมิภาคย่อยดังที่ได้อธิบายไว้ในส่วนของการแบ่งชั้นภูมิข้างต้น

อย่างไรก็ตามการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มในขั้นตอนนี้มีผลโดยตรงทำให้ความผิดพลาดในการประมาณค่าลักษณะประชากรเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ซึ่งได้มีการศึกษาเปรียบเทียบโดยนักวิชาการสถิติว่าอาจมีความผิดพลาดที่มากกว่าเป็น 2 – 4 เท่า ดังนั้นการเพิ่มขนาดตัวอย่างโดยรวมประกอบกับการจัดแบ่งชั้นภูมิก่อนการสุ่มตัวอย่างดังเช่นการแบ่งชั้นภูมิออกเป็นระดับย่อยของแต่ละภาค ประกอบกับการแบ่งเขตพื้นที่แต่ละจังหวัดออกตามเขตการปกครองก็จะทำให้สามารถควบคุมความผิดพลาดได้ดีขึ้น

การแบ่งเขตแขวงนับหรือหมู่บ้านออกเป็นกลุ่มสำหรับการสุ่มตัวอย่างขั้นที่สอง

ด้วยหลักการและแนวคิดทำนองเดียวกับการแบ่งกลุ่มจังหวัด แต่ละจังหวัดที่ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่างในขั้นต้นนั้นประกอบไปด้วยเขตแขวงนับหรือหมู่บ้าน จึงทำการกำหนดให้เขตแขวงนับหรือหมู่บ้าน เป็นกลุ่ม

ประชากรในขั้นที่สอง (Secondary Population Units) สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล ของแต่ละจังหวัดตามลำดับ แล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างมา 7 เขตแขวงนับ สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาล ด้วยความ น่าจะเป็นที่แปรผันตามจำนวนครัวเรือนของแต่ละเขตแขวงนับ (Probability Proportional to Size) และ ทำ การสุ่มตัวอย่างมา 7 หมู่บ้าน สำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาล ด้วยความน่าจะเป็นที่แปรผันตามจำนวนครัวเรือน ของแต่ละเขตแขวงนับ (Probability Proportional to Size)

ในการทำงานเกี่ยวกับการการสุ่มจังหวัดตัวอย่างการสุ่มตัวอย่างเขตแขวงนับหรือหมู่บ้านในขั้นตอนนี้ก็มีผล โดยตรงทำให้ความผิดพลาดในการประมาณค่าลักษณะประชากรเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบง่าย ซึ่งได้มีการศึกษาเปรียบเทียบโดยนักวิชาการสถิติว่าอาจมีความผิดพลาดที่มากกว่าเป็น 2 - 4 เท่า ดังนั้นการเพิ่มขนาดตัวอย่างโดยรวมประกอบกับการจัดแบ่งชั้นภูมิก่อนการสุ่มตัวอย่างดังเช่นการแบ่งชั้นภูมิ ออกเป็นระดับย่อยของแต่ละภาค ประกอบกับการแบ่งเขตพื้นที่แต่ละจังหวัดออกตามเขตการปกครองก็จะทำ ให้สามารถควบคุมความผิดพลาดได้ดีขึ้น

การสุ่มครัวเรือนตัวอย่าง

ในการทำงานเกี่ยวกับการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สำหรับแต่ละเขตแขวงนับหรือหมู่บ้านที่ถูกสุ่มขึ้นมาเป็นตัวอย่างในขั้นที่สอง ลำดับถัดไปจึงทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายมา 12 ครัวเรือนจากแต่ละเขตแขวงนับหรือหมู่บ้านโดยพนักงานสนามเมื่อทำ การเก็บรวบรวมข้อมูล ที่จะนำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบมาประยุกต์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบ กลุ่มขั้นที่สาม (Third Stage Cluster Sampling) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกลุ่มขั้นดังที่อธิบายมานี้ได้ชัดเจน มากยิ่งขึ้น จึงได้จัดทำแผนภาพแสดงโครงสร้างการสุ่มตัวอย่างดังได้นำเสนอในหน้าถัดไป

จากที่อธิบายมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสุ่มตัวอย่างสำหรับในเขตพื้นที่ภูมิกษณนั้นแผนการสุ่มตัวอย่าง เป็นไปในลักษณะของการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสามขั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Three Stage Cluster Sampling) ซึ่งในส่วนของการประมาณค่าลักษณะประชากรทั้ง ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ตลอดจนยอดรวม สำหรับ เขตพื้นที่ภูมิกษณจะดำเนินการโดยใช้ตัวประมาณที่สอดคล้องกับแผนการสุ่มตัวอย่าง แล้วจึงนำมาทำการ ประมาณค่าลักษณะประชากรของทั้งประเทศที่ต้องนำไปทำการถ่วงน้ำหนักประกอบเข้าด้วยกันกับ ค่าประมาณลักษณะประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จังหวัดตัวอย่างและครัวเรือนตัวอย่าง

รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดตัวอย่างเป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงจำนวนครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัดตัวอย่าง เป็นรายเขตการปกครอง

ภาค	จำนวน จังหวัด ทั้งหมด	จำนวน จังหวัด ตัวอย่าง	รายชื่อจังหวัด ตัวอย่าง	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง		
				รวม	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล
กรุงเทพมหานคร	1	1	กรุงเทพมหานคร	1,008	1,008	-
ปริมณฑล	3	3	สมุทรปราการ	408	156	252
			นนทบุรี	348	216	132
			ปทุมธานี	252	132	120
ภาคกลางฝั่งตะวันตก	12	3	พระนครศรีอยุธยา	168	84	84
			กาญจนบุรี	168	84	84
			เพชรบุรี	168	84	84
ภาคกลางฝั่งตะวันออก	10	3	ชลบุรี	168	84	84
			ระยอง	168	84	84
			ฉะเชิงเทรา	168	84	84
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน	11	3	ขอนแก่น	168	84	84
			ร้อยเอ็ด	168	84	84
			สกลนคร	168	84	84
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง	8	3	นครราชสีมา	168	84	84
			บุรีรัมย์	168	84	84
			อำนาจเจริญ	168	84	84
ภาคเหนือตอนบน	9	3	เชียงใหม่	168	84	84
			ลำปาง	168	84	84
			เชียงราย	168	84	84
ภาคเหนือตอนล่าง	8	3	นครสวรรค์	168	84	84

ภาค	จำนวน จังหวัด ทั้งหมด	จำนวน จังหวัด ตัวอย่าง	รายชื่อจังหวัด ตัวอย่าง	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง		
ภาคใต้ตอนบน	7	3	อุทัยธานี	168	84	84
			พิษณุโลก	168	84	84
			นครศรีธรรมราช	168	84	84
ภาคใต้ตอนล่าง	7	3	สุราษฎร์ธานี	168	84	84
			ชุมพร	168	84	84
			สงขลา	168	84	84
ภาคใต้ตอนกลาง	7	3	สตูล	168	84	84
			ตรัง	168	84	84
				168	84	84
รวมทั้งประเทศ		28		6,048	3,528	2,520

การประมาณค่าลักษณะประชากร

การสุ่มตัวอย่างสำหรับในเขตพื้นที่ภูมิภาคนั้นแผนการสุ่มตัวอย่างเป็นไปในลักษณะของการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสามขั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Three Stage Cluster Sampling) ซึ่งในส่วนของการประมาณค่าลักษณะประชากรทั้ง ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ตลอดจนยอดรวม สำหรับเขตพื้นที่ภูมิภาคจะดำเนินการโดยใช้ตัวประมาณที่สอดคล้องกับแผนการสุ่มตัวอย่าง แล้วจึงนำมาทำการประมาณค่าลักษณะประชากรของทั้งประเทศที่ต้องนำไปทำการถ่วงน้ำหนักประกอบเข้าด้วยกันกับค่าประมาณลักษณะประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

โดยในขั้นต้นจะทำการประมาณค่ายอดรวมจำนวนหัวหน้าครัวเรือน หรือยอดรวมค่าตัวแปรในเชิงปริมาณดังเช่นจำนวนเงิน หรือความถี่ สำหรับในแต่ละภาคย่อย เป็นรายเขตการปกครอง แล้วจึงนำค่าประมาณยอดรวมไปทำการประมาณค่าสัดส่วนหรือร้อยละ และค่าเฉลี่ยหรือยอดรวมจำนวนเงินต่อไป จากนั้นจึงทำการประมาณระดับภาค เป็นรายเขตการปกครอง แล้วจึงทำการประมาณระดับประเทศ ตัวประมาณยอดรวมของแต่ละภาคย่อยในแต่ละเขตพื้นที่การปกครองเป็นดังนี้

$$\hat{Y}_{ijk} = \frac{1}{L} \sum_{k=1}^L \frac{1}{P_k} \left(\frac{1}{M_k} \sum_{j=1}^{M_k} \frac{1}{P_j} N_j \left(\frac{1}{n_j} \sum_{i=1}^{n_j} X_{ijk} \right) \right) \quad (1)$$

โดยที่

X_{ijk} = ค่าของตัวแปรที่นำมาทำการประมาณค่าลักษณะประชากร ที่สุ่มตัวอย่างมาจากครัวเรือนลำดับที่ i จากหมู่บ้าน (สำหรับนอกเขตเทศบาล) หรือเขตแขวงนับ (สำหรับในเขตเทศบาล) ลำดับที่ j และจังหวัดลำดับที่ k สำหรับแต่ละเขตพื้นที่การปกครอง

n_j = จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่สุ่มมาจาก หมู่บ้าน หรือเขตแขวงนับลำดับที่ j ทั้งนี้ในแต่ละหมู่บ้าน หรือเขตแขวงนับทำการสุ่มตัวอย่างมาจำนวนทั้งสิ้น 12 ครัวเรือน ดังนั้น $n_j = 12$ สำหรับในกรณีที่ค่าตัวแปรดังกล่าวเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนจากทุกครัวเรือน

N_j = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน หรือเขตแขวงนับลำดับที่ j จากฐานข้อมูลที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

P_j = ค่าความน่าจะเป็นที่หมู่บ้าน หรือเขตแขวงนับลำดับที่ j ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณจากฐานข้อมูลที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

M_k = จำนวนหมู่บ้าน หรือเขตแขวงนับที่ถูกสุ่มขึ้นมาเป็นตัวอย่างจากจังหวัดลำดับที่ k สำหรับแต่ละเขตพื้นที่การปกครอง

P_k = ค่าความน่าจะเป็นที่จังหวัดลำดับที่ k ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณจากฐานข้อมูลที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้ในแต่ละภาคย่อยทำการสุ่มตัวอย่างมา 3 จังหวัด ดังนั้นสำหรับในส่วนภูมิภาค ในแต่ละภาคย่อย $L = 3$

เมื่อต้องการประมาณค่ายอดรวมของทั้งภาคย่อย จากแต่ละเขตพื้นที่การปกครองก็สามารถดำเนินการได้โดยการถ่วงน้ำหนักด้วยค่า w_{subreg} ที่คำนวณมาจากจำนวนครัวเรือนในแต่ละเขตพื้นที่การปกครองของภาคย่อยนั้น หารด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในภาคย่อย ด้วยหลักการประมาณค่าจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

เมื่อต้องการประมาณค่ายอดรวมระดับภาค ก็สามารถดำเนินการได้โดยการถ่วงน้ำหนักด้วยค่า w_{reg} ที่คำนวณมาจากจำนวนครัวเรือนในแต่ละภาคย่อย หารด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในภาค ด้วยหลักการประมาณค่าจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

เมื่อต้องการประมาณค่ายอดรวมระดับประเทศ ก็สามารถดำเนินการได้โดยการถ่วงน้ำหนักด้วยค่า $w_{kingdom}$ ที่คำนวณมาจากจำนวนครัวเรือนในแต่ละภาค หารด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของประเทศ ด้วยหลักการประมาณค่าจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

การประมาณค่าจำแนกย่อยสำหรับแต่ละเขตพื้นที่การปกครองทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ สามารถดำเนินการโดยการถ่วงน้ำหนักด้วยหลักการประมาณค่าจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling)เช่นเดียวกัน

เพื่อความสะดวกในการคำนวณ การประมาณค่ายอดรวมประชากรที่ต้องการด้วยตัวประมาณดังใน (1) ข้างต้นในทางปฏิบัติอาจดำเนินการได้โดยการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักสำหรับแต่ละครัวเรือนสำหรับแต่ละค่าของตัวแปรแล้วนำไปคูณกับค่าตัวแปรที่นำไปสู่การประมาณค่ายอดรวมที่ต้องการดังนี้

$$\hat{Y}_{ijk} = \sum_{k=1}^L \sum_{j=1}^{M_k} \sum_{i=1}^{n_j} \frac{1}{L} \frac{1}{P_k} \frac{1}{M_k} \frac{1}{P_j} N_j \frac{1}{n_j} X_{ijk} \quad (2)$$

โดยทำการคำนวณค่าคงที่สำหรับแต่ละครัวเรือนโดยใช้ฟังก์ชัน $\frac{1}{L} \frac{1}{P_k} \frac{1}{M_k} \frac{1}{P_j} N_j \frac{1}{n_j}$ แล้วนำไปทำการคูณกับค่าของตัวแปรที่ทำการประมาณค่าลักษณะประชากรแล้วนำมารวมกันเพื่อให้ได้ค่ายอดรวมจำนวนประชากรสำหรับนำไปทำการคำนวณค่าสัดส่วน หรือร้อยละ หรือค่าเฉลี่ยประชากรตามต้องการ

สำหรับในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้นแผนการสุ่มตัวอย่างเป็นไปในลักษณะของการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มสองขั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Two Stage Cluster Sampling) ซึ่งในส่วนของการประมาณค่าลักษณะประชากรทั้ง ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ตลอดจนยอดรวม สำหรับเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะดำเนินการโดยใช้ตัวประมาณปรับมาจาก (1) หรือ (2) โดยไม่ต้องประมาณค่าจากการสุ่มระดับจังหวัด ที่ต้องทำการคำนวณโดยใช้ค่า P_k และ L

คุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของ หัวหน้าครัวเรือน / ตัวแทน ที่ตกเป็นตัวอย่าง

ตารางแสดงร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญ

คุณลักษณะพื้นฐาน	เขตพื้นที่การปกครอง			
	รวม	กรุงเทพมหานคร	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
เพศ				
ชาย	38.7	44.5	38.0	37.6
หญิง	61.3	55.5	62.0	62.4
หมวดอายุ				
ต่ำกว่า 30 ปี	10.1	4.5	10.6	11.3
30 – 39 ปี	18.6	21.9	17.7	18.4
40 – 49 ปี	27.2	35.8	27.2	25.1
50 – 59 ปี	25.8	25.3	25.9	25.9
60 ปี ขึ้นไป	18.3	12.6	18.8	19.6
อาชีพ				
นายจ้าง	0.4	0.5	0.4	0.3
ข้าราชการ	2.0	0.8	2.1	2.2
พนักงานเอกชน / รับจ้าง	18.4	30.5	19.2	14.7
ประกอบธุรกิจ / อาชีพส่วนตัว	64.6	55.1	60.3	69.8
ทำงานโดยไม่รับค่าจ้างให้	0.4	0.2	0.5	0.5
กิจการของครอบครัว	1.0	0.4	1.4	0.9
นักเรียน / นักศึกษา	2.7	1.4	3.2	2.8
เกษียณ/บำนาญ หรือชราภาพ	8.9	10.3	10.6	7.4
ทำงานบ้าน	1.6	0.8	2.3	1.4
ว่างงาน	0.0	0.0	0.0	0.0
อื่น ๆ				
การศึกษา				
ไม่เคยเข้ารับการศึกษามาก่อน	1.6	0.6	1.2	2.2
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	8.6	9.3	7.5	9.0

คุณลักษณะพื้นฐาน	เขตพื้นที่การปกครอง			
	รวม	กรุงเทพมหานคร	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ประถมศึกษาปีที่ 4-6	43.7	28.6	41.4	49.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	13.2	17.4	12.6	12.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	15.0	15.5	15.9	14.2
ปวช. หรือ ปวส.	9.4	17.8	10.4	6.5
ปริญญาตรี	7.7	8.8	10.4	5.6
สูงกว่าปริญญาตรี	0.8	2.0	0.6	0.6
อื่น ๆ	0.0	0.0	0.0	0.0
รายได้ต่อเดือน				
ต่ำกว่า 2,500 บาท	1.1	0.1	1.0	1.5
2,500 –5,000 บาท	7.4	0.4	6.2	10.1
5,001-10,000 บาท	19.4	3.6	18.3	24.2
10,001-20,000 บาท	30.8	33.0	31.2	30.0
20,001-50,000 บาท	29.4	45.4	30.3	24.5
50,001-100,000 บาท	5.9	11.9	6.2	4.1
มากกว่า 100,000 บาท	1.1	1.5	1.7	0.7
ไม่ตอบคำถาม	3.3	2.8	3.4	3.3
ไม่ทราบ	1.6	1.3	1.7	1.6
ภาค				
กรุงเทพมหานคร	16.67	100.0		
ปริมณฑล	16.67		20	20
ภาคกลาง	16.67		20	20
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	16.67		20	20
ภาคเหนือ	16.67		20	20
ภาคใต้	16.67		20	20
รวมทั้งประเทศ	100.00		100.0	100.0
จำนวนรวม	6,048	1,008	2,520	2,520

บทที่ 2

ภาพของปัญหาคอร์รัปชัน

ภาพของคอร์รัปชันในฐานะปัญหาระดับชาติ

เมื่อให้หัวหน้าครัวเรือนเรียงอันดับปัญหาสำคัญระดับชาติจากทั้งหมด 11 ปัญหา พบว่า ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนทั่วประเทศมองปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการเป็นปัญหาที่ร้ายแรงเป็นอันดับสาม ขณะที่ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนมองว่าเป็นปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการมีความร้ายแรงเป็นลำดับที่สี่เป็นลำดับที่สี่ อย่างไรก็ตาม ลำดับที่สี่ในปี 2557 มีค่าไม่แตกต่างจากลำดับที่สามในปีเดียวกันมากนัก (ตารางที่ 1)

ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนทั่วประเทศเห็นว่าเศรษฐกิจไม่ดีและค่าครองชีพสูงเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด โดยเมื่อจำแนกตามเขตการปกครอง ทั้งกรุงเทพมหานคร ต่างจังหวัดและส่วนภูมิภาค ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลแล้วนั้น หัวหน้าครัวเรือนต่างก็จัดอันดับให้เศรษฐกิจไม่ดีและค่าครองชีพสูงเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด ซึ่งแตกต่างไปจากในปี 2542 ที่ชาวกรุงเทพฯระบุว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงอันดับหนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบัน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนั้นถูกจากมุมมองของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดในทุกเขตพื้นที่ของประเทศไทยไปแล้ว

ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนในต่างจังหวัดมองว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงเป็นลำดับที่สาม และปัญหาคอร์รัปชันของภาครัฐเป็นปัญหาสำคัญที่ร้ายแรงเป็นอันดับที่สี่ ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนในกรุงเทพฯมองว่าปัญหาคอร์รัปชันของภาครัฐร้ายแรงกว่าปัญหายาเสพติด อย่างไรก็ตาม คอร์รัปชันของภาคเอกชนได้รับความใส่ใจน้อยกว่าคือถูกจัดอยู่ในอันดับท้ายๆ โดยมีปัญหาค่าเล่าเรียนแพง ค่าสาธารณูปโภคแพง ปัญหาต้นทุนหนี้ทาง และค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาพยาบาลแพง ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงได้รับความสำคัญนำหน้า ซึ่งลำดับการให้ความสำคัญดังกล่าวแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเลยเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2542 และปี 2557 (ตารางที่ 1)³

เมื่อให้หัวหน้าครัวเรือนเลือกตอบปัญหาที่คิดว่าร้ายแรงที่สุดเพียงปัญหาเดียว ทั้งในปี 2542 และปี 2557 มีจำนวนหัวหน้าครัวเรือนชาวกรุงเทพฯเลือกให้ปัญหาคอร์รัปชันร้ายแรงที่สุดมากเป็นอันดับที่สาม และมีจำนวนหัวหน้าครัวเรือนต่างจังหวัดเลือกให้ปัญหาคอร์รัปชันร้ายแรงที่สุดมากเป็นอันดับสี่ ขณะที่ในปี 2542 คนในต่างจังหวัดนอกเขตเทศบาลเลือกปัญหาคอร์รัปชันเป็นอันดับห้า แต่ในปี 2557 พวกเขาเลือกปัญหาคอร์รัปชันเป็นลำดับที่สี่ (ตารางที่ 2) อย่างไรก็ตาม หากเปรียบเทียบจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนที่เห็นว่าปัญหาคอร์รัปชันมีความร้ายแรงกับจำนวนของหัวหน้าครัวเรือนที่เห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจมีความร้ายแรงเป็นลำดับแรกจะ

³ ทุกตารางที่อ้างถึงในทุกบทจากบทที่ 2 - 6 หมายถึงตารางผลการสำรวจในภาคผนวก ข

พบว่ามียานวนน้อยกว่ากันเกือบ 8 เท่า ซึ่งเท่ากับว่าปัญหาคอร์รัปชันมีความสำคัญน้อยกว่าปัญหาเศรษฐกิจอย่างมาก

ในปี 2542 ร้อยละ 40 หัวหน้าครัวเรือนทั่วประเทศยินดีสละเงินรายได้บางส่วนเพื่อขจัดปัญหาที่เขาคิดว่ามันร้ายแรงที่สุด แต่ในปี 2557 จำนวนดังกล่าวลดลงเหลือเพียงหนึ่งในสี่ของหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้นที่ยินดีจ่าย (ตารางที่ 3) ในปี 2542 โดยเฉลี่ยแล้ว เงินที่จะจ่ายในการแก้ปัญหาที่เขาคิดว่าร้ายแรงที่สุดนั้นตกประมาณร้อยละ 3.8 ของรายได้ต่อปีต่อครัวเรือน หรือเท่ากับ 5,676 บาท ซึ่งคำนวณแล้วมูลค่าของเงินที่หัวหน้าครัวเรือนจ่ายรวมกันทั้งประเทศจะตกประมาณ 35,000 ล้านบาทต่อปี ขณะที่ในปี 2557 เงินที่จะจ่ายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 10.90 แม้ว่าจำนวนครัวเรือนที่เต็มใจจ่ายจะลดลง แต่ก็ทำให้มูลค่าของเงินยังคงเพิ่มสูงขึ้นเป็น 34,815 บาทต่อปี และทำให้มูลค่าของเงินที่หัวหน้าครัวเรือนจ่ายรวมกันทั้งประเทศจะตกอยู่ที่ประมาณ 172,875 ล้านบาทต่อปี สูงกว่าปี 2542 เกือบ 5 เท่าตัว

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ แม้ว่าสัดส่วนของเงินรายได้ที่หัวหน้าครัวเรือนยินดีจ่ายนั้นเพิ่มสูงขึ้นมาก กล่าวคือจากประมาณร้อยละ 4 ของรายได้ในปี 2544 เป็นถึงเกือบร้อยละ 11 ในปี 2557 แต่จำนวนครัวเรือนที่ยินดีจ่ายกลับลดลงไปถึงร้อยละ 15 นั้นย่อมหมายความว่า เมื่อเปรียบเทียบผลของปี 2542 และปี 2557 แล้ว ความร่วมมือของครัวเรือนในสังคมมีแนวโน้มลดลง เพราะคงเหลือครัวเรือนที่ยินดีสละเงินของตนเพื่อแก้ปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดจำนวนน้อยลง ทำให้พวกเขาต้องยอมสละในสัดส่วนที่สูงขึ้นมากเพื่อแก้ไขปัญหา

ทั้งในปี 2542 และปี 2557 เงินก้อนใหญ่ที่สุดที่หัวหน้าครัวเรือนยอมสละนั้นยังคงเป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และรองลงมาก็เพื่อการแก้ไขปัญหาสุขภาพ สำหรับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการมาเป็นอันดับสามไม่เปลี่ยนแปลง นั่นคือ ทศนคติต่อปัญหาคอร์รัปชันเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาอื่นแล้วถือว่าแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง

เฉพาะผู้ที่ตอบว่าปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการเป็นปัญหาร้ายแรงที่สุด ในปี 2542 ประมาณครึ่งหนึ่งยินดีจ่ายเงินร้อยละ 4.5 ของรายได้ของครัวเรือนต่อปี หรือ 9,275 บาท ซึ่งเมื่อคำนวณสำหรับคนทั้งประเทศแล้วเท่ากับ 52,000 ล้านบาท ขณะที่ในปี 2557 จำนวนครัวเรือนเหลือเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นที่ยอมสละเงินเพื่อลดปัญหาคอร์รัปชัน โดยยอมจ่ายในสัดส่วนของรายได้เพิ่มขึ้นเป็นเกือบร้อยละ 13 หรือคิดเป็นเงินถึง 48,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 4) สัดส่วนผู้เต็มใจที่จะสละเงิน และเงินที่ให้เทียบกับรายได้มีอัตราต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ และสูงที่สุดในเขตชนบท แต่เนื่องจากรายได้คนกรุงเทพฯ สูงกว่าที่อื่นๆ มาก ดังนั้นยอดเงินที่มาจากแต่ละพื้นที่จึงไม่แตกต่างกันมากนัก

อย่างไรก็ดี แม้ว่ามูลค่าของเงินที่หัวหน้าครัวเรือนยอมสละเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเมื่อคิดเป็นสัดส่วนกับรายได้จะยังคงเพิ่มสูงขึ้นถึงประมาณ 3 เท่าในปี 2557 แต่หากดูสัดส่วนของครัวเรือนที่ยินดีจ่ายนั้นกลับลดลงจากครึ่งหนึ่งของประชากรในปี 2542 เหลือเพียงหนึ่งในสามในปี 2557 เท่านั้น นั้นย่อมหมายความว่า การมีส่วนร่วมของคนในสังคมนั้นลดลง ทำให้ภาระหนักไปตกอยู่กับคนที่ยินดีร่วมมือแต่จำนวนน้อยลง

เมื่อผู้สัมภาษณ์ถามตรงๆ ว่า จะจ่ายเงินเท่าใดเพื่อจัดคอร์รัปชันในวงราชการ ในปี 2542 มีครัวเรือนเกือบหนึ่งในสามพร้อมที่จะให้ แต่ในปี 2557 กลับลดลงเหลือเพียงหนึ่งในห้าเท่านั้น (ตารางที่ 5) ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนแต่ละคนพร้อมที่จะจ่ายร้อยละ 3.3 ของรายได้ต่อปี หรือเท่ากับ 5,088 บาท แต่ในปี 2557 พวกเขาพร้อมที่จะจ่ายมากถึงร้อยละ 9 ของรายได้ หรือเท่ากับ 25,000 บาทต่อปี ซึ่งในปี 2542 หากคำนวณสำหรับทั้งประเทศแล้วจะตกเป็นเงิน 26,000 ล้านบาท และในปี 2557 จะตกเป็นเงิน 5 แสนล้านบาทต่อปี หากเปรียบเทียบมูลค่าดังกล่าวกับงบประมาณประจำปีของรัฐบาล จากเดิมในปี 2542 คิดเป็นเพียงร้อยละ 2-3 ของงบประมาณประจำปีของรัฐบาลเท่านั้น กลับเพิ่มสูงขึ้นเป็นถึงร้อยละ 20 ของงบประมาณประจำปีของรัฐบาลในปีเดียวกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี อัตราส่วนของเงินที่หัวหน้าครัวเรือนพร้อมจะจ่ายเทียบกับรายได้ซึ่งเคยไม่แตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์แยกตามพื้นที่และระดับรายได้ในปี 2542 กลับเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2557 คนกรุงเทพฯ มีความเต็มใจน้อยกว่าที่จะให้เงิน และเงินที่ให้เทียบกับรายได้ก็น้อยกว่าคนในต่างจังหวัดอย่างเห็นได้ชัด

ทั้งในปี 2542 และปี 2557 ผู้ที่มีการติดต่อกับหน่วยราชการบ่อยๆ ในรอบปีที่ผ่านมา มักจัดอันดับให้ปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาระดับชาติที่รุนแรงที่สุด และมีแนวโน้มที่จะเต็มใจมากกว่าที่จะสละเงินเพื่อขจัดปัญหานี้ (ตารางที่ 6) นั่นหมายความว่าคอร์รัปชันน่าจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนครั้งของการติดต่อกับทางราชการ

ผู้ที่ถูกเรียกร้องสินบนบ่อยๆ ในปีที่ผ่านมา มักเห็นว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาระดับชาติที่ร้ายแรง และมักจัดอันดับให้เป็นปัญหาระดับชาติที่ร้ายแรงที่สุด (ตารางที่ 7) ในปี 2542 นั้น ผู้ที่เคยถูกเรียกร้องสินบนจะเต็มใจสละเงินเพื่อขจัดปัญหานี้ โดยที่จำนวนเงินที่เต็มใจจะจ่ายสูงขึ้นไม่เป็นสัดส่วนกันกับจำนวนเงินสินบนประเด็นสำคัญก็คือผู้ที่เคยถูกเรียกเงินจำนวนมากที่สุด กลับเป็นผู้เต็มใจจ่ายเงินในการแก้ไขปัญหาที่น้อยที่สุด แต่ในปี 2557 สถานการณ์เช่นนี้เปลี่ยนไปพอสมควร โดยจำนวนเงินที่เต็มใจจะจ่ายเพิ่มสูงขึ้นไปด้วยกันกับจำนวนเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บ นั่นคือผู้ที่เคยถูกเรียกเงินจำนวนมากที่สุดเป็นผู้ที่เต็มใจจ่ายเงินเพื่อแก้ไขปัญหามากที่สุดด้วย

ในทำนองเดียวกัน เมื่ออัตราส่วนของเงินสินบนเทียบกับรายได้สูงขึ้น หัวหน้าครัวเรือนยังมองเห็นความรุนแรงของปัญหาคอร์รัปชันมากขึ้น และ พร้อมที่จะสละเงินให้การแก้ปัญหานี้ แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับรายได้แล้ว กลับไม่มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจน นั่นหมายความว่า พวกเขาพิจารณาจำนวนเงินที่ยอมสละเพื่อต่อต้านการคอร์รัปชันที่มูลค่าของเงินมากกว่าสัดส่วนของรายได้ของตนเอง (ตารางที่ 8)

ภาพของสถาบันราชการ

ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่า ตำรวจและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความซื่อสัตย์สุจริตน้อยที่สุด และในปี 2557 ก็ยังคงเป็นสองหน่วยงานดังกล่าว (ตารางที่ 9) ในปี 2542 นั้น หน่วยงานที่ซื่อสัตย์น้อยลงมากคือ กระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากร แต่ในปี 2557 กลับเป็นสภา กทม. และสภาเขต กทม. ขณะที่กระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากรมีอันดับความซื่อสัตย์ที่ดีขึ้นมาก

ในปี 2547 สัดส่วนของผู้ที่คิดว่าหน่วยงานราชการหลายแห่งไม่มีความสุจริตนั้นมีสัดส่วนสูงมาก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) อย่างไรก็ตาม แม้ในปี 2557 อันดับต้นๆ อย่างตำรวจและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่สัดส่วนของผู้ที่คิดว่าหน่วยงานเหล่านั้นไม่มีความสุจริตกลับลดลงอย่างมาก รวมถึงหน่วยงานราชการอื่นๆ ด้วย

ผลของสัดส่วนของผู้ที่คิดว่าหน่วยงานราชการไม่มีความสุจริตที่ลดลงอย่างมากในปี 2557 จากปี 2542 สอดคล้องกับผลของคะแนนที่หัวหน้าครัวเรือนให้กับความสุจริตของแต่ละหน่วยงานที่ดีขึ้นเช่นกัน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานราชการของไทยมีการพัฒนาความโปร่งใสไปได้ดีพอสมควรทีเดียว ทั้งอาจจะมาจากการตรวจสอบภายในขององค์กรเอง ความพยายามในการปรับปรุงระบบการดำเนินงานให้ดีขึ้น หรือความเข้มแข็งของการตรวจสอบจากภาคเอกชน

คำศัพท์เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

ภาษาไทยมีคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องถึงการทุจริตคอร์รัปชันอยู่มากมาย (ตารางที่ 10)

“สินน้ำใจ” คือการให้ค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการดี คำนี้ บางทีก็ใช้ในกรณีการจ่ายเงินให้ตำรวจแทนการเสียค่าปรับฐานทำผิดกฎหมาย แต่ไม่เหมาะที่จะใช้ในกรณีเงินใต้โต๊ะ หรือเงินสินบนจำนวนมากๆ

“ค่าน้ำร้อนน้ำชา” มักใช้สำหรับการจ่ายเงินเล็กๆ น้อยๆ แต่ปัจจุบันอาจจะล้าสมัยแล้ว

“การประพฤติไม่ชอบ” มักใช้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่กระทำการที่ไม่ถูกต้อง แต่ไม่ใช่คอร์รัปชันขนาดหนัก เช่น การเลื่อนตำแหน่งโดยใช้เส้นสาย การนำรถหลวงไปใช้ในงานส่วนตัว หรือทำงานไม่เต็มเวลา

“การทุจริตต่อหน้าที่” มีความหมายเช่นเดียวกับการประพฤติไม่ชอบ แต่ไม่แพร่หลายนัก หมายถึงกรณีที่เจ้าหน้าที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง แต่ไม่เกี่ยวกับการเรียกรับเงิน

“สินบน” เป็นคำที่เหมาะสมที่สุดในกรณีที่มีการจ่ายเงินตามข้อตกลง (ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ) และเป็นเงินจำนวนมาก เช่น การซื้อตำแหน่ง การจ่ายเงินเพื่อแลกกับผลประโยชน์สูงๆ เช่น สัมปทาน หรือ ใบอนุญาตก่อสร้าง และกรณีที่เจ้าหน้าที่เรียกร้องเงินโดยตรง บางครั้งก็ใช้ในกรณีการจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแทนการเสียค่าปรับฐานทำผิดกฎหมาย

“เงินใต้โต๊ะ” มักใช้กับกรณีการจ่ายเงินให้รัฐมนตรีหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อแลกกับใบอนุญาต สัญญา หรือสัมปทาน

การสำรวจทั้งในปี 2542 และปี 2557 พบว่า คำว่า “คอร์รัปชัน” มักใช้ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเงินผลประโยชน์จำนวนมากๆ เช่น เพอร์เซ็นต์จากสัญญาซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ สัญญาก่อสร้าง สัมปทาน และเป็นการใช้กับรัฐมนตรีและนักการเมือง คอร์รัปชันมีความหมายคล้ายกับสินบน แต่มีความรุนแรงกว่าและปกติจะไม่ใช้บ่อยๆ คำนี้ไม่ใช้กับการจ่ายเงินเล็กๆ น้อยๆ แก่เจ้าหน้าที่ หรือความประพฤติไม่ถูกต้อง เช่น ทำงานไม่เต็มเวลา การเล่นเส้นสาย หรือการซื้อตำแหน่ง

แนวโน้มการทุจริตคอร์รัปชันภาคราชการ

หัวหน้าครว์เรือนมีความคิดเห็นว่าการคอร์รัปชันเป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ได้เนื่องจากการกระทำของนักการเมือง ไม่ใช่ประชาชนคนธรรมดา ซึ่งผลที่ว่านี้แทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2542 และปี 2557 (ตารางที่ 11) ขณะที่หัวหน้าครว์เรือนยังคงมีความเห็นว่า นักการเมืองเป็นคนที่ไว้วางใจไม่ได้ และรัฐมนตรีมักคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวมไม่เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ทศคดีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2542 ที่หัวหน้าครว์เรือนเห็นว่า ข้าราชการไว้วางใจไม่ได้ แต่ก็ยังไม่ร้ายแรงเท่า นักการเมือง และสื่อมวลชนนั้นถูกมองว่าไว้วางใจได้ มาถึงปี 2557 ที่หัวหน้าครว์เรือนกลับมองว่า ข้าราชการไว้วางใจไม่ได้ อย่างร้ายแรงเกือบเท่า นักการเมือง และสื่อมวลชนเองก็กลับกลายเป็นไว้วางใจไม่ได้ด้วยเช่นกัน

ชาวกรุงเทพฯ มักเน้นประเด็นเหล่านี้มากกว่าผู้ที่อยู่ต่างจังหวัด แต่ความคิดเห็นที่ได้จาก หัวหน้าครว์เรือนในทุกพื้นที่ไม่แตกต่างกันทั้งในปี 2542 และปี 2557 (ตารางที่ 12)

ในปี 2542 เกือบสามในห้าหรือร้อยละ 60 ของหัวหน้าครว์เรือนเชื่อว่านักการเมืองคอร์รัปชันมากกว่า ข้าราชการ และที่เหลือคิดว่าคอร์รัปชันพอๆ กัน แต่ในปี 2557 กลับพบว่า เกือบสามในห้าของหัวหน้าครว์เรือนเชื่อว่านักการเมืองและข้าราชการคอร์รัปชันพอๆ กัน (ตารางที่ 13) โดยหัวหน้าครว์เรือนเพียงแค่ร้อยละ 4 เท่านั้นคิดว่าข้าราชการคอร์รัปชันมากกว่านักการเมือง คนกรุงเทพฯ เห็นว่านักการเมืองคอร์รัปชันมากกว่า

ในปี 2542 ประชาชนเชื่อว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา การทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองและ ข้าราชการทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แต่การคอร์รัปชันของนักการเมืองรุนแรงมากกว่าข้าราชการ (ตารางที่

14) เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างหัวหน้าคร้วเรือนที่เห็นว่าคอร์รัปชันของข้าราชการในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาสูงขึ้นหรือลดลงนั้น ในปี 2542 สัดส่วนผู้ที่คิดว่าลดลงต่อผู้ที่คิดว่าสูงขึ้น 1:3 แต่ในปี 2557 เพิ่มสูงขึ้นมาอยู่ที่ 1:9 ขณะที่หัวหน้าคร้วเรือนที่เห็นว่าคอร์รัปชันของนักการเมืองในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาสูงขึ้นหรือลดลงนั้น ในปี 2542 สัดส่วนผู้ที่คิดว่าลดลงต่อผู้ที่คิดว่าสูงขึ้น 1:8 แต่ในปี 2557 เพิ่มสูงขึ้นมาอยู่ที่ 1:21

สำหรับแนวโน้มคอร์รัปชันในอีก 2-3 ปีข้างหน้า หัวหน้าคร้วเรือนมีความเห็นไปในทำนองเดียวกันกับในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา แต่มีการมองโลกในแง่ดีเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 14) โดยในปี 2542 หัวหน้าคร้วเรือนที่เห็นว่าคอร์รัปชันของข้าราชการในช่วง 2-3 ปีข้างหน้าจะลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับสูงขึ้นนั้นอยู่ที่ 1:2 แต่ในปี 2557 อยู่ที่ 1:4 ขณะที่หัวหน้าคร้วเรือนที่เห็นว่าคอร์รัปชันของนักการเมืองในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาสูงขึ้นหรือลดลงนั้น ในปี 2542 สัดส่วนผู้ที่คิดว่าลดลงต่อผู้ที่คิดว่าสูงขึ้น 1:3 แต่ในปี 2557 อยู่ที่ 1:12 ซึ่งแสดงว่าคนส่วนใหญ่ยังมีความหวังว่าการคอร์รัปชันในช่วง 2-3 ปีข้างหน้าจะดีขึ้นกว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา

ภาพของหน่วยงานราชการ

หัวหน้าคร้วเรือนมีการติดต่อบ่อยครั้งกับหน่วยงานราชการและหน่วยงานบริการสาธารณะ (ตารางที่ 15) ในปี 2542 มีหัวหน้าคร้วเรือนร้อยละ 6 ที่ไม่มีการติดต่อหน่วยงานราชการเลยในรอบปีที่ผ่านมา โดยเฉลี่ยแต่ละคร้วเรือนติดต่อหน่วยราชการ 17 ครั้ง ในปีที่ผ่านมา ขณะที่ในปี 2557 พบว่าไม่มีคร้วเรือนใดที่ไม่เคยติดต่อราชการเลยในช่วงปีที่ผ่านมา และมีจำนวนครั้งของการติดต่อเฉลี่ยอยู่ที่ 11 ครั้ง นั้นหมายความว่า การเข้าถึงระบบราชการมีความครอบคลุมมากขึ้น และมีการลดจำนวนครั้งของการติดต่อลง ซึ่งอาจชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของระบบราชการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การสำรวจในปี 2542 พบว่าในปีก่อนหน้านั้น ร้อยละ 62 ของคร้วเรือนไปโรงพยาบาลของรัฐ ร้อยละ 57 ไปติดต่ออำเภอ ร้อยละ 51 ไปติดต่อสำนักงานขนส่ง (ใบขับขี่/ทะเบียนรถ) และร้อยละ 40 ไปติดต่อไปรษณีย์ ขณะที่ในปี 2557 พบว่า ร้อยละ 76 ของคร้วเรือนไปโรงพยาบาลของรัฐ ร้อยละ 46 ไปติดต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ) ร้อยละ 45 ไปติดต่อสำนักงานขนส่ง (ใบขับขี่/ทะเบียนรถ) และร้อยละ 34 ไปติดต่อโรงเรียนรัฐบาล (ตารางที่ 16)

สำหรับคุณภาพการบริการของหน่วยงานราชการนั้น เมื่อเปรียบเทียบปี 2557 กับปี 2542 นับได้ว่าหัวหน้าคร้วเรือนให้คะแนนสูงขึ้นทั้งหมดจากลำดับคะแนน 1-7 โดยในปี 2557 ทุกหน่วยงานได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 5 (ยกเว้นสถานีตำรวจ) จากเดิมที่เคยได้เพียง 4 ในปี 2542 จากผู้ไปติดต่อในปีก่อนหน้านั้น หน่วยงานที่ได้คะแนนสูงสุดในปี 2557 ได้แก่ สรรพากร โรงเรียนของรัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ) กรมชลประทาน และกรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)

ตามลำดับ ในปี 2557 หน่วยงานที่ได้คะแนนคุณภาพการบริการต่ำที่สุดได้แก่ สถานีตำรวจ โรงพยาบาลของรัฐบาล สำนักงานที่ดิน หน่วยงานบริการเก็บขยะมูลฝอย และศุลกากร (ตารางที่ 17)

ต่อคำถามว่าในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมา คุณภาพการให้บริการดีขึ้นหรือแย่ลง ทั้งปี 2542 และปี 2557 คำตอบที่ได้รับคล้ายกับข้างต้น (ตารางที่ 18) โดยทั่วไป หน่วยงานราชการที่ได้รับคะแนนในเกณฑ์ที่น่าพอใจ จะได้รับการจัดอันดับในทำนองเดียวกันด้วย ความแตกต่างของคำตอบเมื่อแยกตามพื้นที่และระดับรายได้ดูเหมือนไม่ต่างไปจากภาพรวมทั้งประเทศ

สำหรับการร้องเรียนกับหน่วยงานนั้น พบว่าในปี 2542 มีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่มากที่เคยร้องเรียนกับหน่วยงานว่า ได้รับบริการไม่ดีเพียงร้อยละ 6 ของครัวเรือนเคยติดต่อหน่วยงานนั้นๆ ในปีที่ผ่านมา แต่ในปี 2557 จำนวนการร้องเรียนเพิ่มสูงขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด โดยกรมศุลกากรได้รับการร้องเรียนมากที่สุด คือ ร้อยละ 22 ของผู้ไปติดต่อ (ตารางที่ 19) ตามด้วยสถานีตำรวจ (ร้อยละ 14) และโรงพยาบาลรัฐ (ร้อยละ 11)

บทที่ 3

การเรียกเงินสินบนที่หน่วยงานราชการ

หน่วยงานราชการที่ผู้ไปติดต่อถูกเรียกสินบนบ่อยที่สุดทั้งในปี 2542 และปี 2557 ได้แก่ สำนักงานที่ดิน (ตารางที่ 20) อย่างไรก็ดี จำนวนดังกล่าวก็ลดลงจากร้อยละ 12 ของผู้ไปติดต่อสำนักงานที่ดินในปีก่อนหน้านั้นถูกเรียกให้จ่ายเงินสินบนอย่างน้อย 1 ครั้งในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 7 ในปี 2557 หน่วยงานอื่นที่มีการเรียกเงินสินบนบ่อยครั้งรองลงมาในปี 2557 ได้แก่ สถานีตำรวจ (ร้อยละ 6.1 ของผู้ไปติดต่อ ซึ่งลดลงจากร้อยละ 9 ในปี 2542)

ขณะที่กรมศุลกากรและกรมการขนส่งทางบก (ใบขับขี่/ทะเบียนรถ) มีจำนวนการเรียกรับสินบนลดลงอย่างมาก โดยกรมศุลกากรลดลงจากร้อยละ 8 ของผู้ไปติดต่อในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 2.4 ในปี 2557 และกรมการขนส่งทางบกลดลงจากร้อยละ 7.7 เหลือร้อยละ 1.9

ความถี่ของการเรียกเงินสินบน มีความแตกต่างกันมากระหว่างเขตกรุงเทพฯ กับภูมิภาค โดยในปี 2542 ที่กรุงเทพฯ กรมศุลกากรมีความถี่สูงสุด ส่วนต่างจังหวัดทั้งเขตในเทศบาลและนอกเทศบาล สำนักงานที่ดินมีความถี่สูงสุด แต่ในปี 2557 การสำรวจไม่พบการเรียกสินบนของกรมศุลกากรที่กรุงเทพฯ แต่ยังคงมีความถี่สูงในส่วนต่างจังหวัดนอกเขตเทศบาล (ตารางที่ 20)

ในปี 2557 การเรียกเงินสินบนที่โรงเรียนของรัฐบาลมีมูลค่าเฉลี่ยเกือบ 12,000 บาท สูงที่สุดเทียบกับหน่วยราชการอื่นๆ (ตารางที่ 21) ขณะที่ในปี 2542 การเรียกเงินสินบนที่สถานีตำรวจมีมูลค่ามากที่สุดเฉลี่ยเท่ากับ 9,588 บาท

มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกที่ศุลกากรยังอยู่ในอันดับสองทั้งปี 2542 และ 2557 โดยเพิ่มขึ้นจาก 8,428 บาทเป็น 10,538 บาท สำหรับอันดับในปี 2557 รองลงมาได้แก่ สำนักงานที่ดิน (5,341 บาท) และสถานีตำรวจ (4,919 บาท)

มูลค่าเฉลี่ยของการเรียกเงินสินบนแตกต่างกันไปตามท้องที่ ที่กรุงเทพฯ หน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบน โดยเฉลี่ยมูลค่าสูงสุดในปี 2557 คือ สำนักงานที่ดินและสถานีตำรวจ ซึ่งต่างไปจากปี 2542 ได้แก่ กรมศุลกากร และกรมสรรพากรโดยสิ้นเชิง ในต่างจังหวัดหน่วยงานที่มีการเรียกสินบนโดยเฉลี่ยมูลค่าสูงสุดในปี 2557 คือ กรมศุลกากร และโรงเรียนของรัฐ ต่างไปจากปี 2542 ได้แก่ สถานีตำรวจ กรมที่ดิน และกรมสรรพากร (ตารางที่ 21)

การสำรวจในปี 2542 พบว่าในปีก่อนหน้า หน่วยงานที่มีมูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุด ได้แก่ กรมที่ดิน (5,100 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (4,800 ล้านบาท) และกรมสรรพากร (3,500 ล้านบาท) การ

เรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้น 15,400 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 15 แห่ง ขณะที่ในปี 2557 พบว่าในปีก่อนหน้า หน่วยงานที่มูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุดยังคงเป็นกรมที่ดิน (1,922 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (1,792 ล้านบาท) แต่อันดับที่สามกลับเป็นโรงเรียนของรัฐบาล (640 ล้านบาท) การเรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้นเกือบ 5,000 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 10 แห่ง (ตารางที่ 22) จะเห็นได้ว่าแม้ว่าอันดับจะมีการเปลี่ยนแปลงไม่มาก แต่มูลค่าของการเรียกรับสินบนลดลงถึง 3 เท่าจากเมื่อ 15 ปีก่อน

ในปี 2557 ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ที่มีฐานะดีจะถูกเรียกเงินจากหน่วยงานต่างกัน (ตารางที่ 23) ผู้มีรายได้น้อย (ต่ำกว่า 2,500 บาท/เดือน) ส่วนใหญ่จะโดนเรียกเงินจากสถานีตำรวจและสำนักงานที่ดิน ส่วนผู้ที่มีฐานะดี (สูงกว่า 50,000 บาท/เดือน) นอกจากจะโดนเรียกเงินจากสถานีตำรวจและสำนักงานที่ดินแล้ว ยังจะโดนเรียกเงินจากกรมสรรพากรและกรมศุลกากรด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากครัวเรือนที่มีรายได้สูงมีโอกาที่จะต้องติดต่อกับหน่วยงานกรมสรรพากรและกรมศุลกากรมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ

การเรียกสินบนและการจัดอันดับคุณภาพของบริการ

การจัดอันดับคุณภาพของบริการที่ได้รับจากหน่วยงานราชการมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน/ครัวเรือนที่ไปติดต่อ แต่ไม่มีทิศทางที่ชัดเจนกับจำนวนครั้งที่ถูกเรียกสินบนเฉลี่ย (ไม่นับรวมครัวเรือนที่ไม่เคยถูกเรียกเก็บ) (ตารางที่ 24) ซึ่งผลที่ได้นี้สอดคล้องกันทั้งในปี 2542 และปี 2557 โดยหน่วยงานที่มีการเรียกร้องสินบนมากจะมีแนวโน้มที่จะได้รับคะแนนต่ำ

นอกจากนี้ ผลการสำรวจไม่ปรากฏว่าการเรียกสินบนมีทิศทางสอดคล้องกับการร้องเรียนเรื่องคุณภาพของบริการ (ตารางที่ 24) ซึ่งอาจเป็นเพราะหัวหน้าครัวเรือนไม่เชื่อว่าการร้องเรียนจะได้ผล แต่ครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน (โดยเฉพาะจำนวนสูงๆ) มีแนวโน้มที่จะร้องเรียนมากกว่าผู้อื่น ผลที่ได้นี้ยังคงสอดคล้องกันทั้งในปี 2542 และปี 2557

ใครบ้างที่ถูกเรียกเงินสินบน

ในปี 2542 หน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย ได้แก่ กรมศุลกากร กรมที่ดิน ตำรวจ และกรมสรรพากร (ตารางที่ 25) ในกรณีของกรมสรรพากร การเรียกเงินสินบนเป็นยอดเงินจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 90 ของมูลค่าเงินสินบนทั้งสิ้นที่ต้องจ่ายให้หน่วยงานนี้ ในกรณีของกรมศุลกากร กรมที่ดิน และตำรวจ การเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ คิดเป็นร้อยละ 50-60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียก ทั้งนี้พบว่าร้อยละ 60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียกจากหน่วยงานทั้งสิ้น เป็นการเรียกเงินก้อนใหญ่กว่า 100,000 บาท ต่อรายโดยตำรวจ กรมที่ดิน และสรรพากร

แต่ในปี 2557 หน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย เหลือเพียงสำนักงานที่ดินเท่านั้น โดยกรมศุลกากร ตำรวจ และกรมสรรพากรยังคงเป็นหน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ แต่ลดลงมาอยู่ที่ 10,000-100,000 บาท/ราย และมีสองหน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนในจำนวน 10,000-100,000 บาท/รายเพิ่มเติม ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อย่างไรก็ดี ทั้งในปี 2542 และปี 2557 ครัวเรือนส่วนใหญ่ที่ถูกเรียกเงินสินบนจะโดนเรียกเงินที่มูลค่าไม่เกิน 1,000 บาท (ตารางที่ 25)

ในปี 2542 โอกาสการถูกเรียกเงินสินบนมีพอๆ กันสำหรับหัวหน้าครัวเรือนทุกระดับรายได้ คือ ประมาณร้อยละ 10 ของครัวเรือน แต่ครัวเรือนที่มีฐานะยากจนต้องแบกรับภาระการจ่ายสินบนมากที่สุด (ตารางที่ 26) กล่าวคือเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของครัวเรือนแล้ว สัดส่วนของสินบนต่อรายได้ของครัวเรือนที่มีฐานะยากจนจะสูงกว่าของครัวเรือนที่มีฐานะดีกว่า แต่ในปี 2557 โอกาสการถูกเรียกเงินสินบนของหัวหน้าครัวเรือนจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามรายได้ โดยสัดส่วนของครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะมีถูกเรียกเงินสินบนสูงตามไปด้วย (ตารางที่ 26) กล่าวคือเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2542 แล้ว มูลค่าของการเรียกรับสินบนเปลี่ยนนามิติทิศทางเดียวกันกับรายได้ของครัวเรือน

วิธีคอร์รัปชัน

หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าการต่อรองเจรจาสินบนกับเจ้าหน้าที่มีวิธีการอย่างไร (ตารางที่ 27) หัวหน้าครัวเรือนเพียงประมาณร้อยละ 30 เท่านั้นที่สามารถระบุวิธีการได้ ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนโดยส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ต้องให้ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่จะไม่ได้เรียกร้อง แต่ไม่แน่ใจนักว่าต้องจ่ายให้เท่าใด ขณะที่ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่กลับตั้งข้อสังเกตว่าเจ้าหน้าที่จะเรียกร้องให้จ่ายหรือบอกโดยอ้อมจนเข้าใจได้

การสำรวจในปี 2557 พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเพียงร้อยละ 15 เท่านั้นที่คิดว่าการจ่ายเงินจะช่วยให้ปัญหาได้รับการแก้ไขโดยเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ตารางที่ 28) ซึ่งสถานการณ์นี้ต่างกันโดยสิ้นเชิงกับการสำรวจในปี 2542 ที่พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมากกว่าครึ่งแน่ใจว่าการจ่ายเงินช่วยแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ หากนับเฉพาะผู้ที่เคยถูกเรียกสินบนในช่วงปีที่ผ่านมา ความมั่นใจของผู้ตอบก็ไม่ได้ต่างไปจากกรณีของหัวหน้าครัวเรือนทั่วไปมากนัก นั่นคือ เคยคิดว่าได้ผลในปี 2542 แต่คิดว่าไม่ได้ผลในปี 2557

บทที่ 4

คอร์รัปชันในโรงเรียน กระบวนการยุติธรรม และการเลือกตั้ง

คอร์รัปชันในโรงเรียน

ในช่วงปี 2542 ประมาณร้อยละ 65 ของครัวเรือนจะมีสมาชิกที่ยังอยู่ในวัยเรียนอย่างน้อย 1 คน แต่ในปี 2557 ลดลงเหลืออยู่ที่ประมาณร้อยละ 55 ทั้งนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากจำนวนบุตรเฉลี่ยต่อครอบครัวลดลง (ตารางที่ 29)

ในปี 2542 ร้อยละ 2.8 ของครัวเรือนกลุ่มนี้ถูกเรียกเก็บเงินเพื่อให้บุตรหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ (ตารางที่ 30) โดยเงินที่ต้องจ่ายมีมูลค่าต่ำสุด 100 บาท และสูงสุด 60,000 บาท และโดยเฉลี่ยจ่ายมากกว่า 10,000 บาท แต่ในปี 2557 ทั้งครัวเรือนที่ถูกเรียกเก็บเงินเพื่อให้บุตรหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐลดลงเหลือร้อยละ 1.65 และเงินที่ต้องจ่ายก็ลดลง โดยมีมูลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9,000 บาท

ในกรุงเทพฯ สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกเงินสูงกว่าในพื้นที่อื่นๆ ทั้งในปี 2542 และปี 2557 โดยในปี 2542 ถูกเรียกเก็บเฉลี่ยเกือบ 20,000 บาท แต่ในปี 2557 ลดลงเหลือประมาณ 12,000 บาท

ครัวเรือนที่ฐานะดีมีโอกาสดูถูกเรียกเงินสูงกว่า แต่ในปี 2542 จำนวนเงินเฉลี่ยที่ต้องจ่ายใกล้เคียงกันไม่ว่าครัวเรือนนั้นมีฐานะดีหรือด้อยกว่า ซึ่งต่างกับในปี 2557 โดยสิ้นเชิง เพราะครัวเรือนที่รวยจ่ายค่าเก็บเงินมากกว่าครัวเรือนที่จนถึงประมาณ 10,000 บาท

นอกจากการจ่ายเงินเพื่อให้ได้ที่เรียนแล้ว ในปี 2542 ประมาณร้อยละ 4.5 ของครัวเรือนที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นนักเรียนนักศึกษา ยังต้องจ่ายเงินเพิ่มต่างหากจากค่าใช้จ่ายปกติที่โรงเรียนเรียกเก็บ (ตารางที่ 30) โดยคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 1,195 บาท เฉพาะในเขตกรุงเทพฯ ค่าเฉลี่ยนี้เท่ากับ 2,957 บาท ขณะที่ในปี 2557 จำนวนครัวเรือนที่ต้องจ่ายเงินเพิ่มต่างหากจากค่าใช้จ่ายปกติที่โรงเรียนเรียกเก็บไม่ได้แตกต่างไปจากเดิมมากนัก แต่มูลค่ากลับเพิ่มสูงขึ้นถึงเฉลี่ยต่อครัวเรือนละประมาณ 2,500 บาท และครัวเรือนที่รวยต้องจ่ายมากกว่า 5,000 บาทต่อครัวเรือนเลยทีเดียว

ในปี 2542 ครัวเรือนจ่ายเงินพิเศษให้สถานศึกษาของรัฐรวมแล้วประมาณ 3,100 ล้านบาทต่อปี และประมาณครึ่งหนึ่งเป็นการจ่ายในกรุงเทพฯ แต่ในปี 2557 ครัวเรือนจ่ายเงินพิเศษให้สถานศึกษาของรัฐประมาณ 2,600 ล้านบาทต่อปี และเป็นการจ่ายในกรุงเทพฯ ถึงสามในสี่

ทั้งในปี 2542 และปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่าระบบการศึกษาของรัฐค่อนข้างมีคุณภาพที่ดีขึ้น (ตารางที่ 31) จากการจัดลำดับโดยให้คะแนน 1-7 (1 หมายถึง แย่ลง และ 7 หมายถึง ดีขึ้นมาก) และ

หัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในสถาบันของรัฐค่อนข้างสูง จากการจัดอันดับโดยให้คะแนน 1-7 (1 หมายถึง ถูกมาก และ 7 หมายถึง แพงมาก)

หากพิจารณาเฉพาะครัวเรือนถูกเรียกเงินพิเศษจากโรงเรียน ทั้งปี 2542 และปี 2557 ครัวเรือนเหล่านี้มีความเห็นในทางลบมากกว่าครัวเรือนทั่วไปต่อแนวโน้มคุณภาพของระบบการศึกษาของรัฐ และมีความเห็นว่าค่าใช้จ่ายสูงค่อนข้างมาก โดยเฉพาะที่อยู่ในเมืองและในกรุงเทพฯ

คอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม

ผลการสำรวจในปี 2557 ปรากฏว่าการแสดงความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนต่อกระบวนการยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2542 (ตารางที่ 32) ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมน่าเชื่อถือมีจำนวนลดลง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระจากระบบราชการมีจำนวนลดลง และจำนวนผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและร่ำรวยแทนที่จะเป็นระบบเพื่อคนทุกคนนั้นก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน

การแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมของหัวหน้าครัวเรือนโดยทั่วไป ทั้งในปี 2542 และปี 2557 มักให้คะแนนปานกลาง (ตารางที่ 33) อาจสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นคลุมเครือหรือค่อนข้างไปในทางบวกต่อกระบวนการยุติธรรม โดยผู้ที่เคยมีประสบการณ์กับกระบวนการยุติธรรมเองโดยตรงก็ไม่ได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างชัดเจนไปจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

สาเหตุที่ครัวเรือนมีความเห็นคลุมเครือต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นเพราะคนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์โดยตรง (ตารางที่ 34) โดยในปี 2557 มีคนเพียงร้อยละ 6.2 เท่านั้นที่เคยขึ้นศาลในช่วงสองปีก่อนหน้านั้น และเกือบทั้งหมดเป็นการขึ้นศาลเพียงครั้งเดียว เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่สำรวจได้มีจำนวนค่อนข้างน้อย ข้อสรุปในส่วนนี้จึงอาจจะชี้ให้เห็นได้เพียงว่าพบการปรากฏขึ้นของปัญหาที่ได้สอบถามหรือไม่เท่านั้น

ผู้ที่ขึ้นศาลในฐานะจำเลยมีมากกว่าผู้ที่เป้นโจทก์เล็กน้อย (ตารางที่ 35) โดยคดีแพ่งกับคดีอาญามีพอๆ กัน โดยกว่าร้อยละครึ่งหนึ่งของผู้ที่เคยขึ้นศาลระบุว่าได้ถูกเรียกรับสินบน แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าโดยใคร หรือเห็นกับตาว่าเงินสินบนได้ถูกนำไปให้กับผู้ที่ถูกอ้างว่าเป็นผู้รับสินบน

ในปี 2542 จากคำตอบที่ได้รับจากหัวหน้าครัวเรือนที่เคยขึ้นศาล กว่าหนึ่งในสามของคดีที่มีการเรียกรับสินบนมีการระบุจำนวนเงินที่ต้องการ (ตารางที่ 36) โดยมีมูลค่าตั้งแต่ 1,500 บาทไปจนถึง 150,000 บาท และส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท อัตราสินบนที่เรียกเฉลี่ยแล้วตก 34,531 บาท ซึ่งมากกว่าค่าใช้จ่ายปกติที่ครัวเรือนอื่นๆ ต้องจ่ายในการดำเนินคดี (เช่น ค่าทนาย) ไม่มากนัก (32,003 บาท) ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ประมาณว่าเงินสินบนทั้งสิ้นที่กล่าวถึงนี้มีมูลค่ารวม 6,600 ล้านบาท

แต่ในปี 2557 ครั้วเรือนที่ถูกเรียกสินบนลดลงอย่างมากเหลือเพียงประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น เกือบทั้งหมดของคดีที่มีการเรียกสินบนจะมีการระบุจำนวนเงินที่ต้องการด้วย โดยมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 30,000 บาท ใกล้เคียงกับปี 2542 แต่เนื่องจากครั้วเรือนที่ต้องมีการจ่ายมีจำนวนลดลง ทำให้มูลค่าของเงินสินบนทั้งสิ้นที่ต้องจ่ายรวมลดลงเหลือ 3,665 ล้านบาท

การสำรวจในปี 2557 พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของคดีที่มีการเรียกร้องสินบนเป็นคดีทางเศรษฐกิจ (เช่นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน) คดีเหล่านี้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยเกือบ 200,000 บาท และการเรียกเงินสินบนคิดแล้วจะตกประมาณร้อยละ 6.5 ของมูลค่าของทรัพย์สินที่พิพาทกัน

ในคดีที่ขึ้นถึงชั้นศาล ปี 2542 ผู้รับสินบนส่วนใหญ่คือ อัยการ (ตารางที่ 37) ประมาณว่าในคดี 205,000 คดีที่มีการเรียกร้องสินบนนั้น เกือบครึ่งหนึ่งเป็นการจ่ายให้แก่อัยการ การจ่ายเงินสินบนให้ผู้พิพากษา เลขาธิการ หรือเสมียนศาลเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก (ประมาณ ร้อยละ 13-15 ของจำนวนคดี) โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนเงินที่จ่ายตก 20,000 บาท ร้อยละ 43 ของคดีมีการจ่ายสินบนให้แก่บุคคลที่มีใช้เจ้าหน้าที่ในศาล โดยส่วนใหญ่เป็นการจ่ายให้แก่ตำรวจ ทนาย หรือบุคคลที่เป็นตัวกลางในการติดต่อ

ขณะที่ในปี 2557 จากคำตอบที่ได้รับจากหัวหน้าครั้วเรือนที่เคยขึ้นศาลเชื่อว่าผู้รับสินบนที่เคยเป็นอัยการนั้นกลับลดลงไปมาก เหลือเพียงประมาณร้อยละ 20 เท่านั้น ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับครั้วเรือนที่มีคดีความซึ่งได้ตอบว่ามีการจ่ายสินบนให้กับผู้พิพากษา อย่างไรก็ตาม มีการระบุว่าเป็นการจ่ายสินบนให้แก่บุคคลที่มีใช้เจ้าหน้าที่ในศาล โดยส่วนใหญ่เป็นการจ่ายให้แก่ทนายมากที่สุด และเป็นการจ่ายโดยหัวหน้าครั้วเรือนทุกคนที่ตอบคำถามนี้ ทั้งนี้ น่าจะมาจากการติดต่อ เจรจา ว่าจ้างหรือช่วยเหลือโดยทนายในปัจจุบันทำง่ายขึ้นกว่าในอดีตมาก

เมื่อแจกแจงข้อมูลในลักษณะนี้ สินบนที่จ่ายในการดำเนินคดีในชั้นศาลในปี 2542 มีมูลค่าคำนวณได้รวมทั้งสิ้นประมาณ 6,700 ล้านบาท ขณะที่ในปี 2557 อยู่ที่เกือบ 4,000 ล้านบาท (ตารางที่ 38)

ในปี 2557 มีการสอบถามต่อการจ่ายดังกล่าวเป็นการจ่ายโดยตรงให้กับผู้รับที่ถูกระบุ หรือเป็นการจ่ายผ่านคนกลาง (ตารางที่ 39) ซึ่งพบว่า ทั้งจำนวนครั้วเรือนและมูลค่าการจ่าย หัวหน้าครั้วเรือนโดยส่วนใหญ่ระบุว่าเป็นการจ่ายโดยตรงให้กับผู้ที่ถูกระบุในคำถาม โดยเฉพาะอัยการและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบศาล อย่างไรก็ตาม แบบสอบถามไม่ได้ระบุว่าเป็นการจ่ายเองกับมือหรือไม่ ซึ่งทำให้การระบุจ่ายโดยตรงก็ยังไม่อาจไม่ใช่การจ่ายด้วยตนเองกับมือ

ทั้งในปี 2542 และปี 2557 ผู้ที่เคยถูกเรียกร้องสินบนในคดีชั้นศาล ไม่ค่อยมั่นใจว่าการจ่ายเงินจะทำให้การตัดสินคดีเป็นไปตามที่ต้องการ (ตารางที่ 40) และมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่มั่นใจเลยมากกว่าผู้ที่มีความมั่นใจอย่างมาก

การสำรวจปี 2542 พบว่า ร้อยละ 5 ของครัวเรือนเคยคิดจะฟ้องศาลเพื่อแก้ไขข้อพิพาทใน 2 ปี ที่ผ่านมา แต่เล็กน้อยความคิดไป (ตารางที่ 41) แต่ในปี 2557 พบว่าสัดส่วนนี้ลดลงมาก โดยเหลือเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น นั่นหมายความว่ากลไกของศาลเป็นกลไกที่ใช้แก้ปัญหาข้อพิพาทมากขึ้น

ในปี 2542 เหตุผลที่สำคัญครัวเรือนเคยคิดจะฟ้องศาลเพื่อแก้ไขข้อพิพาทใน 2 ปี ที่ผ่านมา แต่เล็กน้อยความคิดไปคือ “ความล่าช้าในการดำเนินคดี” เป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดในการฟ้องร้อง ตามด้วย “คำตัดสินที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง” และ “ความไม่แน่นอนในคำตัดสินของศาล” (ตารางที่ 42) อาจกล่าวได้ว่าประชาชนเชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมมีความล่าช้า ไม่แน่นอน และไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทั้งที่อยู่ในรูปค่าใช้จ่ายปกติ และค่าใช้จ่ายได้ตะลึงเป็นเรื่องรองลงมา โดยเห็นได้จากการจัดอันดับปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการยุติธรรมนั้น หัวหน้าครัวเรือนจัดการจ่ายสินบนไว้ในอันดับเกือบท้ายสุด

แต่ในปี 2557 เหตุผลที่สำคัญคือ “ความล่าช้าในการดำเนินคดี” เป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดในการฟ้องร้อง ตามด้วย “ค่าปรึกษาทนาย” ที่กลายเป็นอุปสรรคของการฟ้องร้อง และตามมาด้วย “ความไม่แน่นอนในคำตัดสินของศาล” โดยประเด็นเรื่อง “หลักการคำตัดสินของศาลไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง” มีความสำคัญน้อยลงไป

ทั้งในปี 2542 และปี 2557 ในกรณีของผู้ที่ล้มเลิกความคิดจะฟ้องร้องศาลนั้น ทางเลือกที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหานั้นได้แก่ การให้เพื่อนหรือญาติพี่น้องจัดการ (ตารางที่ 43) หากมีการขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก ส่วนใหญ่จะเป็นการอาศัยเจ้าหน้าที่ตำรวจ การอาศัยความช่วยเหลือจากทนาย ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และบุคคลที่มีชื่อเสียงมีอยู่บ้าง ส่วนการอาศัยนักธุรกิจ ข้าราชการทหารมีน้อย เช่นกันกับ NGO คำตอบที่ได้รับไม่มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามพื้นที่หรือระดับรายได้ ซึ่งลำดับเหล่านี้แทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง

ในปี 2542 ร้อยละ 1.5 ของครัวเรือนยอมรับว่า เคยใช้วิธีข่มขู่ หรือ ใช้กำลัง เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ขณะที่ในปี 2557 เพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ร้อยละ 2.1 และทั้งสองช่วงเวลาพบว่าส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพฯ

การซื้อเสียง

ประมาณร้อยละ 30 ของครัวเรือนเคยถูกซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2539 (ตารางที่ 44) โดยสัดส่วนดังกล่าวใกล้เคียงกันในทุกระดับรายได้และพื้นที่ แต่การสำรวจในปี 2557 พบว่า สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียงลดลงอย่างมาก เหลือเพียงร้อยละ 13 ในปี 2554 และร้อยละ 2 ในปี 2557

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเลือกตั้งในปี 2557 มีลักษณะพิเศษบางประการคือมีพรรคการเมืองใหญ่เพียงพรรคเดียวเท่านั้นที่ลงรับสมัครเลือกตั้ง จึงอาจทำให้มูลค่าการซื้อเสียงมีน้อยกว่าระดับปกติ

อย่างไรก็ดี ในส่วนของการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสำรวจในปี 2557 พบว่า ประมาณร้อยละ 15.5 ของผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อบต.เคยถูกซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ร้อยละ 10 ของผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งเทศบาลเคยถูกซื้อเสียง และร้อยละ 7 ระบุว่าเคยถูกซื้อในการเลือกตั้ง อบจ. ซึ่งสัดส่วนเหล่านี้สูงกว่าการเลือกตั้ง สส.ระดับประเทศเป็นอย่างมาก

ในการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2539 ปี 2554 และปี 2557 มีการซื้อเสียงเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 500-1,000 บาท (ตารางที่ 45) แทบจะไม่แตกต่างกัน แต่จำนวนเงินรวมที่ใช้ในการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ส. ทั่วประเทศค่อยๆ ลดลงจากกว่า 3,000 ล้านบาทในปี 2539 เหลือประมาณ 1,200 ล้านบาทในปี 2554 และ 400 ล้านบาทในปี 2557

การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในปี 2539 มีการซื้อเสียงน้อยกว่าการเลือกตั้ง ส.ส. แต่จำนวนเงินสูงกว่าโดยเฉลี่ยตกเป็นเงิน 700-1,000 บาทต่อครัวเรือน แต่ในการสำรวจปี 2557 พบว่าแทบไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการเลือกตั้งระดับชาติและการเลือกตั้งท้องถิ่น

บทที่ 5

การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก (ตารางที่ 46) ผลการสำรวจทั้งในปี 2542 และปี 2557 ต่างก็ชี้ให้เห็นเหมือนกันเกือบทั้งหมดว่า ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันควรถูกลงโทษสถานหนักกว่าประชาชนธรรมดา และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับปัญหาการปราบปรามคอร์รัปชันเป็นลำดับต้น อย่างไรก็ตามหัวหน้าครว์เรือนก็เชื่อด้วยว่าการปราบปรามคอร์รัปชันเป็นเพียงคำพูด แต่ไม่ทำจริง และไม่เชื่อว่าสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือองค์การระหว่างประเทศ เช่น ธนาкарโลกจะสามารถช่วยปราบคอร์รัปชันได้

ในปี 2542 หัวหน้าครว์เรือนคิดว่า สื่อมวลชนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามคอร์รัปชันตามด้วยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) นักวิชาการ ครูอาจารย์ (ตารางที่ 47) โดยทั้ง 3 องค์กรนี้ได้รับการจัดอันดับสูงกว่าองค์กรอื่นๆ ส่วนตำรวจและนักการเมืองนั้นครว์เรือนเห็นว่าไร้ความสามารถในการปราบปรามคอร์รัปชัน ขณะที่ในปี 2557 หัวหน้าครว์เรือนคิดว่าสถาบันการศึกษาและอาจารย์มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามคอร์รัปชัน รองลงมาคือ ป.ป.ช. องค์กรเอกชน (เอนจีโอ) สื่อมวลชน และเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันภาคเอกชน ตามลำดับ

การร้องเรียนและแจ้งเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน

ผลการสำรวจในปี 2557 เปรียบเทียบกับปี 2542 พบว่า หัวหน้าครว์เรือนทราบวิธีการร้องเรียนหรือแจ้งเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น จากเดิมที่มีเพียงร้อยละ 30 เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ของจำนวนหัวหน้าครว์เรือนที่ตอบคำถามข้อนี้ (ตารางที่ 48) แต่ในปี 2542 นั้น จำนวนผู้ที่ทราบร้อยละ 61 คิดว่าควรแจ้งต่อ ป.ป.ช. และร้อยละ 57 คิดว่าควรแจ้งตำรวจ แต่ในปี 2557 จำนวนผู้ที่ทราบร้อยละ 70 แจ้งตำรวจ ขณะที่ ป.ป.ช. และสื่อมวลชนมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

หัวหน้าครว์เรือนไม่แน่ใจว่าการแจ้งเรื่องคอร์รัปชันจะมีผลเพียงใด (ตารางที่ 49) จากการให้คะแนน 1-7 โดย 1 หมายถึง ไม่มีผลเลย และ 7 หมายถึง มีผลมาก คะแนนเฉลี่ยออกมามากมาย ทั้งในปี 2542 และปี 2557 โดยชาวกรุงเทพฯ มีความไม่เชื่อว่าจะเกิดผลสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย และสำหรับในกลุ่มผู้ที่ทราบวิธีการแจ้งเรื่องคอร์รัปชันนั้นก็มีความมั่นใจสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยเพียงเล็กน้อยเท่านั้นว่าแจ้งไปแล้วจะเกิดผล

ทั้งในปี 2542 และปี 2557 ประมาณร้อยละ 20 ของหัวหน้าครัวเรือนเคยพบเห็นกรณีคอร์รัปชัน (ตารางที่ 50) ในช่วง 2 ปีก่อนหน้าการสำรวจ ในปี 2542 บรรดาผู้ที่พบเห็นทั้งหมดมีเพียงร้อยละ 5 ที่รายงานกรณีดังกล่าว แต่ในปี 2557 สัดส่วนของผู้รายงานเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 7

การสำรวจในปี 2557 พบว่า สาเหตุที่ไม่มีการร้องเรียนเรื่องคอร์รัปชันเป็นเพราะ ผู้แจ้งไม่ได้รับการปกป้องจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้น รายงานไปก็ไม่มีประโยชน์เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่มีทางถูกดำเนินคดี และไม่สามารถพิสูจน์ได้ (ตารางที่ 51) โดยเหตุผลที่น่าสนใจในปี 2557 ที่ต่างไปจากปี 2542 ก็คือการไม่สามารถพิสูจน์ได้มีบทบาทสำคัญมากขึ้นต่อการตัดสินใจไม่แจ้งเป็นอย่างมาก

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยเป็นปัญหาที่สะสมมานานและหยั่งรากลึกจนแทบจะกลายเป็นเรื่องปกติของสังคมไทย แต่ประเทศไทยเองก็มีความพยายามที่จะลดปัญหาคอร์รัปชันมาเป็นเวลานานเช่นกัน เพราะเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในลำดับต้น และเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งในการบั่นทอนสมรรถภาพการพัฒนาประเทศ

งานวิจัยชิ้นนี้จัดทำโดยคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อทำการสำรวจประสบการณ์เกี่ยวกับการคอร์รัปชันในระบบราชการไทย เก็บรวบรวมข้อมูล จัดการข้อมูล และประมวลผลข้อมูลโครงการ “คอร์รัปชันในระบบราชการไทย การสำรวจทัศนคติ ประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือน” โดยเป็นการสำรวจระดับชาติ (National Survey) มิใช่เป็นเพียงกรณีศึกษา (Case Study) ครัวเรือนทั้งหมดที่สำรวจมีจำนวน 6,048 รายทั่วประเทศ โดยใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Multi-stage Cluster Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการประมาณการค่าประชากรครัวเรือนทั่วประเทศ

อย่างไรก็ดี ข้อสรุปของงานวิจัยชิ้นนี้ที่พบว่าการลดลงของมูลค่าคอร์รัปชันอย่างมาคนั้นนับเป็นเรื่องที่ดี และต้องชื่นชมความพยายามของหลายหน่วยงานที่มีความตั้งใจจริงในการดำเนินการเพื่อความโปร่งใสอย่างเต็มที่ แต่การคอร์รัปชันก็ยังเป็นเรื่องร้ายแรงกับสังคมไทย และคงต้องช่วยกันผลักดันระบบและระเบียบต่างๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสที่ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตต่อไป

การสำรวจในปี 2557 พบว่าหัวหน้าครัวเรือนให้ความสำคัญกับปัญหาคอร์รัปชันมากกว่าที่เคยสำรวจไว้ในปี 2542 แต่ทัศนคติที่มีต่อความร้ายแรงของปัญหาคอร์รัปชันก็ยังน้อยกว่าปัญหาเศรษฐกิจไม่ดีและค่าครองชีพสูง ซึ่งถูกให้ความสำคัญเป็นอันดับที่หนึ่งและสองอยู่หลายเท่าตัว ทั้งในเชิงของความรู้สึกต่อความร้ายแรงและจำนวนของผู้ที่ระบุว่าปัญหานั้นๆ มีความร้ายแรงที่สุด

นอกจากนี้ เมื่อสอบถามถึงความเต็มใจที่จะเสียสละรายได้บางส่วนเพื่อขจัดปัญหาคอร์รัปชันจากในกลุ่มผู้ที่ตอบว่าปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการเป็นปัญหาร้ายแรงที่สุด พบว่า ในปี 2542 นั้นประมาณครึ่งหนึ่งยินดีจ่ายเงินร้อยละ 4.5 ของรายได้ของครัวเรือนต่อปี ขณะที่ในปี 2557 จำนวนครัวเรือนลดลงเป็นเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นที่ยอมสละเงินเพื่อลดปัญหาคอร์รัปชัน แต่กลับยอมจ่ายในสัดส่วนของรายได้เพิ่มขึ้นเป็นเกือบร้อยละ 13 ซึ่งแม้ว่ามูลค่าของเงินที่หัวหน้าครัวเรือนยอมสละเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเมื่อคิดเป็นสัดส่วนกับรายได้จะยังคงเพิ่มสูงขึ้นถึงประมาณ 3 เท่าในปี 2557 แต่การที่สัดส่วนของครัวเรือนที่ยินดีจ่ายลดลงจาก

ครั้งหนึ่งเหลือเพียงหนึ่งในสามย่อมแสดงให้เห็นว่า จำนวนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการมีส่วนร่วมเพื่อขจัดปัญหาคอร์รัปชันนั้นลดลง และทำให้การดังกล่าวไปตกหนักอยู่กับคนที่ยินดีร่วมมือซึ่งมีจำนวนน้อยลง

ที่น่าสนใจคือ โดยหลักแล้ว ผู้ที่ถูกเรียกร้องสินบนก้อนใหญ่ๆ ควรจะเห็นว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาระดับชาติที่ร้ายแรงและน่าจะเต็มใจสละเงินมากขึ้นเพื่อขจัดปัญหานี้ ในปี 2542 นั้น จำนวนเงินที่ผู้ที่เคยถูกเรียกร้องสินบนจะเต็มใจจ่ายสูงขึ้นไม่เป็นสัดส่วนกันกับจำนวนเงินสินบน กล่าวคือ ผู้ที่เคยถูกเรียกเงินจำนวนมากที่สุดกลับเป็นผู้เต็มใจจ่ายเงินในการแก้ไขปัญหาที่น้อยที่สุด แต่ในปี 2557 สถานการณ์ได้เปลี่ยนไป จำนวนเงินที่เต็มใจจะจ่ายเพิ่มสูงขึ้นไปกับจำนวนเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บ นั่นคือ ผู้ที่เคยถูกเรียกเงินจำนวนมากที่สุดเป็นผู้ที่เต็มใจจ่ายเงินเพื่อแก้ไขปัญหามากที่สุดด้วย ในด้านหนึ่งอาจจะชี้ว่าผู้ที่เดือดร้อนก็พร้อมจะแก้ปัญหา แต่ในอีกด้านหนึ่งก็อาจพิจารณาได้ว่าครัวเรือนแต่ละรายสนใจที่จะแก้ปัญหาเฉพาะที่พวกเขาเผชิญเท่านั้น

ในส่วน of สถาบันราชการที่มีการคอร์รัปชันสูงที่สุดและต่ำที่สุดนั้น ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนเห็นว่า ตำรวจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากรมีความซื่อสัตย์สุจริตน้อยที่สุด ขณะที่ในปี 2557 ก็ยังคงเป็นสองหน่วยงานดังกล่าว ได้แก่ ตำรวจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาด้วยสภาทนายความ และสภาเขต ทนายความ ขณะที่หน่วยงานอย่างกระทรวงมหาดไทย และกรมศุลกากรมีอันดับความซื่อสัตย์ที่ดีขึ้นมาจาก 15 ปีที่ผ่านมา

หน่วยงานราชการที่ผู้ไปติดต่อถูกเรียกสินบนบ่อยที่สุดในปี 2542 และปี 2557 ได้แก่ สำนักงานที่ดิน อย่างไรก็ดี จำนวนดังกล่าวลดลงจากร้อยละ 12 ของผู้ไปติดต่อสำนักงานที่ดินในปีก่อนหน้านี้ถูกเรียกให้จ่ายเงินสินบนอย่างน้อย 1 ครั้งในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 7 ในปี 2557 หน่วยงานอื่นที่มีการเรียกเงินสินบนบ่อยครั้งรองลงมาในปี 2557 ได้แก่ สถานีตำรวจ (ร้อยละ 6.1 ของผู้ไปติดต่อ ซึ่งลดลงจากร้อยละ 9 ในปี 2542)

กรมศุลกากรและกรมการขนส่งทางบก (ใบขับขี่/ทะเบียนรถ) มีจำนวนการเรียกรับสินบนลดลงอย่างมาก โดยกรมศุลกากรลดลงจากร้อยละ 8 ของผู้ไปติดต่อในปี 2542 เหลือเพียงร้อยละ 2.4 ในปี 2557 และกรมการขนส่งทางบกลดลงจากร้อยละ 7.7 เหลือร้อยละ 1.9 เท่านั้น

ในปี 2542 หน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย ได้แก่ กรมศุลกากร กรมที่ดิน ตำรวจ และกรมสรรพากร ในกรณีของกรมสรรพากร การเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ คิดเป็นร้อยละ 90 ของมูลค่าเงินสินบนทั้งสิ้นที่ต้องจ่ายให้หน่วยงานนี้ ในกรณีของกรมศุลกากร กรมที่ดิน และตำรวจ การเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ คิดเป็นร้อยละ 50-60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียก ทั้งนี้พบว่าร้อยละ 60 ของเงินสินบนที่ถูกเรียกจากหน่วยงานทั้งสิ้น เป็นการเรียกเงินก้อนใหญ่กว่า 100,000 บาทต่อรายโดยตำรวจ กรมที่ดิน และสรรพากร

แต่ในปี 2557 หน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ๆ เกิน 100,000 บาท/ราย เหลือเพียงสำนักงานที่ดินเท่านั้น โดยกรมศุลกากร ตำรวจ และกรมสรรพากรยังคงเป็นหน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนก้อนใหญ่ แต่ลดลงมาอยู่ที่ 10,000-100,000 บาท/ราย และมีสองหน่วยงานที่มีการเรียกเงินสินบนในจำนวน

10,000-100,000 บาท/รายเพิ่มเติม ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทั้งในปี 2542 และปี 2557 ครึ่งเรือนส่วนใหญ่ที่ถูกเรียกเงินสินบนจะโดนเรียกเงินที่มูลค่าไม่เกิน 1,000 บาท

จากข้อมูลข้างต้น สำนักงานที่ดินจึงเป็นหน่วยงานที่มีความถี่ในการเรียกรับเงินบ่อยครั้งที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนครั้งที่มีการติดต่อ นอกจากนี้ ยังเป็นหน่วยงานที่มีการเรียกรับเงินสินบนที่เป็นเงินก้อนมูลค่ามากกว่า 100,00 บาทต่อครั้งด้วยสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกรเรียกรับด้วยมูลค่าอื่นๆ และยังเป็นหน่วยงานเดียวที่มูลค่าเงินก้อนที่มีการเรียกรับไม่ลดลงจาก 15 ปีที่ผ่านมา

ความถี่ของการเรียกเงินสินบน มีความแตกต่างกันมากระหว่างเขตกรุงเทพฯ กับต่างจังหวัด โดยในปี 2542 ที่กรุงเทพฯ กรมศุลกากรมีความถี่เรียกรับสูงที่สุด ส่วนต่างจังหวัดทั้งเขตเมืองและเขตชนบท สำนักงานที่ดินมีความถี่สูงที่สุด แต่ในปี 2557 การสำรวจไม่พบการเรียกเงินสินบนของกรมศุลกากรที่กรุงเทพฯ แต่ยังคงมีความถี่สูงในส่วนต่างจังหวัดนอกเขตเมือง

ในปี 2557 การเรียกเงินสินบนที่โรงเรียนของรัฐบาลมีมูลค่าเฉลี่ยเกือบ 12,000 บาท สูงที่สุดเทียบกับหน่วยราชการอื่นๆ ขณะที่ในปี 2542 การเรียกเงินสินบนที่สถานีตำรวจมีมูลค่ามากที่สุดเฉลี่ยเท่ากับ 9,588 บาท มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกที่ศุลกากรยังอยู่ในอันดับสองทั้งปี 2542 และ 2557 โดยเพิ่มขึ้นจาก 8,428 บาทเป็น 10,538 บาท สำหรับอันดับในปี 2557 รองลงมาได้แก่ สำนักงานที่ดิน (5,341 บาท) และสถานีตำรวจ (4,919 บาท) นั้นหมายความว่าหากพิจารณาจากมูลค่าของการจ่ายต่อครึ่งเรือนแล้ว คอร์รัปชันทางด้านการศึกษาดูเหมือนจะมีความร้ายแรงที่สุดในปัจจุบัน

การสำรวจในปี 2542 พบว่า หน่วยงานที่มีมูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุดได้แก่ กรมที่ดิน (5,100 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (4,800 ล้านบาท) และกรมสรรพากร (3,500 ล้านบาท) การเรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้น 15,400 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 15 แห่ง ขณะที่การสำรวจในปี 2557 พบว่า หน่วยงานที่มีมูลค่ารวมของการเรียกเงินสินบนมากที่สุดยังคงเป็นสำนักงานที่ดิน (1,922 ล้านบาท) สถานีตำรวจ (1,792 ล้านบาท) แต่อันดับที่สามกลับเป็นโรงเรียนของรัฐบาล (640 ล้านบาท) การเรียกเงินสินบนรวมทั้งสิ้นเกือบ 5,000 ล้านบาทของหน่วยงานทั้งหมด 10 แห่ง จะเห็นได้ว่าแม้ว่าอันดับจะมีการเปลี่ยนแปลงไม่มาก แต่มูลค่าของการเรียกรับสินบนดูเหมือนจะลดลงถึง 3 เท่าจากเมื่อ 15 ปีก่อน

ในปี 2557 ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ที่มีฐานะดีจะถูกเรียกเงินจากหน่วยงานต่างกัน ผู้ที่มีรายได้น้อย (ต่ำกว่า 2,500 บาท/เดือน) ส่วนใหญ่จะโดนเรียกเงินจากสถานีตำรวจและสำนักงานที่ดิน ส่วนผู้ที่มีฐานะดี (สูงกว่า 50,000 บาท/เดือน) นอกจากจะโดนเรียกเงินจากสถานีตำรวจและสำนักงานที่ดินแล้ว ยังจะโดนเรียกเงินจากกรมสรรพากรและกรมศุลกากรด้วย

ทัศนคติของหัวหน้าครึ่งเรือนมีความเห็นว่า คอร์รัปชันเป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ได้เนื่องจากการกระทำของนักการเมือง ไม่ใช่ประชาชนคนธรรมดา ซึ่งผลที่ว่านี้แทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2542 และปี 2557 อย่างไรก็ตาม ทัศนคติที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2542 ก็คือจากเดิมที่หัวหน้าครึ่งเรือนเห็นว่า ข้าราชการไว้วางใจไม่ได้ แต่ก็ยังไม่ร้ายแรงเท่านักการเมือง และสื่อมวลชนถูกมองว่าไว้วางใจได้ แต่ในปี 2557

หัวหน้าครัวเรือนกลับมองว่า ข้าราชการไว้ใจไม่ได้อย่างร้ายแรงพอๆ กับนักการเมือง และสื่อมวลชนเองก็ไว้ใจไม่ได้ด้วยเช่นกัน

นอกจากในระบบราชการแล้ว งานวิจัยยังทำการสำรวจการคอร์รัปชันในระบบการศึกษา โดยในปี 2542 ร้อยละ 2.8 ของครัวเรือนมีสมาชิกที่ยังอยู่ในวัยเรียนอย่างน้อย 1 คนถูกเรียกเก็บเงินเพื่อให้บุตรหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ โดยเงินที่ต้องจ่ายมีมูลค่าเฉลี่ยมากกว่า 10,000 บาท แต่ในปี 2557 ครัวเรือนที่ถูกเรียกเก็บเงินเพื่อให้บุตรหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐลดลงเหลือร้อยละ 1.65 และเงินที่ต้องจ่ายก็ลดลง โดยมีมูลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9,000 บาท ในกรุงเทพฯ ที่น่าสนใจคือมูลค่าของเงินเรียกเก็บมีความแตกต่างกันสูงมากระหว่างครัวเรือนที่รวยกับจน

นอกจากการจ่ายเงินเพื่อให้ได้ที่เรียนแล้ว ในปี 2542 ประมาณร้อยละ 4.5 ของครัวเรือนที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นนักเรียนนักศึกษา ยังต้องจ่ายเงินเพิ่มต่างหากจากค่าใช้จ่ายปกติที่โรงเรียนเรียกเก็บ โดยคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 1,195 บาท เฉพาะในเขตกรุงเทพฯ ค่าเฉลี่ยนี้เท่ากับ 2,957 บาท ขณะที่ในปี 2557 จำนวนครัวเรือนที่ต้องจ่ายเงินเพิ่มต่างหากจากค่าใช้จ่ายปกติที่โรงเรียนเรียกเก็บไม่ได้แตกต่างไปจากเดิมมากนัก แต่มูลค่ากลับเพิ่มสูงขึ้นถึงเฉลี่ยต่อครัวเรือนละประมาณ 2,500 บาท และครัวเรือนที่รวยต้องจ่ายมากกว่า 5,000 บาทต่อครัวเรือนเลยทีเดียว

ในด้านของกระบวนการยุติธรรม ผลการสำรวจในปี 2557 ปรากฏว่าการแสดงความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนต่อกระบวนการยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2542 ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมน่าเชื่อถือมีจำนวนลดลง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระจากระบบราชการมีจำนวนลดลง และจำนวนผู้ที่เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและร่ำรวยแทนที่จะเป็นระบบเพื่อคนทุกคนนั้นก็เพิ่มสูงขึ้น

ในปี 2542 จากการตอบคำถามของหัวหน้าครัวเรือนที่เคยขึ้นศาลในช่วงสองปีก่อนหน้ากว่าครึ่งหนึ่งของคดีที่มีการเรียกสินบนมีการระบุจำนวนเงินที่ต้องการ โดยมีมูลค่าเฉลี่ยที่ 34,531 บาท แต่ในปี 2557 ครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนลดลงอย่างมากเหลือเพียงประมาณร้อยละ 10 เท่านั้น โดยเกือบทั้งหมดของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนจะมีการระบุจำนวนเงินที่ต้องการด้วย โดยมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 30,000 บาท ใกล้เคียงกับปี 2542 แต่เนื่องจากครัวเรือนที่ต้องมีการจ่ายมีจำนวนลดลง ทำให้มูลค่าของเงินสินบนทั้งสิ้นที่ต้องจ่ายรวมลดลงเหลือ 3,665 ล้านบาท จากประมาณ 6,700 ล้านบาทในปี 2542

ในคดีที่ขึ้นถึงชั้นศาล ปี 2542 ผู้รับสินบนส่วนใหญ่คือ อัยการ ประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง แต่ในปี 2557 ผู้รับสินบนที่เคยเป็นอัยการนั้นกลับลดลงไปมาก เหลือเพียงประมาณร้อยละ 20 เท่านั้น โดยการจ่ายส่วนใหญ่เปลี่ยนมาเป็นการตกลงกับทนายแทน

ในประเด็นของการซื้อเสียง เกือบหนึ่งในสามของครัวเรือนเคยถูกซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2539 แต่การสำรวจในปี 2557 พบว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียงลดลงอย่างมาก

เหลือเพียงร้อยละ 13 ในปี 2554 และร้อยละ 2 ในปี 2557 ทั้งนี้การเลือกตั้งในปี 2557 นั้นมีลักษณะพิเศษคือ มีพรรคการเมืองใหญ่เพียงพรรคเดียวที่ลงรับสมัครเลือกตั้ง จึงอาจทำให้การซื้อเสียงมีน้อยกว่าปกติ

อย่างไรก็ดี ในส่วนของการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสำรวจในปี 2557 พบว่า ประมาณ ร้อยละ 15.5 ของผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อบต.เคยถูกซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ร้อยละ 10 ของผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งเทศบาลเคยถูกซื้อเสียง และร้อยละ 7 ระบุว่าเคยถูกซื้อในการเลือกตั้ง อบจ. ซึ่งสัดส่วนเหล่านี้ถือค่อนข้างสูงและน่าเป็นห่วงไม่น้อยไปการเลือกตั้ง สส.ระดับประเทศ

ในการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2539 ปี 2554 และปี 2557 มีการซื้อเสียงเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 500-1,000 บาท แทบจะไม่แตกต่างกัน แต่จำนวนเงินรวมที่ใช้ในการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ส. ทั่วประเทศค่อยๆ ลดลงจากกว่า 3,000 ล้านบาทในปี 2539 เหลือประมาณ 1,200 ล้านบาทในปี 2554 และ 400 ล้านบาทในปี 2557 เนื่องจากจำนวนครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียงมีจำนวนน้อยลง อย่างไรก็ดี เนื่องจากการสำรวจเป็นการถามถึงหัวหน้าครัวเรือนโดยตรง ซึ่งการซื้อเสียงอาจจะทำกับบุคคลอื่นที่อยู่ในครัวเรือน แต่ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือน จึงอาจทำให้ค่าที่ได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น เพราะอาจสะท้อนตัวบุคคลมากกว่าทั้งครัวเรือน

ในส่วนของการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันนั้นถือเป็นเรื่องที่ยากลำบาก ผลการสำรวจทั้งในปี 2542 และปี 2557 ต่างก็ชี้ให้เห็นเหมือนกันเกือบเป็นเอกฉันท์ว่า ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันควรถูกลงโทษสถานหนักกว่าประชาชนธรรมดา และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับปัญหาการปราบปรามคอร์รัปชันเป็นลำดับต้น

ในปี 2542 หัวหน้าครัวเรือนคิดว่า สื่อมวลชนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามคอร์รัปชันตามด้วย ป.ป.ช. นักวิชาการ ครูอาจารย์ โดยทั้ง 3 องค์กรนี้ได้รับการจัดอันดับสูงกว่าองค์กรอื่นๆ ส่วนตำรวจและนักการเมืองนั้น ครัวเรือนเห็นว่าไร้ความสามารถในการปราบปรามคอร์รัปชัน ขณะที่ในปี 2557 หัวหน้าครัวเรือนคิดว่าสถาบันการศึกษาและอาจารย์มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามคอร์รัปชัน รองลงมาคือ ป.ป.ช. เอนจีโอ สื่อมวลชน และเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันภาคเอกชนตามลำดับ

โดยสรุปแล้ว การที่ระดับการคอร์รัปชันและจำนวนเงินที่ประชาชนถูกร้องขอเป็นสินน้ำใจ/เงินพิเศษที่พบว่าลดลงในปี 2542 เทียบกับปี 2557 นั้น เป็นไปได้ว่าการประมาณการในปี 2557 ต่ำกว่าความเป็นจริงด้วยสาเหตุ 2 ประการ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะข่าวสารการต่อต้านคอร์รัปชันทำให้ผู้ตอบบระมัดระวังตัวมากขึ้น ผู้ที่จ่ายเพื่อความสะดวกอาจไม่กล้าเปิดเผย เพราะตระหนักว่าค่านิยมของสังคมเปลี่ยน อีกประการหนึ่ง การให้สินบนอาจไม่ใช่เรื่องตัวเงิน อาจมีรูปแบบอื่นซึ่งแพร่หลายมากขึ้นในระยะหลัง แต่ นิยามคอร์รัปชันที่ใช้ในแบบสำรวจเน้นที่การเรียกรับเงินสินน้ำใจเงินพิเศษ ไม่ได้ถามถึงสินบนในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน ข้อทักท้วงในเรื่องที่สองน่าฟัง แต่สำหรับข้อทักท้วงแรกนั้น มีคำถามว่า มีเหตุผลอะไรที่ทำให้ผู้ตอบในปี 2557 เปลี่ยนไปจากปี 2542 อย่างไรก็ดีตามจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในเรื่องการปรับปรุงระบบราชการหลังปี 2542 เป็นต้นมาได้ข้อมูลซึ่งสนับสนุนแนวโน้มการลดลงของการคอร์รัปชันในระบบราชการ

เหตุผลที่สนับสนุนผลการสำรวจที่พบว่าการรับและให้สินบนแก่ข้าราชการลดลง*

ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา หน่วยราชการทุกแห่งต้องปรับปรุงการให้บริการในมิติต่างๆเป็นการใหญ่ ซึ่งรวมทั้งการลดการให้สินน้ำใจและสินบน (คอร์รัปชัน) ที่หน่วยราชการต้องปรับตัวก็เพราะว่า มีแรงกดดันจากทั้งภายนอกและภายในระบบราชการ แบ่งออกได้เป็น (1) จากต่างประเทศ (2) จากประชาชนที่มาติดต่อ และ (3) จากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ที่ดำเนินมาตรการหลายอย่างในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการภาครัฐ

แรงกดดันที่สำคัญมากมาจากประชาชนผู้รับบริการทั้งไทยและต่างประเทศ ซึ่งมีช่องทางร้องเรียนได้หลากหลาย ทั้งต่อกรมโดยตรง การทำเรื่องผ่านสำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรีหรือผ่านเจ้ากระทรวง นักธุรกิจที่ประสบปัญหายังร้องเรียนผ่านสมาคมทางธุรกิจอีกด้วย นอกจากนั้นสื่อสารมวลชนที่จัดทำรายการเปิดโปงการรับส่วยในภาคราชการ เป็นแรงกดดันอีกทางหนึ่ง

จากต่างประเทศมีการร้องเรียนของหอการค้าต่างประเทศ และจากการจัดอันดับการคอร์รัปชันของประเทศต่างๆโดยองค์กรนานาชาติที่มีชื่อเสียงเช่น องค์กรความโปร่งใสนานาชาติจัดพิมพ์รายงานประจำปี แสดงว่าประเทศไทยติดอันดับมีคอร์รัปชันสูงเสมอๆ

มาตรการที่หน่วยงานจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาการให้บริการภาครัฐให้มีคุณภาพ โปร่งใสและเพื่อสนองความต้องการประชาชนเป็นทั้งแรงกดดันและเป็นมาตรการจูงใจให้ปรับปรุงผลงาน เช่น สำนักงานก.พ. กำหนดให้แต่ละส่วนราชการต้องจัดให้มีคณะกรรมการจริยธรรมเพื่อดำเนินการตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2553 และคณะกรรมการประเมินมาตรฐานความโปร่งใสของหน่วยราชการ ซึ่งส่วนราชการสามารถเข้าร่วมโครงการประเมินมาตรฐานความโปร่งใสตามความสมัครใจ โดยผลงานของส่วนราชการที่เข้าร่วมโครงการฯ จะได้รับการยกย่องและเผยแพร่ประจำปี ส่วนสำนักงานก.พ.ร. (ตั้งปี 2546) ดำเนินมาตรการที่เปลี่ยนวิธีการให้บริการด้วยการย่นเวลาและลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ได้ผลมาก อีกทั้งกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลงานของส่วนราชการเป็นคะแนน โดยคะแนนเหล่านี้จะมีผลกับโบนัสของส่วนราชการ และมีโครงการให้หน่วยงานแข่งขันกันสร้างผลงาน (ดูรายละเอียดในเอกสาร ก.) นอกจากนั้นยังมี ป.ป.ช. ซึ่งดูแลพฤติกรรมด้านการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ระดับ C 9 ขึ้นไปและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และ ป.ป.ท. ซึ่งดูแลพฤติกรรมด้านการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ระดับ C 8 ลงมา เช่น ป.ป.ท.ดำเนินการ

* รวบรวมจากการสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้เมื่อเดือนสิงหาคม 2557 คุณกัลยา อริยฉัตรกุล กรมศุลกากร คุณจิตรา ปานอ่อน ดร. ขนิษฐา สารพิมพ์ สำนักงาน ก.พ. คุณ วิริยา เนตรน้อย สำนักงาน ก.พ.ร. คุณสมพจน์ แผงประสิทธิ์ คุณภิญโญยศ ม่วงสมมุข สำนักงาน ป.ป.ช. และ ดร. อรพินท์ สฟโชคชัย อดีตผู้อำนวยการที่ก.พ. และ ก.พ.ร.

ตรวจจับข้าราชการรับสินบนเป็นการลับด้วย ในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เช่นผ่านมาตรการของสำนักงานกฤษฎีกา แต่ความสำเร็จของหน่วยงานราชการแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน กรมที่ปรับปรุงได้มาก เป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญ

ที่สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการรายหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า รายงานผลการสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2542 ที่แสดงระดับการคอร์รัปชันในระบบราชการที่สูงมาก การซื้อตำแหน่งที่แพร่หลาย และการที่นักธุรกิจจ่ายเงินจำนวนมากให้ข้าราชการเป็นการพิเศษเมื่อไปติดต่อกับส่วนราชการ ที่ทางนักวิจัยที่ จุฬาฯ และมหาวิทยาลัยหอการค้า ทำให้กับสำนักงาน ก.พ. และมีการทำต่อเนื่องมา โดย ม.หอการค้าเป็นรายปี ทำให้เกิดการตื่นตัวในวงราชการ และทุกฝ่ายในสังคมตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยโดยเฉพาะความเกี่ยวข้องกับข้าราชการที่มีรายงานวิจัยเปิดเผยชัดเจน ส่งผลให้มีการดำเนินงานปฏิรูประบบราชการและส่งเสริมจริยธรรมอย่างจริงจัง ระหว่างปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน

ปี 2556 สำนักงาน ก.พ. ทำการสำรวจสถานภาพจริยธรรม ข้าราชการพลเรือนโดยเก็บข้อมูลจากข้าราชการ พลเรือน ประชาชน และจากส่วนราชการ พบว่า ประชาชนให้คะแนน ข้าราชการ ชื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบ 3.5 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน (ร้อยละ 70) นอกจากนั้นการสำรวจนี้ยังพบว่า ข้าราชการ มีแนวโน้มกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องมากขึ้นที่จะทักท้วงผู้บังคับบัญชาในกรณีมีคำสั่งไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดกับกฎหมายอื่นโดยสัดส่วนของผู้ทักท้วงที่ขอให้คำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรจึงจะทำตาม หรือให้เซ็นว่าต้องรับผิดชอบถ้าส่งไปเช่นนั้น มีร้อยละ 46 และร้อยละ 36 ของกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจตามลำดับ แสดงว่า ข้าราชการชั้นผู้น้อยส่วนหนึ่งมีความตื่นตัว ไม่ต้องการทำสิ่งไม่ถูกต้องและมีความกล้ามากขึ้น

ผู้ชำนาญการที่เคยทำงานกับ ก.พ. และ ก.พ.ร. เห็นว่าการคอร์รัปชันแบบ “over the counter corruption” สำหรับบริการสาธารณะทั่วไป ต้องลดลงเพราะได้เปลี่ยนวิธีการให้บริการ โดยเฉพาะการย่นเวลา การลดขั้นตอน การแข่งขันกันให้บริการ การตรวจสอบผลการให้บริการ การประเมินผลงานด้วยการเก็บคะแนนเป็น Key Performance Indicators (KPI) ของหน่วยงานต่างๆ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยลดโอกาสการเรียกรับสินบน ฯลฯ โครงการที่ประสบความสำเร็จมากเช่น การต่อทะเบียนรถยนต์ของกรมการขนส่งที่เคยมีปัญหา ขณะนี้สามารถต่อทะเบียนและเสียภาษีได้ใช้เวลาไม่ถึง 3 นาที (ไม่มีเวลาจะเรียกรับสินบน) การบริการโรงพยาบาลรัฐดีขึ้นมาก กรมที่ดินก็ดีขึ้น เช่นโครงการลดและปรับขั้นตอนการออกโฉนดให้มีความชัดเจนและรวดเร็ว ผู้ชำนาญการรายนี้ยังเล่าถึงที่ปลอมตัวไปขอใช้บริการที่กรมที่ดินเพื่อเช็ความมาตรการปรับปรุงได้ผลหรือไม่ แต่ก็ยอมรับว่าหลายส่วนราชการในต่างจังหวัดที่ไกลปืนเที่ยงยังมีปัญหามาก แต่ผู้ที่ให้สัมภาษณ์หลายคนยอมรับว่า โครงการสร้างความโปร่งใสที่ ก.พ. ก.พ.ร. ทำยังเข้าไม่ถึงปัญหาการคอร์รัปชันวงเงินสูง (grand corruption) ที่โยงกับนักธุรกิจ นักการเมืองและ ข้าราชการ ระดับ “บิ๊ก” บางคนบอกว่าต้องเป็นเรื่องของป.ป.ช.

ข้อเสนอแนะ

จุดประสงค์ของการสำรวจประสบการณ์และทัศนคติเกี่ยวกับคอร์รัปชันภาครัฐแบบนี้ ก็เพื่อจะได้ทราบระดับของการคอร์รัปชันที่ครัวเรือนประสบว่า เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร หน่วยงานไต่ยังเป็นปัญหาหนัก และประชาชนมีทัศนคติกับเรื่องคอร์รัปชันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

การเปรียบเทียบผลการสำรวจในปี 2542 กับปี 2557 พบว่าสถานการณ์ดีขึ้นสำหรับครัวเรือนทั่วไป โดยสัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน/เงินพิเศษลดลงจากประมาณร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 4.8

อย่างไรก็ตามปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการไทยยังเป็นปัญหาร้ายแรง (เมื่อเทียบกับมาตรฐานสากลของประเทศพัฒนาแล้ว) และประชาชนก็มีความเห็นเช่นนั้น แม้ว่าในปี 2557 ปัญหาปากท้องที่รุนแรงจะทำให้ครัวเรือนให้ความสำคัญกับปัญหาคอร์รัปชันลดลงมาบ้าง

ปัญหาคอร์รัปชันอาจแยกได้เป็นสองส่วน ประการแรกคือ การเรียกสินบน/เงินพิเศษ ซึ่งบางครั้งมีค่าสูง และจำกัดอยู่กับหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบธุรกรรมเกี่ยวกับเงินหรือทรัพย์สินมูลค่าสูง ได้แก่ สำนักงานที่ดิน ศาลากร สรรพากร ตำรวจ และในปี 2557 มีโรงเรียนรัฐบาลเพิ่มขึ้นมา โดยพบว่ามี การเรียกค่าแะะเจียะค่อนข้างสูง และมีกรณีการเรียกสินบนในกระบวนการยุติธรรม แม้ว่าสัดส่วนครัวเรือนถูกเรียกจะลดลงจากปี 2542 อย่างมีนัยสำคัญก็ตาม

ประการที่สอง การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาร้ายแรงในระบบการเมืองไทย แต่ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนโดยทางอ้อม ดังนั้นจึงไม่สะท้อนออกมาในผลสำรวจครั้งนี้ทั้งหมด การทุจริตของนักการเมืองสะท้อนให้เห็นโดยทางอ้อมจากที่หัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ได้ เนื่องจากการกระทำของนักการเมือง ไม่ใช่ประชาชนคนธรรมดา ซึ่งความเห็นเช่นนี้แทบไม่เปลี่ยนแปลงเลย เมื่อเทียบระหว่างปี 2542 และปี 2557 แต่ทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป คือ จากเดิมที่เห็นว่าข้าราชการไว้วางใจไม่ได้ แต่ก็ยังไม่ร้ายแรงเท่านักการเมือง และสื่อมวลชนมองว่าไว้วางใจได้ แต่ในปี 2557 กลับมองว่าข้าราชการไว้วางใจไม่ได้ พอๆกับนักการเมือง และสื่อมวลชนก็ไว้วางใจไม่ได้เช่นเดียวกัน ประชาชนตื่นตัวเรื่องปัญหาคอร์รัปชัน เห็นได้จากที่ครัวเรือนยินดีจะลงเงินเพื่อลดปัญหาคอร์รัปชัน และสัดส่วนของครัวเรือนชนบทที่ยอมลงเงินสูงกว่าที่กรุงเทพฯ

ในปี 2542 ประชาชนไม่มีความรู้ หรือไม่ค่อยศรัทธาในกลไกและเครื่องมือที่ใช้ในการต่อต้านและปราบปรามปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการและระบบการเมือง และไม่คิดจะฟังการร้องเรียนเนื่องจากไม่แน่ใจว่าจะได้ผล ประชาชนไม่แน่ใจว่านักการเมืองมีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาแต่ยังฝากความหวังไว้กับ ป.ป.ช. และสังคม (สื่อมวลชน นักวิชาการ ครู) ส่วนตำรวจและนักการเมืองนั้นประชาชนทั่วไปเห็นว่าไร้ความสามารถในการปราบปรามคอร์รัปชัน

ส่วนในปี 2557 นั้น ครัวเรือนเห็นว่าสถาบันการศึกษาและอาจารย์มีประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันคอร์รัปชัน ตามด้วย ป.ป.ช. เอ็น จี โอ สื่อมวลชน และเครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชันภาคเอกชน ตามลำดับ

ในเรื่องการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันนั้น ผลการสำรวจทั้งปี 2542 และ 2557 พบว่าครัวเรือนต่างมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชันควรถูกลงโทษสถานหนักกว่าประชาชนคนธรรมดา และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการปราบปรามคอร์รัปชันเป็นลำดับต้น

ข้อมูลที่คณะวิจัยรายงานและวิเคราะห์ได้มาจากผลสำรวจภาคสนาม ที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นระบบ ดำเนินการโดยคณะวิจัยและทีมสำรวจภาคสนามที่มีประสบการณ์สูง ทำงานอยู่ในสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศ มีผลงานเชื่อถือได้

ดังนั้นหน่วยงานราชการที่ครัวเรือนระบุว่าแทบไม่ได้เปลี่ยนแปลงเลยหรือที่ดีขึ้นบ้างแต่ก็ยังมีปัญหาคอร์รัปชันขั้นร้ายแรง (ความถี่สูงและเงินก้อนใหญ่) หรือที่ถูกระบุว่าความน่าเชื่อถือลดลงต้องใส่ใจกับผลการสำรวจนี้อย่างจริงจัง และดำเนินการปฏิรูปให้ได้ มิฉะนั้นแล้วประชาชนจะสูญเสียความเชื่อถือในระบบราชการและความเชื่อถือในรัฐบาลด้วยไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลในระบอบใดก็ตาม

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไปนั้นคณะวิจัยเห็นว่า

ควรมีการสำรวจแบบเดียวกันนี้ในระดับชาติทุก 5 หรือ 10 ปี เพื่อสร้างระบบข้อมูลให้รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของระดับคอร์รัปชันภาคครัวเรือน และเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการตรวจสอบและป้องปรามการคอร์รัปชันภาคราชการที่ครัวเรือนประสบ⁴

ควรมีการศึกษาต่อยอดกรณีที่ประสบความสำเร็จเปรียบเทียบกับกรณีที่ยังเป็นปัญหาให้ลึกถึงสาเหตุและวิธีการคอร์รัปชัน เพื่อสรุปบทเรียนการสร้างความปลอดภัยและลดการทุจริตภาคราชการให้ได้ผลยิ่งขึ้นอีก

การเรียกรับสินบนก้อนใหญ่ในบางหน่วยงานราชการที่ยังคงมีอยู่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้ให้สมยอมเพราะได้ประโยชน์มากกว่าที่เสีย ซึ่งทำให้ยากที่จะปราบ

ควรมีการศึกษาวิจัยถึงมาตรการป้องกันและการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ ที่ใช้ได้ผลแล้วในประเทศอื่น เช่นมาตรการกำกับและควบคุมข้าราชการที่ร่ำรวยผิดปกติแบบต่างๆ โดยศึกษาความเป็นไปได้และการปรับให้เหมาะสมกับระบบกฎหมายของไทย อาจจะศึกษาเปรียบเทียบกับ การสร้างฐานข้อมูลภาษีเงินได้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมกับการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจด้วยเป็นตัวกำกับ

⁴ สำหรับระดับการคอร์รัปชันภาคธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าได้จัดทำการสำรวจเป็นระยะแล้วตั้งแต่ประมาณปี 2553 และในปี 2556 ได้รับการสนับสนุนจากองค์การต่อต้านคอร์รัปชันประเทศไทย ให้ดูเช่น http://cebf.utcc.ac.th/upload/index_file/file_th_76d16y2014.pdf

การสำรวจที่เสนอนี้อาจจะใช้ ร่วมกับ ดัชนีวัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ที่ ป.ป.ช. ได้ให้หน่วยงานรัฐ 110 แห่งประเมินตนเอง ที่ทำเป็นโครงการนำร่องในปี 2554 และแผนการจัดทำ Integrity Assessment (IA) ตามแบบอย่างที่ได้เกาหลีใต้ ทั้งนี้โครงการของป.ป.ช. จะมีหลักการที่แตกต่างจากการทำการสำรวจที่รายงานในครั้งนี้ โดยจะไม่มีการระบุระดับและวงเงินสินบน

ภาคผนวก ก

เอกสารสรุปข้อมูลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน

เอกสารจาก ก.พ.ร. ข้อมูลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน

การลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการที่เกินจำเป็น

การให้บริการของภาครัฐด้วยความมีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็ว เป็นหน้าที่สำคัญที่หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการซึ่งได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยให้ส่วนราชการต้องปฏิบัติราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และแนวทางการปฏิบัติราชการหนึ่งที่มีผลอันสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้มีความสะดวก และรวดเร็วมากขึ้น คือ การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการที่เกินความจำเป็น โดยมีพัฒนาการดังต่อไปนี้

- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ให้ส่วนราชการลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนลงร้อยละ 30 - 50

- ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 - 2550 ส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงการให้บริการโดยการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติราชการลงร้อยละ 30 - 50 โดยให้นำกระบวนการงานบริการมาดำเนินงานร้อยละ 25 ต่อปี ของกระบวนการทั้งหมด พร้อมทั้งกำหนดให้เป็นตัวชี้วัดภาคบังคับตามคำรับรองการปฏิบัติราชการเพื่อให้ทุกหน่วยงานของรัฐปรับปรุงบริการซึ่งส่งผลให้การให้บริการประชาชนโดยรวมของหน่วยงานของรัฐดีขึ้น

- ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 - 2555 ส่งเสริมให้ส่วนราชการดำเนินการรักษามาตรฐานระยะเวลาการให้บริการโดยพิจารณาจากระดับความสำเร็จของร้อยละเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของผู้รับบริการที่ได้รับบริการตามรอบระยะเวลามาตรฐาน โดยเปรียบเทียบกับผู้รับบริการทั้งหมดในแต่ละกระบวนการ

- ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ส่งเสริมให้ส่วนราชการดำเนินการปรับปรุงกระบวนการสร้างคุณค่า จำนวน 3 กระบวนการ โดยที่การปรับปรุงดังกล่าวต้องแสดงให้เห็นประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินการที่ชัดเจน โดยประเมินผลจากตัวชี้วัดที่สะท้อนผลของการปรับปรุงกระบวนการ และผลของการปรับปรุงที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ประโยชน์ต่อผู้รับบริการ นวัตกรรมการให้บริการ การบูรณาการการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ และการลดต้นทุน เป็นต้น

- ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ได้ส่งเสริมให้ส่วนราชการจัดทำข้อตกลงระดับการให้บริการ (Service Level Agreement : SLA) ซึ่งเป็นเอกสาร ที่บันทึกข้อตกลงระหว่างผู้ให้บริการ และผู้รับบริการเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน โดยทั้ง 2 ฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดขอบเขตของการให้บริการ ระดับการให้บริการ (Service Level) ขั้นต่ำที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ ซึ่งข้อตกลงระดับการให้บริการเปรียบเสมือนพันธสัญญาถึงระดับคุณภาพของบริการและความโปร่งใสที่ผู้ให้บริการมีให้แก่ผู้รับบริการ ดังนั้น องค์ประกอบของข้อตกลง

จะประกอบด้วย ขอบเขตการให้บริการ ข้อกำหนดการให้บริการ ระดับการให้บริการ ขั้นตอนการให้บริการ และการรับเรื่องร้องเรียน ดังนั้น SLA จึงเป็นการประกันคุณภาพการให้บริการกับประชาชนและนักธุรกิจ เพื่อส่งเสริมให้การบริการภาครัฐยกระดับการให้บริการที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนราชการต่าง ๆ มีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการให้บริการประชาชน บรรลุผลสำเร็จตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว สำนักงาน ก.พ.ร. ได้จัดให้มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินการเพื่อบรรจบรวมคุณภาพการให้บริการประชาชนแก่ส่วนราชการที่สามารถพัฒนาคุณภาพการให้บริการได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน โดยมีรางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชนที่มอบให้แก่ส่วนราชการ แบ่งออกเป็น 4 ประเภทรางวัล ได้แก่

1) รางวัลภาพรวมมาตรฐานการบริการที่เป็นเลิศ

รางวัลที่พิจารณาจากผลการดำเนินการนำมาตรฐานการให้บริการของหน่วยงานไปขยายยังทุกหน่วยบริการสาขาเพื่อให้การบริการมาตรฐานเดียวกัน โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดี มีมาตรฐานเดียวกันทุกหน่วยบริการ

2) รางวัลบูรณาการการบริการที่เป็นเลิศ

รางวัลที่พิจารณาจากผลการดำเนินการปรับปรุงกระบวนการให้บริการที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ (ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน) อย่างน้อย 3 หน่วยงาน เพื่อพัฒนาบริการภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยมีเจตนารมณ์เพื่อผลักดันให้หน่วยงานเกิดความร่วมมือกันปรับปรุงบริการ ลดขอบเขตอำนาจเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน

3) รางวัลนวัตกรรมการบริการที่เป็นเลิศ

รางวัลที่พิจารณาจากผลการดำเนินการที่แสดงถึงการสร้างสรรค์งานบริการ หรือคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ในการให้บริการประชาชน โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้หน่วยงานสร้างสรรค์รูปแบบการให้บริการใหม่ ๆ โดยต้องมีผลลัพธ์ของการดำเนินการที่ชัดเจนในการให้บริการประชาชน

4) รางวัลการพัฒนาการบริการที่เป็นเลิศ

รางวัลที่พิจารณาจากผลการดำเนินการพัฒนาการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำหลักการ แนวคิด เทคนิค เครื่องมือต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดีขึ้น

5) รางวัลบริการภาครัฐยอดเยี่ยม

รางวัลที่พิจารณาให้แก่หน่วยงานที่มีผลงานได้รับรางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติในปีนั้น ๆ อย่างน้อย 3 ประเภทรางวัล ในระดับดีเด่น ได้แก่ รางวัลภาพรวมมาตรฐานการบริการที่เป็นเลิศ รางวัลบูรณาการการบริการที่เป็นเลิศ และรางวัลนวัตกรรมการบริการที่เป็นเลิศ หรือรางวัลการพัฒนาการบริการที่เป็นเลิศ

6) รางวัลการบริการอย่างยั่งยืน

รางวัลที่พิจารณาจากการดำเนินการรักษาคุณภาพ และมาตรฐานการให้บริการของหน่วยงานไม่น้อยกว่า 3 ปี นับตั้งแต่ผลงานได้รับรางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติ

เครื่องมือหนึ่งที่สำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาคุณภาพการให้บริการภาครัฐประสบผลสำเร็จ คือ การมอบอำนาจ ดังนั้น จึงได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการมอบอำนาจ พ.ศ. 2550 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่ที่จะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ได้มอบอำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินการอื่นใดตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น ให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการแทน ทำให้สามารถอำนวยความสะดวกและสนองความต้องการของประชาชน เพื่อความคุ้มค่า ความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ นำไปสู่การกระจายอำนาจการตัดสินใจ และความรับผิดชอบที่เหมาะสม และไม่เป็นการเพิ่มขึ้นตอนหรือระยะเวลาในการใช้อำนาจ รวมทั้งไม่ต้องผ่านการพิจารณาของผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ มากเกินความจำเป็น ซึ่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จะช่วยสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการบริการให้สูงขึ้น

ภาคผนวก ข
ตารางผลการสำรวจ

ตารางที่ 1 การจัดอันดับความร้ายแรงของปัญหาระดับชาติ

	2557					2542				
	-----ค่าเฉลี่ย (1-7)-----					-----ค่าเฉลี่ย (1-7)-----				
	% ผู้ตอบ	รวม %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %	% ผู้ตอบ	รวม %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %
5. เศรษฐกิจไม่ดี	97.30	5.75	5.76	5.71	5.91	96.20	5.76	5.67	5.81	5.72
1. ค่าครองชีพสูง	95.80	5.63	5.65	5.56	5.83	96.20	5.21	5.10	5.26	5.17
13. ปัญหาอื่นๆ	83.80	4.78	5.11	4.49	5.36					
8. ถนนหนทางคุณภาพไม่ดีหรือไม่เพียงพอ	81.00	4.07	4.02	4.13	3.95	77.00	4.13	3.60	4.31	4.12
9. ปัญหายาเสพติด	77.90	4.51	4.68	4.40	4.50	67.00	4.62	4.53	4.18	5.85
11. การฉ้อโกงหรือคอร์รัปชันภายในวงราชการ	76.30	4.39	4.43	4.31	4.54	63.20	4.70	4.58	4.42	5.55
10. บริการสาธารณะมีราคาแพง	74.60	3.77	3.83	3.68	3.89	82.30	4.37	4.10	4.34	4.78
12. ปัญหามลภาวะ	74.40	3.81	3.88	3.72	3.87					
7. บริการสาธารณะที่ไม่มีคุณภาพ	73.60	3.64	3.74	3.51	3.80	76.10	4.00	3.70	4.01	4.34
6. อาชญากรรมและความรุนแรง	70.60	3.95	4.08	3.73	4.24	61.20	3.99	3.84	3.57	5.14
2. ค่าเล่าเรียนแพง	66.30	3.88	3.88	3.94	3.68	70.10	4.23	4.19	4.18	4.46
3. ค่ารักษาพยาบาลแพง	59.00	3.50	3.57	3.44	3.55	74.00	4.12	3.98	4.02	4.59
4. การฉ้อโกงหรือคอร์รัปชัน ภายในบริษัทเอกชน	57.10	3.93	3.97	3.89	3.95	42.50	3.95	3.76	3.83	4.40

ตารางที่ 2 ปัญหาระดับชาติที่คิดว่าร้ายแรงที่สุด

	2557						2542					
	พื้นที่				ระดับรายได้		พื้นที่				ระดับรายได้	
	รวมทุกพื้นที่ %	ในเขตเทศบาล %	นอกเขตเทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ต่ำ %	สูง %	รวมทุกพื้นที่ %	ในเขตเทศบาล %	นอกเขตเทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ต่ำ %	สูง %
5. เศรษฐกิจไม่ดี	37.29	38.13	36.36	38.78	37.13	37.52	42.00	41.30	45.10	32.20	43.40	36.20
1. ค่าครองชีพสูง	32.87	34.22	31.76	33.82	34.48	30.59	20.90	21.40	23.50	11.60	24.10	13.90
9. ปัญหายาเสพติด	8.45	8.57	9.13	5.63	7.85	9.29	13.30	15.90	8.30	26.90	10.50	21.30
11. การฉ้อโกงหรือคอร์รัปชันภายใน วงราชการ	7.04	7.34	6.28	9.16	5.90	8.66	7.40	6.60	5.60	14.70	5.10	13.60
8. ถนนหนทางคุณภาพไม่ดีหรือไม่ เพียงพอ	4.14	2.42	5.96	1.43	4.94	2.99	4.60	1.90	6.60	1.60	5.10	2.70
6. อาชญากรรมและความรุนแรง	2.74	2.48	2.27	5.08	2.50	3.08	1.80	2.10	1.00	3.90	1.40	2.70
12. ปัญหามลภาวะ	1.61	1.77	1.41	2.01	1.71	1.48						
7. บริการสาธารณะที่ไม่มีคุณภาพ	1.43	1.13	1.72	1.10	1.26	1.68	1.70	2.50	1.60	0.80	1.80	1.40
4. การฉ้อโกงหรือคอร์รัปชัน ภายใน บริษัทเอกชน	1.41	1.35	1.52	1.13	1.25	1.63	1.10	1.60	0.80	1.70	0.80	2.30
2. ค่าเล่าเรียนแพง	1.37	1.20	1.72	0.44	1.55	1.10	2.50	2.30	3.00	1.30	3.00	1.70
3. ค่ารักษาพยาบาลแพง	0.74	0.59	0.99	0.14	0.60	0.93	2.00	1.90	2.10	1.50	2.20	1.30
10. บริการสาธารณะมีราคาแพง	0.69	0.54	0.66	1.15	0.63	0.77	1.80	1.80	1.40	3.00	1.70	2.20
13. ปัญหาอื่นๆ	0.22	0.24	0.23	0.12	0.19	0.27	0.90	0.70	1.00	0.80	0.90	0.70
ยอดรวมผู้ตอบ (000):	20,252	6,777	10,606	2,869	11,880	8,372	15,878	3,615	9,438	2,825	10,864	4,236

ตารางที่ 3 จำนวนเงินที่ครัวเรือนยินดีจ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาของชาติที่คิดว่าร้ายแรงที่สุด

ปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด	2557					2542				
	จำนวนผู้ที่เลือก ปัญหานี้เป็น ปัญหาที่ ร้ายแรงที่สุด (000)	ร้อยละของผู้ที่ ยินดีสละเงิน เพื่อแก้ไข ปัญหา	ผู้ที่ยินดีจ่าย			จำนวนผู้ เลือกปัญหานี้ เป็นปัญหาที่ ร้ายแรงที่สุด (000)	ร้อยละของผู้ที่ ยินดีสละเงิน เพื่อแก้ไข ปัญหา	ผู้ที่ยินดีจ่าย		
			ร้อยละ ของรายได้ ต่อปี	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนเงิน รวม (ล้าน บาท)			ร้อยละ ของรายได้ ต่อปี	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนเงิน รวม (ล้านบาท)
1. ค่าครองชีพสูง	6,600.57	21.60	9.69	2,666.61	3,659.04	3,266.00	28.00	3.10	2,797.00	2,549.00
2. ค่าเล่าเรียนแพง	274.17	28.00	8.20	2,073.12	159.34	395.00	44.00	2.80	4,170.00	726.00
3. ค่ารักษาพยาบาล แพง	148.41	38.70	13.15	3,113.26	178.65	311.00	53.00	3.10	2,617.00	433.00
4. การฉ้อโกงหรือคอร์รัปชัน ภายใน บริษัทเอกชน	282.33	42.90	14.53	4,704.29	539.81	179.00	34.00	4.60	26,463.00	1,609.00
5. เศรษฐกิจไม่ดี	7,488.10	21.30	10.10	2,614.42	3,828.12	6,566.00	35.00	4.00	5,110.00	11,825.00
6. อาชญากรรมและ ความรุนแรง	550.06	34.50	14.43	3,518.81	636.87	274.00	55.00	3.80	8,390.00	1,258.00
7. บริการสาธารณะที่ ไม่มีคุณภาพ	287.90	42.80	12.87	2,746.26	297.48	260.00	64.00	1.70	2,640.00	439.00
8. ถนนหนทางคุณภาพ ไม่ดีหรือไม่เพียงพอ	830.35	33.70	12.72	2,922.18	763.91	718.00	52.00	4.60	2,761.00	1,037.00

ปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด	2557					2542				
	จำนวนผู้เลือก ปัญหานี้เป็น ปัญหาที่ ร้ายแรงที่สุด (000)	ร้อยละของผู้ที่ ยินดีสละเงิน เพื่อแก้ไข ปัญหา	ผู้ที่ยินดีจ่าย			จำนวนผู้ เลือกปัญหานี้ เป็นปัญหาที่ ร้ายแรงที่สุด (000)	ร้อยละของผู้ที่ ยินดีสละเงิน เพื่อแก้ไข ปัญหา	ผู้ที่ยินดีจ่าย		
			ร้อยละ ของรายได้ ต่อปี	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนเงิน รวม (ล้าน บาท)			ร้อยละ ของรายได้ ต่อปี	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนเงิน รวม (ล้านบาท)
9. ปัญหายาเสพติด	1,695.93	36.80	14.66	3,803.01	2,323.36	2,076.00	56.00	3.90	7,778.00	8,977.00
10. บริการสาธารณะมี ราคาแพง	138.26	29.80	16.38	6,059.49	250.05	281.00	35.00	3.10	4,168.00	413.00
11. การฉ้อโกงหรือคอร์ รัปชันภายในวงราชการ	1,413.87	30.30	12.71	3,986.31	1,616.59	1,153.00	49.00	4.50	9,275.00	5,202.00
12. ปัญหามลภาวะ	324.18	24.80	11.02	1,928.00	149.65					
13. ปัญหาอื่นๆ	44.32	22.70	2.58	331.52	3.34	138.00	38.00	5.10	11,977.00	636.00
รวม	20,078.43				14,406.21	15,617.00	39.60	3.80	5,676.00	35,104.00

ตารางที่ 4 จำนวนเงินที่หัวหน้าครัวเรือนพร้อมจะจ่ายให้เพื่อจัดคอร์รัปชันในวงราชการ (ผู้ที่คิดว่าเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด)

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
ผู้ที่คิดว่าปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด (000)	1,413.87	491.80	661.56	260.51	694.97	718.90	1,153.00	225.00	522.00	407.00	553.00	570.00
ร้อยละของผู้ที่ยินดีจะจ่าย	30.30	40.90	27.00	18.40	30.70	29.90	48.60	47.50	56.80	38.80	53.40	46.60
ร้อยละของรายได้	12.71	14.83	11.83	7.02	12.47	12.93	4.50	4.10	5.10	3.90	5.50	3.40
จำนวนเงินเฉลี่ย (บาท)	3,986.31	4,683.76	3,076.71	3,503.87	1,518.50	6,697.41	9,275.00	9,681.00	2,482.00	21,763.00	2,262.00	17,057.00
จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	1,616.59	862.14	533.92	167.94	317.60	1,315.26	5,202.00	1,035.00	736.00	3,432.00	667.00	4,535.00

ตารางที่ 5 จำนวนเงินที่หัวหน้าครัวเรือนพร้อมจะจ่ายให้เพื่อจัดคอร์รับชันในวงราชการ (ทุกครัวเรือน)

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
ร้อยละของผู้ยินดีจะจ่าย	20.80	20.80	21.00	19.70	19.50	22.50	32.20	33.60	33.20	27.20	32.60	36.60
ร้อยละของรายได้	9.11	10.24	9.78	3.74	9.64	8.46	3.30	3.80	3.30	3.00	3.20	3.60
จำนวนเงินเฉลี่ย (บาท)	2,128.71	2,508.34	1,960.37	1,230.83	1,045.15	3,681.50	5,088.00	7,714.00	2,682.00	10,727.00	1491.00	13324.00
จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	41,007.55	16,135.19	19,765.25	3,383.54	12,416.06	27,185.41	25,903.00	9,318.00	8,354.00	8,230.00	5282.00	20620.00

ตารางที่ 6 คอรัปชันในวงราชการ: ความคิดเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือนแยกตามจำนวนครั้งที่ติดต่อราชการ

	2557					2542					
	การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา					การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา					
	1-5 ครั้ง	6-10 ครั้ง	11-20 ครั้ง	21-40 ครั้ง	มากกว่า 40 ครั้ง	ไม่ได้ติดต่อ	1-5 ครั้ง	6-10 ครั้ง	11-20 ครั้ง	21-40 ครั้ง	มากกว่า 40 ครั้ง
คอรัปชันในวงราชการ อันดับของปัญหาระดับชาติ (คะแนน 1-7)	4.54	4.34	4.16	4.48	4.54	4.56	4.73	4.56	4.66	5.27	4.70
% ครัวเรือนที่คิดว่าคอรัปชันในวงราชการเป็นปัญหาระดับชาติที่ร้ายแรงที่สุด	8.30	5.60	6.50	8.70	7.80	4.70	5.10	7.70	7.10	7.10	15.90
% ครัวเรือนที่ยอมสละเงินเพื่อขจัดปัญหาคอรัปชันในวงราชการ	25.40	29.00	39.00	61.00	28.30	16.70	27.80	29.60	31.30	38.60	46.00
% เฉลี่ยของรายได้ที่ยอมสละเพื่อขจัดปัญหาคอรัปชันในวงราชการ	13.28	13.41	10.06	14.40	12.66	5.00	4.00	3.50	3.00	3.00	3.20

	2557					2542					
	การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา					การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา					
	1-5 ครั้ง	6-10 ครั้ง	11-20 ครั้ง	21-40 ครั้ง	มากกว่า 40 ครั้ง	ไม่ได้ติดต่อ	1-5 ครั้ง	6-10 ครั้ง	11-20 ครั้ง	21-40 ครั้ง	มากกว่า 40 ครั้ง
จำนวนเงินเฉลี่ยที่ยอมสละเพื่อจัดปัญหาคอร์รัปชันในวงราชการ (บาท)	3,500.76	4,293.53	2,972.40	4,291.00	3,529.07	4,257.00	3,455.00	4,871.00	3,666.00	4,716.00	11,428.00
ยอดรวมผู้ตอบ ('000)	6,348	4,369	2,656	533	777	884	3,869	2,355	3,670	3,507	1,322

ตารางที่ 7 คอรัปชันในวงราชการ: ความคิดเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน แยกตามเงินสินบนที่ถูกเรียก

	2557					2542					
	เงินสินบนทั้งหมดที่ถูกเรียกในปีที่ผ่านมา (บาท)					เงินสินบนทั้งหมดที่ถูกเรียกในปีที่ผ่านมา (บาท)					
	0	<100	100- 1,000	1,000- 10,000	10,000- 100,000	0	<100	100- 1,000	1,000- 10,000	10,000- 100,000	>100,000
คอรัปชันในวงราชการ อันดับของ ปัญหาระดับชาติ (คะแนน 1-7)	3.30	4.65	4.17	4.15	4.92	4.63	4.93	5.17	5.37	5.99	6.31
% ครัวเรือนที่คิดว่าคอรัปชันในวง ราชการเป็นปัญหาระดับชาติที่ ร้ายแรงที่สุด	6.70	13.80	13.70	14.40	31.60	6.70	14.40	13.80	6.30	24.30	57.10
% ครัวเรือนที่ยอมสละเงินเพื่อขจัด ปัญหาคอรัปชันในวงราชการ	20.00	15.20	33.00	38.20	44.20	31.40	51.30	41.50	48.20	37.60	
% เฉลี่ยของรายได้ที่ยอมสละเพื่อ ขจัดปัญหาคอรัปชันในวงราชการ	8.87	17.93	11.28	12.41	6.04	1.00	3.10	1.20	1.70	0.80	
จำนวนเงินเฉลี่ยที่ยอมสละเพื่อขจัด ปัญหาคอรัปชันในวงราชการ (บาท)	1,947.62	2,338.25	2,393.42	2,675.28	3,597.83						

ตารางที่ 8 คอรัปชันในวงราชการ : ความคิดเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน แยกตามเงินสินบนที่ถูกเรียกคิดเป็นร้อยละของรายได้ครัวเรือน

	2557					2542				
	จำนวนเงินสินบนทั้งสิ้นที่ถูกเรียกคิดเป็นร้อยละของรายได้					จำนวนเงินสินบนทั้งสิ้นที่ถูกเรียกคิดเป็นร้อยละของรายได้				
	0	<1%	1 – 5 %	5 – 10 %	>10%	0	<1%	1 – 5 %	5 – 10 %	>10%
คอรัปชันในวงราชการ อันดับของปัญหาระดับชาติ (คะแนน 1-7)	3.30	4.49	4.30	3.28	4.80	4.63	5.19	5.15	5.26	5.69
% ครัวเรือนที่คิดว่าคอรัปชันในวงราชการเป็นปัญหาระดับชาติที่ร้ายแรงที่สุด	6.70	6.90	15.00	10.80	17.10	6.70	15.50	7.40	12.30	14.80
% ครัวเรือนที่ยอมสละเงินเพื่อขจัดปัญหาคอรัปชันในวงราชการ	20.00	29.50	27.60	37.40	46.40	31.40	45.60	39.50	40.70	56.90
% เฉลี่ยของรายได้ที่ยอมสละเพื่อขจัดปัญหาคอรัปชันในวงราชการ	8.87	13.21	10.56	14.30	10.90	3.28	3.64	3.77	2.97	3.57
จำนวนเงินเฉลี่ยที่ยอมสละเพื่อขจัดปัญหาคอรัปชันในวงราชการ (บาท)						14,295.00	798.00	419.00	90.00	227.00

ตารางที่ 9 ความเห็นของครัวเรือนต่อความทุจริต สุจริตของหน่วยงานราชการต่างๆ

ไม่สุจริตเลย	2557					2542				
	% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)				% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)			
		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ
9. ตำรวจ	54.30	3.25	3.26	3.26	2.80	92.60	4.70	4.80	4.50	5.40
35. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)	49.90	3.47	3.47	3.47	2.90	86.30	4.70	4.80	4.40	5.30
7. สำนักงานประมาณ	43.10	3.69	3.69	3.69	3.64	40.10	4.10	4.00	4.10	4.10
10. กระทรวงพาณิชย์	43.00	3.62	3.60	3.60	3.49	47.30	4.20	4.20	4.10	4.30
4. กระทรวงการคลัง	42.50	3.71	3.74	3.74	3.48	46.70	4.20	4.20	4.10	4.40
33. สภากทม. (เฉพาะ กทม.)	42.00	3.54	3.49	3.49	3.54	18.10	4.20	-	-	4.20
32. สภาเขต (เฉพาะ กทม.)	41.90	3.55	3.44	3.44	3.58	17.60	4.20	-	-	4.20
1. กระทรวงมหาดไทย	41.50	3.68	3.68	3.68	3.28	62.30	4.50	4.50	4.30	5.00
11. กระทรวงเกษตร	40.80	3.80	3.85	3.85	3.19	60.40	4.00	4.10	3.90	4.30
5. กรมศุลกากร	40.40	3.76	3.72	3.72	3.41	43.90	4.30	4.30	4.00	4.80
6. กรมสรรพากร	38.50	3.86	3.82	3.82	3.50	54.00	4.00	3.90	3.80	4.40
14. กระทรวงคมนาคม	38.40	3.87	3.84	3.84	3.54	53.70	4.20	4.30	4.00	4.60
2. กรมที่ดิน	38.10	3.93	3.92	3.92	3.39	69.20	4.20	4.30	4.00	4.50
8. สำนักงานอัยการ	37.60	3.88	3.90	3.90	3.58	42.30	3.80	3.70	3.80	3.80

ไม่สุจริตเลย	2557					2542				
	% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)				% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)			
		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ
28. กรมโรงงานอุตสาหกรรม	34.50	3.92	3.95	3.95	3.63					
15. กรมการขนส่ง	33.60	4.07	4.03	4.03	3.48	65.00	4.00	4.10	3.80	4.50
27. กรมควบคุมมลพิษ	32.30	4.01	4.05	4.05	3.66					
30. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	32.20	4.19	4.03	4.03	3.33	75.10	3.70	4.00	3.50	4.30
31. องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	31.30	4.14	4.13	4.13	3.33	56.30	4.00	4.00	3.80	4.40
13. กระทรวงอุตสาหกรรม	31.20	4.09	4.10	4.10	3.65	42.40	3.90	3.80	3.90	4.10
12. กรมชลประทาน	31.00	4.19	4.18	4.18	3.64	50.30	3.60	3.70	3.60	3.80
3. ธนาคารแห่งประเทศไทย	30.50	4.21	4.28	4.28	3.76	44.30	4.00	4.10	3.80	4.20
29. เทศบาล	29.90	4.23	4.39	4.39	3.55	57.50	3.70	3.70	3.60	4.00
20. ศาลฎีกา	29.80	4.23	4.24	4.24	3.83	46.10	2.90	2.90	2.90	3.00
26. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	29.20	4.17	4.18	4.18	3.78					
19. กระทรวงยุติธรรม	29.00	4.15	4.15	4.15	3.80	55.20	3.10	3.10	3.00	3.30
18. กระทรวงศึกษา	28.90	4.30	4.30	4.30	3.58	69.20	3.20	3.30	3.00	3.60

ไม่สุจริตเลย	2557					2542				
	% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)				% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)			
		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ
16. กรมพัฒนาชุมชน	28.30	4.24	4.22	4.22	3.69					
38. กองทุนหมู่บ้าน	26.70	4.43	4.35	4.35	3.45					
25. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)	26.40	4.32	4.31	4.31	4.10	52.10	3.20	3.20	3.00	3.40
39. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)	25.60	4.24	4.29	4.29	3.48	24.80	3.60	3.50	3.80	3.30
34. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	25.50	4.56	4.52	4.52	3.40	83.00	3.30	3.30	3.10	4.00
17. สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (สนง.ปภ.)	25.20	4.40	4.41	4.41	3.81					
22. องค์การโทรศัพท์	22.20	4.49	4.49	4.49	4.03	64.60	3.50	3.40	3.40	3.70
36. ที่ว่าการอำเภอ	21.90	4.54	4.55	4.55	3.68					
37. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)	21.30	4.68	4.64	4.64	3.57					
21. กระทรวงสาธารณสุข	19.70	4.74	4.79	4.79	3.82	71.50	3.50	3.60	3.40	3.80
24. กองทัพ	18.40	4.87	4.88	4.88	4.07	54.80	3.00	3.20	2.90	3.30

	2557					2542				
	% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)				% ผู้ตอบ	อันดับความทุจริต (คะแนน 1-7)			
		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ
ไม่สุจริตเลย										
23. ไปรษณีย์	15.50	5.02	5.04	5.04	4.12	76.90	2.40	2.40	2.30	2.80
สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท						58.10	3.80	3.90	3.70	4.00
สุขาภิบาล						42.50	3.70	3.70	3.60	3.80
หอการค้า						28.60	3.50	3.60	3.60	3.30
ธนาคารพาณิชย์						44.20	3.50	3.60	3.50	3.50
สถาบันการศึกษาเอกชน						42.60	3.50	3.50	3.40	3.50

ตารางที่ 10 คำในภาษาไทยที่หมายถึงความถึงคอร์รัปชัน

	2557									2542						
	สินน้ำใจ	ค่าน้ำรอนน้ำชา	การประพฤติมิชอบ	สินบน	การทุจริตต่อหน้าที่	คอร์รัปชัน	เงินใต้โต๊ะ	อื่นๆ	ไม่มีคำตอบ	สินน้ำใจ	ค่าน้ำรอนน้ำชา	การประพฤติมิชอบ	สินบน	การทุจริตต่อหน้าที่	คอร์รัปชัน	เงินใต้โต๊ะ
1. การจ่ายเงินให้ตำรวจจราจรเมื่อทำผิดกฎจราจรโดยไม่ยอมไปเสียค่าปรับที่โรงพัก โดยที่ผู้จ่ายสมัครใจจ่ายเอง และตำรวจไม่เรียกร้อง แต่รับเงินไป	20.00	14.88	7.75	33.80	9.32	4.57	6.42	0.51	2.75	21.40	21.70	5.40	32.00	6.50	3.20	3.70
2. ไปติดต่อที่หน่วยราชการ เจ้าหน้าที่กระตือรือร้นช่วยงานด้วยความเต็มใจ เมื่อเสร็จงานจึงให้เงินเจ้าหน้าที่ไป 100 บาท เจ้าหน้าที่ที่รับไป	53.76	17.80	4.41	11.24	2.97	1.70	4.93	0.35	2.84	64.40	18.90	1.50	5.50	1.10	1.20	4.20
3. ไปติดต่อที่หน่วยราชการ เจ้าหน้าที่หวั่นไหวยอมให้เข้า จึงให้เงินไปเพื่อเร่งงาน เป็นค่าเหนื่อย	13.78	16.27	10.55	28.57	7.64	3.83	15.35	0.51	3.50	7.00	18.60	11.00	32.90	6.80	3.90	14.50
4. ข้าราชการเอารถ น้ำมัน ทรัพย์สินของรัฐบาลมาใช้ส่วนตัว	0.84	1.12	43.05	3.47	31.40	13.46	1.49	0.91	4.26			43.50		27.10	21.60	
5. นักธุรกิจจ่ายเงินแก่คณะกรรมการพิจารณาโครงการก่อสร้าง เพื่อให้บริษัทของตนได้รับอนุมัติงานก่อสร้างจากทางราชการ	1.29	2.07	7.39	18.11	16.78	27.15	20.67	0.70	5.84	1.20	2.50	4.50	33.70	8.30	17.40	24.40

	2557									2542						
	สินน้ำใจ	ค่าน้ำร้อนน้ำชา	การประพาศมิชอบ	สินบน	การทุจริตต่อหน้าที่	คอร์รัปชัน	เงินใต้โต๊ะ	อื่นๆ	ไม่มีคำตอบ	สินน้ำใจ	ค่าน้ำร้อนน้ำชา	การประพาศมิชอบ	สินบน	การทุจริตต่อหน้าที่	คอร์รัปชัน	เงินใต้โต๊ะ
6. นายทหารชั้นผู้ใหญ่รับเงินจากบริษัท นายหน้าที่ขายอาวุธให้แก่กองทัพ	1.31	1.43	7.98	12.27	20.02	33.04	16.56	0.71	6.67	0.70	1.20	9.20	19.40	17.80	28.60	14.60
7. นักธุรกิจจ่ายเงินอย่างลับๆ ให้กับ รัฐมนตรีเพื่อให้ได้รับโครงการหรือ สัมปทานจากรัฐบาล	0.98	1.62	6.14	15.77	12.46	28.77	28.23	0.64	5.39	0.60	0.90	4.60	28.70	5.90	21.50	31.10
8. ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่พิจารณาความดี ความชอบในการเลื่อนตำแหน่งให้แก่ ญาติหรือพรรคพวกของตนมากกว่า พิจารณาจากผลงาน	1.33	1.14	23.33	8.49	34.05	17.03	8.95	0.86	4.82	0.90	0.50	42.00	3.80	32.80	5.90	2.40
9. ข้าราชการไปทำงานสาย และกลับ ก่อนเวลา	0.38	0.79	43.71	3.49	38.06	6.55	1.94	1.04	4.04			53.10		32.40	4.20	
10. เจ้าหน้าที่ของรัฐจ่ายเงินให้กับ นายหน้า หรือข้าราชการที่มีตำแหน่งสูง กว่า เพื่อจะได้เลื่อนตำแหน่ง	1.25	1.56	11.21	22.70	19.34	19.89	18.66	0.70	4.70	1.00	1.70	14.10	38.70	13.20	11.10	13.80

ตารางที่ 11 ความเห็นของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน 1

2557									2542								
	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)									คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)							
	1	2	3	4	5	6	7			1	2	3	4	5	6	7	
นักการเมือง เชื่อถือได้	3.11	5.89	6.04	23.40	11.30	18.31	31.95	นักการเมือง เชื่อถือไม่ได้	นักการเมือง เชื่อถือได้	2.60	3.90	6.60	33.10	14.10	16.10	23.70	นักการเมือง เชื่อถือไม่ได้
สื่อมวลชน สามารถ เชื่อถือได้	5.17	9.29	12.87	40.15	14.22	9.95	8.35	สื่อมวลชน เชื่อถือไม่ได้	สื่อมวลชน เชื่อถือได้	11.20	14.60	13.20	43.30	8.70	5.50	3.40	สื่อมวลชน เชื่อถือไม่ได้
ข้าราชการ เชื่อถือได้	5.24	10.26	11.87	31.16	14.07	12.68	14.72	ข้าราชการ เชื่อถือไม่ได้	ข้าราชการ เชื่อถือได้	5.40	10.10	12.00	43.00	14.50	8.60	6.40	ข้าราชการ เชื่อถือไม่ได้
รัฐมนตรี คิดถึงแต่ ประโยชน์ ส่วนรวมเป็น หลัก	7.26	6.92	8.92	22.46	9.49	16.55	28.40	รัฐมนตรี คิดถึงแต่ ประโยชน์ ส่วนตน	รัฐมนตรี คิดถึงแต่ ประโยชน์ ส่วนรวม เป็นหลัก	10.50	5.40	7.00	26.30	9.20	15.50	26.00	รัฐมนตรี คิดถึงแต่ ประโยชน์ ส่วนตน
คนส่วนมาก มีความ จริงใจที่จะ ต่อสู้กับการ ฉ้อโกงหรือ การคอร์รัป ชัน	3.11	5.89	6.04	23.40	11.30	18.31	31.95	คนส่วนมาก มีแต่พูดแต่ก็ ไม่มีอะไร เกิดขึ้นจริงๆ	นักการเมือง ทำให้คอร์ รัปชันคงอยู่	36.60	14.90	11.70	29.30	2.30	2.20	2.90	ประชาชน ทำให้คอร์รัป ชันคงอยู่

ตารางที่ 12 ความเห็นของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน 2

	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)								คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)							
					รายได้									รายได้		
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ต่ำ	สูง				รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ต่ำ	สูง	
นักการเมืองเป็นผู้ทำให้การฉ้อโกงหรือคอร์รัปชันคงอยู่	2.56	2.55	2.55	2.66	2.60	2.52	ประชาชนทำให้การฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันคงอยู่		2. นักการเมืองเชื่อถือได้	4.95	5.16	5	4.87	4.89	5.15	นักการเมืองเชื่อถือไม่ได้
สื่อมวลชนสามารถเชื่อถือได้	4.12	4.22	3.99	4.38	4.00	4.30	สื่อมวลชนเชื่อถือไม่ได้		สื่อมวลชนสามารถเชื่อถือได้	3.54	3.65	3.57	3.49	3.47	3.67	สื่อมวลชนเชื่อถือไม่ได้
ข้าราชการเชื่อถือได้	4.35	4.45	4.12	5.01	4.13	4.67	ข้าราชการเชื่อถือไม่ได้		ข้าราชการเชื่อถือได้	4.02	4.29	4.07	3.93	3.99	4.09	ข้าราชการเชื่อถือไม่ได้
รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก	4.83	4.88	4.83	4.73	4.67	5.06	รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน		รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก	4.69	4.9	4.84	4.56	4.67	4.89	รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน

	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)									คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)						
					รายได้									รายได้		
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ต่ำ	สูง				รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ต่ำ	สูง	
คนส่วนมากมีความจริงใจที่จะต่อสู้กับการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชัน	5.17	5.26	5.07	5.30	5.00	5.40	คนส่วนมากมีแต่พูดแต่ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นจริงๆ		นักการเมืองทำให้คอร์รัปชันคงอยู่	2.64	2.55	2.67	2.66	2.62	2.61	ประชาชนทำให้คอร์รัปชันคงอยู่

ตารางที่ 13 ใครทุจริตมากกว่ากัน : นักการเมืองหรือข้าราชการ

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่ %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ระดับรายได้		รวมทุก พื้นที่ %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ระดับรายได้	
					ต่ำ %	สูง %					ต่ำ %	สูง %
นักการเมือง	42.09	41.40	42.97	40.59	42.25	41.88	56.90	54.50	55.30	64.90	54.40	64.10
ข้าราชการ	4.16	3.50	4.16	5.72	4.28	3.99	3.70	5.80	2.70	4.20	3.60	3.70
พอๆ กัน	53.75	55.10	52.87	53.69	53.47	54.13	39.40	39.60	42.00	30.90	42.00	32.20
ยอดรวม ไม่นับ ผู้ที่ไม่ออก ความเห็น (000)	18,904.32	6,322.78	9,849.89	2,731.65	10,951.73	7,952.59	14,522.00	3,341.00	8,480.00	2,701.00	9,890.00	4,084.00

ตารางที่ 14 แนวโน้มคอร์รัปชัน

	2557				2542			
	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)	น้อยลง %	มากขึ้น %	เพิ่มขึ้น : ลดลง	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)	น้อยลง %	มากขึ้น %	เพิ่มขึ้น : ลดลง
1. ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันในหมู่ข้าราชการเพิ่มขึ้นหรือลดลง	5.32	7.90	72.30	1:9.15	4.4	26.9	45.5	01:01.7
2. ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันในหมู่นักการเมืองเพิ่มขึ้นหรือลดลง	5.83	4.10	84.60	1:20.63	5.0	18.7	60.2	01:03.2
3. ในช่วง 2-3 ปีข้างหน้าท่านคิดว่าการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันในหมู่ข้าราชการจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง	5.48	9.90	38.10	1:3.84	4.7	17.6	56.2	01:03.2
4. ในช่วง 2-3 ปีข้างหน้าท่านคิดว่าการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันในหมู่นักการเมืองจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง	5.87	6.60	80.00	1:12.12	5.3	9.2	71.5	01:07.7

ตารางที่ 15 การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา (จำนวนครั้ง)

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
ไม่ได้ติดต่อ							5.70	5.50	5.50	7.00	6.10	2.90
1-5	43.98	41.60	39.66	65.88	44.22	43.64	24.80	17.50	28.80	20.70	28.00	14.60
6-10 ครั้ง	29.22	29.31	30.81	23.02	29.62	28.64	15.10	10.90	17.00	14.00	16.40	12.20
11-20 ครั้ง	17.85	18.59	20.53	6.02	18.13	17.45	23.50	23.30	23.60	23.20	23.80	22.80
21-40 ครั้ง	3.89	4.62	4.24	0.85	3.63	4.26	22.40	27.20	20.30	23.50	20.20	30.70
มากกว่า 40 ครั้ง	5.06	5.88	4.76	4.23	4.40	6.00	8.40	15.50	4.80	11.70	5.60	16.80
จำนวนครั้งที่ติดต่อโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน	10.51	11.65	10.31	8.54	9.69	11.67	16.80	21.70	14.50	18.50	14.70	23.60
ยอดรวมครัวเรือนทั้งสิ้น (000)	19,499.94	6,570.65	10,204.79	2,724.51	11,417.83	8,082.11	15697.00	3555.00	9348.00	2794.00	10774.00	4159.00

ตารางที่ 16 การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมาของครัวเรือน (ร้อยละ)

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
ศุลกากร	3.10	4.10	2.80	2.00	2.00	4.80	2.70	4.70	1.40	4.90	1.40	6.40
สรรพากร	22.10	25.90	21.10	16.70	17.50	28.50	26.60	39.50	18.70	36.10	17.60	51.20
สำนักงานที่ดิน	26.00	27.60	28.30	13.70	25.70	26.40	28.40	31.50	29.00	22.50	27.10	33.30
สถานีตำรวจ	30.80	34.00	27.50	35.40	27.20	35.90	29.20	32.10	27.10	32.90	27.70	35.50
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	44.80	46.70	44.50	41.40	40.10	51.40	50.80	56.60	52.30	38.60	48.60	59.30
โรงพยาบาลของรัฐบาล	76.00	76.80	80.50	57.70	79.00	71.80	61.80	61.10	65.90	49.00	63.80	58.20
โรงเรียนของรัฐบาล	33.90	32.30	35.70	31.00	33.30	34.80	32.40	33.50	32.90	29.60	32.90	33.70
หน่วยงานบริการเก็บขยะมูลฝอย	5.00	8.30	3.30	3.30	4.30	5.90	6.40	15.50	2.10	9.30	5.10	10.70
กรมชลประทาน	1.90	1.70	2.40	0.30	1.40	2.50	0.90	0.80	0.80	1.10	0.70	1.40
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ)	46.20	47.50	51.10	25.20	46.90	45.30	57.30	49.70	60.80	55.40	58.10	57.70
ไปรษณีย์							39.70	44.70	38.20	38.00	36.80	51.10
ไฟฟ้า							27.10	29.90	23.40	36.00	24.90	35.40
โทรศัพท์							26.80	42.60	16.50	40.90	17.80	52.30

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
ประปา							12.50	18.60	6.30	25.60	8.90	23.00
หนังสือเดินทาง							3.60	3.30	1.40	11.00	1.80	8.50
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (000)	19,710.3 2	6,553.90	10,392.47	2,763.95	11,647.3 0	8,063.0 2	15697.0 0	3555.00	9348.00	2794.00	10774.0 0	4159.0 0

ตารางที่ 17 คุณภาพการให้บริการของหน่วยงานราชการ

	2557							2542							
	ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		ยอดรวม ผู้ ที่ไป ติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง	
		คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)								คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)					
สรรพากร	4,452.58	5.71	5.70	5.80	5.33	5.82	5.62	4,211.00	4.99	5.20	5.02	4.67	5.03	4.97	
โรงเรียนของรัฐบาล	6,789.72	5.70	5.67	5.72	5.67	5.75	5.63	5,138.00	5.34	5.35	5.37	5.20	5.37	5.32	
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และ สภากทม. (กรุงเทพฯ)	9,308.80	5.69	5.63	5.73	5.62	5.73	5.62								
กรมชลประทาน	371.44	5.69	5.74	5.66	5.65	5.94	5.49	131.00	5.44	5.75	5.63	4.75	5.59	5.22	
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	9,018.85	5.54	5.58	5.58	5.27	5.60	5.48	8,048.00	4.92	5.01	4.87	4.96	4.91	4.95	
ศุลกากร	615.16	5.51	5.59	5.58	4.78	5.58	5.46	435.00	4.24	4.46	4.23	3.96	4.51	3.99	
หน่วยงานบริการเก็บขยะมูลฝอย	1,009.98	5.50	5.44	5.60	5.54	5.53	5.48	1,011.00	4.92	5.13	4.92	4.48	5.02	4.82	
สำนักงานที่ดิน	5,084.88	5.33	5.28	5.36	5.31	5.37	5.27	4,509.00	4.46	4.32	4.46	4.69	4.53	4.31	
โรงพยาบาลของรัฐบาล	15,360.48	5.25	5.16	5.29	5.35	5.36	5.08	9,788.00	4.73	4.68	4.77	4.65	4.76	4.65	
สถานีตำรวจ	6,167.50	4.89	4.90	5.01	4.52	5.04	4.72	4,623.00	4.35	4.20	4.47	4.23	4.34	4.40	

	2557							2542						
	ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		ยอดรวม ผู้ ที่ไป ติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)							คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)						
ไปรษณีย์								6,286.00	5.56	5.74	5.57	5.24	5.64	5.44
โทรศัพท์สาธารณะ								4,243.00	5.25	5.42	5.07	5.28	5.41	5.12
หนังสือเดินทาง								561.00	5.11	5.03	4.99	5.19	5.14	5.06
ไฟฟ้า								4,299.00	5.10	4.78	5.31	4.97	5.23	4.89
อำเภอ								9,083.00	5.09	5.10	5.08	5.11	5.13	5.02
ประปา								1,988.00	4.75	4.71	4.79	4.75	4.79	4.69

ตารางที่ 18 การปรับปรุงคุณภาพบริการของหน่วยงานราชการในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

	2557							2542						
	ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
		คะแนนเฉลี่ยจาก (1-7)							คะแนนเฉลี่ยจาก (1-7)					
ศุลกากร	556	5.40	5.41	5.53	4.79	5.49	5.35	426	4.57	4.80	4.76	4.11	4.77	4.46
สรรพากร	4,324	5.67	5.64	5.78	5.26	5.81	5.55	4,176	5.03	5.15	5.04	4.83	5.07	5.00
สำนักงานที่ดิน	4,659	5.31	5.27	5.33	5.35	5.37	5.23	4,416	4.63	4.57	4.64	4.70	4.71	4.42
สถานีตำรวจ	5,748	4.79	4.82	4.86	4.52	4.87	4.70	4,530	4.47	4.32	4.60	4.33	4.48	4.46
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียน รถ)	8,756	5.56	5.63	5.58	5.28	5.65	5.45	7,911	5.02	5.09	4.98	5.07	5.02	5.04
โรงพยาบาลของ รัฐบาล	15,113	5.22	5.17	5.22	5.40	5.33	5.05	9,703	4.80	4.74	4.84	4.70	4.82	4.74
โรงเรียนของ รัฐบาล	6,689	5.69	5.64	5.70	5.74	5.77	5.58	5,089	5.42	5.37	5.50	5.22	5.46	5.37
หน่วยงานบริการ เก็บขยะมูลฝอย	976	5.67	5.69	5.68	5.59	5.89	5.45	1,003	4.92	5.24	4.59	4.49	5.06	4.77
กรมชลประทาน	351	5.79	5.88	5.78	5.17	6.24	5.46	137	4.94	5.08	5.04	4.58	5.10	4.74

	2557							2542						
	ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
			คะแนนเฉลี่ยจาก (1-7)							คะแนนเฉลี่ยจาก (1-7)				
องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภา กทม. (กรุงเทพฯ)	24,662	5.60	5.54	5.63	5.70	5.67	5.50							
ไปรษณีย์								6,220	5.58	5.79	5.57	5.33	5.65	5.50
โทรศัพท์ สาธารณะ								4,170	5.28	5.42	5.09	5.36	5.41	5.17
หนังสือเดินทาง								521	5.28	4.94	5.18	5.44	5.30	5.24
ไฟฟ้า								4,234	5.26	4.97	5.49	5.07	5.43	4.98
อำเภอ								9,006	5.20	5.20	5.19	5.20	5.21	5.14
ประปา								1,941	4.84	4.69	4.93	4.91	4.88	4.77

ตารางที่ 19 หน่วยงานราชการที่ถูกร้องเรียน

	2557		2542	
	จำนวนผู้ติดต่อ (000)	ผู้ร้องเรียน ร้อยละ	จำนวนผู้ติดต่อ (000)	ผู้ร้องเรียน ร้อยละ
ศุลกากร	615.16	22.50	435.00	1.60
สรรพากร	4,452.58	6.20	4,203.00	3.10
สำนักงานที่ดิน	5,075.50	10.50	4,505.00	3.80
สถานีตำรวจ	6,152.45	13.90	4,636.00	5.00
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	8,997.53	6.80	8,048.00	0.90
โรงพยาบาลของรัฐบาล	15,342.59	11.40	9,735.00	1.70
โรงเรียนของรัฐบาล	6,777.41	6.90	5,668.00	0.90
หน่วยงานบริการเก็บขยะมูลฝอย	998.35	9.10	1,012.00	7.00
กรมชลประทาน	371.44	6.90	137.00	-
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ)	9,278.22	7.40	9,088.00	1.00
ประปา			1,959.00	5.40
ไฟฟ้า			4,160.00	3.30
โทรศัพท์			4,244.00	2.90
หนังสือเดินทาง			564.00	2.80
ไปรษณีย์			6,272.00	0.70

ตารางที่ 20 ผู้ไปติดต่อหน่วยงานราชการที่เคยถูกเรียกสินบนในปีที่ผ่านมา

	2557							2542						
	ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่ %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่ %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน	
						ต่ำ %	สูง %						ต่ำ %	สูง %
สำนักงานที่ดิน	4,981	7.2	7.10	8.10	4.00	6.70	8.30	4,509	12.30	15.10	11.70	9.90	12.50	11.80
สถานีตำรวจ	6,005	6.1	6.80	5.50	6.20	5.50	6.70	4,623	8.50	9.60	7.80	9.00	7.20	10.50
ศุลกากร	623	2.4	5.00	0.40	0.00	0.90	3.30	435	10.30	4.30	8.10	19.70	7.80	11.70
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	8,881	1.9	2.20	2.00	0.50	1.80	2.30	8,048	7.70	7.80	7.70	7.30	8.30	7.00
หน่วยงานบริการเก็บขยะ มูลฝอย	970	0.8	2.20	0.00	0.00	2.00	0.50	1,011	2.80	1.70	0.00	7.40	0.90	4.60
โรงเรียนของรัฐบาล	6,606	0.8	1.00	1.00	0.00	0.70	1.20	5,138	1.50	2.20	1.20	1.60	0.90	3.20
องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ)	9,116	0.8	1.30	5.60	0.00	0.70	0.90							
สรรพากร	4,380	0.6	0.50	0.80	0.00	0.40	0.70	4,211	2.00	3.90	0.40	2.10	0.80	2.60
โรงพยาบาลของรัฐบาล	14,998	0.3	0.70	0.10	0.00	0.20	0.40	9,788	0.70	0.40	0.80	0.60	0.80	0.30
กรมชลประทาน	365	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	131	3.10	0.00	5.40	0.00	5.40	0.00
ไปรษณีย์								6,286	0.10	0.40	0.00	0.00	0.10	0.20

	2557							2542						
	ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่ %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		ยอดรวมผู้ ที่ไปติดต่อ (000)	รวมทุก พื้นที่ %	ในเขต เทศบาล %	นอกเขต เทศบาล %	กรุงเทพฯ %	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน	
						ต่ำ %	สูง %						ต่ำ %	สูง %
โทรศัพท์สาธารณะ								4,243	0.30	0.60	0.10	0.20	0.10	0.50
หนังสือเดินทาง								561	2.10	0.60	6.00	1.00	0.00	3.30
ไฟฟ้า								4,299	1.00	0.70	1.40	0.20	1.20	0.60
อำเภอ								9,083	1.90	1.00	2.30	1.60	2.10	1.20
ประปา								1,988	0.40	0.20	0.00	0.80	0.00	0.60

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกในแต่ละครั้ง แยกตามหน่วยงาน

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บ (บาท)						มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บ (บาท)					
ศุลกากร	10538.26	9561.99	21001.19	0.00	200.02	12398.85	8428.00	3059.00	201.00	13025.00	188.00	11789.00
สรรพากร	2380.62	1494.15	2815.29	0.00	1078.87	2928.48	6287.00	4939.00	753.00	11403.00	457.00	7861.00
สำนักงานที่ดิน	5341.22	9561.72	3310.65	2014.99	2368.27	9781.82	3179.00	7056.00	1430.00	1489.00	2905.00	3931.00
สถานีตำรวจ	4919.32	8034.95	3212.59	1738.65	4363.17	5885.84	9588.00	7921.00	13414.00	2688.00	14773.00	3655.00
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ทะเบียนรถ)	1103.14	1176.17	1083.18	875.80	1225.98	1077.27	586.00	784.00	447.00	851.00	390.00	1092.00
โรงพยาบาลของรัฐบาล	513.18	623.90	100.00	0.00	373.34	891.80	786.00	124.00	634.00	2478.00	616.00	1161.00
โรงเรียนของรัฐบาล	11796.36	5739.96	14408.76	0.00	1228.97	19817.96	1394.00	2943.00	295.00	1293.00	83.00	2322.00
หน่วยงานบริการเก็บขยะมูลฝอย	701.58	701.58	0.00	0.00	793.83	0.00	295.00	378.00		255.00	21.00	377.00
กรมชลประทาน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	45.00		45.00		45.00	
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ)	2,265.15	3,414.00	668.51	-	1,873.61	2,696.05						
ประปา							880.00	1,000.00		859.00		859.00

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บ (บาท)						มูลค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บ (บาท)					
ไฟฟ้า							721.00	664.00	767.00	300.00	803.00	450.00
หนังสือเดินทาง							647.00	500.00	800.00	300.00		647.00
อำเภอ							639.00	2,225.00	517.00	173.00	374.00	1,198.00
โทรศัพท์สาธารณะ							288.00	423.00	-	-	-	343.00
ไปรษณีย์							66.00	66.00			90.00	50.00

ตารางที่ 22 เงินสินบนทั้งสิ้นที่ครัวเรือนถูกเรียกในปีที่ผ่านมา แยกตามหน่วยงานและพื้นที่

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	เงินสินบนที่ถูกเรียกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)						เงินสินบนที่ถูกเรียกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)					
ศุลกากร	155.46	129.02	26.44	0.00	0.45	155.01	523.00	44.00	2.00	477.00	4.00	517.00
สรรพากร	59.17	12.22	46.95	0.00	7.94	51.22	3,535.00	960.00	17.00	2,557.00	14.00	3,451.00
สำนักงานที่ดิน	1,921.87	1,148.41	742.13	31.33	437.72	1,459.55	5,141.00	4,297.00	714.00	130.00	4,189.00	903.00
สถานีตำรวจ	1,792.34	1,191.21	491.32	109.81	722.73	1,015.16	4,790.00	1,728.00	2,703.00	360.00	3,259.00	1,507.00
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	190.13	80.47	97.31	12.34	91.73	94.35	662.00	147.00	232.00	282.00	418.00	242.00
โรงพยาบาลของรัฐบาล	19.70	18.89	0.81	0.00	6.66	12.56	84.00	1.00	61.00	21.00	68.00	7.00
โรงเรียนของรัฐบาล	640.40	93.91	546.50	0.00	24.70	612.41	190.00	161.00	11.00	18.00	3.00	187.00
หน่วยงานบริการเก็บขยะมูลฝอย	5.37	5.37	0.00	0.00	4.29	0.00	50.00	38.00	-	12.00	1.00	48.00
กรมชลประทาน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-	-	-	0.00	0.00
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ)	159.53	139.83	19.70	0.00	69.13	90.40						

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	เงินสินบนที่ถูกเรียกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)						เงินสินบนที่ถูกเรียกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)					
ที่ว่าการอำเภอ							356.00	38.00	303.00	15.00	193.00	46.00
ไฟฟ้า							44.00	5.00	28.00	11.00	26.00	18.00
หนังสือเดินทาง							10.00	0.00	6.00	3.00	-	10.00
ประปา							7.00	2.00	-	5.00	-	5.00
โทรศัพท์สาธารณะ							4.00	4.00	-	-	-	4.00
ไปรษณีย์							3.00	3.00	-	-	2.00	1.00

ตารางที่ 23 เงินสินบนทั้งสิ้นที่ครัวเรือนถูกเรียกในปีที่ผ่านมา แยกตามหน่วยงานและระดับของรายได้ครัวเรือน

	2557								2542				
	ระดับรายได้ของครัวเรือน (บาท/เดือน)								ระดับรายได้ของครัวเรือน (บาท/เดือน)				
	<2,500	2501-5,000	5001-10000	10001-20000	20,001-50,000	50,001-100000	>100000	รวม	<2,500	2,500-10,000	10,001-50,000	>50,000	รวม
	เงินสินบนที่ถูกเรียกกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)								เงินสินบนที่ถูกเรียกกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)				
ศุลกากร	0	0.00	0.45	0.00	0.35	154.66	0	155	2.00	2.00	371.00	146.00	521.00
สรรพากร	0	0.00	0.45	7.49	15.58	11.93	24	59	-	14.00	986.00	2,466.00	3,465.00
สำนักงานที่ดิน	0	37.04	321.67	79.01	617.63	563.04	279	1897	627.00	3,562.00	695.00	208.00	5,093.00
สถานีตำรวจ	0	218.41	138.84	365.48	690.10	295.88	29	1738	100.00	3,159.00	1,425.00	83.00	4,766.00
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียน รถ)	0	1.96	48.02	41.75	73.42	19.54	1	186	87.00	331.00	224.00	18.00	661.00
โรงพยาบาลของ รัฐบาล	0	0.00	1.00	5.66	3.87	8.69	0	19	4.00	64.00	7.00	-	75.00
โรงเรียนของ รัฐบาล	0	0.00	2.98	21.71	411.24	201.18	0	637	0.00	2.00	177.00	10.00	190.00
หน่วยงานบริการ เก็บขยะมูลฝอย	0	0.00	0.00	4.29	0.00	0.00	0	4	-	1.00	4.00	44.00	49.00
กรมชลประทาน	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0	-	0.00	-	-	0.00

	2557								2542				
	ระดับรายได้ของครัวเรือน (บาท/เดือน)								ระดับรายได้ของครัวเรือน (บาท/เดือน)				
	<2,500	2501-5,000	5001-10000	10001-20000	20,001-50,000	50,001-100000	>100000	รวม	<2,500	2,500-10,000	10,001-50,000	>50,000	รวม
	เงินสินบนที่ถูกเรียกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)								เงินสินบนที่ถูกเรียกรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)				
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภา กทม. (กรุงเทพฯ)	0	0.00	4.59	64.54	82.12	8.28	0	160					
อำเภอ									5.00	188.00	45.00	1.00	239.00
ไฟฟ้า									14.00	12.00	7.00	11.00	44.00
หนังสือเดินทาง									-	-	7.00	3.00	10.00
ประปา									-	-	3.00	2.00	5.00
โทรศัพท์สาธารณะ									-	-	4.00	-	4.00
ไปรษณีย์									-	2.00	1.00	-	3.00
Total									839.00	7,337.00	3,956.00	2,992.00	15,125.00
ยอดรวม ไม่นับผู้ที่ ไม่เปิดเผยรายได้ (‘000)									4,044.00	6,812.00	3,885.00	359.00	15,100.00

ตารางที่ 24 การจัดอันดับคุณภาพบริการ การร้องเรียน และการเรียกสินบน แยกตามหน่วยงาน

	2557						
	จำนวนครัวเรือนที่ ไปติดต่อ/ปี (000)	อันดับ คุณภาพ บริการ จาก 1-7	อันดับการ ปรับปรุงคุณภาพ บริการ จาก 1-7	% ผู้ไปติดต่อที่มี การร้องเรียน %	ครัวเรือนที่ถูกเรียก สินบน/ครัวเรือนที่ไป ติดต่อ %	ถูกเรียกสินบนเฉลี่ย ครั้งต่อปี	ถูกเรียกสินบนเฉลี่ย (ไม่นับรวมที่ไม่เคยถูก เรียกเก็บ) ครั้งต่อปี
ศุลกากร	615.16	5.51	5.40	22.50	2.40	0.05	2.06
สรรพากร	4,452.58	5.71	5.67	6.20	0.60	0.01	1.94
สำนักงานที่ดิน	5,084.88	5.33	5.31	10.50	8.20	0.11	1.49
สถานีตำรวจ	6,167.50	4.89	4.79	13.90	6.10	0.10	1.59
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	9,018.85	5.54	5.56	6.80	2.00	0.03	1.29
โรงพยาบาลของรัฐบาล	15,360.48	5.25	5.22	11.40	0.30	0.00	1.45
โรงเรียนของรัฐบาล	6,789.72	5.70	5.69	6.90	0.90	0.01	1.64
หน่วยงานบริการเก็บ ขยะมูลฝอย	1,009.98	5.50	5.67	9.10	1.20	0.04	3.51
กรมชลประทาน	371.44	5.69	5.79	6.90	0.00	0.00	-
องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภา กทม. (กรุงเทพฯ)	9,308.80	5.69	5.60	7.40	0.80	0.01	1.56

	2542								
	จำนวนครัวเรือนที่ ไปติดต่อ (000)	การ ติดต่อ เฉลี่ย ครั้ง/ปี	อันดับ คุณภาพ บริการ จาก 1-7	อันดับการ ปรับปรุง คุณภาพบริการ จาก 1-7	% ผู้ไป ติดต่อที่มี การ ร้องเรียน %	ครัวเรือนที่ถูก เรียกสินบน/ ครัวเรือนที่ไป ติดต่อ %	ถูกเรียก สินบน เฉลี่ย ครั้งต่อปี	มูลค่าสินบท เฉลี่ยที่ถูก เรียกต่อครั้ง บาท	ยอดรวมมูลค่า สินบนที่ถูกเรียกเก็บ ต่อปี ล้านบาท
ศุลกากร	435	2.70	4.24	4.57	1.60	10.30	1.40	8,428.00	523.00
สรรพากร	4,211	2.00	4.99	5.03	3.10	2.00	6.70	6,287.00	3,535.00
สำนักงานที่ดิน	4,509	2.40	4.46	4.63	3.80	12.30	2.90	3,179.00	5,141.00
สถานีตำรวจ	4,623	2.60	4.35	4.47	5.00	8.50	1.30	9,588.00	4,709.00
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	8,048	1.40	4.92	5.02	0.90	7.70	1.80	586.00	662.00
โรงพยาบาลของรัฐบาล	9,788	4.30	4.73	4.80	1.70	0.70	1.60	786.00	84.00
โรงเรียนของรัฐบาล	5,138	3.00	5.34	5.42	0.90	1.50	1.70	1,394.00	187.00
หน่วยงานบริการเก็บ ขยะมูลฝอย	1,011	8.60	4.92	4.92	7.00	2.80	6.00	295.00	50.00
กรมชลประทาน	131	3.10	5.44	4.94	-	3.10	-	45.00	0.00
อำเภอ	9,083	3.40	5.09	5.20	1.00	1.90	3.20	639.00	356.00
ไฟฟ้า	4,299	7.30	5.10	5.26	3.30	1.00	1.40	721.00	44.00
หนังสือเดินทาง	561	1.90	5.11	5.28	2.80	2.10	1.30	647.00	10.00

	2542								
	จำนวนครัวเรือนที่ ไปติดต่อ (000)	การ ติดต่อ เฉลี่ย ครั้ง/ปี	อันดับ คุณภาพ บริการ จาก 1-7	อันดับการ ปรับปรุง คุณภาพบริการ จาก 1-7	% ผู้ไป ติดต่อที่มี การ ร้องเรียน %	ครัวเรือนที่ถูก เรียกสินบน/ ครัวเรือนที่ไป ติดต่อ %	ถูกเรียก สินบน เฉลี่ย ครั้งต่อปี	มูลค่าสินบท เฉลี่ยที่ถูก เรียกต่อครั้ง บาท	ยอดรวมมูลค่า สินบนที่ถูกเรียกเก็บ ต่อปี ล้านบาท
ประปา	1,988	7.50	4.75	4.84	5.40	0.40	1.00	880.00	7.00
โทรศัพท์สาธารณะ	4,243	9.20	5.25	5.28	2.90	0.30	1.10	288.00	4.00
ไปรษณีย์	6,286	6.40	5.56	5.58	0.70	0.10	7.20	66.00	3.00

ตารางที่ 25 มูลค่าสินบนที่ถูกเรียก แยกตามหน่วยงาน และขนาดของสินบน

	2557				2542			
	% สินบนทั้งสิ้นแยกตามขนาด (บาท)				% สินบนทั้งสิ้นแยกตามขนาด (บาท)			
	>100,000	10,000- 100,000	1,000- 10,000	<1,000	>100,000	10,000- 100,000	1,000- 10,000	<1,000
ศุลกากร	0	21.82	51.06	27.12	59.00	33.00	8.00	0.00
สรรพากร	0	0	64.15	35.85	88.00	10.00	2.00	0.00
สำนักงานที่ดิน	0.35	6.75	42.95	49.96	58.00	28.00	13.00	1.00
สถานีตำรวจ	0	9.74	48.38	41.89	63.00	29.00	7.00	1.00
กรมการขนส่ง (ใบขับขี่ ทะเบียนรถ)	0	0	19.70	80.30	-	48.00	32.00	20.00
โรงพยาบาลของรัฐบาล	0	0	9.80	90.20	-	52.00	36.00	12.00
โรงเรียนของรัฐบาล	0	31.60	20.10	48.30	-	67.00	28.00	5.00
หน่วยงานบริการเก็บขยะมูลฝอย	0	0	0	100.00	-	74.00	12.00	14.00
กรมชลประทาน	-	-	-	-	-	-	-	100.00
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และสภากทม. (กรุงเทพฯ)	0.00	11.03	12.93	76.05				
อำเภอ					-	82.00	14.00	4.00
ไฟฟ้า					-	-	81.00	19.00
หนังสือเดินทาง					-	-	-	100.00

	2557				2542			
	% สิ้นบนทั้งสิ้นแยกตามขนาด (บาท)				% สิ้นบนทั้งสิ้นแยกตามขนาด (บาท)			
	>100,000	10,000- 100,000	1,000- 10,000	<1,000	>100,000	10,000- 100,000	1,000- 10,000	<1,000
ประปา					-	-	72.00	28.00
โทรศัพท์สาธารณะ					-	-	45.00	55.00
ไปรษณีย์					-	-	54.00	46.00
รวมทั้งสิ้น					61.00	27.00	10.00	2.00

ตารางที่ 26 การเรียกสินบน แยกตามระดับรายได้ของครัวเรือน

	2557							
	รายได้/เดือนของครัวเรือน (บาท)							
	รวมทุก ระดับ	< 2,500	2,501- 5,000	5,001- 10,000	10,001- 20,000	20,001- 50,000	50,001- 100,000	>100,000
% ครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน	4.8	0	3.1	4.1	4.4	5.4	7.6	15.7
สินบนที่ถูกเรียก คิดเป็น % ของรายได้ต่อปี (ทุกครัวเรือน)	0.86	0	2.03	1.31	0.38	0.65	0.92	4.2
สินบนที่ถูกเรียก คิดเป็น % ของรายได้ต่อปี (เฉพาะครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนเท่านั้น)	17.66	0	64.72	30.39	8.87	12.04	11.84	27.62

	2542							
	รายได้/เดือนของครัวเรือน (บาท)							
	รวมทุก ระดับ	< 2,500	2,501- 5,000	5,001- 10,000	10,001- 20,000	20,001- 50,000	50,001- 100,000	>100,000
% ครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน	10.00	9.00	10.00	9.40	11.60	11.40	20.10	6.70
สินบนที่ถูกเรียก คิดเป็น % ของรายได้ต่อปี (ทุกครัวเรือน)	1.30	1.40	2.90	0.90	0.40	0.40	1.20	0.00
สินบนที่ถูกเรียก คิดเป็น % ของรายได้ต่อปี (เฉพาะครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนเท่านั้น)	13.54	15.31	29.25	9.74	3.53	3.08	5.99	0.05

ตารางที่ 27 วิธีการเรียกสินบน (หัวหน้าครัวเรือนที่สามารถระบุวิธี) (ร้อยละ)

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
เจ้าหน้าที่จะเรียกร้องให้จ่ายหรือบอกเป็นนัยๆ	46.65	51.80	41.45	58.08	44.41	49.17	53.90	49.10	55.40	55.90	54.20	53.50
รู้สึกว่าจะต้องให้โดยเจ้าหน้าที่ไม่ได้ร้องขอ	36.05	34.15	37.63	34.07	37.39	35.11	60.50	61.30	60.10	60.80	61.10	59.70
เป็นเรื่องที่รู้ล่วงหน้าว่าต้องจ่ายแบบใดและต้องจ่ายเท่าใด	31.78	29.61	31.79	41.43	32.41	32.13	43.30	46.10	44.30	36.70	42.90	44.30

ตารางที่ 28 ท่านมั่นใจได้มากน้อยเพียงใดว่าการจ่ายสินบนจะได้ผลตามที่ต้องการ (ร้อยละ)

	2557					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง
ผู้ตอบ						
ได้ผล	15.56	15.12	17.95	7.87	16.15	15.62
ไม่ได้ผล	84.44	84.88	82.05	92.13	83.85	84.38
ยอดรวมผู้ตอบ	19,994,708	6,680,938	10,459,303	2,854,467	11,727,805	7,312,899
ผู้เคยถูกเรียกสินบน						
ได้ผล	14.94	15.12	15.69	9.93	13.90	18.19
ไม่ได้ผล	85.06	84.88	84.31	90.07	86.10	81.81
ยอดรวมผู้ตอบ	952,043	383,204	483,074	85,765	453,172	435,845
	2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง
ผู้ตอบ						
ไม่มั่นใจ (ร้อยละ)	22.20	20.50	20.50	30.20	20.10	24.60
กลางๆ (ร้อยละ)	25.30	22.90	27.30	21.20	25.90	23.20
มั่นใจ (ร้อยละ)	52.60	56.60	52.10	48.60	54.00	52.50

	2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง
คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)	4.70	4.80	4.70	4.40	4.80	4.60
ยอดรวมผู้ตอบ (000)	14,757	3,428	8,833	2,495	10,147	3,949
ผู้เคยถูกรื้อถอน						
ไม่มั่นใจ (ร้อยละ)	14.70	20.40	10.30	20.30	11.60	21.50
กลางๆ (ร้อยละ)	18.00	13.40	21.40	13.70	17.40	16.80
มั่นใจ (ร้อยละ)	67.40	66.20	68.30	66.00	71.00	61.80
คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)	5.40	5.20	5.50	5.10	5.60	5.00
ยอดรวมผู้ตอบ (000)	1,571	413	413	272	1,022	501

ตารางที่ 29 ครั้วเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยเรียน

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครั้วเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครั้วเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
อนุบาล	26.80	26.21	28.00	23.08	26.61	28.36	12.40	13.30	13.30	8.50	13.00	11.60
ประถมศึกษา	48.85	48.22	48.50	51.96	48.99	48.78	30.90	29.60	33.30	24.70	34.70	21.90
มัธยมศึกษา	44.71	43.69	44.51	48.19	43.15	47.79	28.10	28.00	29.80	22.70	28.60	27.60
ปริญญาตรี	17.32	18.95	16.02	18.86	16.26	18.71	9.80	12.50	7.90	12.70	7.50	16.50
ปวช, ปวส	3.14	4.23	3.37	0.17	3.46	2.78	6.20	7.10	6.00	5.90	6.00	7.00
อยู่ในวัยเรียน	54.94	53.11	58.30	46.85	55.89	54.47	64.40	64.00	66.00	53.80	65.90	59.20
จำนวนสมาชิกในครั้วเรือนที่อยู่ในวัยเรียนเฉลี่ยต่อครั้วเรือน (คน)	1.07	1.00	1.01	1.52	0.99	1.20	1.10	1.20	1.20	1.00	1.20	1.10
ครั้วเรือนทั้งหมด (000)	11,127	3,600	6,183	1,344	6,639	4,022	15,878	3,615	9,438	2,825	10,864	4,236

ตารางที่ 30 การจ่ายแป๊ะเจี๊ยะเพื่อให้ได้ที่เรียน

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
เคยจ่ายเงินเพื่อให้ได้เรียนในโรงเรียนรัฐบาล (ร้อยละ)	1.65	1.88	1.80	0.37	1.42	2.18	2.80	4.60	1.70	4.30	2.20	4.70
อัตราเฉลี่ยที่จ่ายต่อครัวเรือน (บาท)	8,904.91	5,906.00	10,395.00	12,631.00	4,066.00	14,666.00	10,277.00	9,016.00	4,872.00	20,022.00	10,462.00	10,435.00
จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	1,514.36	348.02	1,103.33	63.01	367.63	1,142.35	2,627.00	965.00	422.00	1,239.00	1,391.00	1,227.00
เคยจ่ายเงินพิเศษที่โรงเรียน (ร้อยละ)	4.37	5.18	4.21	2.90	4.48	4.09	4.50	6.10	3.80	5.10	3.80	7.20
อัตราเฉลี่ยที่จ่ายต่อครัวเรือน (บาท)	2,447.43	2,059.00	2,638.00	3,071.00	1,062.00	5,298.00	1,195.00	714.00	899.00	2,957.00	718.00	1,835.00
จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	1,175.89	379.47	687.41	109.02	315.69	842.42	499.00	93.00	194.00	212.00	172.00	327.00
ครัวเรือนที่มี	11,127	3,600	6,183	1,344	6,639	4,022	10,051	2,314	6,223	1,513	7,150	2,508

	2557						2542					
	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
สมาชิกอยู่ในวัย เรียน (000)												

ตารางที่ 31 ความเห็นต่อระบบการศึกษาของรัฐ

	2557							2542						
	จำนวน รวม (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน		จำนวน รวม (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของ ครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)							คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)						
ครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยเรียน														
ระบบการศึกษา ของรัฐบาลมีคุณภาพ ดีขึ้น (7) หรือแย่ ลง (1) ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา	11,127	4.81	4.78	4.80	4.90	4.88	4.68	10,052	4.98	4.96	5.03	4.79	5.07	4.75
ระบบการศึกษา ของรัฐบาลมี ค่าใช้จ่ายถูก (1) หรือแพง (7)	11,127	3.76	3.82	3.75	3.63	3.76	3.74	10,048	3.89	3.86	4.01	3.46	3.94	3.75
ครัวเรือนที่เคยจ่ายเงินพิเศษที่โรงเรียน														
ระบบการศึกษา ของรัฐบาลมีคุณภาพ ดีขึ้น (7) หรือแย่ ลง (1)	486	4.14	3.88	4.20	5.05	4.16	4.20	675	4.62	4.88	4.50	4.52	4.91	4.23
ระบบการศึกษา ของรัฐบาลมี	486	4.38	4.61	4.18	4.61	4.40	4.40	675	4.25	4.16	4.47	3.80	4.26	4.23

	2557							2542						
	จำนวน	รวมทุก	ในเขต	นอกเขต		ระดับรายได้ของ		จำนวน	รวมทุก	ในเขต	นอกเขต		ระดับรายได้ของ	
	รวม	พื้นที่	เทศบาล	เทศบาล		ครัวเรือน		รวม (000)	พื้นที่	เทศบาล	เทศบาล		ครัวเรือน	
	(000)				กรุงเทพฯ	ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
		คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)							คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)					
ค่าใช้จ่ายต่ำ (1) หรือสูง (7)														

ตารางที่ 32 ความคิดเห็นของครัวเรือนต่อกระบวนการยุติธรรม (ระบบตุลาการ)

	2557							
	คะแนน 1-7							
	1	2	3	4	5	6	7	
กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ	10.46	14.55	14.85	23.51	9.65	15.59	11.38	กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่เชื่อถือไม่ได้
กระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากระบบราชการ	7.59	11.78	12.41	29.40	11.72	15.59	11.51	กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นอิสระจากระบบราชการ
กระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและคนรวยเท่านั้น	14.50	10.98	10.00	17.17	9.68	14.85	22.81	กระบวนการยุติธรรมมีไว้เพื่อคนทุกคน
ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีความสุจริต	9.53	11.63	14.03	39.56	11.78	8.01	5.46	ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่สุจริต
อัยการส่วนใหญ่สุจริต	8.75	10.62	12.15	42.41	12.57	7.74	5.75	อัยการส่วนใหญ่ไม่สุจริต
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้			
					ต่ำ	สูง		
กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ	4.00	3.95	3.80	4.83	3.85	4.20	กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่เชื่อถือไม่ได้	
กระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากระบบราชการ	4.19	4.16	4.08	4.65	3.97	4.50	กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นอิสระจากระบบราชการ	
กระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและคนรวยเท่านั้น	4.32	4.28	4.49	3.81	4.47	4.12	กระบวนการยุติธรรมมีไว้เพื่อคนทุกคน	
ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีความสุจริต	3.78	3.78	3.68	4.16	3.72	3.87	ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่สุจริต	
อัยการส่วนใหญ่สุจริต	3.86	3.82	3.76	4.27	3.78	3.96	อัยการส่วนใหญ่ไม่สุจริต	

	2542							
	คะแนน 1-7							
	1	2	3	4	5	6	7	
กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ	17.50	17.50	13.60	33.10	7.00	5.70	5.70	กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่เชื่อถือไม่ได้
กระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากระบบราชการ	11.40	9.40	9.20	39.50	12.30	9.30	8.90	กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นอิสระจากระบบราชการ
กระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและคนรวยเท่านั้น	14.40	7.80	9.70	23.60	8.80	12.90	22.80	กระบวนการยุติธรรมมีไว้เพื่อคนทุกคน
ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีความสุจริต	18.40	15.80	12.30	37.60	6.00	5.10	4.70	ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่สุจริต
อัยการส่วนใหญ่สุจริต	13.90	12.40	11.70	42.60	7.90	5.80	5.80	อัยการส่วนใหญ่ไม่สุจริต
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	รายได้			
					ต่ำ	สูง		
กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ	3.34	3.32	3.26	3.63	3.32	3.4	กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่เชื่อถือไม่ได้	
กระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากระบบราชการ	3.96	3.93	3.92	4.1	4.03	3.77	กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นอิสระจากระบบราชการ	
กระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและคนรวยเท่านั้น	4.34	4.36	4.47	3.92	4.32	4.3	กระบวนการยุติธรรมมีไว้เพื่อคนทุกคน	
ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีความสุจริต	3.31	3.25	3.29	3.47	3.28	3.25	ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่สุจริต	
อัยการส่วนใหญ่สุจริต	3.59	3.67	3.53	3.67	3.68	3.69	อัยการส่วนใหญ่ไม่สุจริต	

ตารางที่ 33 ความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรม

	2557			
	ร้อยละของผู้ที่ให้คะแนนกลางๆ			
	รวม	กรุงเทพฯ	ผู้ที่เคยขึ้นศาล*	
กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ	43.70	42.20	50.80	กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่เชื่อถือไม่ได้
กระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากระบบราชการ	54.30	47.70	50.90	กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นอิสระจากระบบราชการ
กระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและคนรวยเท่านั้น	35.30	44.50	31.90	กระบวนการยุติธรรมมีไว้เพื่อคนทุกคน
ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีความสุจริต	60.30	73.70	55.90	ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่สุจริต
อัยการส่วนใหญ่สุจริต	62.60	72.90	57.20	อัยการส่วนใหญ่ไม่สุจริต
*ผู้ที่เคยขึ้นศาลในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 6.2 ของกลุ่มตัวอย่าง)				

	2542			
	ร้อยละของผู้ที่ให้คะแนนกลางๆ			
	รวม	กรุงเทพฯ	ผู้ที่เคยขึ้นศาล*	
กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่น่าเชื่อถือ	33.00	30.00	29.00	กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบที่เชื่อถือไม่ได้
กระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากระบบราชการ	40.00	31.00	33.00	กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นอิสระจากระบบราชการ
กระบวนการยุติธรรมมีไว้สำหรับผู้มีอำนาจและคนรวยเท่านั้น	24.00	16.00	16.00	กระบวนการยุติธรรมมีไว้เพื่อคนทุกคน
ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีความสุจริต	35.00	35.00	35.00	ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่สุจริต
อัยการส่วนใหญ่สุจริต	43.00	37.00	39.00	อัยการส่วนใหญ่ไม่สุจริต
*ผู้ที่เคยขึ้นศาลในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 7.5 ของกลุ่มตัวอย่าง)				

ตารางที่ 34 การขึ้นศาลใน 2 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ)

	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
เคยขึ้นศาล	6.20	6.22	7.00	2.85	6.12	6.62	7.50	9.10	6.50	8.80	6.90	8.90
1 -2 ครั้ง	5.10	5.19	5.82	2.25	5.10	5.37	7.10	8.60	6.30	7.80	6.40	8.50
3-5 ครั้ง	0.70	0.73	0.82	0.47	0.72	0.88	0.30	0.20	-	0.90	0.20	0.50
มากกว่า 5 ครั้ง	0.30	0.31	0.36	0.12	0.30	0.37	0.20	0.30	0.20		0.20	

ตารางที่ 35 ฐานะในการขึ้นศาล (ร้อยละ)

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
โจทก์	42.30	49.65	36.78	53.57	36.91	50.38	42.20	35.00	43.40	48.70	38.80	48.80
จำเลย	57.70	50.35	63.22	46.43	63.09	49.62	57.80	65.00	56.60	51.30	61.20	51.20
คดีอาญา	49.00	46.62	51.19	40.27	51.02	47.13	47.20	42.30	55.40	33.50	51.00	37.30
คดีแพ่ง	51.00	53.38	48.81	59.73	48.98	52.87	49.70	54.10	41.50	63.80	45.30	60.20
จำนวนคดีที่มีการเรียกสินบน	49.10	52.45	46.55	77.56	42.70	64.63	30.70	27.60	33.60	27.50	29.60	33.00
จำนวนผู้ที่เคยขึ้นศาล (000)	1,246	422	742	82	726	489	1,188	330	611	248	745	377

ตารางที่ 36 คอรัปชันในกระบวนการยุติธรรม

2557				
	ร้อยละของครัวเรือนทั้งสิ้น	จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น		
ครัวเรือนทั้งสิ้น	100.00	20,252,002		
ผู้ที่เคยขึ้นศาล	6.15	1,245,801		
เทียบกับครัวเรือนที่เคยขึ้นศาล (1.2 ล้านครัวเรือน)				
	ร้อยละของครัวเรือนที่เคยขึ้นศาล	จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น	บาท	รวม
ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน	10.80	134,427		
ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนและจำนวนเงินที่ต้องการ	10.75	129,177		
- จำนวนสินบนที่เรียกเฉลี่ย (บาท)			28,371.15	3,665 ล้านบาท
ร้อยละของผู้จ่ายสินบนที่ระบุมูลค่าของสินทรัพย์ที่พิพาทกัน	4.90	1,245,801		
- มูลค่าของสินทรัพย์โดยเฉลี่ย (บาท)	171,055.81			
- จำนวนสินบนที่เรียกร้องโดยเฉลี่ย (บาท)	11,215.53			
- สินบนคิดเป็นร้อยละของมูลค่าทรัพย์สิน	6.56			

2542				
	ร้อยละของครัวเรือนทั้งสิ้น	จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น		
ครัวเรือนทั้งสิ้น	100.00	15,878,000		
ผู้ที่เคยขึ้นศาล	7.50	1,181,000		
เทียบกับครัวเรือนที่เคยขึ้นศาล (1.2 ล้านครัวเรือน)				
	ร้อยละของครัวเรือนที่เคยขึ้นศาล	จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น	บาท	รวม
ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน	30.7	364000		
ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนและจำนวนเงินที่ต้องการ	10.75	205,000		
- จำนวนสินบนที่เรียกเฉลี่ย (บาท)			34,531	6,600 ล้านบาท
- ค่าใช้จ่ายปกติในการดำเนินคดีเฉลี่ย (บาท)			32,003	
ร้อยละของผู้จ่ายสินบนที่ระบุมูลค่าของสินทรัพย์ที่พิพาทกัน	8.9			
- มูลค่าของสินทรัพย์โดยเฉลี่ย (บาท)	542,598			
- จำนวนสินบนที่เรียกร้องโดยเฉลี่ย (บาท)	19,133			
- สินบนคิดเป็นร้อยละของมูลค่าทรัพย์สิน	3.5			

หมายเหตุ : หัวหน้าครัวเรือนบางคนไม่ได้เปิดเผยจำนวนเงิน คิดเฉพาะจำนวนเงินที่มีการเปิดเผย

ตารางที่ 37 การจ่ายสินบนเพื่อเปลี่ยนผลของคดีในชั้นศาล

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	% คดีที่มีการเรียกสินบน						% คดีที่มีการเรียกสินบน					
จ่ายสินบนให้กับ												
1. ผู้พิพากษา	20.30	29.00	16.70	-	23.90	16.00	15.50		26.70		2.80	31.40
2. เลขาธิการ	3.40	0.00	4.80	-	-	7.40	13.70	13.70	18.00		6.00	27.10
3. เสมียน	11.80	0.00	16.70	-	15.60	7.40	15.70	21.90	18.00		9.60	27.10
4. อัยการ	20.60	6.60	22.20	100.00	3.60	39.10	47.00	63.30	48.10	20.70	23.10	83.90
5. ตำรวจ							21.10	37.10	8.80	38.40	21.10	25.00
6. อื่น ๆ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	23.10	20.50	23.50	25.60	24.60	13.60
มูลค่าเฉลี่ย (บาท)												
1. ผู้พิพากษา	13,500.63	19,355.67	9,328.03	-	13,722.42	13,109.71	24,489.00		24,489.00		10,000.00	25,411.00
2. เลขาธิการ	20,000.00	-	20,000.00	-	-	20,000.00	21,829.00	30,000.00	19,286.00		30,000.00	
3. เสมียน	7,193.64	-	7,193.64	-	2,000.00	20,000.00	22,369.00	30,000.00	18,571.00		30,000.00	
4. อัยการ	17,686.28	18,000.00	17,108.30	20,000.00	18,000.00	17,655.07	25,245.00	32,883.00	18,205.00	36,785.00	17,886.00	
5. ตำรวจ							15,887.00	10,216.00	15,232.00	20,950.00	22,661.00	9,382.00
6. อื่น ๆ	47,836.35	37,070.36	52,459.82	30,000.00	42,245.19	55,915.11	46,191.00	14,382.00	49,045.00	73,377.00	45,480.00	

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	% คดีที่มีการเรียกสินบน						% คดีที่มีการเรียกสินบน					
ยอดรวม (ล้านบาท)												
1. ผู้พิพากษา	263.67	157.30	106.37	0.00	170.98	92.67	743.00	-	743.00	-	29.00	602.00
2. เลขาธิการ	65.81	0.00	65.81	0.00	0.00	65.80	585.00	191.00	394.00	-	191.00	394.00
3. เสมียน	82.03	0.00	82.03	0.00	16.23	65.80	685.00	305.00	380.00	-	305.00	380.00
4. อัยการ	363.02	33.43	259.00	70.60	33.43	329.60	2,030.00	962.00	797.00	270.00	248.00	1,765.00
5 ตำรวจ							552.00	112.00	155.00	285.00	386.00	166.00
6. อื่น ๆ	3,201.80	605.27	2,469.54	105.90	1,622.13	1,595.48	2,142.00	146.00	1,331.00	665.00	1,238.00	278.00
ยอดรวม (ล้านบาท)	3,976.33	795.99	2,982.75	176.50	1,842.76	2,149.36	6,737.00	1,717.00	3,800.00	1,220.00	2,398.00	3,586.00
รวมครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนและระบุจำนวนเงิน (000)							200.00	35.00	50.00	115.00	111.00	75.00

ตารางที่ 38 การจ่ายสินบนในการดำเนินคดีในชั้นศาล

	2557				2542			
	ประมาณการจากจำนวนครัวเรือนที่มีคดีชั้นศาล (1,245,801 ครัวเรือน) จำนวนสินบนที่เรียก				ประมาณการจากจำนวนครัวเรือนที่มีคดีชั้นศาล (200,000 ครัวเรือน) จำนวนสินบนที่เรียก			
	ร้อยละ	จำนวน ครัวเรือน (000)	ค่าเฉลี่ย (บาท)	จำนวนรวม (ล้านบาท)	ร้อยละ	จำนวน ครัวเรือน (000)	ค่าเฉลี่ย (บาท)	จำนวนรวม (ล้านบาท)
จ่ายให้กับผู้พิพากษา	1.6	19530	13,500.63	263.67	15.50	31.00	24,489.00	743.00
จ่ายให้กับเลขานุการ	0.1	3290	20,000.00	65.81	13.70	27.00	21,829.00	585.00
จ่ายให้กับเสมียนศาล	0.9	11403	7,193.64	82.03	15.70	31.00	22,369.00	685.00
จ่ายให้กับอัยการ	2	20526	17,686.28	363.02	47.00	94.00	25,245.00	2,030.00
จ่ายให้กับตำรวจ					21.10	42.00	15,887.00	552.00
อื่นๆ	5.4	66932	47,836.35	3,108.08	23.10	46.00	46,191.00	2,142.00
รวม				3,882.60				6,737.00

ตารางที่ 39 การจ่ายโดยตรงให้กับผู้รับที่ถูกระบุ หรือเป็นการจ่ายผ่านคนกลาง

	จ่ายโดยตรง		จ่ายผ่านคนกลาง		สัดส่วนของการจ่ายโดยตรงต่อจ่ายผ่านคนกลาง	
	จำนวน	มูลค่าเฉลี่ย (บาท)	จำนวน	มูลค่าเฉลี่ย (บาท)	จำนวน	มูลค่าเฉลี่ย
ผู้พิพากษา	19,530	11,128	15,182	3,052	56	78
เลขานุการ	3,290	10,000	3,290	10,000	50	50
เสมียน	11,403	4,308	11,403	2,885	50	60
อัยการ	12,413	20,059	7,026	4,683	64	81
อื่นๆ	52,713	43,298	21,169	8,823	71	83

ตารางที่ 40 การจ่ายสินบนทำให้คำตัดสินเป็นไปตามที่ท่านต้องการหรือไม่

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	ร้อยละ						ร้อยละ					
ไม่มั่นใจเลย	41.11	32.04	44.64	38.78	41.56	36.20	33.30	19.10	38.90	36.70	31.50	33.80
กลางๆ	31.36	37.84	28.57	38.78	32.06	32.21	24.00	23.70	25.40	19.70	21.50	27.20
มั่นใจอย่างมาก	27.53	30.12	26.79	22.44	26.38	31.59	42.70	57.20	35.70	43.60	47.00	39.00
ค่าเฉลี่ย (ลำดับคะแนน 1-7)	3.62	3.97	3.51	3.29	3.65	3.75	4.10	4.60	4.00	3.80	4.20	4.20
จำนวนผู้ที่เคยถูกเรียกร้องสินบนในคดีชั้นศาลทั้งหมด (000)	1,344	379	894	71	744	600	320	85	180	56	180	121

ตารางที่ 41 สัดส่วนของผู้เคยคิดจะฟ้องศาลเพื่อแก้ไขข้อพิพาทแต่ในที่สุดล้มเลิกความคิดนี้

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
เคย (ร้อยละ)	2.20	2.09	2.51	1.17	1.87	2.75	5.20	7.00	4.30	6.20	4.70	7.10
จำนวนหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด (000)	19,278	6,426	10,055	2,797	11,325	6,988	15,878	3,615	9,438	2,825	10,864	4,236

ตารางที่ 42 อุปสรรคในกระบวนการยุติธรรม

	2557						2542						
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง	
		% ผู้ที่คิดว่ามีอุปสรรค							% ผู้ที่คิดว่ามีอุปสรรค				
1.ค่าน้ำร้อนน้ำชา หรือสินบนของกำนัน ส่วนแบ่ง ที่จะต้องจ่าย	62.70	80.90	50.80	80.10	57.80	67.80	69.30	59.40	78.00	63.40	72.40	62.00	
2. ค่าที่ปรึกษาทนาย	79.40	78.50	79.80	80.10	80.00	78.80	68.30	70.90	65.70	70.70	73.90	56.80	
3.หลักการคัดตัดสินของศาลไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง	70.10	78.50	65.20	73.90	69.90	70.30	77.20	72.30	81.50	74.30	78.00	74.30	
4.ความชำนาญและการเตรียมตัวที่ดีของผู้พิพากษา	65.40	67.10	62.00	84.70	61.10	69.70	45.60	41.10	49.20	43.70	43.90	48.80	
5. ความล่าช้าในการตัดสินคดี	79.50	89.20	72.90	91.00	76.00	83.10	81.40	73.70	90.50	71.60	80.20	82.30	
6. ไม่มีความแน่นอนในคำตัดสินของศาล	75.20	89.80	65.10	93.70	66.80	83.80	69.80	71.00	70.00	67.50	72.90	62.60	
7.อื่นๆ	100.00	100.00	100.00	0.00	100.00	0.00							
	ลำดับความสำคัญของอุปสรรค						ลำดับความสำคัญของอุปสรรค (คะแนน 1-7)						
1.ค่าน้ำร้อนน้ำชา หรือสินบนของกำนัน ส่วนแบ่ง ที่จะต้องจ่าย	4.55	4.53	4.49	5.07	4.53	4.57	5.20	5.00	5.20	5.20	5.30	5.10	

	2557						2542						
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง	
		% ผู้ที่คิดว่ามีอุปสรรค							% ผู้ที่คิดว่ามีอุปสรรค				
2. ค่าที่ปรึกษาทนาย	5.19	5.45	4.98	5.85	5.05	5.34	5.40	5.00	6.00	4.70	5.40	5.40	
3.หลักการคำตัดสินของศาลไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง	5.24	5.70	4.84	6.44	4.92	5.55	5.30	4.90	5.50	5.40	5.30	5.20	
4.ความชำนาญและการเตรียมตัวที่ดีของผู้พิพากษา	5.39	5.41	5.38	5.38	5.50	5.28	5.30	4.80	5.40	5.50	5.60	4.90	
5. ความล่าช้าในการตัดสินคดี	5.58	5.82	5.41	5.94	5.53	5.63	5.80	6.00	5.60	5.90	5.80	5.80	
6. ไม่มีความแน่นอนในคำตัดสินของศาล	5.58	5.87	5.41	5.68	5.52	5.64	5.40	5.00	5.50	5.60	5.30	5.50	
7.อื่นๆ	5.45	4.26	7.00	-	6.02	4.02							
ยอดรวมผู้ตัดสินใจไม่ดำเนินคดีในชั้นศาล (000)							828.00	252.00	401.00	175.00	510.00	299.00	

ตารางที่ 43 ทางเลือกในการแก้ปัญหาข้อพิพาทสำคัญใน 2 ปีที่ผ่านมา

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
8. จัดการโดยเพื่อน หรือญาติพี่น้อง	24.10	24.50	24.60	21.10	22.10	26.80	43.40	49.00	43.60	35.30	43.90	45.40
2. จัดการโดยผ่านเจ้าหน้าที่ตำรวจ	11.10	11.40	9.30	17.20	9.20	13.80	14.60	14.20	13.70	18.30	13.20	18.90
1. เจรจาส่วนตัว โดยอาศัยทนายความ	9.60	10.70	9.70	6.60	7.30	12.90	6.90	6.30	4.30	16.50	4.50	13.80
3. จัดการโดยได้รับคำแนะนำจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่	7.20	7.40	7.50	5.90	6.70	8.10	6.80	5.90	5.30	10.60	5.30	11.20
4. จัดการโดยกระทำตามคำแนะนำของบุคคลที่มีชื่อเสียง	5.10	5.00	5.30	4.50	4.60	5.70	4.70	4.50	3.90	7.40	3.90	6.80
6. จัดการโดยให้นักธุรกิจช่วย	2.10	2.20	1.70	3.10	1.60	2.60	1.70	2.60	0.70	3.60	1.00	3.60
9. จัดการโดยใช้การข่มขู่หรือใช้กำลัง	2.10	1.70	1.90	3.90	1.60	2.80	1.50	1.70	0.90	3.00	1.00	2.20
5. จัดการโดยบุคคลในกองทัพ	1.60	1.60	1.30	3.00	1.30	2.10	1.20	0.70	0.70	3.20	0.40	3.10
7. จัดการโดยเอ็นจีโอ	1.30	1.40	0.70	3.00	0.90	1.80	0.50	0.10	0.40	1.30	0.40	0.80
10. โดยวิธีอื่นๆ	0.50	33.90	40.50	21.30	36.40	36.20						
ยอดรวมผู้ตัดสินใจไม่ดำเนินคดีในชั้นศาล (000)							828.00	252.00	401.00	175.00	510.00	299.00

ตารางที่ 44 การซื้อเสียง

	2557							2542						
	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (000)	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (000)	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
	ร้อยละ							ร้อยละ						
การเลือกตั้ง สส.ที่ผ่านมา									30.60	30.70	31.60	27.20	31.30	30.80
การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งล่าสุด (พ.ศ. 2554)	197,847	13.19	13.87	15.07	4.73	12.44	14.75	15,878						
การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งล่าสุด (พ.ศ. 2557)	198,057	2.10	2.18	2.21	1.54	1.82	2.25	3,991						
การเลือกตั้งระดับเทศบาล.....	68,977	9.80	8.50	25.17	16.69	8.90	10.92	13,657	19.50	19.20	21.40	37.90	17.90	
การเลือกตั้งสภาจังหวัด								562	6.50	8.10	5.80	6.70	6.70	5.60
การเลือกตั้ง อ.บ.จ.....	168,728	7.02	5.33	7.90	12.64	5.88	9.39							
การเลือกตั้ง สุขาภิบาล	-								20.10	22.50	24.30	8.70	11.70	

	2557							2542						
	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (000)	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (000)	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
	ร้อยละ							ร้อยละ						
การเลือกตั้ง อ.บ.ต.....	106,603	15.47	21.20	15.22	15.95	14.41	18.31							
การเลือกตั้งสภา ตำบล								9,468	9.30		8.20	29.70	9.80	9.50
การเลือกตั้งสมาชิกสภาเขต (เฉพาะ กทม.)...	26,127	0.93	-	-	0.99	0.83	1.08	1,830	4.50			4.50		
กรุงเทพมหานคร	25,952	0.98	3.12	0.00	0.96	0.83	1.14							

ตารางที่ 45 การซื้อเสียงใน 2 ปีที่ผ่านมา

		2557						2542					
		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งล่าสุด (พ.ศ. 2554)	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	2,609.00	918.47	1,556.48	134.05	1,449.23	1,159.77	4,524.00	1,022.00	2,844.00	658.00	3,218.00	1,184.00
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	472.18	495.17	466.02	390.10	434.33	521.31	678.00	723.00	554.00	1,142.00	580.00	975.00
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	1,231.91	454.80	725.35	52.29	629.44	604.59	3,066.00	738.00	1,576.00	752.00	1,867.00	1,155.00
การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งล่าสุด (พ.ศ. 2557)	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	675.80	143.91	229.52	43.41	211.63	205.21						
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	608.36	772.44	578.36	391.81	554.00	672.18						
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	411.13	111.16	132.75	17.01	117.24	137.94						
การเลือกตั้งระดับเทศบาล.....	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	675.80	535.09	229.52	23.22	354.07	321.74	777.00	637.00		141.00	460.00	301.00
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	556.43	584.58	465.81	393.59	430.57	708.16	734.00	658.00		1,076.00	712.00	785.00
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	376.04	312.80	106.91	9.14	152.45	227.84	570.00	419.00	-	152.00	327.00	236.00

		2557						2542					
		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
การเลือกตั้ง อ.บ.จ.....	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	1,183.71	348.02	786.09	49.59	613.35	570.36	842	282	508.00	53	642	169
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	496.51	553.98	477.83	403.00	466.74	530.70	333	292	314.00	731	306	418
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	587.72	192.80	375.61	19.99	286.28	302.69	280	82	159.00	39	196	71
การเลือกตั้ง สุขาภิบาล	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)							115.00	104.00		10.00	88.00	21.00
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)							1,043.00	1,088.00		597.00	1,273.00	211.00
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)							120.00	114.00	-	6.00	112.00	4.00
การเลือกตั้ง อ.บ.ต.....	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	1,649.67	88.98	1,518.19	42.50	999.41	650.26	814.00		695.00	119.00	696.00	111.00
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	554.28	1,084.85	521.88	646.60	512.40	620.67	728.00		709.00	837.00	673.00	923.00
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	914.38	96.53	792.31	27.48	512.10	403.60	593.00	-	493.00	100.00	468.00	103.00
การเลือกตั้งสมาชิก สภาเขต (เฉพาะ กทม.)...	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	24.42	0.00	0.00	24.42	7.93	16.48	74.00			74.00	30.00	44.00

		2557						2542					
		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	474.80	0.00	0.00	474.80	348.52	535.59	793.00			793.00	1,071.00	600.00
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	115.93	0.00	0.00	115.93	27.65	88.28	59.00	-	-	59.00	33.00	26.00
กรุงเทพมหานคร	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	25.44	1.96	0.00	23.48	7.93	17.51						
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	583.37	500.00	0.00	590.33	337.13	694.96						
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	14.84	0.98	0.00	13.86	2.67	12.17						
การเลือกตั้งนายกเมืองพัทยา	ครัวเรือนที่ถูกซื้อเสียง (000)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00						
	จำนวนเงินต่อครัวเรือน (บาท)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00						
	จำนวนเงินรวม (ล้านบาท)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00						
ยอดรวมทั้งสิ้น (ล้านบาท)		3,651.96	1,169.07	2,132.94	255.70	1,727.84	1,777.11	4,688.00	1,353.00	2,228.00	1,108.00	3,003.00	1,685.00

ตารางที่ 46 ความคิดเห็นของครัวเรือนต่อการต่อต้านปราบปรามคอร์รัปชัน

2557								
	ลำดับคะแนน 1-7							
	1	2	3	4	5	6	7	
1. คนส่วนมากมีความจริงใจที่จะต่อสู้กับการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชัน	8.31	7.32	7.18	15.41	10.27	22.61	28.90	คนส่วนมากมีแต่พูดแต่ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นจริงๆ
2. นักการเมืองเชื่อถือได้	3.11	5.89	6.04	23.40	11.30	18.31	31.95	นักการเมืองเชื่อถือไม่ได้
3. ข้าราชการเชื่อถือได้	5.24	10.26	11.87	31.16	14.07	12.68	14.72	ข้าราชการเชื่อถือไม่ได้
4. สื่อมวลชนสามารถเชื่อถือได้	5.17	9.29	12.87	40.15	14.22	9.95	8.35	สื่อมวลชนเชื่อถือไม่ได้
5. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการปราบการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันลำดับต้น	42.28	14.85	12.53	18.02	5.88	3.42	3.02	รัฐบาลไม่จำเป็นที่จะให้การปราบคอร์รัปชันหรือการฉ้อโกงมีความสำคัญลำดับต้น
6. องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลกสามารถช่วยปราบปรามการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันได้	7.51	8.96	13.75	37.58	10.68	9.02	12.49	องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก ไม่สามารถช่วยปราบปรามการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันได้
7. รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก	7.26	6.92	8.92	22.46	9.49	16.55	28.40	รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน
8. สำนักงาน ก.พ. ช่วยปราบการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันได้	4.60	8.12	14.97	43.65	10.41	7.35	10.91	สำนักงาน ก.พ. ปราบการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันไม่ได้เลย

9 ข้าราชการสมควรที่จะถูก ดำเนินการอย่างหนักหน่วงกว่า ประชาชนธรรมดาเมื่อทำการ ฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชัน	47.10	14.40	13.80	19.20	2.50	1.90	1.00	ประชาชนธรรมดาสมควรถูก ดำเนินคดีอย่างรุนแรงกว่าข้าราชการ เมื่อทำการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชัน
	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)							
					ระดับรายได้ของครัวเรือน			
	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ต่ำ	สูง		
1. คนส่วนมากมีความจริงใจที่ จะต่อสู้กับการฉ้อโกงหรือการ คอร์รัปชัน	4.95	4.86	4.89	5.43	5.00	4.89		คนส่วนมากมีแต่พูดแต่ก็ไม่มีอะไร เกิดขึ้นจริงๆ
2. นักการเมืองเชื่อถือได้	5.17	5.26	5.07	5.30	5.00	5.40		นักการเมืองเชื่อถือไม่ได้
3. ข้าราชการเชื่อถือได้	4.35	4.45	4.12	5.01	4.13	4.67		ข้าราชการเชื่อถือไม่ได้
4. สื่อมวลชนสามารถเชื่อถือได้	4.12	4.22	3.99	4.38	4.00	4.30		สื่อมวลชนเชื่อถือไม่ได้
5. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับ การปราบปรามการฉ้อโกงหรือการ คอร์รัปชันลำดับต้น	2.53	2.46	2.38	3.23	2.49	2.59		รัฐบาลไม่จำเป็นที่จะให้การปราบคอร์ รัปชันหรือการฉ้อโกงมีความสำคัญ ลำดับต้น
6. องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลกสามารถช่วย ปราบปรามการฉ้อโกงหรือการ คอร์รัปชันได้	4.12	4.12	4.08	4.28	4.09	4.17		องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก ไม่สามารถช่วย ปราบปรามการฉ้อโกงหรือการคอร์รัป ชันได้
7. รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์	4.83	4.88	4.83	4.73	4.67	5.06		รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน

ส่วนรวมเป็นหลัก								
8. สำนักงาน ก.พ. ช่วยปราบ การฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันได้	4.13	4.10	4.07	4.39	4.02	4.28		สำนักงาน ก.พ. ปราบการฉ้อโกงหรือ การคอร์รัปชันไม่ได้เลย

2542								
	ลำดับคะแนน 1-7							
	1	2	3	4	5	6	7	
1. คนส่วนมากมีความจริงใจที่ จะต่อสู้กับการฉ้อโกงหรือการ คอร์รัปชัน	14.00	8.80	9.80	20.90	12.70	12.50	21.30	คนส่วนมากมีแต่พูดแต่ก็ไม่มีอะไร เกิดขึ้นจริงๆ
2. นักการเมืองเชื่อถือได้								นักการเมืองเชื่อถือไม่ได้
3. ข้าราชการเชื่อถือได้								ข้าราชการเชื่อถือไม่ได้
4. สื่อมวลชนสามารถเชื่อถือได้								สื่อมวลชนเชื่อถือไม่ได้
5. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับ การปราบการฉ้อโกงหรือการ คอร์รัปชันลำดับต้น	54.30	16.30	9.60	15.30	1.70	1.30	1.40	รัฐบาลไม่จำเป็นที่จะให้การปราบคอร์ รัปชันหรือการฉ้อโกงมีความสำคัญ ลำดับต้น
6. องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลกสามารถช่วย ปราบปรามการฉ้อโกงหรือการ คอร์รัปชันได้	7.20	7.70	9.50	51.60	6.70	6.50	10.70	องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก ไม่สามารถช่วย ปราบปรามการฉ้อโกงหรือการคอร์รัป ชันได้

7. รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก								รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน
8. สำนักงาน ก.พ. ช่วยปราบการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันได้	8.40	9.80	10.50	51.50	6.20	5.50	8.00	สำนักงาน ก.พ. ปราบการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันไม่ได้เลย
9 ข้าราชการสมควรที่จะถูกดำเนินการอย่างหนักหน่วงกว่าประชาชนธรรมดาเมื่อทำการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชัน	58.10	13.40	9.50	15.30	1.00	1.00	1.60	ประชาชนธรรมดาสมควรถูกดำเนินคดีอย่างรุนแรงกว่าข้าราชการเมื่อทำการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชัน
	คะแนนเฉลี่ย (จาก 1-7)							
					ระดับรายได้ของครัวเรือน			
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ต่ำ	สูง		
1. คนส่วนมากมีความจริงใจที่จะต่อสู้กับการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชัน	4.32	4.21	4.21	4.85	4.28	4.51		คนส่วนมากมีแต่พูดแต่ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นจริงๆ
2. นักการเมืองเชื่อถือได้								นักการเมืองเชื่อถือไม่ได้
3. ข้าราชการเชื่อถือได้								ข้าราชการเชื่อถือไม่ได้
4. สื่อมวลชนสามารถเชื่อถือได้								สื่อมวลชนเชื่อถือไม่ได้
5. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการปราบการฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันลำดับต้น	2.03	2.04	2.04	2.01	2.03	1.97		รัฐบาลไม่จำเป็นที่จะให้การปราบคอร์รัปชันหรือการฉ้อโกงมีความสำคัญลำดับต้น

6. องค์การระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลกสามารถช่วย ปราบปรามการฉ้อโกงหรือการ คอร์รัปชันได้	4.05	4.23	3.9	4.32	3.96	4.29		องค์การระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก ไม่สามารถช่วย ปราบปรามการฉ้อโกงหรือการคอร์รัป ชันได้
7. รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ ส่วนรวมเป็นหลัก								รัฐมนตรีคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน
8. สำนักงาน ก.พ. ช่วยปราบ การฉ้อโกงหรือการคอร์รัปชันได้	3.86	3.76	3.83	4.09	3.79	4.01		สำนักงาน ก.พ. ปราบการฉ้อโกงหรือ การคอร์รัปชันไม่ได้เลย

ตารางที่ 47 ประสิทธิภาพของหน่วยงานต่างๆในการปราบปรามคอร์รัปชัน

	2557						2542						
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		% ผู้จัดอันดับ	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
1. ดำรวจ	3.19	3.17	3.39	2.54	3.41	2.84	90.00	3.41	3.34	3.52	3.15	3.46	3.29
2. กองทัพ	4.25	4.36	4.51	3.09	4.44	3.95	67.00	3.98	3.84	4.10	3.82	4.05	3.82
3. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)	4.28	4.26	4.45	3.79	4.33	4.20	65.00	4.84	4.98	4.89	4.58	4.86	4.84
4. องค์การเอกชน (เอนจีโอ)	4.26	4.42	4.41	3.46	4.36	4.13	33.00	3.99	4.10	4.04	3.80	3.97	4.00
5. สื่อมวลชน	4.25	4.34	4.30	3.89	4.29	4.21	85.00	4.95	4.91	4.91	5.14	4.89	5.10
6. สถาบันการศึกษาและอาจารย์	4.54	4.63	4.66	3.86	4.57	4.48	81.00	4.68	4.63	4.70	4.68	4.65	4.73
7. สำนักงานกรมอัยการ	4.08	4.16	4.16	3.65	4.12	4.01	55.00	3.97	3.95	4.06	3.81	3.98	3.98
8. สมาชิกวุฒิสภา (ส.ส.)	2.98	2.92	3.12	2.68	3.11	2.75	82.00	3.12	2.95	3.26	2.93	3.16	2.98
9. สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)	3.08	3.03	3.20	2.81	3.21	2.86							
10. เครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันภาคเอกชน	4.24	4.28	4.29	4.02	4.26	4.19							

ตารางที่ 48 การแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
ทราบวิธีว่าจะรายงานได้อย่างไร (ร้อยละ)	43.00	38.25	40.22	56.47	36.79	49.70	30.10	34.40	28.10	31.10	25.90	44.10
ไม่ทราบวิธีว่าจะรายงานได้อย่างไร (ร้อยละ)	57.00	61.75	59.78	43.53	63.21	50.30	69.90	65.60	71.90	68.90	74.10	55.90
ท่านจะแจ้งรายงานกับหน่วยงานใด	ร้อยละผู้ทราบว่าจะรายงานได้อย่างไร						ร้อยละผู้ทราบว่าจะรายงานได้อย่างไร					
ตำรวจ	68.70	63.68	69.78	84.20	65.37	69.07	56.70	56.30	60.70	45.40	63.90	45.90
สำนักงาน ป.ป.ช	31.20	34.93	31.18	15.80	37.30	29.29	61.00	66.20	55.50	70.50	54.00	72.20
ส.ส	21.50	34.98	14.66	-	7.99	32.85	19.50	17.80	20.80	18.20	19.90	19.10
ส.ว	23.00	34.98	14.66	15.80	12.27	32.85						
สื่อมวลชน	30.80	34.76	-	27.13	33.26	9.82						
อื่นๆ	63.52	100.00	-	100.00	77.80	100.00						

ตารางที่ 49 ประสิทธิภาพของกระบวนการแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน

	2557							2542						
	จำนวน รวม (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ ของครัวเรือน		จำนวน รวม (000)	รวมทุก พื้นที่	ในเขต เทศบาล	นอกเขต เทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ ของครัวเรือน	
						ต่ำ	สูง						ต่ำ	สูง
	ค่าเฉลี่ย (ลำดับคะแนน 1-7)							ค่าเฉลี่ย (ลำดับคะแนน 1-7)						
ประสิทธิภาพ (ลำดับคะแนน 1-7)														
- หัวหน้าครัวเรือนที่ตอบ คำถามทั้งหมด	15,846	3.56	3.47	3.51	4.00	3.59	3.52	15,399	3.52	3.53	3.61	3.22	3.57	3.48
- ผู้ทราบวิธีการรายงาน คอร์รัปชัน	3,140	3.47	3.40	3.38	4.30	4.26	3.01	4,737	3.80	3.85	3.86	3.55	3.82	3.76

ตารางที่ 50 เคยพบเห็นคอร์รัปชันในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
เคยพบ (ร้อยละ)	21.70	22.20	18.40	32.48	17.89	28.43	20.5	24.5	15.4	32.5	16.4	33
ไม่เคยพบ (ร้อยละ)	78.30	77.80	81.60	67.52	82.11	71.57	79.5	75.5	84.6	67.5	83.6	67
เมื่อพบเห็น												
ทำรายงาน	7.51	9.46	9.47	2.46	6.53	7.68	4.90	5.10	3.60	6.70	3.30	6.40
ไม่ได้คิดจะทำรายงาน	42.08	31.45	27.87	74.92	39.44	44.48	39.10	48.00	40.70	28.00	44.60	32.50
คิดแต่ไม่ได้ทำ	50.41	59.09	62.66	22.63	54.03	47.84	56.00	46.90	55.70	65.20	52.10	61.10

ตารางที่ 51 เหตุผลที่ไม่ร้องเรียนเรื่องคอร์รัปชัน

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
	% ผู้ที่เห็นด้วย						% ผู้ที่เห็นด้วย					
1. ไม่ทราบว่าจะแจ้งหรือรายงานที่ใด	70.40	72.25	72.85	56.73	72.98	66.59	52.30	57.30	47.30	52.00	58.30	44.00
2. ไม่สามารถพิสูจน์ได้	83.40	83.75	84.09	80.16	84.10	83.06	71.30	74.30	66.10	72.40	71.70	70.50
3. รายงานไปก็ไม่มีประโยชน์เนื่องจากผู้กระทำผิดไม่มีทางถูกดำเนินคดี	83.90	84.40	84.85	79.54	84.00	84.08	88.60	92.60	89.80	85.40	87.30	90.00
4. ผู้ที่เข้าไปแจ้งสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงผู้ต้องการสร้างปัญหา	54.20	52.39	56.09	51.31	57.49	49.41	33.20	34.40	30.30	34.20	35.00	30.70
5. ผู้ที่รายงานการทุจริตได้รับผลตอบแทนในทางที่ไม่ดีจากการรายงาน	74.20	74.40	72.91	78.41	74.33	75.48	75.40	82.10	70.60	73.90	73.30	78.70
6. ทุกคนก็รู้ดีแต่ไม่มีใครเข้าแจ้ง	79.20	79.22	78.69	80.85	79.21	79.54	86.90	93.50	86.20	83.30	87.00	87.80
7. เป็นการคอร์รัปชันหรือการฉ้อโกงเล็กๆ น้อยๆ ไม่มีประโยชน์ที่จะแจ้ง	68.40	66.88	67.97	73.46	70.86	65.09	58.90	63.60	50.10	61.10	58.30	60.60

	2557						2542					
	รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน		รวมทุกพื้นที่	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	กรุงเทพฯ	ระดับรายได้ของครัวเรือน	
					ต่ำ	สูง					ต่ำ	สูง
8. ผู้แจ้งไม่ได้รับการปกป้องจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้น	86.00	87.30	86.28	82.19	86.50	85.77	88.70	91.30	83.60	90.10	88.50	88.70
9. ไม่ต้องการจะหักหลังใคร	50.60	48.45	53.48	45.29	55.51	43.51	40.80	43.00	34.00	43.40	44.70	36.70
ยอดรวมผู้ที่พบเห็นการคอร์รัปชัน (000)							3,136.00	884.00	839.00	1,413.00	1,725.00	1,342.00

ภาคผนวก ค
เอกสารเผยแพร่

Corruption in the Public Sector in Thailand: Comparing the experience of households, 1999 and 2014: Preliminary results, August 2014

presentation by Professor Pasuk Phongpaichit at

Sixth International Conference on Financial Criminology, 2014, organized by Rangsit University and Universiti Teknologi MARA, Malaysia, 5 September 2014

I am going to talk about the usefulness of national sample survey as a part of strategies to combat corruption in developing countries. This is a survey to assess experiences and perceptions of ordinary households in their dealing with government agencies like the tax office, land office, customs, police. Let me make clear at the outset that this is not about corruption involving politicians and businessmen in such matters as construction projects and procurement. That's a different matter.

As we all know, a lot of data on corruption is hearsay. In 1999, we decided to do a nationwide survey, with rigorous sampling and proper fieldwork, so we could come up with a national estimate of how much money was involved.. Because the project was done by a trustworthy academic institution with proper methodology, the Civil Service Commission used the results in its plans to improve the performance of public servants. This was the result: a tenth of households were asked for bribes in the past year; the total amount was 16 billion baht; and the worst offices were land and police.

the same team, same methodology, slightly different a result that would be comparable.

Year	1999	2014
Percent of HH solicited for bribe in past year	10	4.8
Average bribe per solicited HH (baht)	9,722	5,016
Total bribe amount (mil. baht)	15,400	4,944
Top four offices soliciting bribes (by amount)	land, police, tax, auto	land, police, schools, auto

Now it came out. The number of households asked for bribes had halved, and the amount involved was only a third, in real terms like a fifth or sixth in real terms.

When I saw these results a few weeks ago, my reaction was concern that something was wrong, because the reduction was so much. So I went to talk to the Civil Service Commission and to some of the customs.

In 1999 had been a shock to many in the civil service. In 1999, many civil offices had difficulty rubbing the results to push for many key reforms. In 1999, measures to reduce the time and to promote transparency and to promote transparency inside each government unit; outside evaluation of work performance whose results determine year-end bonuses, encouraging competition among government agencies with incentives; and sending disguised officials to check on bribe taking, etc. of course all these do not produce perfect results in all offices.

Perhaps most important of all were measures to make it easier for people to complain about corruption. The customs office, for instance, now has two dedicated phone lines for complaints, and there are also ways to complain via the ministry, the prime minister's office, or business

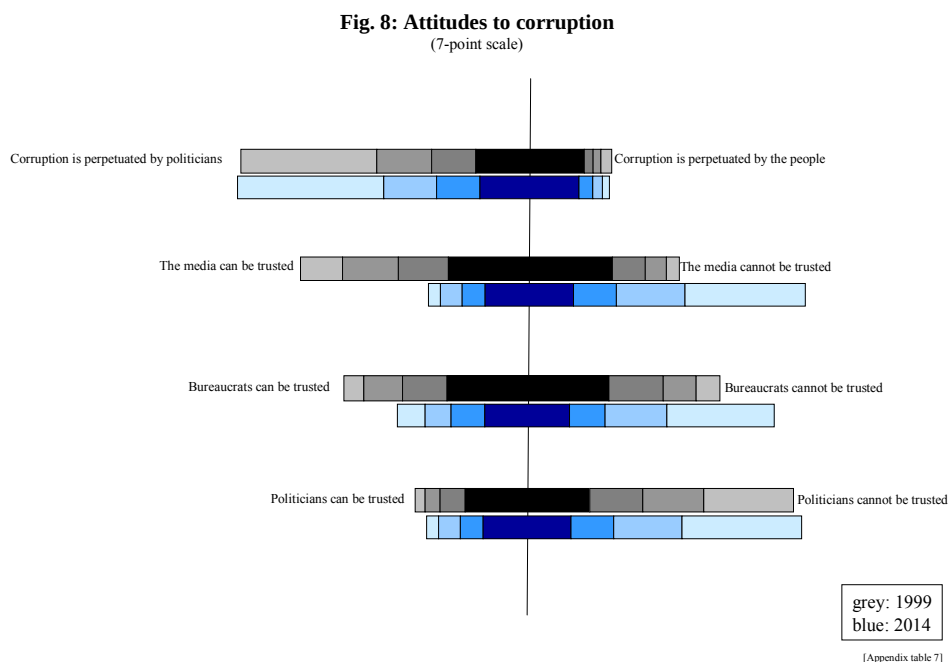
organizations. Our second survey showed that people are much more active in registering complaints than in 1999.

So when I showed these preliminary results to the Civil Service Commission, they said the results are credible because of the reforms that had been done; our survey had been part of the process and they would use the re-survey to target the offices which are still a problem.

Our survey also had a section on the perception of corruption. Here respondents would be thinking about corruption in general, not just their personal experience.

Here are some of the results from 1999 on the trustworthiness of various institutions. As you can see, people tended to see the media as relatively trustworthy, and politicians as least trustworth, with the courts and bureaucrats in between.

Now, here are the 2014 results. On some measures, there's not much change. For instance, the view of politicians is about the same. That's what you would expect, and it gives us confidence about the credibility of the result.

But here are the results for the bureaucrats and the judiciary. Both have slipped in trustworthiness. The most interesting is the judiciary. Throughout the resurvey, the image of the judiciary has dropped. Again, that's credible. The judiciary has become involved in politics, and people can see that.

But the biggest slippage is with the media. Again that's credible. The media have become very politically involved, and people no longer see them as one of the most reliable institutions.

These perceptions reflect very much what have been going on in the recent years in the political turmoil of Thailand. The agencies with decline trustworthiness in the perception of the people should take heed of these results.

Thank you.

การเปรียบเทียบระดับคอร์รัปชันระหว่างประเทศต่างๆเชื่อถือได้แค่ไหน

มติชนรายวัน 19 กันยายน 2557

ผาสุก พงษ์ไพจิตร

การที่จะเปรียบเทียบว่าประเทศต่างๆมีระดับการคอร์รัปชันมากน้อยต่างกันอย่างไรนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะว่าข้อมูลการคอร์รัปชันหาได้ยากมากเนื่องจากเป็นเรื่องปกปิดกัน และผู้ที่นำข้อมูลมาใช้เปรียบเทียบก็มักไม่แจ่มแจ้งว่าข้อมูลได้มาอย่างไร หรือหากข้อมูลมีจุดอ่อนหรือไม่อย่างไร ก็จะไม่วิเคราะห์ให้เห็น

ด้วยความยากของการมีข้อมูลที่จะนำมาเปรียบเทียบกันได้ นักวิเคราะห์จึงต้องใช้ตัวชี้ที่เป็น “ค่าเสมือนจริง” หรือ proxy เสียเป็นส่วนใหญ่

และตัวชี้ที่นิยมกันมากในขณะนี้ ก็ได้แก่ ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน หรือ Corruption Perception Index (CPI) ซีพีไอ ขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ หรือ Transparency International จะเรียกย่อๆว่า TI ที่ใช้กันมากเพราะองค์กร TI ทำรายงานตัวชี้ CPI นี้ทุกปี ขณะนี้ครอบคลุมถึงเกือบ 180 ประเทศ

อเล็กซ์ คอบแฮม (Alex Cobham) ซึ่งเคยทำงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (ขณะนี้ร่วมมือกับ Tax Justice Network เพื่อสร้าง Financial Secrecy Index ของประเทศที่รับฝากเงินโดยไม่มีการตรวจสอบรวมทั้งเงินผิดกฎหมายต่างๆ) เสนอทวิจารย์ CPI ของ TI ที่น่าสนใจ จึงขอสรุปมาดังนี้

จุดอ่อนที่สำคัญของ CPI คือที่มาของข้อมูลเพื่อนำมาสร้างดัชนี CPIให้เป็นตัวชี้วัดระดับการคอร์รัปชันของแต่ละประเทศนั่นเอง

TI บอกว่า ตัวชี้ CPI ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทัศนคติต่อการคอร์รัปชันถึง 13 แหล่ง

เป็นทัศนคติของใครบ้าง ?

TI พูดถึงคนเหล่านี้ “ กลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ในประเทศ ” “ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับว่าเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเทศนั้นๆ ” “ผู้เชี่ยวชาญ 2 รายต่อประเทศ ” “ผู้เชี่ยวชาญประจำอยู่ที่ลอนดอนเป็นหลัก (แต่ก็ประจำที่นิวยอร์ก ฮองกง ปักกิ่ง และเซี่ยงไฮ้ด้วย ” “ผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายระดับนานาชาติว่า

ด้วยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเทศ” “เจ้าหน้าที่และที่ปรึกษา” “ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเทศกว่า 100 ราย ผู้ซึ่งสอบถามความเห็นของนักวิชาการอิสระ ลูกค้า และแหล่งข้อมูลอื่นๆด้วย ” “ผู้บริหารระดับสูงของบริษัทธุรกิจ 4,200 ราย” “ผู้บริหารธุรกิจ 100 รายในแต่ละประเทศ” “เจ้าหน้าที่” และ “ผู้บริหารบริษัท 100 ราย จาก 30 ประเทศ /ถิ่น” “ผู้เชี่ยวชาญมากกว่า 2,000 ราย “และ ”ปัจเจกบุคคลอีก 66,000 คน จากที่ต่างๆของโลกมีส่วนร่วม (ในการให้ข้อมูล-ผู้เขียน) (มาถึงปัจจุบัน)”

อเล็กซ์ คอบแฮม ชี้ว่า จากที่แจกแจงมานี้ จะเห็นได้ว่าผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ หรือผู้ที่ทีไอ (TI) เอาความเห็นมาใช้ประกอบเป็นตัวดัชนี CPI ล้วนมาจากกลุ่มบุคคลที่มีภูมิหลังใกล้เคียงกันทั้งสิ้น และเน้นไปที่ผู้บริหารบริษัทธุรกิจ และผู้เชี่ยวชาญชำนาญการเกี่ยวกับประเทศนั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะมีการศึกษา มีประสบการณ์การทำงานในภาคธุรกิจที่เป็นบริษัทนานาชาติคล้ายๆกัน พวกเขามีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประเทศที่ตัวเองเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดีทีเดียว แต่ก็น่าจะเน้นในด้านธุรกิจเสียเป็นหลัก ความรู้ความเห็นของเขาอาจจะมีประโยชน์มากสำหรับบริษัทที่กำลังจะไปลงทุนในประเทศที่พวกเขามีความเชี่ยวชาญ แต่เมื่อนำเอาข้อมูลทั้งหลายของบุคคลเหล่านี้มารวบรวมแล้วย่อยเป็นตัวชี้ด้านการคอร์รัปชัน ตัวชี้้นั้นจะเป็นตัวแทนของประสบการณ์ว่าด้วยการคอร์รัปชันของประชาชนในประเทศนั้นๆ ได้แท้จริงหรือ? หรือเป็นเพียงทัศนคติ (บวก ประสบการณ์ในบางระดับ) ของกลุ่มนักลงทุนต่างประเทศที่ลงทุนหรือเกี่ยวข้องกับการเข้าไปลงทุนในประเทศนั้นๆเท่านั้น นั่นคือ เป็นมุมมองของ “นักธุรกิจ/ผู้บริหารบริษัท” มากกว่าของประชาชนในประเทศนั้นๆ

อเล็กซ์ คอบแฮม บอกว่าที่กล่าวมานี้ไม่ได้หมายความว่า แหล่งข้อมูลที่ ใช้ไม่ดีหรือผิด แต่ประเด็นก็คือ มันเป็นข้อมูลที่ไม่มีหลากหลายเพียงพอที่จะนำมาประกอบกันเป็นตัวชี้ถึงระดับการคอร์รัปชันอย่างครอบคลุมของแต่ละประเทศ

สจ๊วต วินเซนต์ แคมป์เบล ศาสตราจารย์ด้านกฎหมาย ที่มหาวิทยาลัยมินโซต้า ขยายความข้อวิจารณ์นี้โดยให้ตัวอย่างกรณีของบราซิล ในปี 2553 นั้น CPI โดย TI จัดอันดับให้บราซิลมีระดับการคอร์รัปชันค่อนข้างสูงที่อันดับ 69 จาก 178 ประเทศ เป็นอันดับที่แย่กว่าอิตาลีและวันดา

แต่หากดูตามตัวชี้อีกตัวหนึ่งคือ Global Corruption Barometer (GCB) ซึ่งเป็นการสอบถามข้อมูลจากตัวอย่างประชาชนชาวบราซิล พบว่าในปี 2553 เพียงร้อยละ 4 ของชาวบราซิลที่ถูกสำรวจบอกว่าจ่ายเงินบนให้กับหน่วยงานรัฐบาลเมื่อไปรับบริการ ซึ่งอัตรานี้ต่ำกว่าที่สหรัฐอเมริกาเสียอีก

เป็นที่น่าสนใจว่าองค์กรที่จัดทำ GCB นี้ก็คือองค์กร TI เช่นเดียวกัน TI เพิ่งเริ่มทำ GCB เมื่อปี 2546 นี้เอง แม้ว่าจะไม่ใช่ตัวชี้ที่สมบูรณ์แต่ก็ยิ่งดีกว่า CPI เพราะว่าเป็นการสอบถามจากประชาชนในแต่ละประเทศ

ถึงกระนั้นก็ยังสามารถวิจารณ์ GCB ของ TI ได้อีก เพราะว่า TI ไม่ได้อธิบายชัดเจนว่า การสุ่มตัวอย่างประมาณ 1,000 รายในแต่ละประเทศ (มีไม่กี่ประเทศที่สุ่มตัวอย่างมากกว่า 1,000 คือ ประมาณ 2,000) ในการสำรวจนี้ใช้วิธีวิทยอะไร ? เป็นการสุ่มตัวอย่างที่กระจายตัวไปทั่วประเทศหรือไม่ ? เพราะจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก ถ้าไม่ใช่ ผลของการสำรวจจะมีความเบี่ยงเบนไปจากสภาพความจริงมากน้อยแค่ไหน แต่อย่างไรก็ตาม GCB น่าจะดีกว่า CPI เพราะสอบถามจากประสบการณ์ของประชาชนในประเทศเอง ดังนั้นประสบการณ์และทัศนคติจึงมีความหลากหลายและครอบคลุมมากกว่า

บทเรียนคือ ตัวชี้วัดระดับคอร์รัปชันของประเทศต่างๆ ที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้ เพื่อนำมาเปรียบเทียบระดับการคอร์รัปชันของประเทศต่างๆ ที่มีอยู่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ผู้จะใช้ต้องระมัดระวังและวิเคราะห์ให้ลึกลงไปว่าได้ข้อมูลอย่างไร เชื่อถือได้แค่ไหนด้วย ในกรณีของ CPI นักวิชาการวิจารณ์ว่า อาจจะแสดงเพียงส่วนเสี้ยวหนึ่งของภาพคอร์รัปชันในแต่ละประเทศ คือส่วนที่ได้จากทัศนคติของผู้บริหาร/นักธุรกิจขนาดใหญ่และผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานกับนักลงทุนต่างประเทศจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะต่างจากตัวชี้ที่ได้จากการสอบถามจากประสบการณ์ของตัวอย่างประชาชนในแต่ละประเทศ

สินบน

ทัศนคติ และประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือน

ศ.ดร.वासुक พงษ์ไพจิตร
ดร.ยงยุทธ ไชยพงศ์
ดร.ธานี ชัยวัฒน์

การสัมมนา เรื่อง “คอร์รัปชันในระบบราชการ : ต้องทำอะไรต่อ ?”

วันอังคารที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 เวลา 08.30 – 15.30 น.

ณ ห้องนนทบุรี 2 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ถนนสนามบินหน้า)

โครงการนำเสนอ

- เกริ่นนำ
- วิธีการทางสถิติ
- ผลการสำรวจ
- สรุปและข้อเสนอแนะ

2

ดัชนีภาพพจน์คอร์รัปชัน (CPI) โดยองค์การความโปร่งใสนานาชาติ (TI)

4

ดัชนีภาพพจน์คอร์รัปชัน (CPI) โดยองค์การความโปร่งใสนานาชาติ (TI)

- “ระดับการคอร์รัปชันของประเทศต่างๆที่นำมาจัดอันดับเป็นภาพที่วาดโดยนักธุรกิจข้ามชาติ ที่ลงทุนในประเทศต่าง ๆ นั้นเอง....เป็นทัศนคติของนักธุรกิจข้ามชาติที่มีกับประเทศนั้นๆ” ... (ดร. ไอเกิน, ประธานของ TI, 15 กรกฎาคม 2538)
- “ดัชนี CPI อาจจะมิประโยชน์เมื่อบริษัทธุรกิจกำลังพิจารณาจะตั้งบริษัทในที่แห่งใหม่ แต่ดัชนีดังกล่าวแสดงภาพรวมของประสบการณ์ว่าด้วยคอร์รัปชันของสาธารณชนในประเทศนั้นๆหรือไม่?” (Alex Cobham, Foreign Affairs, 2013)
- CPI อาจจะไม่ใช่วิธีวัดระดับคอร์รัปชันจากประสบการณ์/ทัศนคติของประชาชนทั่วไปในประเทศนั้นๆ

5

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, นวลน้อย ตีร์รัตน์, ยงยุทธ ไชยพงศ์ และคริส เบเกอร์
“คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน”
สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๔.

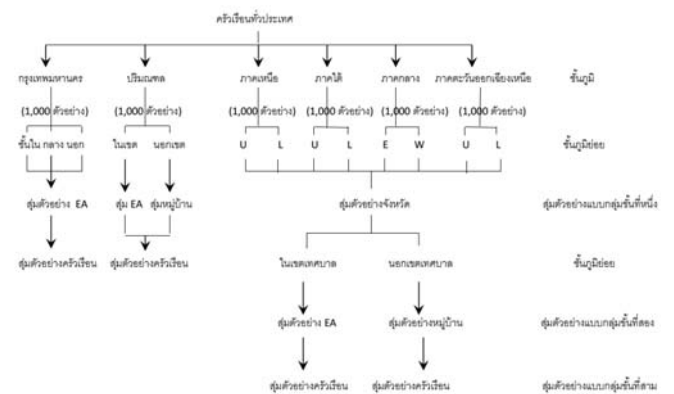
ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ยงยุทธ ไชยพงศ์ และธานี ชัยวัฒน์
“คอร์รัปชันในภาครัฐ: ความเห็นและประสบการณ์ของครัวเรือน”
สกว., ๒๕๕๗.

6

วิธีการสำรวจ

- เป็นการสำรวจแบบกลุ่มหลายชั้นอย่างมีชั้นภูมิ (Stratified Multi-stage Cluster Sampling)
- ทำการสำรวจหัวหน้าครัวเรือน เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนมักจะมีส่วนในการตัดสินใจของครัวเรือนเกี่ยวกับการจ่ายเงินสินบน
 - จำนวนครัวเรือนที่ทำการสำรวจคือ 6,048 ครัวเรือน
 - สำรวจในช่วงมกราคม - กุมภาพันธ์ 2557

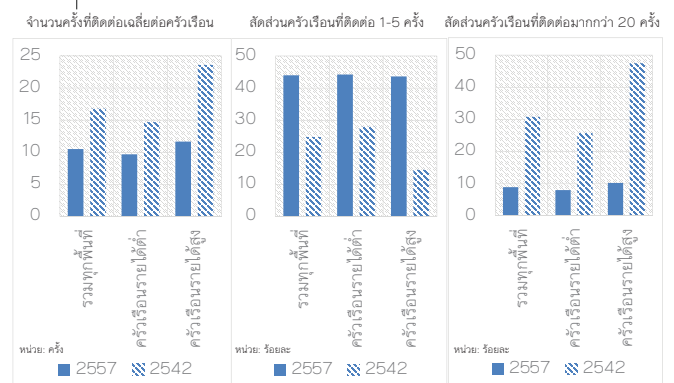
8

9

ประสบการณ์ (Experience)

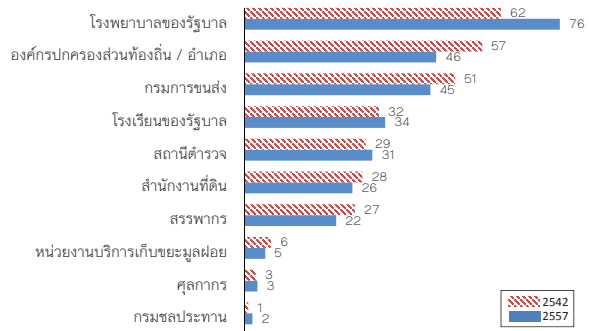
การติดต่อหน่วยงานราชการในปีที่ผ่านมา

11

12

สัดส่วนของครัวเรือนที่มีการติดต่อราชการในปีที่ผ่านมา

หน่วย: ร้อยละของครัวเรือนที่มีการติดต่อครัวเรือนทั้งหมด

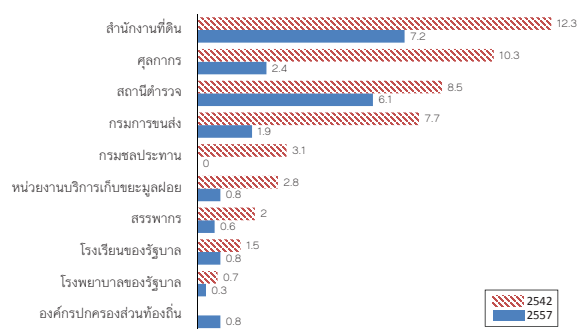
13

มูลค่าสินบนที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมา

	2557	2542
สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน	4.8	10
มูลค่าสินบนที่ต้องจ่ายต่อครัวเรือน (บาท)	5,016	9,722
มูลค่าสินบนรวมที่มีการจ่าย (ล้านบาท)	4,944	15,400

14

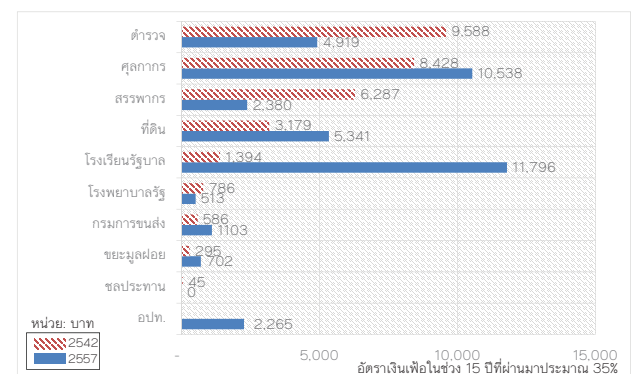
สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบน

หน่วย: ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนต่อจำนวนครัวเรือนที่มีการติดต่อราชการกับหน่วยงานนั้นๆ ในปีที่ผ่านมา

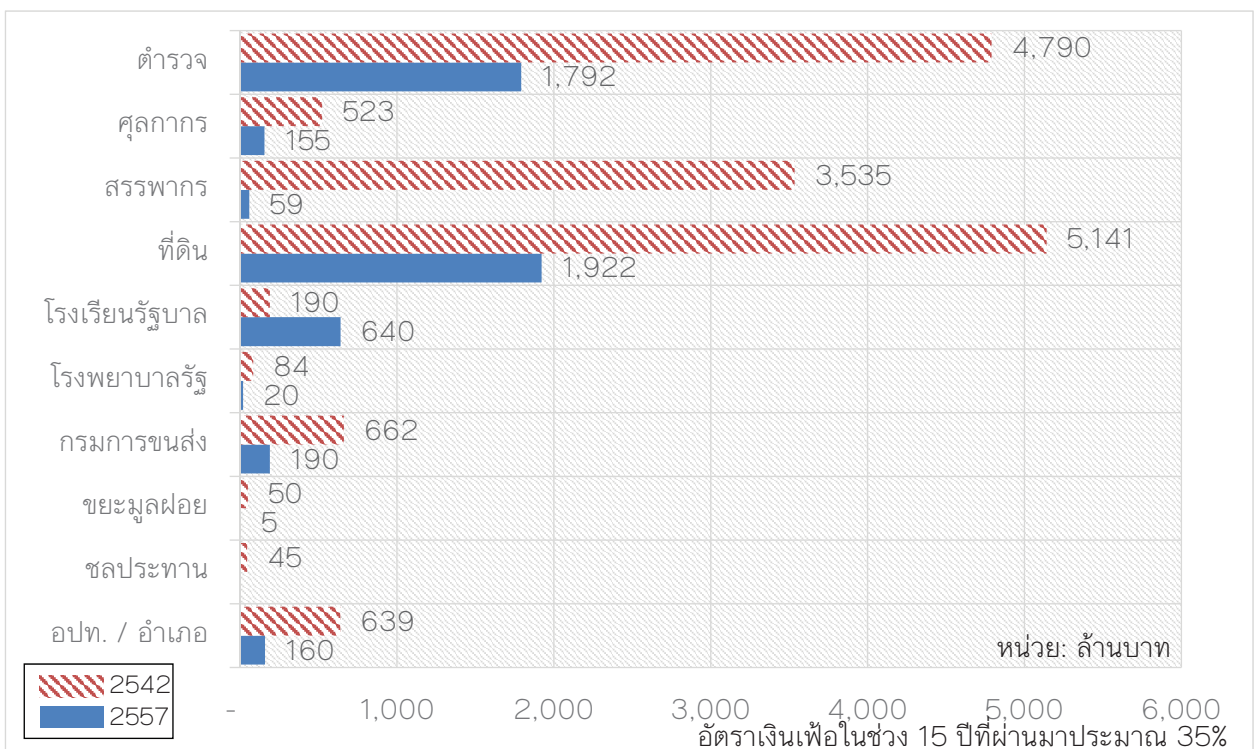
15

ค่าเฉลี่ยของเงินสินบนที่ถูกเรียกเก็บในแต่ละครั้งแยกตามหน่วยงาน

16

มูลค่าสินบนรวมที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมาแยกตามหน่วยงาน

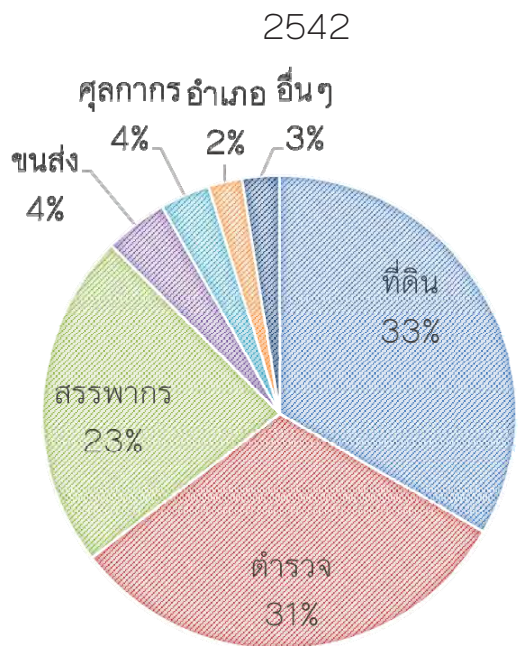

หน่วย: ล้านบาท

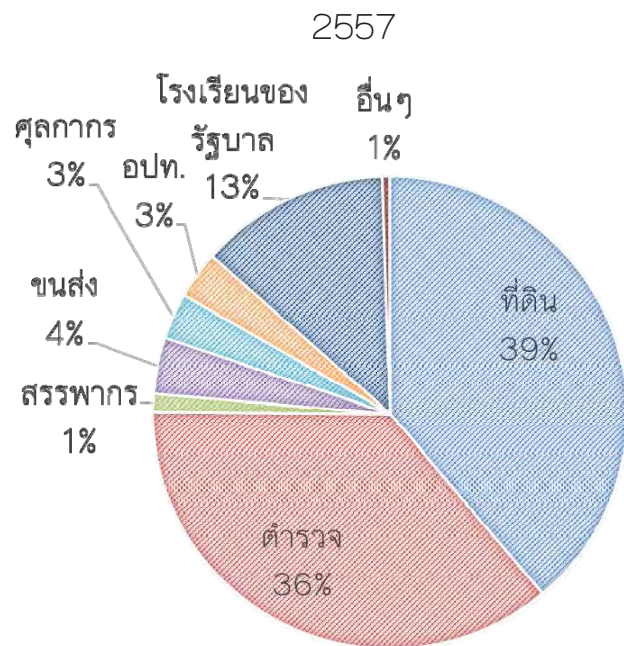
อัตราเงินเฟ้อในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาประมาณ 35%

17

สัดส่วนเงินสินบนทั้งสินที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมา แยกตามหน่วยงาน

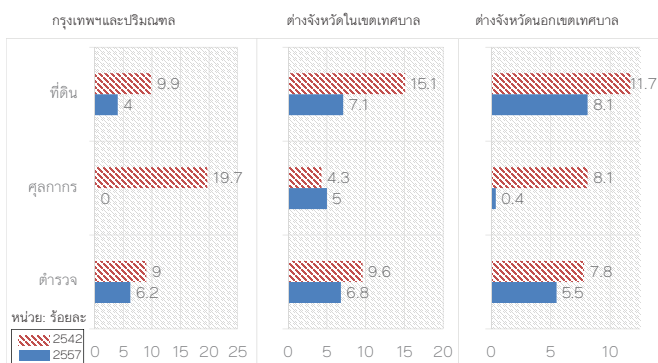
มูลค่าสินบนรวม: 15,400 ล้านบาท

มูลค่าสินบนรวม: 4,944 ล้านบาท

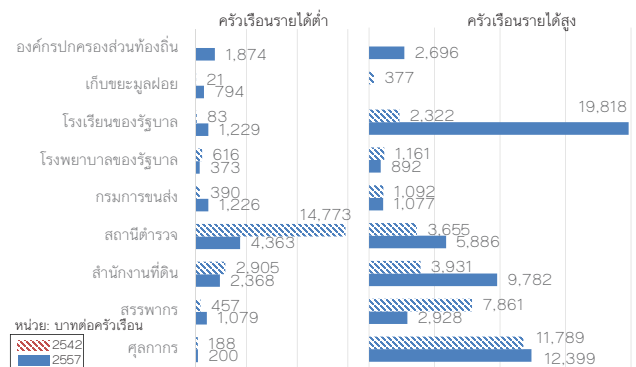
18

สัดส่วนครัวเรือนที่เคยถูกเรียกสินบนต่อจำนวนครัวเรือนที่มีการ ติดต่อราชการในปีที่ผ่านมา จำแนกตามพื้นที่

19

มูลค่าสินบนเฉลี่ยที่ครัวเรือนถูกเรียกเก็บในปีที่ผ่านมา แยกตามรายได้ของครัวเรือน

20

ข้อค้นพบที่น่าสนใจ

- จำนวนครั้งของการติดต่อราชการของครัวเรือนลดลงมาก โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีรายได้สูง
- สัดส่วนของครัวเรือนที่ถูกเรียกสินบนลดลง
- มูลค่าสินบนรวมลดลงจาก 15,000 ล้านบาทในปี 2542 เหลือ 5,000 ล้านบาทในปี 2557
- มูลค่าสินบนเฉลี่ยที่ถูกเรียกต่อครัวเรือนและมูลค่ารวมของสินบนจำแนกตามหน่วยงานลดลงทั้งหมด ยกเว้น โรงเรียนของรัฐ
- หน่วยงานที่มีสัดส่วนการรับสินบนมากที่สุดในปี 2542 ได้แก่ กรมที่ดิน ตำรวจ และกรมสรรพากร ขณะที่ในปี 2557 ได้แก่ กรมที่ดิน ตำรวจ และโรงเรียนของรัฐ

21

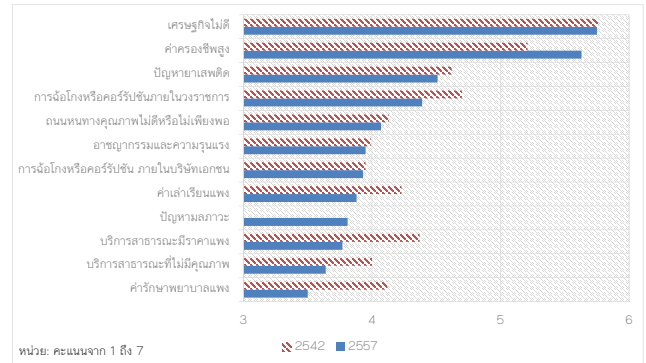
นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติแล้ว พบว่าการลดลงของมูลค่าการคอร์รัปชันในพื้นที่ต่างๆ “ไม่มี” ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

นั่นอาจสื่อได้ว่าคอร์รัปชันมีการลดลงทั้งระบบ

22

ทัศนคติ (Perception)

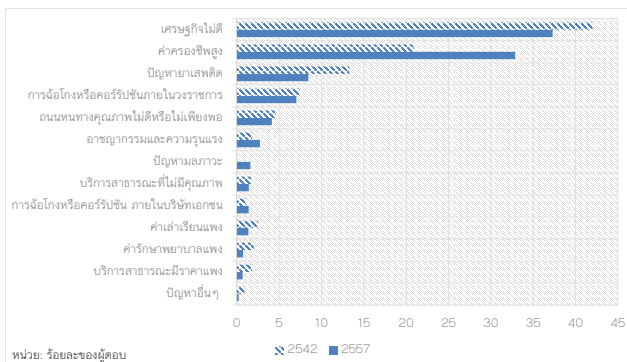
การจัดอันดับความร้ายแรงของปัญหาระดับชาติ

23

24

ปัญหาระดับชาติที่คิดว่าร้ายแรงที่สุด

25

จำนวนเงินที่หัวหน้าครัวเรือนพร้อมจะจ่าย เพื่อจัดคอร์รัปชันในวงการ

	ทุกครัวเรือน		เฉพาะครัวเรือนที่คิดว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด	
	2557	2542	2557	2542
ผู้ที่คิดว่าปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุด (000 ครัวเรือน)			1,414	1,153
ร้อยละของผู้ที่ยินดีจ่าย	20.8	32.2	30.3	48.6
ร้อยละของรายได้	9.1	3.3	12.7	4.5

26

ความเห็นของครัวเรือนต่อความไม่สุจริตของหน่วยงานราชการ (20 ลำดับแรก)

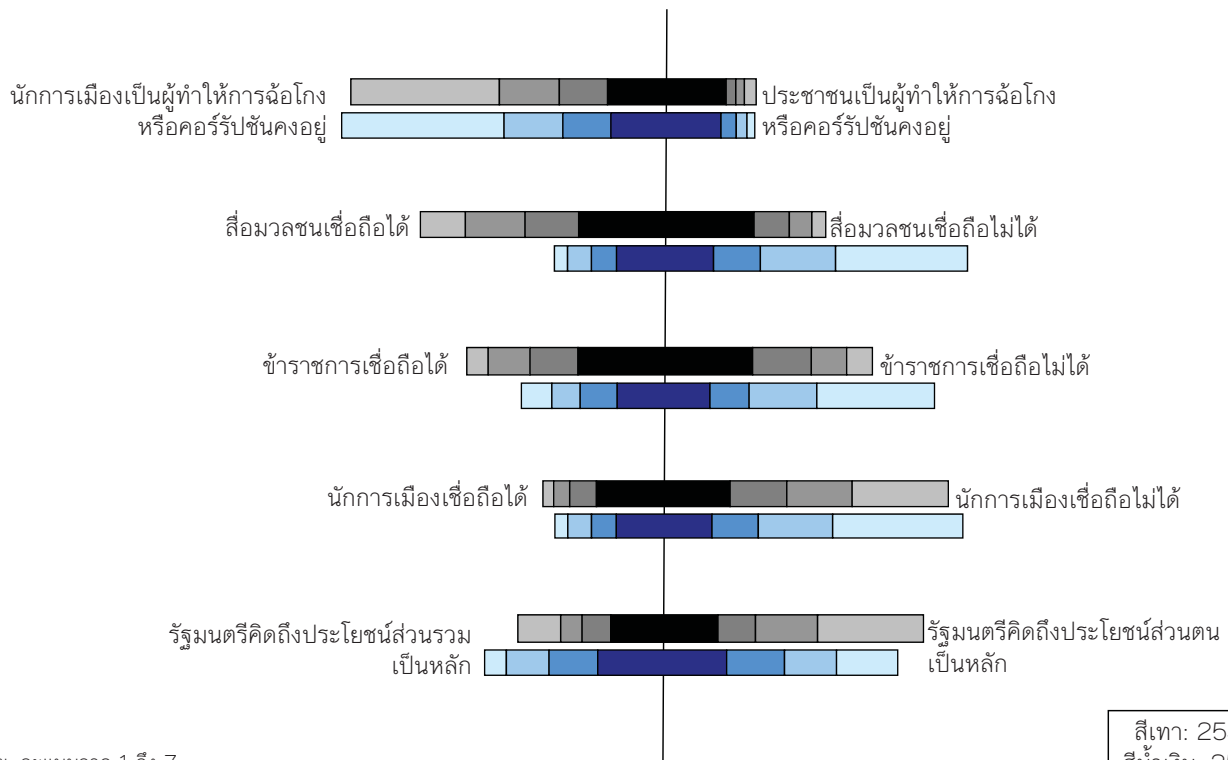
	2557	2542		2557	2542	
ตำรวจ	1	1	0	กรมสรรพากร	11	13 +2
ส.ส.	2	2	0	กระทรวงคมนาคม	12	9 -3
สภาทนาย	3	5	+2	สำนักงานอัยการ	13	18 +5
สภาเขต	4	6	+2	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	14	
กระทรวงพาณิชย์	5	7	+2	กรมที่ดิน	15	10 -5
กระทรวงมหาดไทย	6	3	-3	กรมควบคุมมลพิษ	16	
สำนักงานประมาณ	7	11	+4	กรมการขนส่ง	17	14 -3
กระทรวงการคลัง	8	8	0	กระทรวงอุตสาหกรรม	18	17 -1
กรมศุลกากร	9	4	-5	อบจ.	19	15 -4
กระทรวงเกษตร	10	12	+2	กระทรวงยุติธรรม	20	33 +13

สีแดง = อันดับความไม่สุจริตสูงขึ้น (แย่ลง) สีน้ำเงิน = อันดับความไม่สุจริตลดลง (ดีขึ้น)

27

ทัศนคติของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน (1)

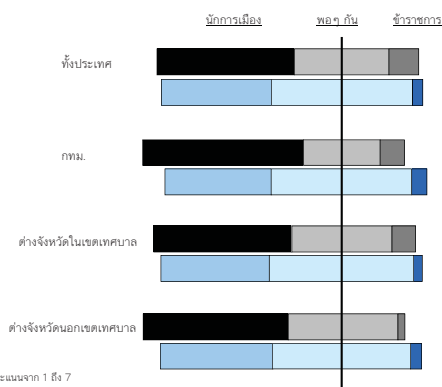
ทัศนคติที่มีต่อกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชัน

28

ทัศนคติของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน (2)

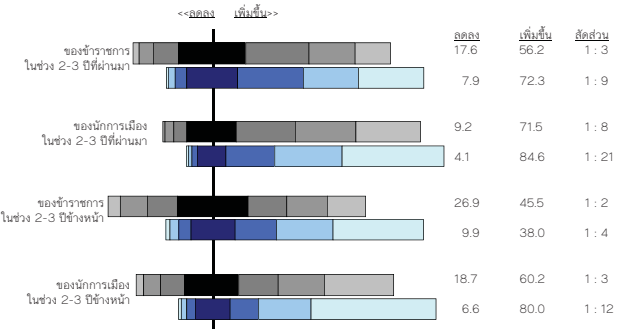
ใครทุจริตมากกว่ากัน: นักการเมืองหรือข้าราชการ

29

ทัศนคติของครัวเรือนต่อปัญหาคอร์รัปชัน (3)

แนวโน้มคอร์รัปชัน

30

ข้อค้นพบที่น่าสนใจ

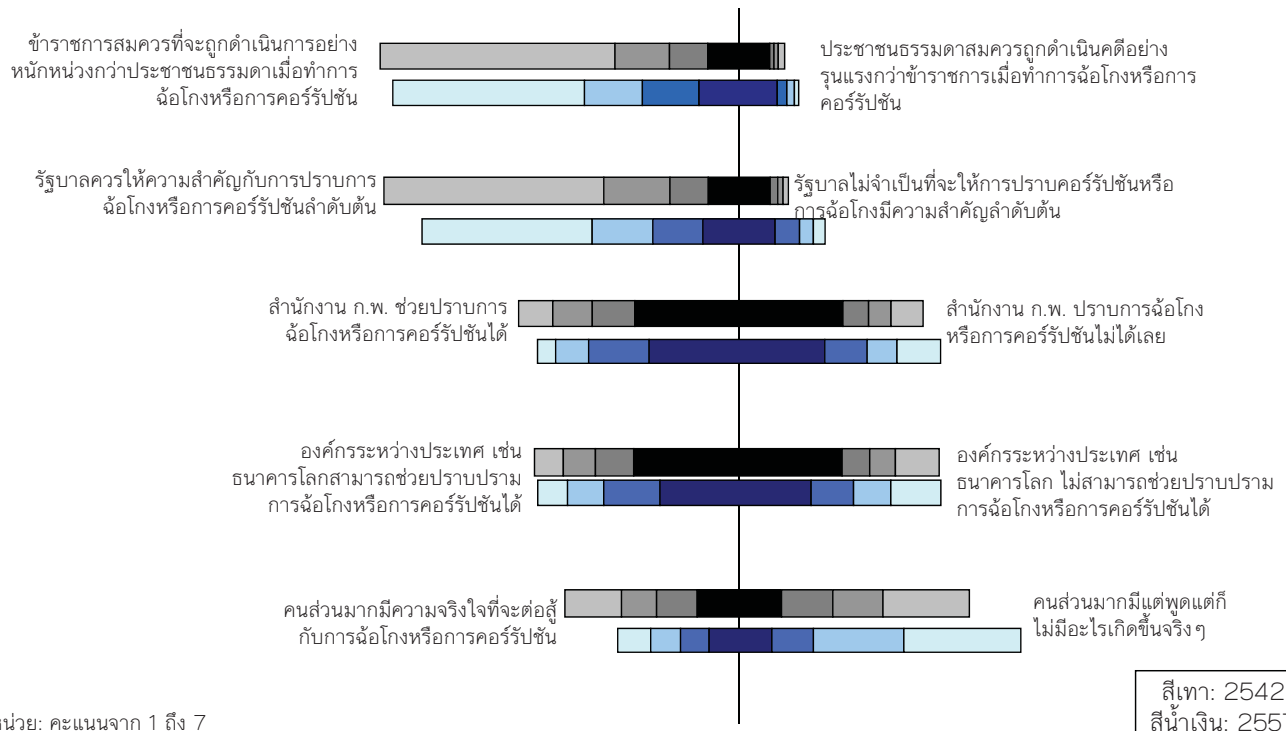
- ปัญหาเศรษฐกิจยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือน และมีความสำคัญมากขึ้นในปี 2557 กว่าปี 2542
- หน่วยงานที่หัวหน้าครัวเรือนเห็นว่ามีความไม่สุจริตที่สุด 5 ลำดับแรกในปี 2557 คือ ตำรวจ ส.ส. สภากรุงเทพมหานคร และกระทรวงพาณิชย์
- ความเชื่อของหัวหน้าครัวเรือนต่อกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชันในปี 2557 เปรียบเทียบกับปี 2542 ลดลงเกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการและสื่อมวลชน

31

การตอบสนอง (Response)

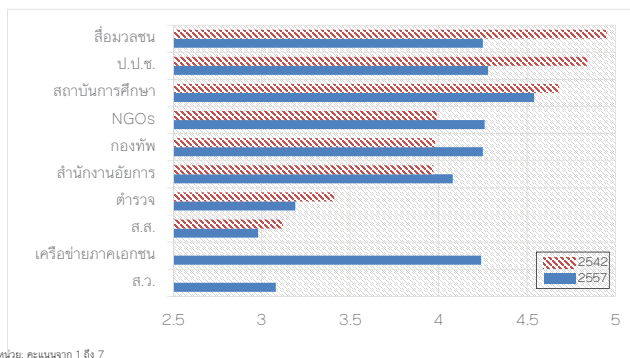
32

ความคิดเห็นของครัวเรือนต่อการต่อต้านปราบปรามคอร์รัปชัน

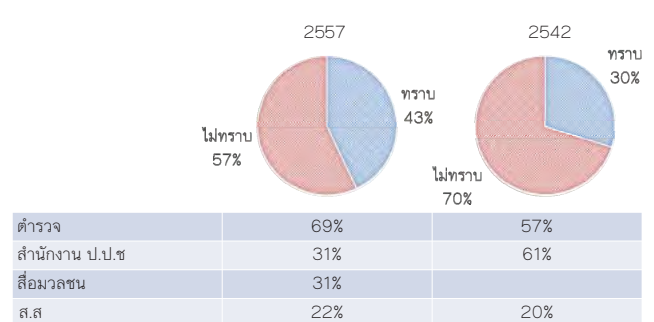
33

ประสิทธิภาพของกระบวนการแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน

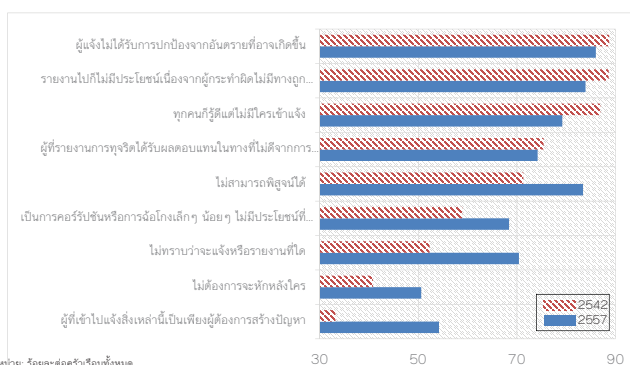
34

การแจ้งเรื่องคอร์รัปชัน และ หน่วยงานที่แจ้ง

35

เหตุผลที่ไม่ร้องเรียนเรื่องคอร์รัปชัน

36

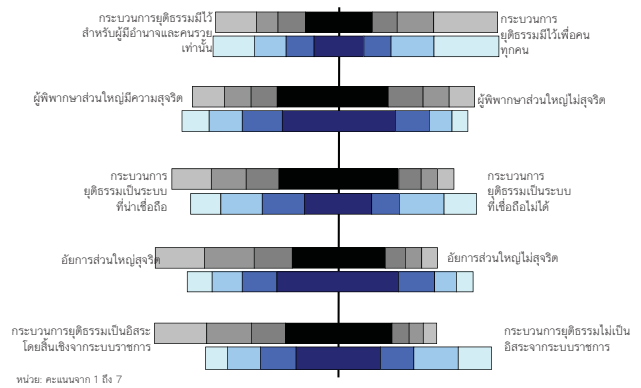
ข้อค้นพบที่น่าสนใจ

- ในปี 2542 สื่อมวลชนมีความน่าเชื่อถือมากที่สุดในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน แต่ปี 2557 เป็นนักวิชาการและสถาบันการศึกษา
- หัวหน้าครัวเรือนรู้วิธีการแจ้งคอร์รัปชันมากขึ้นกว่าเมื่อ 15 ปีที่ผ่านมา โดยหน่วยงานที่จะไปแจ้งคือ ตำรวจ ป.ป.ช. และสื่อมวลชน
- เหตุผลหากจะไม่แจ้งเรื่องคอร์รัปชันคือเกรงจะเป็นอันตราย และเชื่อว่าพิสูจน์ไม่ได้

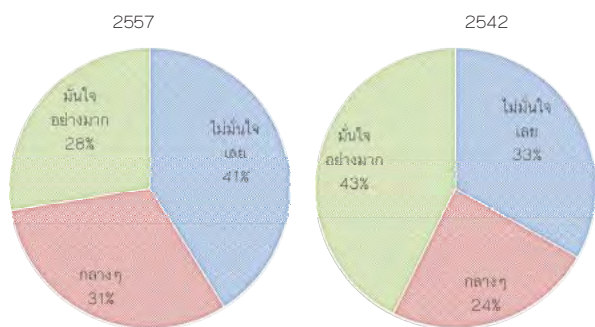
37

กรณีศึกษา: กระบวนการยุติธรรม

ทัศนคติต่อกระบวนการยุติธรรม

ความมั่นใจต่อผลการตัดสินภายหลังการจ่ายสินบน

สรุป

- การคอร์รัปชัน (สินบน) ที่ คริวเรือนประสบลดลงมาก
- แต่ก็ยังมีปัญหาร้ายแรงในบางจุด
- สินบน/เงินพิเศษเงินก้อนใหญ่เป็นหมื่นเป็นแสนต่อครั้ง
- เพิ่มความร้ายวณผิดปรกติให้แก่ข้าราชการบางคน
- และทำให้ความเชื่อถือข้าราชการลดลง

ทำไมระดับสินบนที่ประชาชนถูกร้องขอลดลง (1)

- สังคมกดดันให้ปฏิรูป/สร้างความโปร่งใส
- เปลี่ยนระบบ/ วิธีการให้บริการ
- ช่องทางร้องเรียน, เทคโนโลยีสมัยใหม่
- เพิ่มแรงจูงใจให้แข่งขันกันให้บริการ

ทำไมระดับสินบนที่ประชาชนถูกร้องขอลดลง (2)

- การประเมินผลงานโดยบุคคลภายนอก
- การส่งเสริมจริยธรรมความโปร่งใส
- การป้องปรามการทุจริต
- การเฝ้าระวังหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ฯลฯ

แต่
มาตรการเหล่านี้ยังเข้าไม่ถึง
ผู้เรียกเงินก้อนใหญ่

ข้อเสนอแนะจากคณะวิจัย

1. ศึกษาต่อยอดกรณีที่ประสบความสำเร็จมากเทียบกับกรณีที่ยังเป็นปัญหา เพื่อสรุปบทเรียน
2. หน่วยงาน,องค์กร,บุคคลสาธารณะที่ถูกระบุว่ายังมีปัญหาปฏิรูปอย่างเร่งด่วน
3. การสำรวจแบบเดียวกันนี้ในระดับชาติทุก 5 หรือ 10 ปี
4. ศึกษาถึงมาตรการป้องกัน โดยให้ตรวจสอบข้าราชการที่ร่ำรวยผิดปรกติได้ หรือใช้ระบบภาษีที่เชื่อมกับธุรกรรมทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำกับ